ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050

PLANBESKRIVNING

Behandlad av landskapsstyrelsen 25.11.2024
Godkänd av landskapsfullmäktige 16.12.2024

Behandlad av landskapsstyrelsen 24.3.2025
Godkänd av landskapsfullmäktige 7.4.2025

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050 POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA

Innehållsförteckning

1. Österbotten 2050 4

2. Inledning 5
2.1 Vad är en landskapsplan 5
2.2 Österbottens landskapsplan 2050 8

3. Landskapet Österbotten 10
3.1 Naturmiljö 10
3.2 Kulturarv 12
3.3 Regionstruktur 13
3.4 Befolkning och boende 16
3.5 Service 17
3.6 Näringsliv och kunnande 18
3.7 Primärnäring 19
3.8 Rekreation och turism 20

4. Planens utgångspunkter 21
4.1 Markanvändnings- och bygglagen 21
4.2 Övriga lagar 21
4.3 De riksomfattande målen för områdesanvändningen 22
4.4 Utvecklingsbilden av områdesanvändningen – anvisningar mot en hållbar region- och samhällsstruktur 23
4.5 Nationell klimat- och energipolitik 24
4.6 Finlands havsplan 2030 25
4.7 Regionala strategier 25

5. Planprocessen 28
5.1 Deltagande och växelverkan 28
5.2 Program för deltagande och bedömning 28
5.3 Gjorda utredningar 29
5.4 Planutkast 30
5.5 Natura 2000 -bedömningen 31
5.6 Planförslag 1 32
5.7 Planförslag 2 33
5.8 Godkänd plan 34

6. Planlösningen 34
6.1 Inledning 34
6.2 Region- och samhällsstrukturen samt centrum- och servicenätverket i landskapet Österbotten 34
6.3 Österbottens trafiksystem 48
6.4 Grönområdesstrukturen i landskapet Österbotten 59
6.5 Naturskyddsområden i landskapet Österbotten 69
6.6 Tysta och mörka områden i landskapet Österbotten 76
6.7 Kulturmiljöer i landskapet Österbotten 77
6.8 Arbetsplatser och industri i landskapet Österbotten 83
6.9 Energiförsörjning i landskapet Österbotten 86
6.10 Vattenförsörjning i landskapet Österbotten 105
6.11 Avfallshantering i landskapet Österbotten 108
6.12 Stenmaterialförsörjning i landskapet Österbotten 110

6.13 Övriga planbeteckningar och planeringsbestämmelser 116
6.14 Miljöutmaningar i Österbotten 118

7. Konsekvensbedömning 121
7.1 Sammandrag över bedömningen 121

8. Landskapsplanens rättsverkningar 123
8.1 Allmänna principer för landskapsplaners rättsverkningar 123
8.2 Landskapsplanens utformning, planbeteckningar och planbestämmelser 123
8.3 Landskapsplanens styrande verkan för områdesplaneringen 123
8.4 Landskapsplanens styrande verkan för annan områdesplanering och myndighetsverksamhet... 124
8.5 Landskapsplanens förhållande till beslutsfattande enligt annan lagstiftning 124
8.6 Inlösningsrätt 124
8.7 Godkännande av landskapsplanen 124

9. Förverkligandet och uppföljning av landskapsplanen 125

10. Källförteckning 126

ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050 POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA

Pärmbilder: Antti Kuusiniemi, Christine Bonn och Gustav Nygård.

1. Österbotten 2050

Österbottens landskapsöversikt 2050 var ledande vid utarbetandet av Österbottens landskapsplan 2050. Målbilderna i landskapsöversikten har tre särskilda fokus: god livsmiljö, med invånaren i fokus, samt en blomstrande regionekonomi.

Enligt målbilderna bygger vi Österbotten 2050 till ett spetsområde för hållbar utveckling med bra livsmiljö, invånarna i centrum och ett blomstrande näringsliv. Österbotten går i spetsen för hållbar utveckling, och att bromsa upp klimatförändringen och värna om den rena miljön anses vara vars och ens skyldighet och en stor möjlighet. Österbotten är som samhälle koldioxidnegativt. Landskapet har en flerkärnig region- och samhällsstruktur som följer principen om hållbar utveckling samt en ren miljö med stor mångfald. Invånarna i Österbotten mår bra, är jämställda och likvärdiga. Skillnaderna i välfärd är små. Landskapets unika kulturliv bygger på en stark samhörighet och vilja att göra saker tillsammans. I en tolerant atmosfär där mångfald värdesätts kan alla leva ett tryggt och bra liv. Det mångsidiga näringslivet blomstrar i alla delar av landskapet. Framgången garanteras av forskning och utbildning som motsvarar näringslivets behov, en stark samarbets- och företagarkultur samt en utmärkt tillgänglighet.

De riksomfattande målen för områdesanvändningen säger i sin tur att landskapsplanen ska skapa förutsättningar för att utsläppen från samhällena och trafiken minskar, att den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena tryggas samt att möjligheterna att utveckla näringarna förbättras. Dessutom ska planlösningen underlätta anpassningen till följderna av klimatförändringen och extrema väderförhållanden.

Österbottens landskapsplan 2050 utarbetades under en tid med avsevärda geopolitiska spänningar och återspeglar detta. Konsekvenserna för bland annat försörjningsberedskapen syns i landskapsplanen på ett mångsidigt sätt och tydligare än förut. De lösningar som stödjer infrastrukturen är fungerande ur försörjningsberedskapens synvinkel, exempelvis logistikkorridoren i Kvarkens utvecklingszon. De lösningar som stödjer en förnybar och självförsörjande energiproduktion främjar oberoendet av energi utifrån. Mångsidiga energikällor och bränslen, pålitlig och decentraliserad energiproduktion samt driftssäkra överförings- och distributionssystem främjar förberedelser för risker inom försörjningsberedskapen. I landskapsplanen beaktas även konsekvenser för grönområdessystemet och naturens mångfald, vilket är helt i linje med den aktuella samhällsdiskussionen och lägger en god grund för landskapets framtida utveckling.

Mats Brandt
Landskapsdirektör

Foto: Joonatan Knuutila.

2. Inledning

2.1 VAD ÄR EN LANDSKAPSPLAN

Landskapsplanen är en övergripande plan som drar upp riktlinjer för samhällsstrukturen och områdesanvändningen i landskapet på lång sikt. Landskapsplanen sammanjämkar målen för områdesanvändningen på riks- och landskapsnivå. Landskapsplanen är en överordnad plan och riktgivande för kommunernas planering av områdesanvändningen.

Landskapsplanens roll i planeringen av landskapet

Enligt lagen om utveckling av regionerna och genomförande av Europeiska unionens regional- och strukturpolitik (756/2021) svarar landskapsförbundet för den strategiska regionutvecklingen som helhet och ska i den uppgiften bereda och verkställa landskapets långsiktiga strategi. Landskapsförbunden främjar utvecklingen av sina regioner genom att utarbeta ett landskapsprogram som baserar sig på landskapets långsiktiga strategiska riktlinjer, och där målen för regionutvecklingen i landskapet och genomförandet av dem preciseras. I landskapsprogrammet beaktas prioriteringarna i regionutvecklingsbeslutet. I landskapsprogrammet ingår eller i samband med det utarbetas en strategi för smart specialisering i landskapet.

För att nå målen i landskapsstrategin skapas i landskapsplanen riktlinjer och förutsättningar för områdesanvändningen.

Landskapsplanen som en del av planeringssystemet

Planeringssystemet för områdesanvändningen omfattar enligt markanvändnings- och bygglagen (MBL) de riksomfattande målen för områdesanvändningen, landskapsplaner, generalplaner och detaljplaner. De riksomfattande målen för områdesanvändningen är ett styrmedel med vilket statsrådet stakar ut de frågor inom områdesanvändningen som är av riksintresse.

Enligt MBL 25 § ska i landskapsplanen anges principerna för områdesanvändningen och samhällsstrukturen och anvisas områden som är nödvändiga med tanke på landskapets utveckling. Områdesreserveringar anges endast i den mån och med den noggrannhet som behövs med tanke på de riksomfattande målen eller landskapets mål för områdesanvändningen eller för att samordna områdesanvändningen i flera kommuner än en.

I kommunerna sker den allmänna styrningen av områdesanvändningen och samordningen av funktioner genom en generalplan. En generalplan är en översiktlig plan som styr områdesanvändningen i en enskild kommun eller i en del av kommunen. En detaljplan styr i detalj byggande och annan reglering av områdesanvändningen.

Utanför planläggningssystemet ligger de tre havsplanerna, som saknar rättsverkan och uppgörs gemensamt av kustlandskapsförbunden.

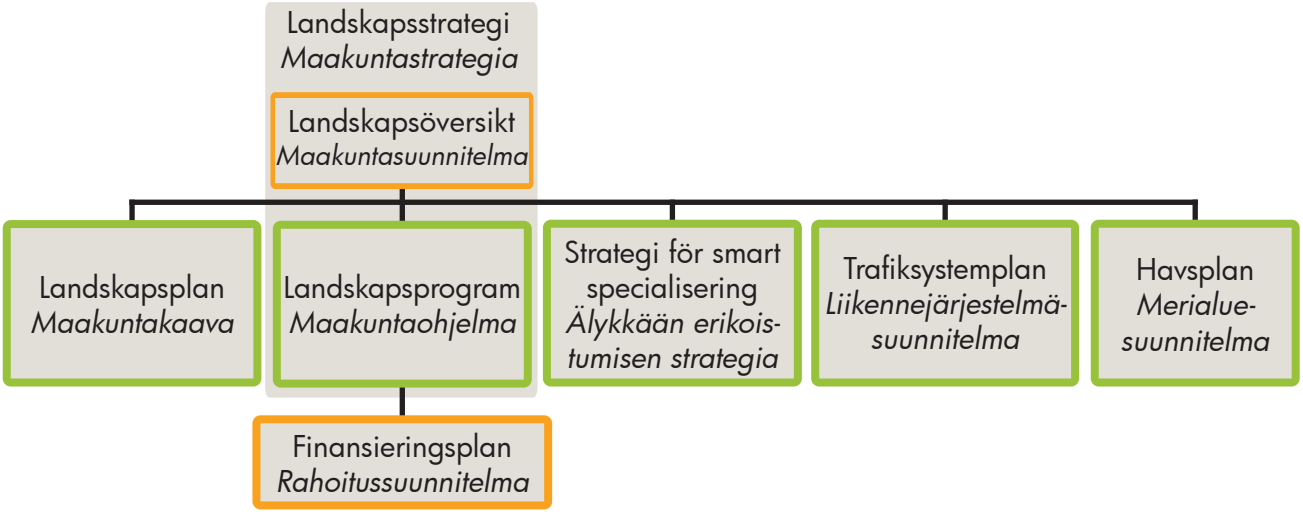

Landskapets lagstadgade planeringssystem. I Österbotten har landskapsöversikten och landskapsprogrammet slagits ihop till en landskapsstrategi.

Landskapsplanens rättsverkningar

Enligt MBL 32 § ska landskapsplanen tjäna till ledning när generalplaner och detaljplaner utarbetas och ändras samt när åtgärder annars vidtas för att reglera områdesanvändningen. På ett område som har en generalplan med rättsverkningar eller en detaljplan gäller landskapsplanen inte utom när en generalplan ändras. För detaljplaners del styr landskapsplanen i det fall en generalplan med rättsverkningar inte finns för området som detaljplaneras.

Enligt ovan nämnda paragraf ska myndigheter, när de planerar åtgärder som gäller områdesanvändningen och besluter om dessa åtgärder, beakta landskapsplanen, försöka främja genomförandet av planen och se till att åtgärderna inte försvårar genomförandet av planen.

Enligt MBL 33 § gäller inskränkning av byggande på ett område som i landskapsplanen anvisats som rekreations- eller skyddsområde eller för nätverk eller områden för trafik och teknisk service. På ett område där bygginskränkning gäller får tillstånd att uppföra byggnad inte beviljas så att genomförandet av landskapsplanen försvåras. Tillstånd ska dock beviljas, om förvägran av tillstånd på grund av landskapsplanen skulle orsaka sökanden betydande olägenhet och ifall området inte inlöses eller för området betalas en skälig ersättning för olägenheten.

Planeringssystemet för områdesanvändningen.

Landskapsplanens handlingar

Österbottens landskapsplan 2050 presenteras på en karta till vilken det hör planbeteckningar och planeringsbestämmelser. Dessa dokument är juridiskt bindande. Till planen hör också denna planbeskrivning som beskriver utgångspunkter, planprocessen, planlösningen och dess konsekvenser. Planbeskrivningen är inte juridiskt bindande men är av stor betydelse vid tolkningen av planens innehåll. Till planhandlingarna hör även ett program för deltagande och bedömning, en konsekvensbedömning samt bakgrundsutredningar och temakartor. Landskapsplanens karta finns också som en digital karttjänst.

Planläggningsprocessen

Österbottens landskapsplan 2040 godkändes av landskapsfullmäktige 15.6.2020, trädde i kraft 9.11.2020 och vann laga kraft 8.1.2022. Eftersom Österbottens förbund gått inför en rullande planläggning beslutade landskapsstyrelsen 28.9.2020 att påbörja uppgörandet av Öst-

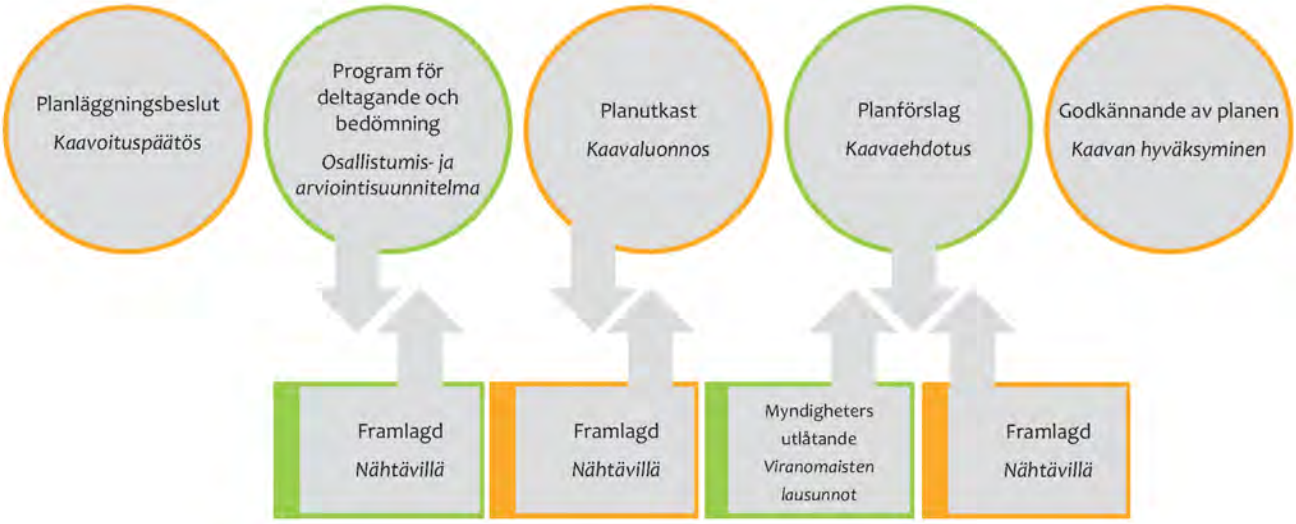

Planläggningsprocessen.

erbottens landskapsplan 2050.

Programmet för deltagande och bedömning för Österbottens landskapsplan 2050 godkändes i landskapsstyrelsen 28.2.2022 och var framlagt 2.3–31.3.2022. Sammanlagt inlämnades 24 utlåtanden och 17 åsikter. Utlåtandena och åsikterna samt deras bemötanden godkändes av landskapsstyrelsen 16.5.2022 och behandlades på ett myndighetsmöte 2.6.2022.

Målsättningarna för Österbottens landskapsplan 2050 godkändes av landskapsstyrelsen 19.9.2022.

Utkastet till Österbottens landskapsplan 2050 behandlades i landskapsstyrelsen 24.4.2023 och var framlagt 27.4-31.5.2023. Sammanlagt inlämnades 54 utlåtanden och 80 åsikter. Utlåtandena och åsikterna samt deras bemötanden godkändes av landskapsstyrelsen 11.9.2023.

Förslaget till Österbottens landskapsplan 2050 godkändes av Österbottens landskapsstyrelse 18.3.2024 och utlåtanden begärdes fram till 19.4.2024 av 94 myndigheter, organisationer och sammanslutningar. Sammanlagt inlämnades 45 utlåtanden. Utlåtandena och deras bemötanden behandlades på ett myndighetsmöte 3.6.2024 och godkändes av landskapsstyrelsen 16.6.2024.

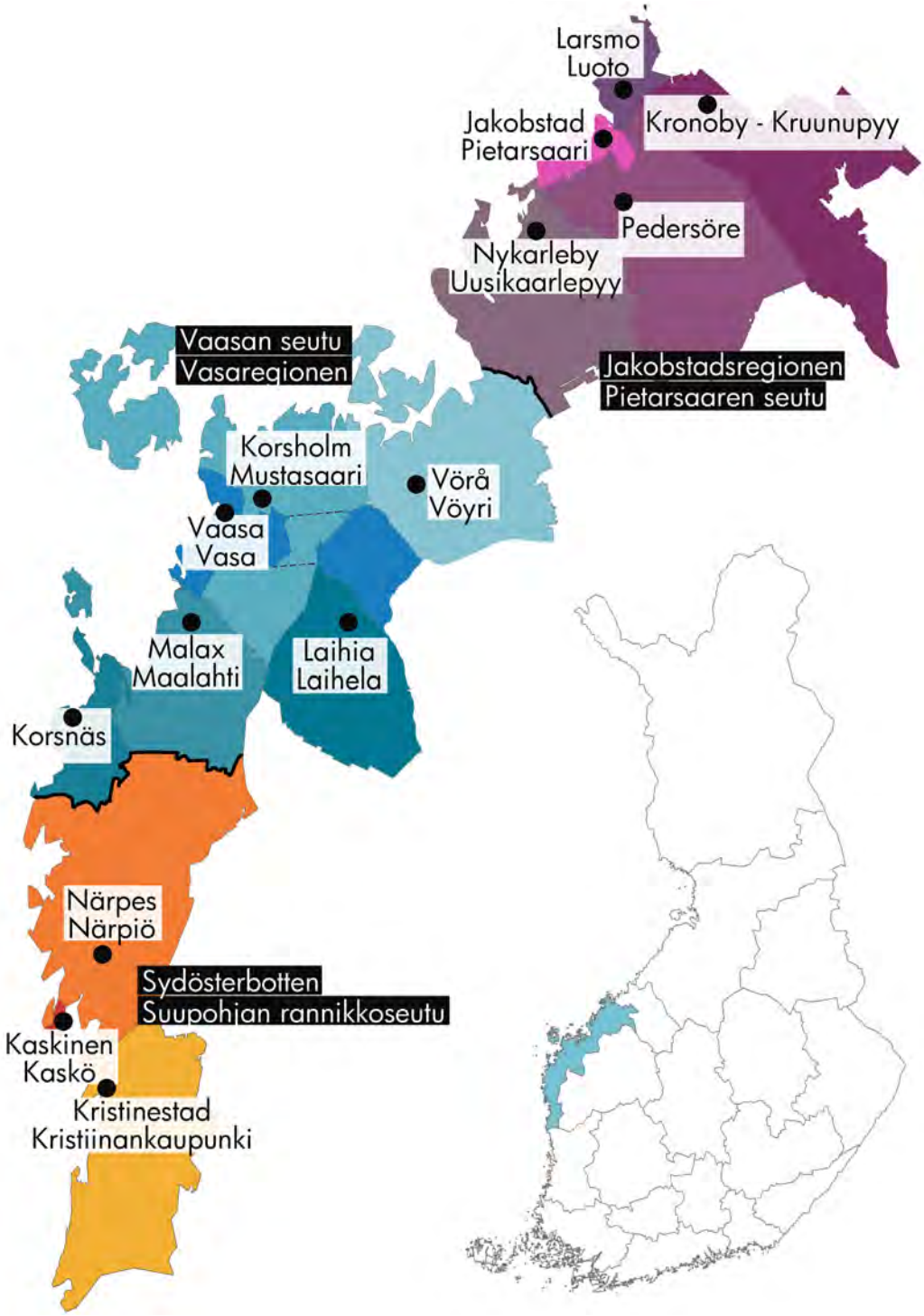

Planeringsområdet för Österbottens landskapsplan 2050.

Det uppdaterade planförslaget till Österbottens landskapsplan 2050 behandlades av Österbottens landskapsstyrelse 16.9.2024. Planförslaget var framlagt under tiden 23.9-25.10.2024 och under den tiden hade alla möjlighet att lämna anmärkningar mot planförslaget. Sammanlagt inlämnades 66 anmärkningar. Under samma tid ordnades ett internationellt hörande. Sammanlagt inlämnades 8 utlåtanden. Anmärkningarna, utlåtandena samt deras bemötanden godkändes av landskapsstyrelsen 25.11.2024.

Det slutliga förslaget till Österbottens landskapsplan 2050 behandlades i landskapsstyrelsen 25.11.2024. Landskapsfullmäktige godkände Österbottens landskapsplan 2050 16.12.2024. På grund av ett formfel tog landskapsfullmäktige om beslutet vid sitt möte 7.4.2025.

Planprocessen beskrivs mer utförligt i kapitel 5.

2.2 ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050

Österbottens landskapsplan 2050 är en strategisk plan, där nationella målsättningar kombineras med landskapets egna målsättningar. Österbottens landskapsplan 2050 utarbetas som en helhetslandskapsplan som täcker hela landskapet Österbotten och behandlar alla de delområden i samhället som har en betydande inverkan på samhällsstrukturen och områdesanvändningen. Österbottens landskapsplan 2050 ersätter, då den träder i kraft, Österbottens landskapsplan 2040.

Planområde

Österbottens landskapsplan 2050 omfattar landskapet Österbottens alla 14 kommuner: Kronoby, Larsmo, Jakobstad, Pedersöre, Nykarleby, Vörå, Korsholm, Vasa, Laihela, Malax, Korsnäs, Närpes, Kristinestad och Kaskö.

Enligt markanvändnings- och bygglagen omfattar planens influensområde förutom planområdet också sådana områden utanför planområdet där den planerade områdesanvändningen har betydande konsekvenser. Influensområdets utsträckning varierar beroende på den planerade områdesanvändningens art. Influensområdet omfattar således även delvis grannlandskapen Mellersta Österbotten, Södra Österbotten och Satakunta samt Region Västerbotten.

Planens målsättningar

Österbottens landskapsstrategi, som består av en landskapsöversikt 2050 och ett landskapsprogram 2022–2025, utgör den viktigaste utgångspunkten för Österbottens landskapsplan 2050. Landskapsplanen ska skapa de spatiala förutsättningarna för förverkligandet av landskapsstrategin. Därför bör landskapsplanens huvudmål vara det samma som målet för landskapsstrategin. Målet är att Österbotten ska år 2050 vara en ledande region för hållbar utveckling, med god livsmiljö, invånaren i fokus och blomstrande näringsliv. Utgående från landskapsstrategin, övriga strategier och program samt genom en dialog med kommuner och övriga myndigheter, olika intressegrupper och sakkunniga togs följande målbild för Österbotten 2050 fram.

I ett landskap med bra livsmiljö
- är region- och samhällsstrukturen ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar
- är naturen mångfaldig och vattnet rent
- används naturresurserna ansvarsfullt och den cirkulära ekonomin är välutvecklad
- finns långsiktiga lösningar för klimatanpassning, minskade växthusgasutsläpp och ökade kolsänkor

I ett landskap med invånarna i centrum
- finns boende, service och arbetsmöjligheter för alla
- är livsmiljön trygg, trivsam och hälsofrämjande samt inkluderande och socialt välfungerande
- är fritidsaktiviteterna och rekreationsmöjligheterna mångsidiga
- tryggas kulturmiljöer som identitetsskapande platser

I ett landskap med blomstrande näringsliv
- är tillgängligheten god
- främjar en polycentrisk regionstruktur och ett effektivt trafiksystem näringslivet såväl i tätorterna som på landsbygden
- består energisystemet av mångsidig produktion, tillräcklig lagring och en säker distribution
- är försörjningsberedskapen gällande primärproduktionen god

Planlösningen och dess konsekvenser

Planlösningen bygger på stadsutvecklingszoner kring Vasa och Jakobstad samt på utvecklingszoner över Kvarken samt mellan Jakobstad-Karleby, Vasa-Seinäjoki och Kaskö-Seinäjoki. För stadsutvecklingszonerna är målsättningen bl.a. att nya bostads-, service och arbetsplatsområden placeras fördelaktigt med tanke på en enhetlig samhällsstruktur och utvecklandet av kollektiv-, gång- och cykeltrafiken. Utvecklingszonerna och landskapsplanens övriga trafiklösningar som Vasa hamnväg och Kustbanan skapar förutsättningar för en bättre tillgänglighet samt för utvecklingssamarbetet mellan landskapen tack vare bättre logistiklösningar.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas ett stort antal vindkraftsområden av regional betydelse på land och vidsträckta områden ute till havs. Energiförsörjningen i allmänhet och pro-

Replotbron, Korsholm. Foto: Christine Bonn

duktionen av solenergi styrs via allmänna planeringsbestämmelser. Landskapsplanen skapar härvid förutsättningar för att Österbotten ska vara självförsörjande vad gäller energi och att all energi kan produceras ur förnybara energikällor. De elstationer samt förbindelsebehov för elöverföring och gasledning som anvisas i landskapsplanen utgör en del av försörjningsberedskapen i det växande energibehovet.

För att trygga stenmaterialförsörjningen anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 områden som är till kvalitén och mängden av stenmaterial viktiga för stenmaterialförsörjningen. Vid urvalet har befintlig infrastruktur och avstånd till potentiella användningsplatser beaktats. På så sätt skapar landskapsplanen förutsättningar för att stenmaterialförsörjningen kan ske på ett hållbart sätt med tanke på naturresurser, naturvärden och klimatbelastning.

Rekreationsområdena bildar tillsammans med kulturmiljöer och naturskyddsområden ett täckande nätverk som sammanbinds av cykel- och friluftsleder. Inga betydande nya områdesreserveringar anvisas till områden med höga naturvärden, vilket har en gynnsam effekt för naturens mångfald. En enhetlig samhällsstruktur är gynnsam för miljön och naturresurserna, dels genom att konsekvenserna riktas till byggd miljö och dels för att behovet av att förflytta sig minskar.

Landskapsplanen beaktar Österbottens särdrag samt landskaps-, kulturmiljö- och naturmiljövärden, genom att anvisa värdefulla områden och objekt och genom planeringsbestämmelser.

Enligt konsekvensbedömningen skapas goda förutsättningar för att Österbotten år 2050 är en ledande region för hållbar utveckling, med god livsmiljö, invånaren i fokus och blomstrande näringsliv.

3. Landskapet Österbotten

3.1 NATURMILJÖ

Landskapsstrukturen
Landskapet Österbotten är beläget i flacklands- och kustzonen. Flacklandszonen steg upp ur havet för ca 7 000–3 000 år sedan och ligger 20–90 meter över havsnivån. Östersjöns efteristida avlagringar förekommer på vidsträckta områden utmed åfårorna. Till kustzonen hör det landskap som senast har höjt sig ur havet inklusive skärgården. Det här är en zon som är i ständig förvandling och där landhöjningens påverkan kan märkas tydligt under en människas livstid.

Landskapsstrukturen i Österbotten är starkt präglad av den unika och fortfarande pågående landhöjningen som beroende på platsen är 5–8 mm per år. Det är frågan om ett sköljt landskap, dvs. området har tidigare varit en del av Östersjöns havsbotten. Landskapet är flackt och vidsträckt. Det består av älv- och ålandskap, som sträcker sig utanför landskapsgränsen in i landet och åtskiljs av vattendelarryggar dvs. åsryggar. De österbottniska å- och älvdalarnas storlek varierar från de stora Kyro älvdal samt Lappo, Esse och Kronoby ådalar till kustområdets små ådalar som Purmo, Toby, Malax, Närpes och Lappfjärds ådalar. Närmare kusten mellan dessa ådalar får de minsta ådalarna i området, som Oravais, Vörå och Harrströms ådalar, sin början. Närpes och Tjöck ådalar sträcker sig i riktningen nordost-sydväst, de övriga i huvudsak från sydost mot nordväst. Landskapets grundstruktur med åsryggar och dalgångar styr vattnets väg genom landskapet. I flacklandszonen har åsryggarna sköljts karga och dalbottnarna fyllts med finkornigt material.

Formationerna i landskapet Österbotten höjer sig huvudsakligen endast svagt från omkringliggande omgivning. Områdets åsar bildar avsnitt som sträcker sig från sydost till nordväst men ställvis förekommer dock delar som går i nord-sydlig riktning. I älvdalarna finns åsar som täckts av lera och silt och kallas därför dolda åsar. Vid kusten sträcker sig åsarna ofta under havet och kan följas ända till Sverige.

En omfattande skärgård präglad av landhöjningen med otaliga öar, kobbar och skär är landskapets signum, vilket Kvarkens skärgård, Finlands enda naturarv på Unescos världsarvlista entydigt bevisar. Kvarkens skärgård bildar tillsammans med Höga kusten i Sverige ett gränsöverskridande världsarv.

Finland är indelat i tio landskapsprovinser. Dessa indelas ytterligare i landskapsregioner. Indelning-

Fäboda i Jakobstad. Foto: Christine Bonn.

Finlands landskapsproviser.

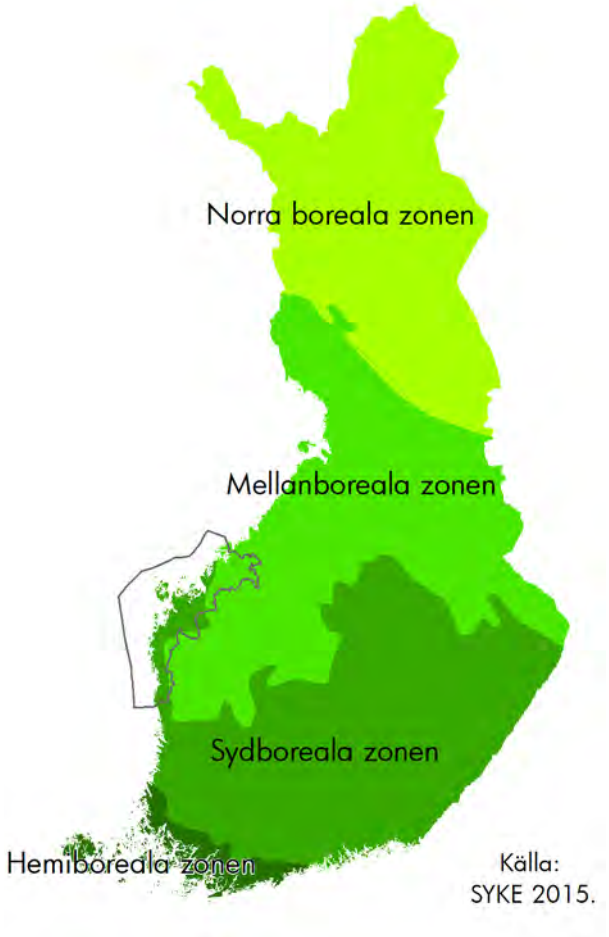

Vegetationszonerna i Finland.

en i landskapsprovinser utgår från särdragen för de olika provinsernas och regionernas natur- och kulturlandskap. Österbotten ligger inom landskapsprovinsen Österbotten och till största delen inom landskapsregionen Södra Österbottens kustregion medan en liten del hör till landskapsregionen Södra Österbottens odlingsslätter.

Jordarter och berggrund

Från Vasaregionen norrut består berggrunden av s.k. Vasagranit. Området söder om Vasa hör till den svekofenniska skifferzonen. I Vasaregionens skärgård finns två diabaszoner, som är 3–4 kilometer breda. De yngsta graniterna i Finland representeras av rapakivigraniter som finns i Sideby, Kristinestad. En unik formation i Österbotten är Söderfjärdens meteoritkrater som enligt dateringar har uppstått för ungefär 520 miljoner år sedan. Den är en av Finlands tolv kända meteoritkratrar.

Den vanligaste jordarten som täcker berggrunden är morän. De vanligaste moränformationerna är drumliner, kulliga moräner och De Geer -moräner. I norra delen av landskapet finns ett stort drumlinområde, som sträcker sig från Nykarleby, Pedersöre och Kronoby till Peräseinäjoki. Rogenmoräner förekommer särskilt i Vasaregionen samt i Pedersöre-Kronoby-området. Ytblocken är typiska för Vasaregionens Rogenmoräner. De Geer-moräner är typiska för Vasaregionens skärgård, speciellt för Björköby och Köklot. Vind- och svallavlagringar finns både uppe på högre områden, som minne av en tidigare havsstrand, och längs nuvarande kustlinje där vågor och vind fortsätter att utforma dem.

Vattenstrukturen

En tredjedel av landskapet Österbottens totala areal är vatten och kustens strandlinje är vidsträckt. Jämfört med övriga Finland finns det få sjöar i landskapet. Sjöarna är grunda och därför mycket känsliga för föroreningar. Sammanlagt elva vattendrag rinner ut i Bottniska viken. Det största av dessa är Kyro älv. Eftersom området är flackt är åarna och älvarna översvämningskänsliga.

Vid Bergö smalnar Bottenhavet och övergår i Kvarken, som är ett grunt område med otaliga skär och öar. Kvarken bildar en tröskel mellan Bottenhavet och Bottenviken. Kvarken är ett brackvatteninnanhav, en övergångszon mellan det maritima Bottenhavet och den sötvattendominerade Bottenviken. Kvarkens skärgård är en mosaik av land och hav som får sitt mönster av de låga moränåsarna. Karaktäristiska för skärgården är havsvikarna, fladorna och glosjöarna, som avsnörs under landhöjningen och så småningom skiljs av från havet helt och hållet. Samtidigt som de gamla fladorna blir glosjöar, förändras nya havsvikar till flador. Fladorna och

glosjöarna bildar globalt sett unika ekosystem.

Grundvatten
Med grundvatten avses allt vatten under markytan som helt fyller hålrummen i marken och sprickorna i berggrunden. Särskilt rikligt med grundvatten bildas i vattenledande grus- och sandformationer, såsom åsar. Åsarna har jämnats ut av vattnets krafter i och med förändringarna som istiden fört med sig. Åsarna höjer sig mycket lite i omgivningen och grundvattnet ligger nära markytan. De mest betydande grundvattenresurserna med tanke på vattenanskaffningen klassificeras som grundvattenområden. Jämfört med övriga Finland är grundvattentillgångarna i västra Finland av dålig kvalitet och mycket ojämnt fördelade. På kustområdet finns de största grundvattentillgångarna i norr kring Nykarleby, Pedersöre och Kronoby. Det finns knappt med grundvatten i området Vasa-Korsholm-Laihela och området Jakobstad-Larsmo.

Naturens mångfald
Naturen i landskapet Österbotten är mångskiftande och unik i jämförelse med naturen på andra håll i Finland. Landhöjningen har skapat och skapar alltjämt förutsättningarna för det österbottniska landskapets karaktär genom att forma en mosaik av hav, skärgård, älvar, åar, skogar, myrar, åsar och åkrar. Naturens mångfald behöver skyddas, upprätthållas och främjas för att olika organismer och deras livsmiljöer ska tryggas.

Flora och fauna
Österbotten ligger nästan helt och hållet inom den sydboreala vegetationszonen, där granen är det dominerande trädslaget, men också delvis i den mellanboreala vegetationszonen.

Landhöjningen och det faktum att vattenlinjen sakta men säkert förflyttar sig längre ut bidrar till stora ytor nytt land och påverkar kontinuerligt vegetationen på stränderna. Olika växtzoner utvecklas parallellt med vattenlinjen i en så kallad successionskedja. Närmast vattnet växer olika gräs och örter som tål att tidvis vara under vatten, medan havtornsbuskar förekommer lite högre upp. Bland de första träden som finns ovanför strandlinjen är de vanligaste gråal och klibbal, samt olika videarter. Ovanför alarna, på torrare mark, växer granar och bara på de högsta områdena i landskapet finns tallar. Skogarnas utveckling och förändring på strandområden som stigit ur havet gör kustskogen mångformig och globalt sett intressant. En del av landhöjningsskogarna hör till redan inrättade naturskyddsområden. De största av dessa är Valsörarna och Mickelsörarna.

Faunan består till stora delar av de djur som allmänt förekommer i den sydboreala zonen. Förekomsten av flygekorre är dock större i Österbotten än i många andra landskap i Finland. Mängden stora rovdjur håller på att öka i Österbotten och vargar, björnar och lodjur påträffas regelbundet. I Kvarken finns två sälarter, gråsälen och östersjövikaren.

Fågelfaunan i Österbotten består både av fåglar som häckar och av fåglar som flyttar via Kvarken. Österbottens havsskärgård med sina grunda vatten och rikliga skär erbjuder fåglarna utmärkta häckningsmöjligheter. Havsörnarna i Kvarken utgör en betydande del av det totala havsörnsbeståndet i Finland.

3.2 KULTURARV

Landskapet är det förgångnas spegel. Det har uppstått genom människans och naturens samverkan under årtusenden. Kulturmiljöerna bildar en regional och tidsmässig helhet, där människans olika verksamheters natur och omfattning har haft och fortsätter att ha betydelse för hur länge spåren av verksamheten kan skönjas i omgivningen.

Jungfrudans på Storskär i Kvarkens skärgård, Foto: Christine Bonn.

Havsområdet samt å- och älvdalarna och åkerfälten hör till särdragen i Österbotten. Dessa har haft en särskild inverkan på hur kulturmiljön i landskapet formats. Landhöjningen bidrar än idag starkt till att forma kulturmiljön. Kulturmiljöer är ett kulturarv som ger människorna en historisk bakgrund och kontinuitet samt tillhörighet, identitet och samhörighet.

Fornlämningar
Landskapet Österbotten är ett av landets rikaste områden på fasta förhistoriska fornlämningar. I Österbotten finns förhistoriska fynd från stenåldern före den senaste istiden i den s.k. Varggrottan i Kristinestad, samt en mängd fynd från sten-, brons- och järnåldern efter istiden. Fynden i Varggrottan tros vara t.o.m. 74 000–125 000 år gamla, dvs. från den varma period som föregick senaste istid. Fornlämningar finns även från historisk tid. På grund av landhöjningen finns de olika tidsperiodernas lämningar på olika höjd över havet, dvs. stenålderns lämningar finns längst bort från kusten, på en högre höjd och allteftersom landet höjt sig återfinns lämningar från senare förhistoriska tidsperioder även närmare kusten. På låglänta marker, t.ex. ute i skärgården, finns lämningar endast från historisk tid.

Fornlämningar är en rikedom för landskapet och ger människorna en förankring i det egna områdets historia. De kan och bör uppmärksammas både inom undervisningen och i turism- och rekreationssammanhang t.ex. vid planering av besöksmål, rekreationsområden och vandringsleder.

Fornlämningar under vatten är till största delen undervattensfynd av fartygs- och skeppsvrak samt vrakdelar, men också andra undervattenskonstruktioner har hittats. Tillsammans benämns de kulturarv under vatten.

Museiverket har genomfört en inventering av arkeologiska objekt av riksintresse (VARK). Inventeringarna gjordes i samarbete med museerna som har regionalt ansvar och Forststyrelsen åren 2018–2022.

Kulturmiljöer
Den mänskliga verksamheten – allt byggande såväl i städerna som på landsbygden – har alltid haft en avgörande inverkan på kulturlandskapet. De drag som är karaktäristiska för det österbottniska kulturlandskapet tillkom redan på 1600-talet då bebyggelsen koncentrerades till odlingsbar mark vid å- och älvstränderna samt till kusten. Vid lämpliga hamnlägen uppstod täta bysamhällen och vid å- och älvstränderna byggdes byarna som band. Kuststäderna från 1600-talet ligger vid å- och älvmynningar, vilket understryker sjöfartens dåtida betydelse. Vasa, Nykarleby, Jakobstad, Kristinestad och Kaskö grundades på 1600- och 1700-talen som ett led i Sveriges handels- och stadspolitik. Dessa trästäder fick ända från grundandet stadsplaner som baserade sig på renässansens regelbundenhet. Byggnadsbeståndet på landsbygden, som var enhetligt ända fram till 1950-talet, bidrog till landskapets särprägel. Byggnadsbeståndet speglade och speglar fortfarande den regionala byggnadskulturen genom ståtliga österbottniska hus, med uthusbyggnader placerade runt ett tun, omgivna av öppna sädesfält.

Numera är byggnadsbeståndet i Österbotten bland det äldsta i landet, men i ett internationellt perspektiv är det synnerligen ungt. Jämfört med landet i övrigt finns det i Österbotten alltjämt en större andel gammalt byggnadsbestånd och byhelheter som har klassificerats som värdefulla. De österbottniska trähusstäderna har bevarat en enhetligare stadsstruktur och ett enhetligare byggnadsbestånd än trähusstäderna i inlandet och är därför att betrakta som framstående representanter för den traditionella byggnadskulturen i landet. Av de österbottniska trähusstäderna är byggnaderna i Kristinestad den bäst bevarade helheten. Stora helheter finns bevarade också i Kaskö, Nykarleby och Jakobstad. Det österbottniska kulturlandskapet präglas även av fritidsbebyggelsen, som är den äldsta i landet.

De förändringar som skett i lantbruket under de senaste årtiondena har återspeglats såväl i landsbygdslandskapet som i landsbygdsnaturens mångfald. Till följd av det intensiva jordbruket har den av det traditionella jordbruket formade landskapsbilden blivit enformigare, och de traditionella landskapen håller på att försvinna. Vårdbiotoperna i Österbotten, dvs. olika ängar, hagmarker och skogsbeten, har under åren 2019-2022 uppdaterats i samband med ett nationellt projekt för inventering av vårdbiotoper. Enligt inventeringen finns i Österbotten 15 nationellt värdefulla vårdbiotoper och 88 som är värdefulla på landskapsnivå.

3.3 REGIONSTRUKTUR

Region- och samhällsstrukturen
Med **regionstruktur** avses den översiktliga placeringen i landskapet av befolkning och bosättning, arbetsplatser och produktionsverksamhet, tjänster och områden för fritid samt trafikleder och nätverk för teknisk service som förenar dessa funktioner och förhållandena mellan dessa.

Med **samhällsstruktur** avses den översiktliga placeringen av ovan nämnda funktioner och deras inbördes förhållanden i ett enskilt samhälle eller ett pendlingsområde. Samhället och pendlingsområdet kan innehålla en eller flera huvudcentra jämte sekundärcentra samt motsvarande funktionella och strukturella nätverk som ovan.

Landskapet Österbottens ställning i landets regionstruktur präglas av Vasaregionens betydelse som ett centrumområde i västra Finland och i Kvarkenområdet. Österbotten är en del av korridoren Mittnorden-Kvarken och har havsgräns mot Västerbottens och Västernorrlands län i Sverige. Den geografiska placeringen vid kusten i Bottniska viken ger landskapet en förmedlingsposition nationellt i riktningen nord-syd och internationellt i riktningen väst-öst. Landskapet gränsar till landskapet Mellersta Österbotten i norr, landskapet Södra Österbotten i öster, landskapet Satakunta i söder samt till Bottniska viken och Region Västerbotten i väster.

För att Österbotten ska klara sig i den nationella konkurrensen blir samarbetet över landskapsgränserna allt viktigare. För Österbottens del är samarbetet mellan Jakobstads och Karleby stadsregioner och mellan Vasa och Seinäjoki stadsregioner av största betydelse. Jakobstads och Karlebys stadsregioner har redan vuxit ihop till ett enda arbetspendlingsområde. Även i Sydösterbotten finns ett samarbete över landskapsgränsen. Samarbetet över Kvarken har en lång historia och är av stor betydelse för regionen. Kvarkenrådet fungerar som en neutral samarbetsplattform och möjliggörare för all form av gränsöverskridande samarbete i Kvarkenregionen.

Landskapet Österbotten består av 14 kommuner (se bilden i kapitlet 2.3) som tillsammans bildar en smal kustremsa, som är ca 230 km lång och 20–50 km bred. På en yta om drygt 7 400km² bor drygt 177 000 invånare (2023). Landskapet indelas i tre regioner. Jakobstadsregionen består av kommunerna Kronoby, Larsmo, Pedersöre, Jakobstad och Nykarleby och här bor drygt 50 000 invånare. Till Vasaregionen hör förutom Vasa också kommunerna Korsnäs, Malax, Korsholm, Vörå och Laihela. Vasaregionen har ca 110 000 invånare. Sydösterbotten, längst i söder består av de tre städerna Kristinestad, Kaskö och Närpes och har ca 17 000 invånare.

Älvdalarna bildar stommen i landskapets regionstruktur och städerna har traditionellt placerat sig vid älv- och åmynningarna. Landskapet Österbotten är förhållandevis tätt bebott och hade år 2023 en befolkningstäthet på 24 inv./km² vilket är betydligt högre än genomsnittet i Finland. I Österbotten finns två starka stadsregioner, Vasa stadsregion och Jakobstads stadsregion. I södra delen av landskapet är de viktigaste centren Kristinestad, Kaskö och Närpes. De attraktiva regioncentren omges av livskraftiga byar och det finns inte mycket glesbygd. Trots att bosättningen så småningom har koncentrerats allt mer till städerna och tätorterna på landsbygden, och bystrukturen därför har blivit glesare, kan landsbygden i Österbotten fortsättningsvis anses vara livskraftig. Som exempel kan nämnas att det i Österbotten fortfarande finns över 90 byar med minst hundra invånare. Arbetsplatserna har däremot i en större utsträckning än boendet koncentrerats till centrumområden.

Städerna Jakobstad, Nykarleby, Vasa, Närpes, Kristinestad och Kaskö ligger alla vid havet och präglas av landhöjningskusten, som ständigt förändras. Samtliga städer grundades på 1600- och 1700-talen, förutom Närpes som blev stad 1993. Det gemensamma för de gamla städerna är rutnätsplanerna som uppgjordes enligt rådande stadsideal. Också Vasa som brann ner 1852 fick en ny modernare rutnätsplan år 1856 då staden efter branden på grund av landhöjningen flyttades längre ut mot havet. Rutnätsplanstrukturen finns ännu kvar i städernas centrala delar medan städerna vuxit utåt mot den omkringliggande landsbygden främst genom egnahemsområden. Efter att utvidgningen av städerna långt handlat om att bygga ut nya områden har en förtätning på senare tid kommit igång. Det märks genom att trenden med högt byggande nått även Österbotten och genom att det igen byggs nya bostadshus i centrumen och även genom att lägre bostadshus höjs, får hiss och moderniseras. Det här leder till att folk flyttar in till städernas centrum vilket stöder den service som finns där. Servicen har följt och följer samma rörelsemönster som bostäderna. Stora handelskoncentrationer har byggts utanför städernas centrum även om denna trend varit mindre märkbar i Österbotten än i många andra landskap i Finland. Men genom att städerna i sin helhet växer finns även behov av service nära bostadsområdena i städernas utkanter liksom i deras centrum.

Österbottens trafiksystem

Österbotten har ett täckande trafiknät och det är relativt lätt att ta sig till landskapet med bil, tåg, flyg eller båt även om infrastrukturen inte har utvecklats i samma takt som näringslivets behov, den förändrade områdesanvändningen och den ökade trafiken förutsätter. Tyvärr har även pandemin och det politiska läget inverkat negativt på tillgängligheten och trafikens servicenivå.

Riksväg 8 är den viktigaste vägförbindelsen i Österbotten och fungerar som en förbindelse till städerna och hamnarna på västkusten. De viktigaste vägförbindelserna i Jakobstadsregionen är riksväg 8 som leder till Vasa, Åbo och Björneborg samt riksväg 19, som leder till Seinäjoki, Tammerfors och Helsingfors. I Vasaregionen är de viktigaste trafikförbindelserna riksväg 8 längs kusten och riksväg 3, söderut till Tammerfors och Helsingfors samt riksväg 18 mot Seinäjoki och Jyväskylä. Den viktigaste huvudvägen som går genom Sydösterbotten är riksväg 8 som kompletteras av stamväg 67, från Kaskö mot Seinäjoki.
Jakobstads-Pedersöre järnvägsstation i Pedersöre kommun hör till Finlands stambana som går

från Helsingfors till Uleåborg och betjänar hela Jakobstadsregionens persontågtrafik. Från järnvägsstationen går också ett för skogsindustrin viktigt elektrifierat triangelspår till Alholmens hamn i Jakobstad. Längs den enspåriga bansträckan mellan Vasa och Seinäjoki finns stationer i Laihela, Tervajoki, Storkyro och Ylistaro, av vilka endast den i Tervajoki för tillfället används för järnvägstrafik. Spåret, utan elektrifiering, fortsätter från Vasa centrum till Vasklot hamn och därifrån finns det båtförbindelse till Umeå i Sverige. En viktig förbindelse över landskapsgränsen är godstågförbindelsen från Seinäjoki till Kaskö.

I landskapet Österbotten finns två internationella flygplatser, en i Kronoby och en i Vasa. Innan pandemin var Vasa flygplats landets sjätte livligaste flygplats mätt i antal passagerare. Pga. pandemin och det politiska läget sjönk passagerarantalet rejält, tom över 90 %. Passagerarantalet har redan stigit till ca 50 % av det passagerarantal som gällde innan pandemin och efterfrågan tros ännu stiga tillbaka till samma nivå som innan pandemin.

I landskapet Österbotten finns det fyra djuphamnar, de ligger i Jakobstad, Vasa, Kaskö och Kristinestad. Samtliga hamnar är specialiserade för olika hamnfunktioner och tillsammans kan de betjäna olika industrisektorer på bred basis. Kaskö och Jakobstads hamnar används av den lokala skogsindustrin. I anslutning till Jakobstads hamn finns dessutom ett kraftverk som använder hamnen för bränsleimport. Målsättningen är att utveckla Björnöns hamn i Kristinestad till ett viktigt centrum för cirkulärekonomi. Jämfört med de andra hamnarna i Österbotten är Vasa hamn den mångsidigaste vad gäller godstrafik och är också den enda hamnen med passagerartrafik. Umeås och Vasas gemensamma hamnbolag Kvarken Ports grundades 2015. Samarbetet bidrar till att stärka hamnarnas marknadsposition i det växande handelsutbytet mellan Östersjöländerna och som en del av den gröna övergången. Utöver djuphamnarna finns det många fiske- och småbåtshamnar i regionen. Fiskehamnen i Kaskö är landets näststörsta.

På grund av den traditionella bandbebyggelsen i Österbotten är behovet av att bygga gång- och cykelbanor i landskapet stort. De statliga anslagen täcker endast en bråkdel av behovet. Kollektivtrafikens ställning i landskapet är förhållandevis svag och bygger främst på skolbusstrafik och servicetrafik, vilket speciellt på landsbygden gör att tillgången på busstrafik försämras sommartid, då antalet bussturer minskar. I Vasa stadsregion har antalet personer som använder kollektivtrafik ändå ökat sedan 2010-talet.

Riksvägen 3, Vasa. Foto: Joonatan Knuutila

3.4 BEFOLKNING OCH BOENDE

Österbotten är ett landskap med ca 176 000 invånare. Befolkningsökningen i Österbotten har under 2000-talet varit snabb i synnerhet i Vasa- och Jakobstadsregionerna. Efter några svagare år vände utvecklingen uppåt igen i början av 2020-talet. Landskapet har åter ett inflyttningsöverskott, eftersom nettoinflyttningen från utlandet är större än någonsin. Också inflyttningsunderskottet till övriga Finland håller på att minska. Däremot har den naturliga befolkningsökningen fortsatt att mattas av. Jämfört med många andra landskap är befolkningsökningen i Österbotten jämnt fördelad. År 2022 ökade befolkningen i sex kommuner i Österbotten.

Ett särdrag i fråga om befolkningsstrukturen är den jämnstarka tvåspråkigheten och flerspråkigheten. Över åtta procent av befolkningen har ett främmande språk som modersmål. Flerspråkigheten är en styrka som ger landskapets internationella företag en konkurrensfördel. Ett stort antal invandrare har anlänt till Österbotten av arbets- och familjeskäl. Arbetsrelaterad invandring är avgörande för företag i hela landskapet. Till exempel i Närpes har andelen invånare som talar ett främmande språk redan stigit till nästan 20 procent. Betydelsen av den arbetsrelaterade invandringen kommer att fortsätta att växa i takt med att antalet personer i arbetsför ålder i Finland minskar och konkurrensen om kvalificerad arbetskraft hårdnar.

Åldersstrukturen för Österbottens befolkning är för närvarande något svagare än genomsnittet för hela landet. Försörjningskvoten är genomsnittlig i jämförelse mellan landskapen. Försörjningskvoten kommer att fortsätta att försämras i takt med att antalet äldre ökar. Enligt Statistikcentralens befolkningsprognos minskar antalet personer i arbetsför ålder och ökar antalet äldre i Österbotten något långsammare än genomsnittet i landet.

Välmåendet och hälsan bland invånarna i Österbotten är relativt bra. Österbottningarna upplever sig som något friskare och anser sig ha en bättre livskvalitet än invånarna i landet i genomsnitt. En av de viktigaste faktorerna som främjar befolkningens välmående och förebygger utslagning är arbete. Österbotten har under en längre tid haft en hög sysselsättning och låg arbetslöshet jämfört med landet i övrigt. Befolkningen är också socialt aktivare än genomsnittet. Andelen människor som aktivt deltar i verksamheten inom någon klubb, organisation, förening, hobbygrupp eller en andlig gemenskap är klart högre än i hela landet i genomsnitt. Det här tar sig uttryck i ett dynamiskt förenings- och kulturliv i Österbotten. Gemensam verksamhet skapar nätverk och förtroende, alltså socialt kapital, som räknas till en av Österbottens centrala styrkor.

En trivsam och trygg livsmiljö och ett bra och förmånligt boende räknas också till styrkorna i Österbotten. Medelstorleken för en bostad i Österbotten är 91,4 m^2 jämfört med 80,3 m^2 för hela landet. Mellan åren 2015 och 2022 har det byggts i medeltal 800 nya bostäder per år i Österbotten. Av befolkningen bor 63 % i egnahemshus och 26 % i våningshus, medan motsva-

Sunnanvik bostadsmässområdet, Vasa. Foto: Christine Bonn

rande siffror för hela landet är 47 % och 38 %. Korta restider från hemmet till arbete och service är verklighet för de flesta österbottningar.

3.5 SERVICE

Social- och hälsovård

Trots att befolkningen i Österbotten i genomsnitt mår bra och jämfört med hela landet bättre än genomsnittet, finns det skillnader i välfärd mellan olika befolkningsgrupper och individer som hotar att växa. Under de kommande åren ökar behovet av service när befolkningen åldras, vilket leder till högre kostnader i hela landet. Samtidigt påverkar bristen på social- och hälsovårdspersonal tillgången på tjänster också i Österbotten.

Vid ingången av 2023 överfördes i Finland ansvaret för att ordna social- och hälsovården och räddningsväsendet i regel från kommunerna och samkommunerna till 21 välfärdsområden med självstyrelse. I och med reformen hör samtliga 14 kommuner i landskapet till Österbottens välfärdsområde. För samordningen, utvecklingen och samarbetet på regional nivå inom den social- och hälsovård som ordnas av välfärdsområdena finns dessutom fem samarbetsområden, och av dem hör Österbottens välfärdsområde till Västra Finlands samarbetsområde.

Exempel på de tjänster som välfärdsområdet ordnar är socialvård, primärvård, specialiserad sjukvård, tandvård, mentalvårds- och missbrukartjänster, tjänster för personer med funktionsnedsättning och boendetjänster för äldre. Kommunerna ansvarar i första hand för att främja invånarnas välfärd och hälsa och gör det i samarbete med välfärdsområdet.

Verksamheten i Österbottens välfärdsområde utgår från bl.a. lättillgänglig service, flerkanalstjänster, distanstjänster och digitala tjänster samt genuin tvåspråkighet. Det är välfärdsområdesfullmäktige som beslutar om servicenätet.

Kommersiell service

Nätverket av kommersiella tjänster är mer täckande i Österbotten än i genomsnitt på annat håll i landet. Landskapets kommersiella huvudort är Vasa. Utbudet av detaljvaror i kommuncentrumen, bycentrumen och även i olika bostadsområden, särskilt i Vasa stad, är relativt gott. Detta tack vare att stora köpcentrum inte i någon större utsträckning vuxit upp utanför befintlig samhällsstruktur. Trafikbutikerna kompletterar dagligvarunätverket i landskapet.

Rekreation

Rekreationsområden och friluftsleder utgör en viktig del av samhällsservicen. Tillsammans med allemansrätten och vidsträckta skyddsområden erbjuder de befolkningen goda möjligheter till friluftsliv och rekreation. I Österbotten finns ett stort antal rekreationsleder som vandringsleder, natur- och kulturstigar, cykelleder, båtturist- och paddlingsleder samt vintertid skidspår och snöskoterspår. Vid havet finns gott om fina badstränder. På vintern erbjuder havsisen utmärkta möjligheter till olika slags friluftsliv och rekreation. De mångskiftande skogarna i regionen erbjuder utmärkta möjligheter till friluftsliv, bärplockning och jakt. Vid kusten finns också en stark sommarstugekultur.

Bildning

Utbildningen och forskningen i Österbotten har hög nivå, särskilt i Vasaregionen. Vasa högskolekonsortium består av sex högskolor: Vasa universitet, Åbo Akademi (Vasa), Svenska handelshögskolan (Vasa), Vasa yrkeshögskola, Yrkeshögskolan Novia samt Helsingfors universitets juridiska utbildning i Vasa. Jakostadsregionen har inget eget universitet, utan det närmaste universitetet ligger i Vasa. I regionen finns två yrkeshögskolor Novia och Centria och i närheten ligger dessutom Chydenius, Karlebys universitetscenter, där Jyväskyläs universitet, Uleåborgs universitet och Vasa universitet har verksamhet. I Sydösterbotten finns det ingen universitetsenhet. Här är samarbetet mellan företagen och regionens yrkesläroanstalt Yrkesakademin av största vikt. Yrkesakademin, Optima och Vamia erbjuder yrkesutbildning för ungdomar och vuxna i nära samarbete med regionens näringsliv och de yrkesutbildade bidrar starkt till företagsamheten och sysselsättningen i hela landskapet. Både högskolorna i Vasa och Centria har många internationella studeranden och hör till landets mest internationella högskolor.

Kultur

Amatörer och professionella utövare av konst och kultur, kultur- och konstinstitutioner samt kulturtjänster i kommunerna och i tredje sektorn bildar kulturtjänsterna i landskapet. Basservicen inom konst och kultur är avsedd för alla och understöds bland annat genom statliga och kommunala bidrag, vilket gynnar lika tillgång och tillgänglighet till service runtom i landskapet. Stora publikevenemang samt kultur- och konstinstitutionerna bidrar också till att öka turismen till regionen.

Idrott

Idrottsservicen i Österbotten består av mångsidiga ledda aktiviteter och drift av olika idrotts- och motionsanläggningar. Österbotten har ett rikt idrottsföreningsliv, som understöds av kommunerna. I landskapet arrangeras idrottsevenemang och -tävlingar på lokal, nationell och även internationell nivå. Skolidrottsverksamheten uppmuntrar unga att röra på sig.

3.6 NÄRINGSLIV OCH KUNNANDE

Näringslivet i Österbotten är samtidigt både diversifierat och mycket specialiserat. Jämfört med näringsstrukturen i hela landet är produktionen fokuserad på i synnerhet industri och primärproduktion. I en jämförelse mellan landskapen är industrins andel av värdeökningen klart störst i Österbotten medan de privata tjänsternas andel är lägst.

Den österbottniska industrin har en stor betydelse för hela landets välfärd. I landskapet verkar många internationella storföretag med hela världen som marknadsområde. Exportens andel av industrins omsättning varierar mellan 65 och 80 procent. Produktionen grundar sig på hög teknologi och kompetens, och industriproduktionens förädlingsvärde per invånare är högst i en jämförelse mellan landskapen.

Vasaregionen hör till Finlands mest konkurrenskraftiga regioner. Framgången kan i stort förklaras med att regionen hyser Nordens största energiteknologikluster. Storföretagen i klustret är globala aktörer som producerar teknologi som används överallt i världen. Dessutom finns det i regionen många små och medelstora företag som idkar export samt nya företag som direkt siktar in sig på den internationella marknaden. Kärnkompetenserna i klustret utgörs av energieffektivitet, smart energiproduktion och framtidens elnät, som alla har en god tillväxtpotential. Dessutom håller ett viktigt batteriindustrikluster på att ta form i Vasaregionen. Flera områdesreserveringar har gjorts på batterifabriksområdet GigaVasa och intentionsavtal har ingåtts med flera aktörer. En viktig förutsättning för att bygga batteriklustret är att tillgången på kompetent arbetskraft tryggas, eftersom klustret jämte multiplikatoreffekter på lång sikt väntas ge upphov till cirka 7 000 nya arbetstillfällen i regionen.

Den regionala ekonomin i Jakobstadsregionen är synnerligen livskraftig och mångsidig och arbetstillfällena fördelas jämnt mellan industrin, offentlig service och privata tjänster. Den starka företagarkulturen ses som regionens styrka och den gör också näringsstrukturen mångsidig. Huvuddelen av industriproduktionen går på export. Av industribranscherna är de viktigaste livsmedels-, båt-, plast- och skogsindustrin. De senaste åren har regionens ledande företag gjort stora investeringar för att öka produktionen och hundratals nya arbetstillfällen inom industrin har skapats. Flest jobb har skapats inom plast-, livsmedels- och byggmaterialindustrin.

Näringslivsstrukturen i Sydösterbotten har sin tyngdpunkt på primärproduktion och industri. Andelen arbetstillfällen inom servicebranscherna är däremot klart mindre än i hela landet i genomsnitt. Industristrukturen koncentreras kraftigt på fordons- och skogsindustrin, som under de senaste åren vuxit rejält. Andra stora industrigrenar är metall- och livsmedelsindustrin. Stora investeringar planeras i regionen t.ex. för skogsindustrin, vindkraft samt produktion av vätgas och grönt stål. När de genomförs skapas hundratals nya arbetstillfällen i regionen.

Gurkväxthus i Närpes. Foto: Christine Bonn

Världen står inför ett paradigmskifte på grund av den digitala och gröna omställningen. För företag i Österbotten öppnar omställningen upp stora möjligheter för digital, grön tillväxt och ett större grönt handavtryck under de kommande tio åren. En avsevärd del av de investeringar för den gröna omställningen som görs i Finland inom de närmaste åren kommer till Österbotten. Investeringarna för den gröna omställningen omfattar bland annat investeringar i batteriindustri, vätgasindustri och vindkraft. Investeringar i grön industri kan ändå inte bli verklighet utan utsläppsfri el. God tillgång till ren och förmånlig el är en förutsättning för elintensiva investeringar i grön industri.

Tack vare en stark affärsverksamhet är businessturismen betydande i Österbotten. Även privatturismens betydelse har vuxit, då olika evenemang och den nya färjan mellan Vasa och Umeå lockar turistgrupper. Coronapandemin minskade tillfälligt turismen, men branschen har sedan dess återhämtat sig. År 2023 hade Österbotten ca 370 000 övernattningar. För att bland researrangörer och turister öka kännedomen om regionen är det viktigt att samarbeta både nationellt och internationellt.

En nyckelresurs för ett livskraftigt näringsliv är kompetent arbetskraft. Ur den här synvinkeln är det en styrka för landskapet att de sju högskoleenheterna i landskapet erbjuder mångsidiga utbildningsmöjligheter och lockar unga till landskapet. Andelen högskoleutbildade är bland de högsta i en jämförelse mellan landskapen. Ändå har Österbotten brist på utbildningsplatser speciellt inom den tekniska sektorn och inom social- och hälsovårdsområdet.

3.7 PRIMÄRNÄRING

Primärnäringarna spelar en förhållandevis stor roll inom det österbottniska näringslivet. År 2022 fanns 4,6 % av arbetsplatserna i Österbotten inom primärnäringarna, medan motsvarande siffra för hela landet var 2,5 %.

Den odlade arealen i Österbotten är ca 126 000 ha vilket motsvarar ca 17 % av landskapets totala landareal. Motsvarande siffra för hela landet är cirka hälften. Eftersom Österbotten har en betydande boskapsuppfödning används över hälften av den totala arealen för vall och foder. Behovet av jordbruksmark kvarstår i landskapet Österbotten även om antalet gårdar minskar.

Arealen skogsbruksmark i Österbotten omfattar 568 000 hektar vilket utgör 73 % av den totala markarealen. I arealen skogsbruksmark har även inräknats skyddsområden. Den produktiva skogsmarksarealen omfattar 516 000 ha, resten är tvinmark eller utanför virkesproduktion. Skogsmarken ägs till största delen (86 %) av privatpersoner, beskattningssammanslutningar och dödsbon. Senaste Riksskogstaxering (RST12 utförd 2014–2020) visar att tillväxten i landskapets skogar ökat till 3,4 milj. m^3/år vilket är en ökning med ca 10 % jämfört med senaste RST11. Den årliga avgången under åren 2015–2018 var i medeltal 2,4 milj. m^3. Virkesförrådet på skogs- och tvinmark uppgår till 69 milj. m^3. Inom landskapet Österbotten finns 2,6 % av Finlands totala skogsmarksareal och 2,8 % av volymen på landets totala virkesförråd. Digital skogsdata visar att det finns ett stort behov av åtgärder av ungskogsvård och att uttaget av energived fortfarande kan ökas.

Österbottens mjölkproduktion uppgår till ca 97 miljoner liter vilket motsvarar 4,7 % av hela landets produktion. Nötköttsproduktionen i Österbotten är ca 5,9 miljoner kg vilket motsvarar 7 % av hela landets produktion, medan motsvarande siffror för svinköttsproduktionen är 27,8 miljoner kg och 16 %. Särskilt produktionen av svinkött är nationellt sett betydande. Nästan hälften av landskapets mjölk- och nötköttsproduktion sker i kommunerna Pedersöre och Kronoby medan två tredjedelar av svinköttsproduktionen sker i Nykarleby och Vörå. Djurgårdarna har blivit större men färre till antalet, vilket är en trend som fortsätter.

I Österbotten bedrivs växthusodling på 122 ha, vilket motsvarar 34 % av hela landets areal som används för växthusodling. Den största koncentrationen finns i Närpes. 63 % av växthusarealen i Österbotten används för produktion av gurka och tomat. Produktionen av tomater uppgår till ca 24 milj. kg och utgör 69 % av hela landets tomatproduktion. Produktionen av gurkor är ca 26 milj. kg och motsvarar 52 % av hela landets gurkproduktion. Produktionen koncentreras till allt större odlingsenheter, vilka behöver god vatten- och energiförsörjning samt fungerande logistik. Siffrorna är från 2023 och 30-40 % lägre än motsvarande siffror för 2022. Detta beror på att många växthus stod tomma pga höga elpriser. Även potatisen är en stor primärnäring i Österbotten och ca 25 % av den matpotatis som säljs i Finland odlas i Kristinestad.

Fisket i Österbotten är betydande nationellt sett. Ca 30 % av de yrkesfiskare som fiskar till havs i Finland är österbottningar. Av den totala fiskfångsten i havet på knappt 87 000 ton år 2022 fångades ca 16 500 ton i Österbotten. Den näst största fiskehamnen i landet, Ådskär, finns i Kaskö. Fritidsfisket har en stor roll inom fiskerihushållningen i Österbotten. De österbottniska fritidsfiskarnas årliga fångst uppgår till ca 4 000 ton. Ca 16 300 ton mattfisk föddes upp 2022 i Finland. Av denna mängd produceras mer än tre fjärdedelar i havet. Målet i den nationella strate-

Kortjärv, Kronoby. Foto:Christine Bonn.

gin för placering av vattenbruksområden är att styra dessa till lämpliga områden med tanke på naturskydd och övrig användning av vattenområden.

Pälsdjursnäringen i Österbotten utgör ca hälften av hela landets försäljningsomsättning. Störst utbredning har näringen i Jakobstadsregionen. Pälsdjursnäringens omsättning varierar från år till år och är starkt beroende av världsmarknaden. Försäljningssäsongerna 2019/2020 och 2020/2021 var extremt utmanande med Covid-19 restriktioner som i princip helt stängde av den viktiga handeln med Kina. Säsongen 2021/2022 var skinnförsäljningens sammanlagda värde drygt 35 miljoner euro. Motsvarande siffra för säsongen 2018/2019 var 147 miljoner euro.

Den österbottniska landsbygden är fortfarande mycket livskraftig och vid sidan av mångsidiga gårdsbruksenheter finns specialiserade mikrokluster. Nya möjligheter för affärsverksamhet på landsbygden finns bl.a. inom livsmedelsbranschen, välfärdsbranschen och kreativa branscher.

3.8 REKREATION OCH TURISM

Rekreation är viktigt för människornas välbefinnande. I och med en mer urbaniserad livsstil, ökad arbetsintensitet och förändrad åldersstruktur behövs natur- och grönområden närmare invånarna för att göra tillgängligheten och vistelsen i naturen enklare. Invånarna kan söka rekreation i byggda idrottsanläggningar, tillrättalagda grönområden, i mer orörda naturområden och också i historiska kulturmiljöer. Möjligheterna att sammanbinda dessa områden till större helheter, zoner och sammanhängande rutter bör stärkas så att landskapet får en enhetlig grönområdesstruktur.

Förutsättningarna för rekreation och naturturism är exceptionellt goda i landskapet. Den rena naturen lockar besökare. Kusten, skärgården, åar, kulturmiljöer till lands och sjöss, i stad och på landsbygden och fornlämningar bildar en rik mosaik som kan utvecklas för såväl landskapets invånare som besöksnäringen. Besöksnäringen i hela Österbotten arbetar aktivt med hållbarhetsfrågor inom turismen, för att kunna möta en alltmer miljömedveten besökares förväntningar.

Kvarkens skärgård, som upptagits på världsarvslistan enligt geologiska kriterier och med landhöjningen som grund, är ett exempel på ett område där rekreation, skydd och turism redan samverkar samtidigt som människornas livsvillkor inom området beaktas.

4. Planens utgångspunkter

Landskapsplanen har en central roll i utvecklingen och planeringen av ett landskap. Med landskapsplanen överförs utvecklingsprinciper och strategier som uppgjorts på nationell och regional nivå till områdesreserveringar som styr områdesanvändningen i den önskade riktningen. Bland annat nedan uppräknade utgångspunkter ligger som grund för uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050.

4.1 MARKANVÄNDNINGS- OCH BYGGLAGEN

Enligt MBL 5 § är målet för områdesplaneringen att utgående från en interaktiv planering och tillräcklig bedömning av konsekvenserna främja:

- möjligheterna att skapa en trygg, hälsosam, trivsam och socialt välfungerande livsmiljö och omgivning som tillgodoser behoven hos olika befolkningsgrupper, såsom barn, äldre och handikappade
- en ekonomisk samhällsstruktur och områdesanvändning
- förutsättningarna för en tillräcklig bostadsproduktion
- den byggda miljöns skönhet och värnandet om kulturvärden
- möjligheterna att bevara naturens mångfald och andra naturvärden
- miljövården och möjligheterna att förhindra miljöolägenheter
- en sparsam användning av naturresurserna
- välfungerande samhällen och ett högklassigt byggande
- ett ekonomiskt samhällsbyggande
- näringslivets verksamhetsbetingelser och utvecklingen av en fungerande konkurrens
- tillgången till service
- ändamålsenliga trafikarrangemang samt i synnerhet betingelserna för kollektivtrafiken och gång-, cykel- och mopedtrafiken.

I MBL 28 § beskrivs kraven på landskapsplanens innehåll. När planen utarbetas ska de riksomfattande målen för områdesanvändningen beaktas och vikt fästas vid de särskilda behov som förhållandena i landskapet betingar. Planen ska i mån av möjlighet samordnas med landskapsplanläggningen av områden som gränsar till landskapsplanområdet. Naturskyddsprogram och naturskyddsbeslut som avses i 16 § i naturvårdslagen samt beslut om att inrätta landskapsvårdsområden som avses i 91 § i nämnda lag ska tjäna till ledning när planen utarbetas. Nya naturvårdslagen trädde i kraft 1.6.2023.

När planen utarbetas ska särskild vikt fästas vid

- att landskapets region- och samhällsstruktur blir ändamålsenlig
- att områdesanvändningen är ekologiskt hållbar
- att arrangemangen för trafik och teknisk service är hållbara med tanke på miljö och ekonomi
- att vatten- och marksubstanstillgångarna används på ett hållbart sätt
- att verksamhetsbetingelser för näringslivet i landskapet ordnas
- att landskapet, naturvärdena och kulturarvet värnas
- att det finns tillräckligt med områden som lämpar sig för rekreation.

När planen utarbetas ska avseende också fästas vid en ekonomisk områdesanvändning och att markägare eller andra rättsinnehavare inte orsakas oskäliga olägenheter. När planen utarbetas ska det klarläggas vem som ska genomföra planen och vidta de åtgärder den förutsätter. De omständigheter som nämns ovan ska utredas och beaktas i den utsträckning landskapsplanen i egenskap av översiktlig plan förutsätter.

Den nya bygglagen träder i kraft 1.1.2025. Samtidigt upphävs de paragrafer i markanvändnings- och bygglagen som gäller byggandet. Lagens namn ändras till områdesanvändningslag. Lagstiftningen om områdesanvändning reformeras i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpo. Målet är bland annat att främja en smidig planläggning, en god livsmiljö, städernas och kommunernas tillväxt, regionernas livskraft, företagens konkurrenskraft och Finlands attraktionskraft som investeringsobjekt. I enlighet med regeringsprogrammet är målet bland annat att göra landskapsplaner mindre detaljerade och att i lagen ta in bestämmelser om en initiativrätt för markägaren i fråga om general- och detaljplaner och en möjlighet till partnerskapsbaserad planläggning. Målet är att regeringen ska kunna lämna en proposition till riksdagen under vårsessionen 2025.

4.2 ÖVRIGA LAGAR

Enligt 17 § i l**agen om utveckling av regionerna och genomförande av Europeiska unionens regional- och strukturpolitik** ska landskapsförbundet

svara för den strategiska regionutvecklingen som helhet och ska i den uppgiften bland annat:

- främja tillgänglighet samt svara för ledningen av samarbetet i fråga om landskapets trafiksystemplanering och för samordningen av planen med landskapets övriga planer och med den riksomfattande trafiksystemplanen
- främja en hållbar användning av naturresurserna och begränsning av klimatförändringen och anpassningen till den och främja samarbetet kring planeringen av en högklassig livsmiljö samt svara för samordningen av planeringen med landskapets övriga planering

Vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050 beaktas även den nya **klimatlagen** som trädde i kraft 1.3.2023 och den nya **naturvårdslagen** som trädde i kraft 1.6.2023.

4.3 DE RIKSOMFATTANDE MÅLEN FÖR OMRÅDESANVÄNDNINGEN

De riksomfattande målen för områdesanvändningen utgör en del av planeringssystemet för områdesanvändningen som definierats i markanvändnings- och bygglagen och representerar statsrådets syn på områdesanvändningsfrågor av riksintresse. Målens viktigaste uppgift är att säkerställa att angelägenheter av riksintresse beaktas vid områdesplaneringen och i de statliga myndigheternas verksamhet. Syftet med målen är också att främja verkställandet av internationella fördrag och förpliktelser samt att trygga ett ändamålsenligt genomförande av de riksomfattande lösningarna i fråga om områdesanvändningen. Med hjälp av målen för områdesanvändningen vill man minska utsläppen från samhällena och trafiken, trygga den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena samt förbättra möjligheterna att reformera näringarna. Målen ska också underlätta anpassningen till följderna av klimatförändringen och till extrema väderförhållanden.

De riksomfattande målen är uppdelade i följande fem helheter:

- Fungerande samhällen och hållbara färdsätt
- Ett effektivt trafiksystem
- En sund och trygg livsmiljö
- En livskraftig natur- och kulturmiljö samt naturtillgångar
- En energiförsörjning med förmåga att vara förnybar

De mest centrala målen med tanke på uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050 är uppräknade här nedan.

Fungerande samhälle och hållbara färdsätt

- En polycentrisk områdesstruktur som bildar nätverk och grundar sig på goda förbindelser främjas i hela landet, och livskraften och möjligheterna att utnyttja styrkorna i de olika områdena understöds. Förutsättningar skapas för att utveckla närings- och företagsverksamheten samt för att åstadkomma en tillräcklig och mångsidig bostadsproduktion som befolkningsutvecklingen förutsätter.
- Förutsättningar skapas för en kolsnål och resurseffektiv samhällsutveckling, som i främsta hand stöder sig på den befintliga strukturen.
- Tillgängligheten i fråga om tjänster, arbetsplatser och fritidsområden för de olika befolkningsgrupperna främjas. Möjlighet att gå, cykla och använda kollektivtrafik samt

Utsikt från Grannasberget, Vöra. Foto: Christine Bonn.

utvecklandet av kommunikations-, färd- och transporttjänster främjas.
- Betydande nya områden för boende-, arbetsplats- och tjänstefunktioner placeras så att de kan lätt nås med kollektivtrafik, till fots och med cykel.

Ett effektivt trafiksystem

- Det riksomfattande trafiksystemets funktionsduglighet och resurshållning främjas i första hand genom att utveckla befintliga trafikförbindelser och nätverk. Förutsättningar för rese- och transportkedjor som grundar sig på samanvändning av olika trafikformer och trafiktjänster samt fungerande knutpunkter inom gods- och persontrafiken säkerställs.
- Kontinuitet och utvecklingsmöjligheter i fråga om internationellt och nationellt betydande trafik- och kommunikationsförbindelser samt utvecklingsmöjligheterna i fråga om internationellt och nationellt betydande hamnar, flygplatser och gränsövergångsställen tryggas.

En sund och trygg livsmiljö

- Man bereder sig på extrema väderförhållanden och översvämningar samt på verkningarna från klimatförändringen. Nytt byggande placeras utanför områden med översvämningsrisk eller också säkerställs hanteringen av översvämningsriskerna på annat sätt.
- Olägenheter för miljön och hälsan som orsakas av buller, vibrationer och dålig luftkvalitet förebyggs.
- Ett tillräckligt stort avstånd lämnas mellan verksamheter som orsakar skadliga hälsoeffekter eller olycksrisker och verksamheter som är känsliga för effekterna eller också hanteras riskerna på annat sätt.
- Anläggningarna som orsakar fara för storolyckor, transportrutter för farliga ämnen och de kemikaliebangårdar som betjänar dessa placeras på ett betryggande avstånd från bostadsområden, områden avsedda för allmänheten och områden med känslig natur.
- De behov som gäller samhällets övergripande säkerhet beaktas, i synnerhet försvarets och gränsbevakningens behov och för dem säkerställs tillräckliga regionala utvecklingsförutsättningar och verksamhetsmöjligheter.

En livskraftig natur- och kulturmiljö samt naturtillgångar

- Det sörjs för den nationella värdefulla kulturmiljön och naturarvets värden tryggas.
- Bevarandet av områden och ekologiska förbindelser som är värdefulla med tanke på naturens mångfald främjas.
- Det sörjs för att det finns tillräckligt med områden som lämpar sig för rekreation samt för att nätverket av grönområden består.
- Förutsättningarna för bioekonomin och den cirkulära ekonomin skapas samt ett hållbart nyttjande av naturtillgångarna främjas.
- Det sörjs för att sammanhängande odlings- och skogsområden som är viktiga för jord- och skogsbruket bevaras.
- En energiförsörjning med förmåga att vara förnybar
- Man bereder sig på de behov som produktionen av förnybar energi har och på de logistiska lösningar den förutsätter. Vindkraftverken placeras i första hand i enheter som består av flera kraftverk.
- De linjedragningar som behövs för kraftledningar och för gasrör för fjärrtransport, vilka har betydelse för den nationella energiförsörjningen, och möjligheterna att realisera dem säkerställs. Vid linjedragningen för kraftledningar utnyttjas i första hand redan befintliga ledningsgator.

De riksomfattande målen för områdesanvändningen utvärderas och uppdateras som bäst.

4.4 UTVECKLINGSBILDEN AV OMRÅDESANVÄNDNINGEN – ANVISNINGAR MOT EN HÅLLBAR REGION- OCH SAMHÄLLSSTRUKTUR

Syftet med utvecklingsbilden av områdesanvändningen är att producera aktuell information om utvecklingen av region- och samhällsstrukturen i Finland till stöd för planeringen och beslutsfattandet. Det kontinuerliga arbetet med lägesbilden avser att förklara uppåtgående trender, förutse framtida utveckling och behov i region- och samhällsstrukturen och hjälpa olika aktörer i samhället att utveckla sin verksamhet så att den blir mer hållbar.

Målet i utvecklingsbilden för områdesanvändningen är en polycentrisk och nätverksliknade regionstruktur samt en hållbar stads- och samhällsutveckling. När det gäller regionstrukturen omfattar åtgärderna följande:

- Regionstrukturen utvecklas balanserat med hänsyn till styrkorna och särdragen i Finlands olika regioner
- Hållbarheten i regionstrukturen förbättras genom platsoberoende
- Större stadsregioner och landskapens centralorter utvecklas som knutpunkter i en nätverksliknande regionstruktur och som centrum i sitt influensområde
- Stadsregioner förbinds i nätverk i utvecklingszonerna och deras arbetsfördelning och tillvaratagande av skalfördelar främjas
- Helsingforsregionen och andra stadsregio-

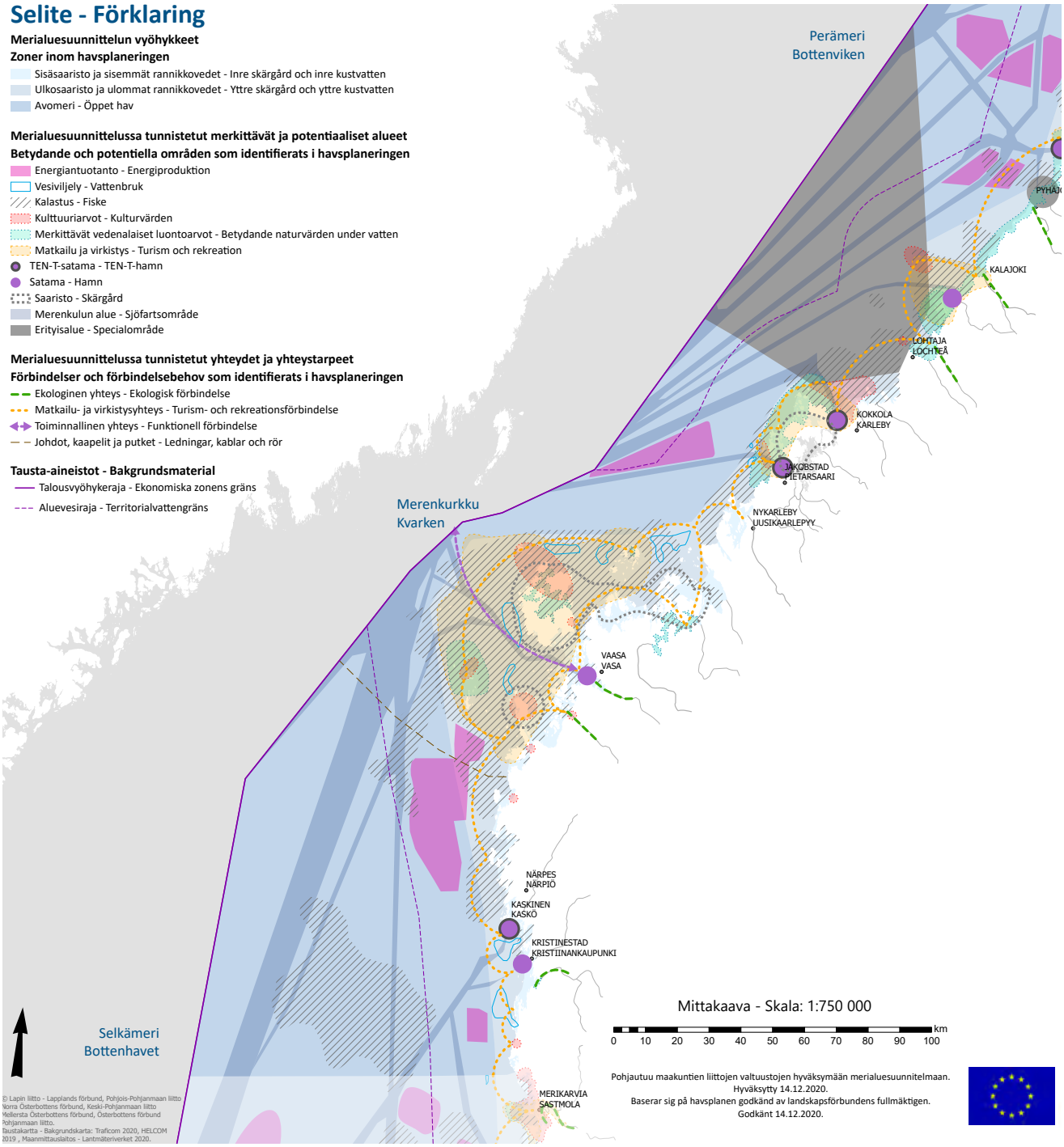

Utdrag ur Finlands havsplan 2030.

ner i södra Finland utvecklas som en internationellt konkurrenskraftig nätverksmetropol

- Regionstäder, landsorts- och turistcentrum samt olika landsbygdsområden utnyttjar sina starka sidor i växelverkan med andra regioner
- De nationella och internationella förbindelserna fungerar bra och bidrar till hållbar utveckling av regionstrukturen och regionernas livskraft.

4.5 NATIONELL KLIMAT- OCH ENERGIPOLITIK

I den nationella klimat- och energistrategin Klimatneutralt Finland 2035 dras det upp riktlinjer för åtgärder genom vilka Finland uppfyller EU:s klimatåtaganden för 2030 och uppnår de mål för minskning av växthusgasutsläppen med 60 procent fram till 2030 som anges i klimatlagen och målet om klimatneutralitet för 2035. I centrum för strategin står den gröna omställningen och avvecklingen av användningen av fossil energi från Ryssland. Vid värmeproduktion främjas särskilt sådan värmeproduktion som inte baserar sig på förbränning. Elektrifieringen av energisystemet och utnyttjandet av systemintegrationen är centrala särskilt inom sektorer där det är svårt att minska utsläppen. I strategin ingår även en nationell vätgasstrategi.

Den nationella klimat- och energistrategin har

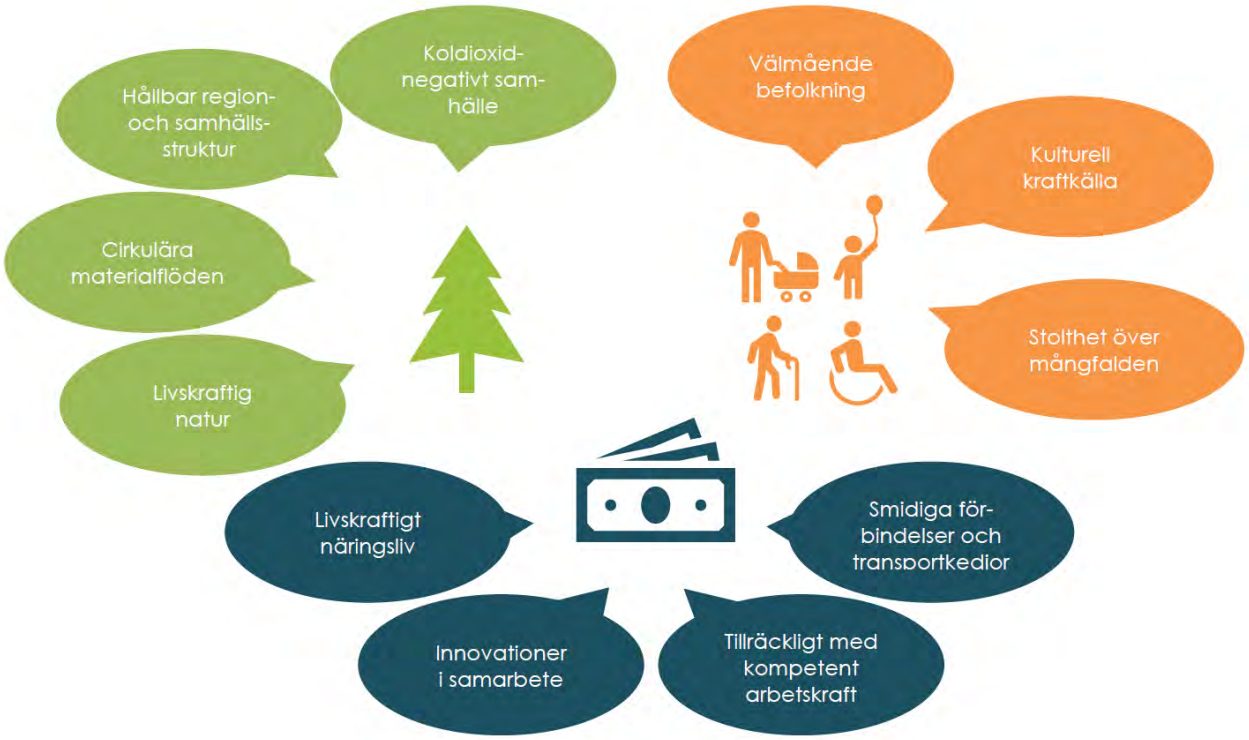

Mål för utvecklingen i Österbotten 2050.

beretts samordnat både med **den klimatpolitiska planen på medellång sikt (KAISU)** och med **klimatplanen för markanvändningssektorn (MISU)**. Miljöministeriet samordnade beredningen av Den klimatpolitiska planen på medellång sikt. I den definieras de nya politikåtgärderna med vilka EU:s åläggande uppfylls inom den så kallade ansvarsfördelningssektorn, som står utanför EU:s nuvarande utsläppshandelssystem. Jord- och skogsbruksministeriet samordnade beredningen av Klimatplanen för markanvändningssektorn. Den studerar jord- och skogsbruket och den övriga områdesanvändningen på ett helhetsmässigt sätt och främjar den totala hållbarheten.

Målet med de nationella energi- och klimatplanerna är att hjälpa medlemsländerna att nå EU:s energi- och klimatmål. I juni 2023 överlämnade Finland till Europeiska kommissionen ett utkast till uppdateringen av den nationella integrerade energi- och klimatplanen (NECP), vars åtgärder baseras på den nationella klimat- och energistrategin, den klimatpolitiska planen på medellång sikt och klimatplanen för markanvändningssektorn.

4.6 FINLANDS HAVSPLAN 2030

Finlands havsplan 2030 omfattar Finlands territorialvatten och ekonomiska zon. Planens målsättning är att samordna olika branschers behov och på så sätt skapa bättre förutsättningar för marina näringar och förbättra den marina miljöns tillstånd. Användningsområden som granskades är sektorerna för energi, sjötransport, fiske och vattenbruk, turism, rekreation samt bevarande, skydd och förbättring av miljön och naturen. Dessutom identifierades kulturarv, marin industri, utvinning och blå bioteknik som relevanta planeringsteman. Havsplanen hör inte till systemet för planering av områdesanvändningen och den har inga rättsverkningar, men ger information och visar på utvecklingspotential som underlag för mer detaljerade regionala planer.

Planen har utarbetats av kustlandskapsförbunden i tre delar:

- Finska viken; Kymmenedalens förbund och Nylands förbund
- Skärgårdshavet och södra Bottenhavet; Egentliga Finlands förbund och Satakunta förbund
- Norra Bottenhavet, Kvarken och Bottenviken; Österbottens förbund, Mellersta Österbottens förbund, Norra Österbottens förbund och Lapplands förbund

Finlands havsplan 2030 utvärderas och uppdateras som bäst.

4.7 REGIONALA STRATEGIER

Österbottens landskapsstrategi 2022–2025

Landskapsstrategin består av två delar: en landskapsöversikt och ett landskapsprogram. Landskapsöversikten sträcker sig till år 2050. I den anges de strategiska riktlinjerna för landskapets utveckling på lång sikt. Landskapsprogrammet gäller åren 2022–2025 och upptar utvecklingsmål som är baserade på landskapets möjligheter, behov, kultur och särdrag.

Landskapsstrategins vision är att **Österbotten 2050 är ett spetsområde för hållbar utveckling med bra livsmiljö, invånaren i fokus och ett blomstrande näringsliv.** Bakgrunden till de långsiktiga målen för utvecklingen i Österbotten utgörs i tillämpliga delar av målen för hållbar utveckling i handlingsprogrammet Agenda 2030. Landskapsstrategins mål är att skapa grund för ett ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbart Österbotten.

God livsmiljö:
Österbotten går i spetsen för hållbar utveckling, och att bromsa upp klimatförändringen och värna om den rena miljön anses vara vars och ens skyldighet och en stor möjlighet. Österbotten är som samhälle koldioxidnegativt. Landskapet har en flerkärnig region- och samhällsstruktur som följer principen om hållbar utveckling samt en ren miljö med stor mångfald.

Med invånaren i fokus:
Invånarna i Österbotten mår bra, är jämställda och likvärdiga. Skillnaderna i välfärd är små. Samhörigheten i landskapet är stark och man gör gärna saker tillsammans. I en tolerant atmosfär där mångfald värdesätts kan alla leva ett tryggt och bra liv.

Blomstrande näringsliv:
Det mångsidiga näringslivet blomstrar i alla delar av landskapet. Framgången garanteras av forskning och utbildning som motsvarar näringslivets behov, en stark samarbets- och företagarkultur samt en utmärkt tillgänglighet.

Strategin för smart specialisering

De strategiska målen för smart specialisering i Österbotten är:

- att förbättra SME-företagens innovations- och konkurrenskraft
- att förbättra de regionala högskolornas förmåga att stöda SME-företagens innovationsverksamhet samt komplettera den forskning som drivs i de stora företagen
- att främja uppkomsten av nya exportbranscher i landskapet

Tyngdpunktsområden är framför allt branscher med hög exportintensitet och därmed även krav på hög innovationsförmåga och tillämpning av ny teknologi. Dessa branscher omfattar:

- energiteknologi
- maritima näringar (båttillverkning, fartygsteknologi och service)
- kompositteknologi
- pälsfarmning

Strategin lyfter fram fyra tematiska prioriteringsområden för att skapa tillväxt genom innovation:

- Energiteknologi och systemlösningar för förnybar energiproduktion
- Digitala lösningar på olika verksamhetsområden
- Avancerade produktionsmetoder och automationsteknologi
- Cirkulär ekonomi och koldioxidsnål ekonomi

Österbottens kulturprogram

Visionen i Österbottens kulturprogram är att Österbotten är en kulturell kraftkälla, vars särpräglade kulturliv står sig också i internationell jämförelse. Invånarna är stolta över landskapets kulturella mångfald, och det både syns och hörs att man gärna gör saker tillsammans.

Österbottens kulturprogram innefattar tre kulturpolitiska prioriteringar:

- tillgänglighet till kultur
- stöd för barn- och ungdomskultur
- stimulans av en kreativ atmosfär

Österbottens trafiksystemplan 2050

Österbottens trafiksystemplan 2050 huvudvision är: Det innovativa trafiksystemet stödjer den internationella konkurrenskraften i Österbotten och stärker landskapets attraktionskraft genom att möjliggöra en smidig och trygg vardag för alla.

År 2050 ska Österbottens trafiksystem

- säkerställa landskapets externa och interna tillgänglighet
- vara socialt och ekologiskt hållbart
- vara tryggt och effektivt

Larsmo torg. Foto: Christine Bonn.

Österbottens landskapsplan 2040

Österbottens landskapsplan 2040 godkändes av landskapsfullmäktige 15.6.2020, trädde i kraft 9.11.2020 och vann laga kraft 8.1.2022. Österbottens landskapsplan 2040, dess konsekvensbedömning samt de utredningar som ligger till grund för den utgör en viktig utgångspunkt vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050.

Konsekvensbedömningen av Österbottens landskapsplan 2040 kompletterades med en klimatkonsekvensbedömning. I den ges rekommendationer för uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050. Den mest centrala rekommendationen är att klimatkonsekvenserna bör beaktas under hela planprocessen och även i de utredningar som hänför sig till den. Till stöd för det fortsatta landskapsplanarbetet föreslås att separata utredningar kunde göras om till exempel följande teman:

- ett hållbart energisystem
- styrmetoder för kolsänkor
- förutsättningar för utvecklande av hållbara färdsätt
- möjligheter och begränsningar för områden för cirkulär ekonomi
- främjande av hållbar användning av naturresurser
- utnyttjande av digitaliseringen vid uppföljning av klimatkonsekvenserna

5. Planprocessen

5.1 DELTAGANDE OCH VÄXELVERKAN

Österbottens landskapsplan 2050 uppgörs i enlighet med markanvändnings- och bygglagen (MBL) och goda planeringsprinciper, dvs. i samverkan med olika intressenter. Alla intresserade har möjlighet att delta i planprocessen. Målsättningen är att få till stånd en äkta dialog där olika intressen lyfts fram och diskuteras. En lyckad dialog ger dels planläggaren relevant kunskap och information om planområdet och dels deltagarna en möjlighet att påverka landskapsplanens innehåll. För att uppnå denna målsättning används olika modeller för och metoder av dialog.

Dialogens målsättning är att:

- erbjuda kommuner, övriga myndigheter, sakkunniga, företag, organisationer, föreningar och invånare en möjlighet att delta i och påverka uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050
- samla in och lyfta fram olika intressenters åsikter om utvecklingen av landskapet Österbotten och om innehållet i Österbottens landskapsplan 2050
- förankra Österbottens landskapsplan 2050 hos myndigheter och beslutsfattare så att de förbinder sig till förverkligandet av planen
- utveckla samarbetet mellan landskapsförbundet och intressenterna samt mellan de olika intressenterna.

Enligt 62 § i MBL ska beredningen av en plan ske i växelverkan med markägare på området och med de vars boende, arbete eller övriga förhållanden kan påverkas betydligt av planen samt med de myndigheter och sammanslutningar vars verksamhetsområden behandlas vid planeringen. Alla de som vill vara med och utveckla landskapet Österbotten eller påverka utformningen av Österbottens landskapsplan 2050 ska beredas en möjlighet att delta i planläggningsprocessen.

För att tjänstepersonerna tillsammans ska komma fram till en gemensam uppfattning gällande de mest centrala planlösningarna har en samarbetsgrupp bildats där kommunerna, övriga myndigheter och intressenter är representerade. Under planprocessens gång möts även olika temagrupper. Tanken är att samarbetsgruppens och temagruppernas medlemmar dels ska tillföra planeringsprocessen sitt kunnande och sin organisations målsättning och dels föra vidare information om planprocessen och planens innehåll inom sina egna organisationer. En viktig grupp är kommunernas tjänstepersoner eftersom de tillför kännedom om lokala målsättningar och förhållanden till planprocessen. Planläggarna på Österbottens förbund och de planläggningsansvariga i kommunerna träffas regelbundet två gånger per år för att diskutera aktuella planläggningsärenden i landskapet.

En viktig del av planläggningsprocessen är bedömningen av planlösningens konsekvenser. Detta arbete är en integrerad del av planläggningen och pågår under hela planprocessen. Konsekvensbedömningsgruppen, där centrala myndigheter och organisationer är representerade, sammanträder regelbundet under planprocessens gång. Själva bedömningen görs av Sweco Infra & Rail Oy.

Om att Österbottens landskapsplan 2050 är framlagt informeras i dagstidningarna Ilkka-Pohjalainen, Keskipohjanmaa, Pietarsaaren Sanomat, Vasabladet, Österbottens Tidning, Syd-Österbotten och Vaasa Insider / Botnia Insider. På Österbottens förbunds webbplats (www.obotnia.fi/landskapsplanen) informeras under hela planläggningsprocessens gång om Österbottens landskapsplan 2050 och hur arbetet framskrider.

5.2 PROGRAM FÖR DELTAGANDE OCH BEDÖMNING

I MBL 63 § står det följande: När en plan utarbetas ska ett med avseende på planens syfte och betydelse nödvändigt program för deltagande och växelverkan samt för bedömning av planens konsekvenser utarbetas i ett tillräckligt tidigt skede.

Programmet för deltagande och bedömning godkändes i landskapsstyrelsen 28.2.2022 och var framlagt 2.3–31.3.2022. Utlåtanden begärdes av 90 myndigheter, organisationer och centrala föreningar. Samtidigt informerades ett stort antal intressenter ss. universitet, föreningar, arbetsgrupper och företag om att programmet för deltagande och bedömning var framlagt och att det var möjligt att lämna in sina åsikter om det.

Om att programmet för deltagande och bedömning var framlagt informerades med kungörelser i dagstidningarna Ilkka-Pohjalainen, Keskipohjanmaa, Pietarsaaren Sanomat, Vasabladet, Österbottens Tidning, Syd-Österbotten och Vaa-

sa Insider/Botnia Insider. Samtidigt skickades meddelanden till pressen. Information fanns på kommunernas anslagstavlor, på Österbottens förbunds webbplats och på sociala medier.

Programmet för deltagande och bedömning presenterades för kommunerna 14.3.2022 i Pedersöre, 15.3.2022 i Korsholm och 16.3.2022 i Närpes. Dessutom ordnades det ett digitalt informationsmöte för alla intresserade 14.3.2022.

Sammanlagt inlämnades 24 utlåtanden. Allmänt ansågs programmet vara väl gjort och ge en tydlig bild av planeringsprocessen. Den planerade dialogen ansågs också tillräcklig. I utlåtandena lyftes fram vilka utredningar som bör göras och hur de ska beaktas i den fortsatta planeringen samt vilka konsekvenser som bör utredas. Utlåtandena ledde inte till några större ändringar i programmet för deltagande och bedömning.

Förutom utlåtandena inlämnades 17 åsikter. Åsikterna gällde i första hand vindkraftsutredningen och vissa områdens olämplighet för vindkraftsproduktion av regional betydelse. Dessa åsikter ledde inte till några ändringar i programmet för deltagande och bedömning men har beaktats vid utarbetandet av utkastet till Österbottens landskapsplan 2050.

Ett uppdaterat program för deltagande och bedömning, utlåtandena, åsikterna samt deras bemötanden behandlades på i landskapsstyrelsen 16.5.2022. Det första myndighetsmötet hölls 2.6.2022. Landskapsplanens målsättningar godkändes av landskapsstyrelsen 19.9.2022.

5.3 GJORDA UTREDNINGAR

Enligt MBL 9 § ska en plan grunda sig på planering som omfattar bedömning av de betydande konsekvenserna av planen och på sådana undersökningar och utredningar som planeringen kräver. Beredningen av Österbottens landskapsplan 2050 baserar sig på ett omfattande och mångsidigt kunskapsunderlag. För Österbottens landskapsplan 2040 uppgjordes omfattande utredningar om bl.a. region- och samhällsstrukturen, trafikstrukturen, grönområdesstrukturen, naturskydd, tysta- och mörka områden, kulturmiljöer, skjutbanor, primärnäringar, arbetsplatser- och industri, vattenförsörjning samt nätverket av skjutbanor. Dessa utredningar har använts vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050. I planeringsprocessen har även använts en betydande mängd annan information som

Nykarleby. Foto:Christine Bonn.

Kristinestad. Foto: Christine Bonn.

landskapsförbundet, kommunerna, statsförvaltningen och forskningsinstitut mm. producerat.

Två stora teman som ingår i Österbottens landskapsplan 2050 är energiförsörjning och marktäkt. Inom dessa teman har följande utredningar gjorts:

Energiförsörjning:

- Energiförsörjning i Österbotten och Södra Österbotten 2050
- Produktion av solenergi som en markanvändnings- och områdesplaneringsfråga i Österbotten
- Nya potentiella vindkraftsområden i Södra Österbotten, Mellersta Österbotten och Österbotten och deras konsekvenser
  - Potentiella vindkraftsområden
  - Konsekvensbedömning av de potentiella vindkraftsområdena
  - Bedömning av sammantagna konsekvenser
  - Vindkraftsområdenas konsekvenser för stora rovfåglar
  - Vindkraftsområdenas konsekvenser för varg
  - Vindkraftsområdenas konsekvenser för skogsren
  - Vindkraftsområdenas Naturabedömning
  - Elöverföring från vindkraftsområden till stamnätet

Marktäkt

- Samordning av grundvattenskydd och stenmaterialförsörjning i Södra Österbotten och Österbotten, POSKI
  - Potentiella stenmaterialsområden lämpliga för stenmaterialsutvinning
  - Naturstensmaterial och ersättande återvunnet material, användning och prognos av behovet
  - Natur- och landskapsinventeringar

5.4 PLANUTKAST

Utgående från landskapsplanens målsättningar, responsen på programmet för deltagande och bedömning samt alla de utredningar som gjorts utarbetades genom ett brett samarbete ett landskapsplanutkast. Eftersom regionstrukturen i Österbottens landskapsplan 2040 utgör grundstrukturen också för regionstrukturen för Österbottens landskapsplan 2050 undersöktes inga alternativa lösningar utan olika mindre alternativ vägdes mot varandra under planprocessens gång.

Konsekvensbedömningen gjordes av Sweco Infra & Rail Oy i samarbete med landskapsplanens samarbetsgrupp och konsekvensbedömningsgrupp.

Utkastet till Österbottens landskapsplan 2050 jämte dess konsekvensbedömning godkändes i landskapsstyrelsen för framläggande 24.4.2023 och var framlagt 27.4–31.5.2023. Utlåtanden begärdes av 96 myndigheter, organisationer och centrala föreningar. Samtidigt informerades ett stort antal intressenter ss. universitet, föreningar, arbetsgrupper och företag om att planutkastet var framlagt och att det var möjligt att lämna in åsikter om det.

Om framläggandet informerades med kungörelser i dagstidningarna Ilkka-Pohjalainen, Keskipohjanmaa, Pietarsaaren Sanomat, Vasabladet, Österbottens Tidning, Syd-Österbotten och Vaasa Insider/Botnia Insider. Samtidigt skickades meddelanden till pressen. Information fanns på kommunernas anslagstavlor, på Österbottens förbunds webbplats och på sociala medier.

Utkastet till Österbottens landskapsplan 2050 presenterades 5.5.2023 för kommunerna i Jakobstadsregionen, 9.5.2023 för kommunerna i Sydösterbotten och 11.5.2023 för kommunerna i Vasaregionen. För alla intresserade ordnades ett digitalt informationsmöte 10.5.2023 och två digitala frågestunder 23.5.2023 och 25.5.2023. Om informationsmötet informerades i tidningsannonserna och om alla tre i förbundets egna kanaler samt i en betald kampanj på Facebook och Instagram som nådde ca 5000 personer runtom i landskapet. Informationsmötet bandades och den samt presentationen som visades på mötet fanns tillgängliga på Österbottens förbunds hemsida 12-26.5.2023.

Sammanlagt inlämnades 54 utlåtanden om utkastet till Österbottens landskapsplan 2050. 42 organisationer gav inget utlåtande. Allmänt ansågs planutkastet vara väl gjort och grunda sig på tillräckliga utredningar och en omfattande dialog. I utlåtandena behandlades alla teman men kommentarerna varierade beroende på vilken organisation som gav utlåtandet. Den största bristen i planutkastet ansågs vara bedömningen av vindkraftsområdenas konsekvenser särskilt de kumulativa konsekvenserna.

I tillägg till utlåtandena inlämnades 80 åsikter. Åsikterna gällde i första hand vindkraftsområden och deras avgränsningar. Privata personer, miljöorganisationer och föreningar önskade att vindkraftsområden stryks ur landskapsplanen pga deras konsekvenser för landskapet och naturmiljön, medan vindkraftsaktörer önskade att nya vindkraftsområden anvisas i landskapsplanen eller att vindkraftsområdenas avgränsning ändras. Tre stora namninsamlingar lämnades in. 1727 namn motsatte sig vindkraftsetableringar i Norra Kvarkens havsområde, 448 namn en vindkraftspark utanför Nämpnäs i Närpes och 305 namn en vindkraftspark utanför Sideby i Kristinestad.

Under tiden utkastet till Österbottens landskapsplan var framlagt fanns det möjlighet att kommentera utkastet via en karttjänst. Totalt lämnades 69 kommentarer av vilka 3/4 gällde vindkraftsområden. En del av dessa kommentarer lämnades även som åsikt. En sammanfattning av utlåtandena och åsikterna samt deras bemötanden behandlades i landskapsstyrelsen 11.9.2023.

5.5 NATURA 2000 -BEDÖMNINGEN

Landskapsförbunden i Södra Österbotten och Österbotten uppgjorde en Natura 2000 -bedömning i enlighet med 65 § (35 § fr.o.m. 1.6.2023) i naturvårdslagen av de konsekvenser som de föreslagna vindkraftsområdena i respektive landskapsplaner har för Natura 2000-områden.

Natura-bedömningen gjordes för 16 fastlandsområden och nio havsområden i landskapet Österbotten. Dessa områden valdes ut på basen av en behovsprövning och i samarbete med Södra Österbottens NTM-central. Behovsprövningen gjordes för alla enligt fågeldirektivet skyddade Natura-områden (SPA) som finns inom tio kilometers avstånd och för alla enligt habitatdirektivet skyddade Natura-områden (SCI/SAC) som befinner sig på under en kilometers avstånd från potentiella vindkraftsområden. Konsekvenserna bedömdes utgående från Natura-områdenas skyddsgrund, med beaktande av försiktighetsprincipen och baserat på den bästa tillgängliga informationen. Till grund för Natura-bedömningen gjordes en kollisions- och populationsmodellering av fågelbeståndens huvudmigrationsrutter. Bedömningen gjordes av Sitowise Oy i samarbete med experter från Södra Österbottens NTM-central och Forststyrelsen.

Enligt Natura-bedömningen kan förverkligandet av de föreslagna vinskraftsområdena ha små eller märkbara konsekvenser för alla enligt fågeldirektivet skyddade Natura 2000 -områdens skyddsgrunder pga. kollisionsrisker för fåglar. Av arterna som utgör grund för skyddet rör de märkbara konsekvenserna sädgås, trana och en sensitiv art. För de övriga arternas del är konsekvenserna små. Dessutom rekommenderas mildrande åtgärder på grund av konsekvenser för fågelfaunan för vindkraftsområdena 76 (gränsdragning) och 72 (planeringsbestämmelse).

Innehavare av fastigheter i områden som ingår i nätverket Natura 2000 och omfattats av Natura-bedömningen gavs tillfälle att ge utlåtande om bedömningen 16.5-23.11.2023. En offentlig version av Natura-bedömningen fanns tillgänglig på landskapsförbundens webbplatser samt i förbundens byråer. En sekretessbelagd version av bedömningen lämnades på begäran ut till myndigheter. Utlåtanden inlämnades av NTM-centralerna i Södra Österbotten, Birkaland samt av Mellersta Finland, Forststyrelsen och två privata markägare.

Enligt inkomna utlåtanden förblir vindkraftsområdenas 71, 72, 74, 75 och 76 inverkan på Natura-områden skyddade enligt fågeldirektivet osäkert. Vindkraftsområdena 74, 75 och 76 bör inte anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 och vindkraftsområdena 71 och 72 samt 79 bör

avgränsas på nytt. Dessutom bör det genom planeringsbestämmelser säkras att förverkligandet av havsvinkraftsområdena inte leder till märkbar skada för flyttfåglar. Dessa områden får inte placeras i närheten av för fåglar viktiga bo-, vilo- och födoplatser. Områdesspecifika mildrande åtgärder borde nämnas i planeringsbestämmelserna.

7.12.2023 hölls ett möte om Natura-bedömningen och utlåtandena som myndigheterna gett om den. I mötet deltog förutom Södra-Österbottens och Österbottens förbund även Södra Österbottens NTM-central och Forststyrelsen.

5.6 PLANFÖRSLAG 1

Utgående från responsen på landskapsplanutkastet, Natura-bedömningen och responsen på den utarbetades genom ett brett samarbete, särskilt med kommunerna, förslaget till Österbottens landskapsplan 2050. Konsekvensbedömningen gjordes av Sweco Infra & Rail Oy i samarbete med landskapsplanens samarbetsgrupp och konsekvensbedömningsgrupp.

Följande ändringar gjordes i planförslagsskedet:

- Österbottens trafiksystem:
  - Beteckningen för Vasa hamnväg ändrades från förbindelsebehov till riktgivande vägsträckning
  - På riksväg 3 anvisas en utvecklingsbeteckning vid Laihela centrum
  - Ett behov av tågtrafikförbindelse anvisas från Sydbottenbanan till Björnö hamn
  - Monäs och Bådan hamnar i Nykarleby anvisas som båthamnar
  - Fiskestödjepunkten flyttades från Brässreveln till Utroddgrund.
- Grönområdesstrukturen:
  - Rasmusbacken i Vörå anvisas som nytt rekreations-/turismobjekt
  - Ytterjeppo paviljong med sågspånsbana och vandringsled anvisas som nytt rekreations-/turismobjekt
  - Vandringsleder tillsattes och uppdaterades i Korsholm, Vörå, Nykarleby och Kronoby
- Naturskyddsområden:
  - EMMA-områdena och förverkligat naturskydd uppdaterades
- Kulturmiljöer:
  - Vårdbiotoperna uppdaterades
- Arbetsplatser och industri:
  - Nya industri- och lageområden anvisas med objektsbeteckningar invid Riksväg 8 på gränsen mellan Vörå och Korsholm (Vassor industriområde) och vid Kanäs hamn
  - I Stormossens EKO-område och i Kristinestad norr om stadens centrum anvisas T/kem -objektsbeteckningar
  - Industri- och lagerområdet i Kronoby centrum ändrades från områdesreservering till objektsbeteckning
- Energiförsörjning:
  - Kvarkens södra havsvindkraftsområde 3 samt Kvarkens norra havsvindkraftsområdena 1,4 och 5 anvisas inte
  - Avgränsningarna av Kvarkens södra havsvindkraftsområdena 4, 2 och 1 ändrades
  - Vindkraftsområdet Molpe på gränsen mellan Korsnäs och Malax anvisas inte
  - Avgränsningen för vindkraftsområdena Bredåsen och Brändskogen i Närpes, Långmossa i Malax, Kivine i Vörå, Söderskogen i Vörå och Trullbacken i Nykarleby ändrades
  - Nya förbindelsebehov för kraftledningar anvisas för Tuovila-Åback och Hirvisuo-Seinäjoki
  - Flybäcks elstation i Kristinestad anvisas
- Vattenförsörjning:
  - Grundvattenområdena uppdaterades
- Stenmaterialförsörjning:
  - Myrskogarna i Närpes anvisas

Därtill uppdaterades planeringsbestämmelserna. I förslaget till Österbottens landskapsplan 2050 fanns nya allmänna planeringsbestämmelser för fiske, för produktion, överföring och lagring av energi samt för ekologisk kompensation. Ny var också den allmänna planeringsrekommendationen för produktion, överföring och lagring av energi.

Förslaget till Österbottens landskapsplan 2050 godkändes av Österbottens landskapsstyrelse 18.3.2024 och utlåtanden begärdes fram till 19.4.2024 av 94 myndigheter, organisationer och sammanslutningar.

Förslaget till Österbottens landskapsplan 2050 presenterades 26.3.2024 för kommunerna i Vasaregionen, 27.3.2024 för kommunerna i Sydösterbotten, 3.4.2024 för kommunerna i Jakobstadsregionen och 25.3.2023 för övriga myndigheter, organisationer och sammanslutningar.

Sammanlagt inlämnades 45 utlåtanden om förslaget till Österbottens landskapsplan 2050 medan 49 instanser inte gav något utlåtande.

Allmänt anses förslaget till Österbottens landskapsplan 2050 vara väl gjort och grunda sig på tillräckliga utredningar och en omfattande dialog. I utlåtandena gavs kommentarer och ändringsförslag till de flesta teman men de föranleder inte större ändringar i planförslaget.

Det andra myndighetsmötet hölls 3.6.2024. I mötet var 11 myndigheter representerade.

En sammanfattning av utlåtandena och deras bemötanden behandlades i landskapsstyrelsen 17.6.2024.

5.7 PLANFÖRSLAG 2

Utgående från utlåtandena om landskapsplanförslaget och det andra myndighetsmötet har följande förhållandevis små ändringar gjorts i planförslaget:

- Områdesreserveringsbeteckningen för Jakobstads hamnområde och Gräggören har ändrats från "Hamnområde, LS" till "Hamnområde / Område för kemisk industri och lagring, LS/kem".
- Objektsbeteckningen invid korsningen av riksväg 8 och regionväg 725 har ändrats från "Område för arbetsplatser, tp" till "Industri- och lagerområde, t".
- Riksväg 3 Helsingby-Laihela anvisas i enlighet med den nya sträckningen.
- De arkeologiska objekten av riksintresse anvisas.
- Viktiga områden för stenmaterialförsörjning har uppdaterats.
- Förbindelsebehoven för stomvattenledning och överföringsavlopp mellan Strandvägen och Taklax anvisas som förverkligade.
- I planeringsbestämmelsen för förbindelsebehov för gasledning har strukits meningen "Vid planeringen av områdesanvändningen bör givna bestämmelser om skyddsavstånd till gasledningar beaktas".
- Planeringsbestämmelsen för behov av vägtrafikförbindelse har kompletterats så att vid förverkligandet av Världsarvsvägen bör även världsarvsvärdena beaktas.
- Planeringsbestämmelsen för vindkraftsområden ute till havs har kompletterats med att särskild vikt ska fästas vid verksamhetsförutsättningar för trålfisket.
- Beskrivningen av beteckningen för grundvattenområden har korrigerats.
- Planeringsbestämmelsen för skyddad naturtyp, S4 har ändrats till att motsvara ny lagstiftning.
- Den allmänna planeringsbestämmelsen för solenergi har kompletterats så att man vid planering av området ska beakta de begränsningar som Försvarsmaktens verksamhet medför.
- Den allmänna planeringsbestämmelsen för fisket har kompletterats med att fiskeriområdenas användnings- och skötselplan ska beaktas.
- I planbeskrivningen har gjorts mindre korrigeringar och kompletteringar och tillsatts en kartbild med de vindkraftsområden som anvisas i planförslaget.

Det uppdaterade planförslaget till Österbottens landskapsplan 2050 behandlades av landskapsstyrelsen vid Österbottens förbund 16.9.2024. Planförslaget var framlagt under tiden 23.9-25.10.2024 och under den tiden hade alla möjlighet att lämna anmärkningar mot planförslaget.

Om framläggandet informerades med kungörelser i dagstidningarna Ilkka-Pohjalainen, Keskipohjanmaa, Pietarsaaren Sanomat, Vasabladet, Österbottens Tidning, Syd-Österbotten och Vaasa Insider samt på kommunernas anslagstavlor, på Österbottens förbunds webbplats och på sociala medier.

Förslaget till Österbottens landskapsplan 2050 presenterades vid informationsmöten 4.10.2024 och 10.10.2024. Presentationen bandades in och fanns tillgänglig, tillika med en PowerPoint-presentation, på landskapsplanens webbsida 11-25.10.2024.

Sammanlagt inlämnades 66 anmärkningar mot förslaget till Österbottens landskapsplan 2050. Anmärkningarna gällde framför allt vindkraftsområden. Privata personer önskade att vindkraftsområden inte anvisades eller att deras arealer minskades medan vindkraftsaktörer önskade större och fler vindkraftsområden. Annat som lyftes i anmärkningarna var anvisningen av Vasa hamnväg och dragningen av riksväg 3.

Mot vindkraftsetableringar har inlämnades tre stora namninsamlingar.

- Totalt 2347 personer motsatte sig havsbaserade vindkraftsområden i Bottenviken utanför Jakobstadsregionens kust.
- Totalt 399 personer motsatte sig Bredåsens vindkraftsområde i Närpes.
- Totalt 361 personer motsatte sig Kvarkens södra havsvindkraftsområde 4 utanför Kristinestads kust. En namninsamling med totalt 33 namnunderskrifter motsatte sig samma vindkraftsområde.

I bemötandena sades att de vindkraftsområden som anvisas i förslaget till Österbottens landskapsplan 2050 är enligt de utredningar som ligger till grund för planförslaget lämpligt som vindkraftsområde av regional betydelse. På basen av utlåtandena och åsikterna om utkastet till Österbottens landskapsplan 2050 ströks två havsbaserade vinskraftsområden utanför Jakobstadsregionens kust och Kvarkens södra havsvindkraftsområde 4 förminskades med 50 %.

På basen av anmärkningarna justerades sträckningarna för Kustbanan och till att mer motsvara förbindelsebehov.

Gällande energiöverföring gjordes några mindre korrigeringar på både plankartan och i planbeskrivningen. Dragningen av Fäbodavägen uppdaterades till att motsvara aktuella planer.

Enligt Naturvårdsverket i Sverige kan Österbottens landskapsplan 2050 ha betydande gränsöverskridande miljökonsekvenser. Enligt 10 § i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program ska Finlands miljöcentral i sådana fall sköta informationen till och förhandlingarna med svenska staten beträffande miljöbedömningen av landskapsplanen.

Ett internationellt hörande ordnades 23.9-4.11.2024 och koordinerades av Finlands Miljöcentral, SYKE. Sammanlagt inlämnades åtta utlåtanden. I utlåtandena lyftes fram behovet av att de kumulativa konsekvenserna av den omfattande utbyggnaden av vindkraft borde utredas av nationella myndigheter i Sverige och Finland. Utlåtandena ledde inte till ändringar i Österbottens landskapsplan 2050.

En sammanfattning av anmärkningarna och utlåtandena och deras bemötanden behandlades i Österbottens landskapsstyrelse 25.11.2024. Vid samma möte behandlades det slutliga förslaget till Österbottens landskapsplan 2050.

5.8 GODKÄND PLAN

Österbottens landskapsplan 2050 godkändes av Österbottens förbunds landskapsfullmäktige vid sitt möte 16.12.2024. På grund av ett formfel tog landskapsfullmäktige om beslutet vid sitt möte 7.4.2025.

6. Planlösningen

6.1 INLEDNING

Österbottens landskapsplan 2050 presenteras på en karta jämte planbeteckningar och planeringsbestämmelser. Dessa dokument är juridiskt bindande. Till planen hör dessutom denna planbeskrivning och i detta kapitel beskrivs utgångspunkter, planprocessen och planlösningen för de olika områdesanvändningstemana.

På plankartan används planbeteckningar av tre olika kategorier: beteckningar för utvecklingsprinciper, beteckningar som anger särskilda egenskaper och beteckningar för områdesreserveringar. Med landskapsplanbeteckningarna anvisas sådan områdesanvändning som är av minst regional betydelse.

Med en utvecklingsprincipbeteckning anvisas områden och förbindelser som är betydande med tanke på landskapets utveckling. Beteckningarna för utvecklingsprinciper kan användas överlappande med andra beteckningar.

Med en egenskapsbeteckning anvisas områden med särskilda värden i natur- eller kulturmiljön, landskapet eller i naturtillgångarna. Med egenskapsbeteckningen kan också anvisas sådant område som pga. dess särskilda egenskaper lämpar sig för en viss områdesanvändningsform. Beteckningarna som visar särskilda egenskaper kan användas överlappande med andra beteckningar.

Med en områdesreserveringsbeteckning anvisas områden som är nödvändiga för landskapets utveckling. Områden med liten yta i förhållande till kartans skala anvisas med en objektsbeteckning. Med linjebeteckningar anges trafikförbindelser och ledningar. Beteckningarna för områdesreservering anger det ändamål området huvudsakligen ska användas för och utesluter varandra så att två olika beteckningar för områdesreservering inte samtidigt kan gälla inom samma område.

Vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050 har använts den senaste tillgängliga informationen ur bl.a. utredningar, inventeringar och beslut. Eftersom vissa av dessa uppdateras kontinuerligt är det nödvändigt att säkerställa att uppdaterad information används vid mer detaljerad planering av områdesanvändningen och åtgärder.

6.2 REGION- OCH SAMHÄLLSSTRUKTUREN SAMT CENTRUM- OCH SERVICENÄTVERKET I LANDSKAPET ÖSTERBOTTEN

Inledning

Landskapet Österbotten består av 14 kommuner som tillsammans bildar en smal kustremsa, som är ca 230 km lång och 20–50 km bred. På en yta om drygt 7 400 km² bor drygt 177 000 invånare (2022). Landskapet indelas i tre regioner. Jakobstadsregionen består av kommunerna Kronoby, Larsmo, Pedersöre, Jakobstad och Nykarleby och här bor drygt 50 000 invånare. Till Vasaregionen hör förutom Vasa också kommunerna Korsnäs, Malax, Korsholm, Vörå och Laihela. Vasaregionen har ca 110 000 invånare. Sydösterbotten består av de tre städerna Kristinestad, Kaskö och Närpes och har ca 17 000 invånare.

Vasa är Österbottens landskapscentrum medan Jakobstad bildar ett centrum för stadsregionen i landskapets norra del. I Sydösterbotten delar de tre städerna på olika regionala servicefunktioner. I Österbotten finns över 45 närservicecentrum där det finns tillgång till affärer, skolor, daghem, hälsotjänster och annan närservice. 74 % av befolkningen bor högst 3 km från ett närservicecentrum och endast 5 % har längre väg än 10 km till ett närservicecentrum.

Handeln har förändrats drastiskt under 2000-talet. Den dominerande trenden inom detaljhandeln är att stora handelskoncentrationer etablerar sig i områden där befolkningsunderlaget är tillräckligt och trafikförbindelserna goda. En annan trend är att dagligvaruhandelns butiksnät förnyas och förtätas i kommuncentrumen medan utrymmeskrävande affärer söker sig intill goda trafikförbindelser, ofta i utkanten av städernas centrumområden. Internethandelns betydelse har de senaste åren ökat kraftigt och den globala näthandelns andel av all detaljhandel kommer fortsättningsvis att växa.

Mer om region- och samhällsstrukturen i Österbotten samt om befolkning och boende kan läsas i kapitlen 3.3 och 3.4.

Utgångspunkter

Markanvändnings- och bygglagen, MBL
Enligt MBL 5 § är målet för områdesplaneringen att främja:

Vasa centrum. Foto: Antti Kuusiniemi.

- möjligheterna att skapa en trygg, hälsosam, trivsam och socialt välfungerande livsmiljö och omgivning som tillgodoser behoven hos olika befolkningsgrupper
- en ekonomisk samhällsstruktur och områdesanvändning
- förutsättningarna för en tillräcklig bostadsproduktion
- den byggda miljöns skönhet och värnandet om kulturvärden
- möjligheterna att bevara naturens mångfald och andra naturvärden
- miljövården och möjligheterna att förhindra miljöolägenheter
- en sparsam användning av naturresurserna
- välfungerande samhällen och ett högklassigt byggande
- ett ekonomiskt samhällsbyggande
- näringslivets verksamhetsbetingelser och utvecklingen av en fungerande konkurrens
- tillgången till service
- ändamålsenliga trafikarrangemang samt i synnerhet betingelserna för kollektivtrafiken och gång-, cykel- och mopedtrafiken.

Enligt MBL 28 § ska vid utarbetande av landskapsplanen särskild vikt fästas vid:

- att landskapets region- och samhällsstruktur blir ändamålsenlig
- att områdesanvändningen är ekologiskt hållbar
- att arrangemangen för trafik och teknisk service är hållbara med tanke på miljö och ekonomi
- att vatten- och marksubstanstillgångarna används på ett hållbart sätt
- att verksamhetsbetingelser för näringslivet i landskapet ordnas
- att landskapet, naturvärdena och kulturarvet värnas
- att det finns tillräckligt med områden som lämpar sig för rekreation

De riksomfattande målen för områdesanvändningen

De riksomfattande målen för områdesanvändningen berör i sin helhet region- och samhällsstrukturen (se kapitel 4.2). Huvudmålsättningen gällande region- och samhällsstrukturen, centrum- och servicenätverket samt boende är att skapa förutsättningar för ett fungerande samhälle och en enhetligare samhällsstruktur. Enligt de riksomfattande målsättningarna bör eftersträvas en polycentrisk områdesstruktur som bildar nätverk och grundar sig på goda förbindelser. Målsättningen bör vara en kolsnål och resurseffektiv samhällsutveckling, som i främsta hand stöder sig på den befintliga strukturen. Betydande nya områden för boende-, arbetsplats- och tjänstefunktioner samt fritidsområden bör placeras så att de är tillgängliga och lätt kan nås med kol-

lektivtrafik, till fots och med cykel. Allt nytt byggande bör även placeras utanför områden med översvämningsrisk.

Utvecklingsbilden av områdesanvändningen
Målet i utvecklingsbilden för områdesanvändningen är en polycentrisk och nätverksliknade regionstruktur samt en hållbar stads- och samhällsutveckling.

- Regionstrukturen utvecklas balanserat med hänsyn till styrkorna och särdragen i Finlands olika regioner
- Hållbarheten i regionstrukturen förbättras genom platsoberoende
- Större stadsregioner och landskapens centralorter utvecklas som knutpunkter i en nätverksliknande regionstruktur och som centrum i sitt influensområde
- Stadsregioner förbinds i nätverk i utvecklingszonerna och deras arbetsfördelning och tillvaratagande av skalfördelar främjas
- Regionstäder, landsorts- och turistcentrum samt olika landsbygdsområden utnyttjar sina starka sidor i växelverkan med andra regioner
- De nationella och internationella förbindelserna fungerar bra och bidrar till hållbar utveckling av regionstrukturen och regionernas livskraft.

Österbottens landskapsstrategi 2022–2025
Landskapsstrategins vision är att Österbotten 2050 är ett spetsområde för hållbar utveckling med bra livsmiljö, invånaren i fokus och ett blomstrande näringsliv. För att uppnå en bra livsmiljö bör:

- regionstrukturen vara mångsidig och dess funktioner vara sammankopplade på ett hållbart sätt
- samhällsstrukturen vara hållbart enhetlig och möta kraven på en hållbar mobilitet
- grönstrukturen vara enhetlig och tillräckligt med kolsänkor bör finnas
- region- och samhällsstrukturen främja stävjandet av klimatförändringen och anpassningen till den i form av en beredskap för risker som översvämningar och extremväder

Landskapsplanens målsättningar
Målsättningen är att Österbottens landskapsplan 2050 ska skapa förutsättningar för en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar region- och samhällsstruktur där:

- naturen är mångfaldig
- naturresurserna används ansvarsfullt och den cirkulära ekonomin är välutvecklad
- det finns långsiktiga lösningar för klimatanpassning, minskade växthusgasutsläpp och ökade kolsänkor
- det finns boende, service och arbetsmöjligheter för alla
- livsmiljön är trygg, trivsam och hälsofrämjande samt inkluderande och socialt välfungerande
- fritidsaktiviteterna och rekreationsmöjligheterna är mångsidiga
- kulturmiljöer som identitetsskapande platser tryggas
- tillgängligheten är god
- en polycentrisk regionstruktur och ett effektivt trafiksystem främjar näringslivet såväl i tätorterna som på landsbygden
- energisystemet består av mångsidig produktion, tillräcklig lagring och en säker distribution
- försörjningsberedskapen gällande primärproduktionen är god

Utvecklandet av centrum- och servicenätverket ska bygga på befintlig infrastruktur och en enhetlig samhällsstruktur ska eftersträvas.

Planeringsprocess och planlösning
Region- och samhällsstrukturen uppdaterades som helhet vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2040. Under planprocessens gång hölls möten med ansvariga tjänstepersoner och beslutsfattare i kommunerna där aktualiteten av Österbottens landskapsplan 2040 gällande stadsutvecklingszoner, centrumområden och tätorter samt service- och handelsområden diskuterades. Eftersom det ännu inte fanns något behov av en större uppdatering vad gäller region- och samhällsstrukturen samt centrum- och servicenätverket gjordes denna gång enbart mindre justeringar.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas områden för centrumfunktioner, centrum med närservice, områden för tätortsfunktioner, områden för detaljhandel och områden för service. Vidare anvisas utvecklingsprinciper för olika utvecklingszoner.

Utvecklingszoner som sträcker sig över landskapsgränsen (Vasa-Seinäjoki, Jakobstad-Karleby och Sydösterbottens utvecklingszoner samt Kvarkens utvecklingszon)
Konkurrensen om trafikströmmarna ökar allt mer. I framtiden är det troligtvis inte städer och inte ens stadsregioner som konkurrerar med varandra utan funktionella och strategiska korridorer. Dessa korridorer sträcker sig över landskapsgränserna och innehåller inte enbart trafikförbindelserna utan även deras knutpunkter och den omkringliggande områdesanvändningen.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas fyra utvecklingszoner som sträcker sig över landskapsgränsen. Dessa är Vasa-Seinäjoki och Jakobstad-Karleby utvecklingszoner, Sydösterbottens utvecklingszon som sträcker sig från Sydösterbot-

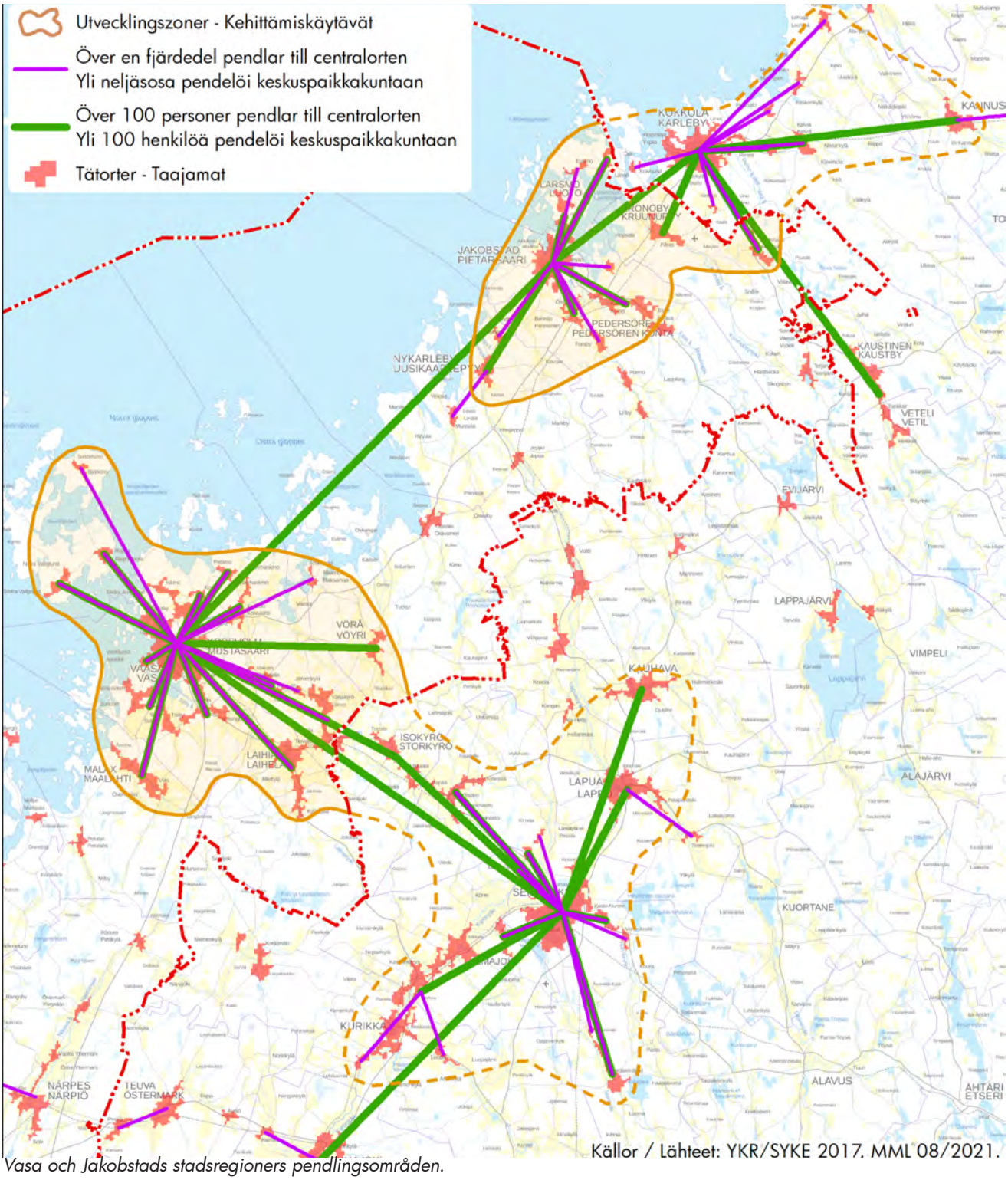

Vasa och Jakobstads stadsregioners pendlingsområden.

ten till Seinäjoki samt Kvarkens utvecklingszon som sträcker sig från Vasa till Umeå.

Vasa-Seinäjoki och Jakobstads-Karleby utvecklingszoners avgränsningar har i Österbottens landskapsplan 2050 definierats enligt pendlingen till centralorterna Vasa och Seinäjoki samt Jakobstad och Karleby. De tätorter där antingen över 100 arbetstagare eller en fjärdedel av arbetskraften pendlar in till centralorterna finns inom utvecklingszonerna. Miljöcentralens uppföljningssystem över samhällsstrukturen (YKR) användes som grund vid granskningen av pendlingen. I den nationella utvecklingsbilden av regionstrukturen är Vasa-Seinäjoki och Jakobstad-Karleby utvecklingszoner identifierade som stadsregioners utvecklingszoner.

Sydösterbottens utvecklingszon är en mer renodlad utvecklingskorridor för trafik. Zonen sträcker sig längs Sydbottenbanan och innesluter även stamväg 67 samt Kaskö och Kristinestads hamnar. I området bör förberedas för ökad pendlingstrafik.

Kvarkens utvecklingszon är en logistikkorridor vars målsättning är att skapa förutsättningar för ökat samarbete över Kvarken och god försörj-

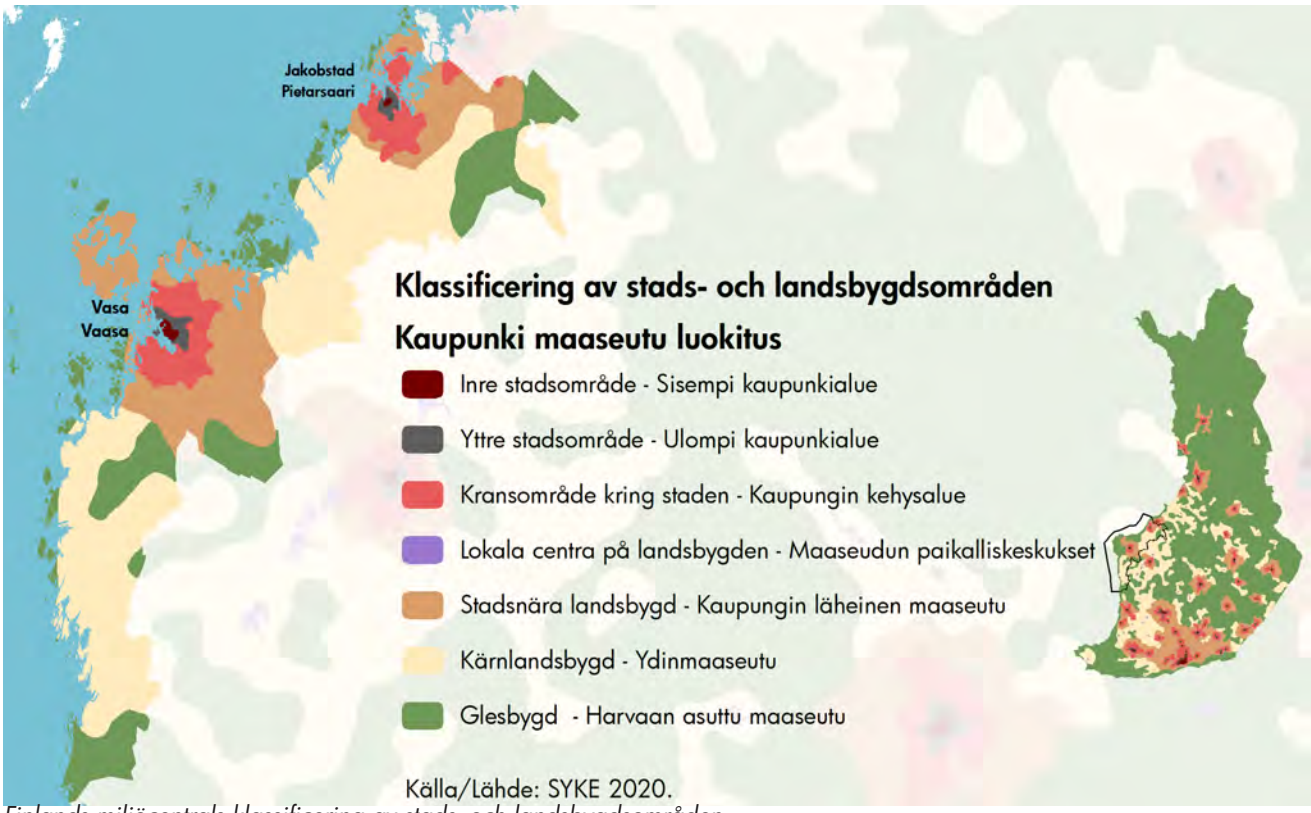

Finlands miljöcentrals klassificering av stads- och landsbygdsområden.

ningsberedskap i landskapet Österbotten. Österbottens landskapsplan 2050 stöder på detta sätt Kvarkens EGTS (Europeisk gruppering för territoriellt samarbete) och svarar mot regeringsprogrammet. I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering har Trafikledsverket påbörjat en utredning över en fast förbindelse mellan Vasa och Umeå. I utredningen granskas olika rutter och förväntade trafikflöden. Även den ekonomiska nyttan av en fast förbindelse och miljöeffekterna utreds. Utredningen ska stå klar år 2025.

I landskapsplanen anvisas zonerna som pilar mellan stadsregionerna.

Stadsutvecklingszoner
Starka och attraktiva städer är en förutsättning för hela landskapets utveckling. Städerna Jakobstad och Vasa utgör stommen både för regionstrukturen och näringslivet i Österbotten.

Österbottens landskapsplan 2050 bör skapa förutsättningar för att dessa städer kan utvecklas som nationellt och internationellt sett attraktiva städer både vad gäller företagsetableringar och boende samt som viktiga logistiska knutpunkter. För att säkerställa detta anvisas i landskapsplanen två stadsutvecklingszoner där planeringen av områdesanvändningen bör ske i samarbete över kommungränserna.

Metoden som användes för att definiera stadsutvecklingszonerna för Vasa och Jakobstad är den samma som Finlands miljöcentral (SYKE) använt för att definiera stadens kransområde i områdesindelningen för stad och landsbygd.

Stadsutvecklingszonerna fick sin slutliga avgränsning genom att kransområdet granskades utifrån naturliga barriärer så som havs- och sjöområden samt planerade förbättringar i infrastrukturen.

För Jakobstads och Vasa stadsutvecklingszoner bör kommunerna tillsammans utarbeta gemensamma planeringsprinciper. Det är av största vikt att ny bebyggelse och infrastruktur placeras så att den inte förhindrar framtida utvidgning av den enhetliga samhällsstrukturen. En samhällsstruktur som utgående från landskapsstrukturen främjar ekologisk hållbarhet och biologisk mångfald, tryggar tillgången till rekreationsområden och skapar förutsättningar för utvecklandet av kollektivtrafiken. Vasa och Jakobstads stadsutvecklingszoner bör utvecklas som internationellt och nationellt sett attraktiva områden för företagsverksamhet. Vasa stadsutvecklingszon bör

Steg 1:

Stadsområdets och närtätorternas avgränsning är landskapsplanens områdesreserveringar för tätorter (A), centrumområden (C), industriområden (T), arbetsplatser (TP) och hamnområden (LS).

Ett område vars yttre gräns ligger 5 km från stadsområdets yttre gräns samt områden vars yttre gränser ligger 3 km från närtätorternas yttre gränser avgränsas. Dessa områden slås ihop till ett enhetligt område.

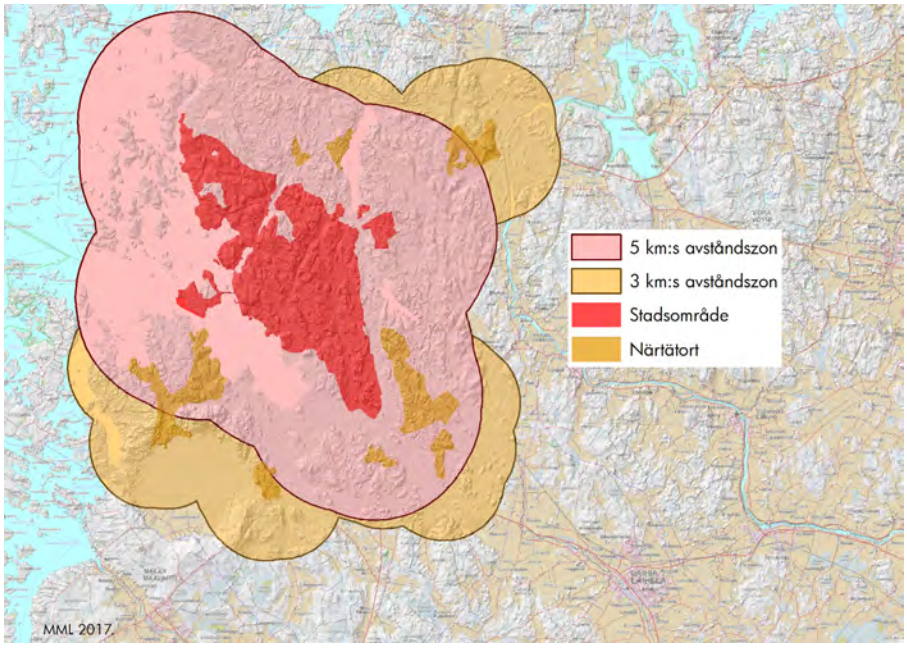

Steg 2:

Ett område med ett tidsavstånd på 6 minuter räknat från stadsområdets yttre gräns samt områden med ett tidsavstånd på 4,5 minuter räknat från närtätorternas yttre gränser avgränsas. Till dessa områden läggs en 1 km:s zon för att generalisera de annars mycket noggranna avgränsningarna.

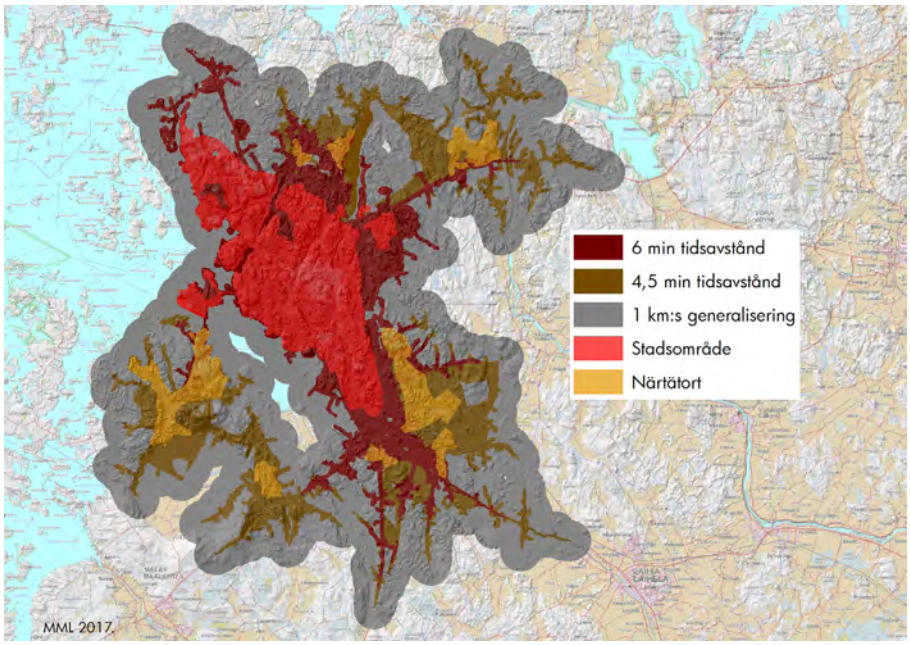

Steg 3:

Området som avgränsats på basen av avstånd (steg 1) och området som avgränsats på basen av tid (steg 2) slås ihop till ett enhetligt område och bildar stadens kransområde.

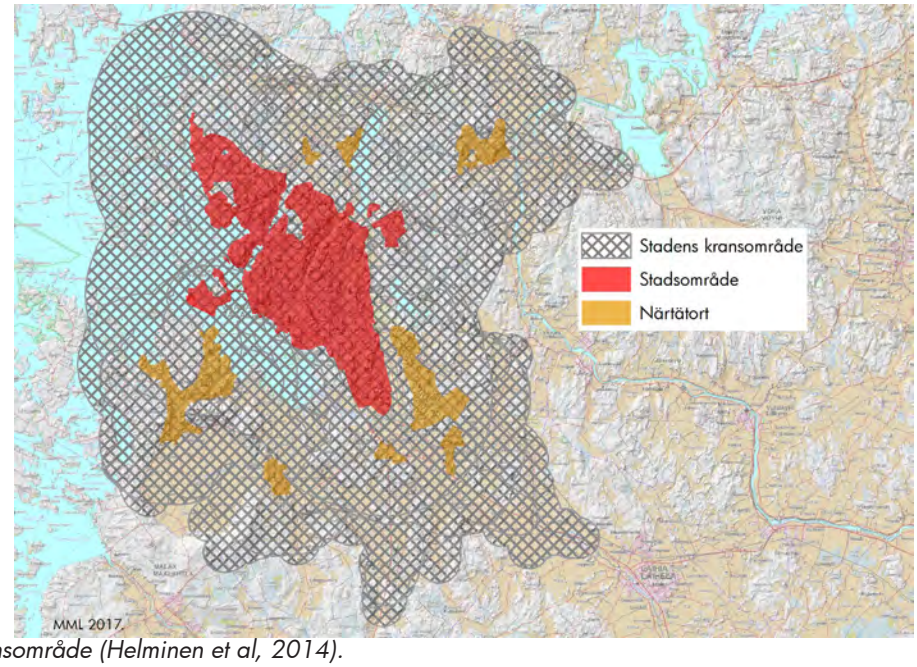

Metoden för att definiera stadens kransområde (Helminen et al, 2014).

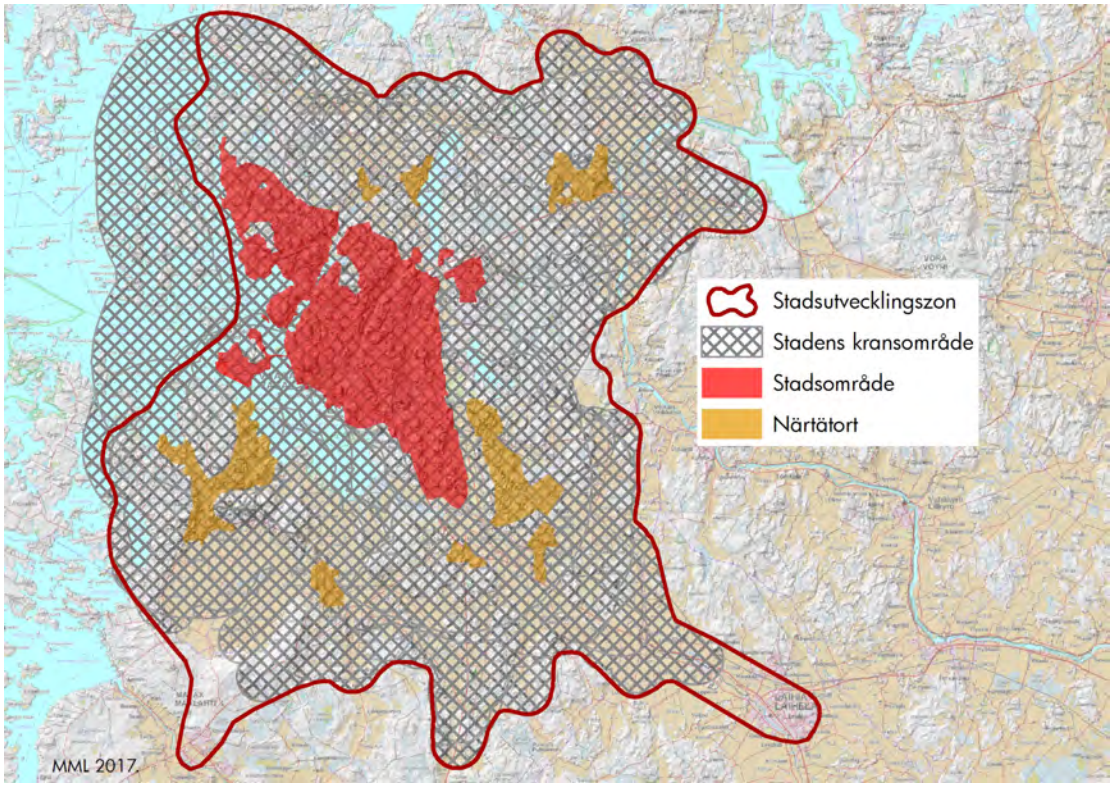

Vasa stadsutvecklingszon då naturliga barriärer så som havs- och sjöområden samt planerade förbättringar i infrastrukturen beaktats.

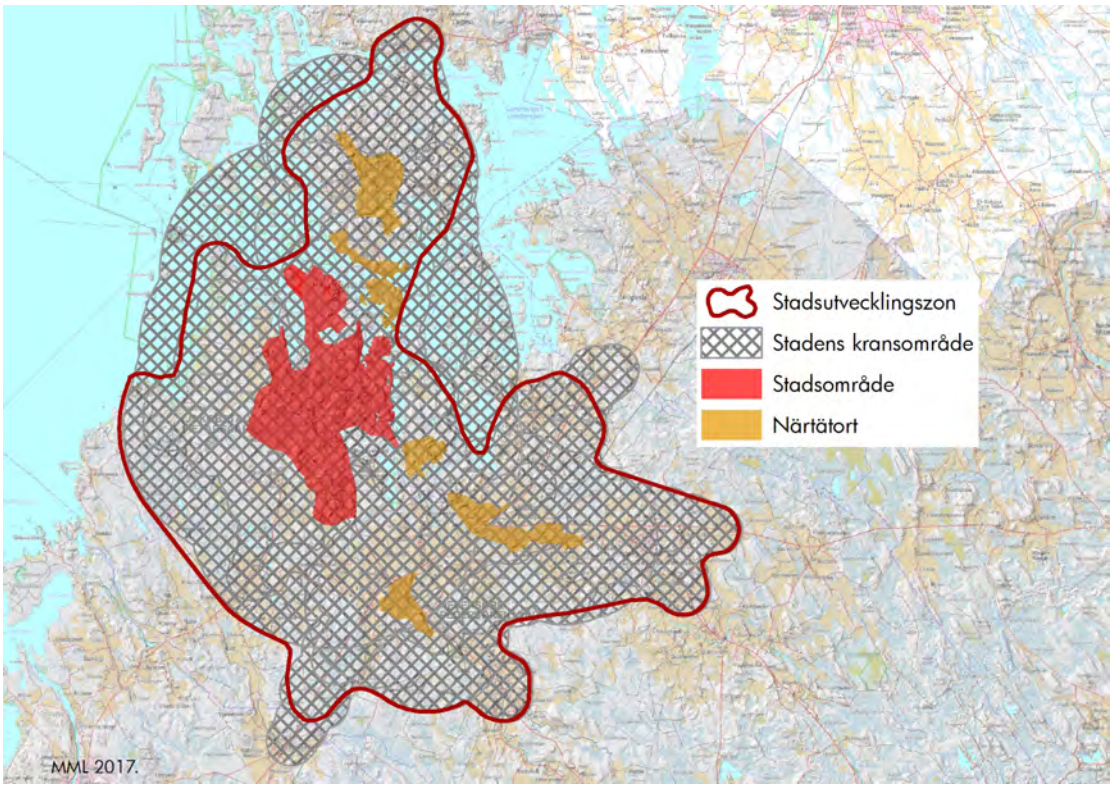

Jakobstads stadsutvecklingszon då naturliga barriärer så som havs- och sjöområden samt planerade förbättringar i infrastrukturen beaktats.

även utvecklas för forskning och utbildning samt innovationsverksamhet. De internationella förbindelserna via väg, järnväg, hamn och flygplats är ytterst viktiga för stadsutvecklingszonerna.

Centrumnätverket

För Österbottens landskapsplan 2040 gjordes en utredning om centrumnätverket i Österbotten. Tätorternas utveckling mellan åren 1990–2015 granskades och en nulägesanalys över servicenivån gjordes. För att identifiera centrum med närservice, där fem eller fler servicetyper fanns inom 1 km från varandra gjordes en servicekartläggning. Även närservicekoncentrationernas influensområden och pendlingen analyserades. Utredningen i sin helhet återfinns på adressen www.obotnia.fi/omradesplanering/osterbottens-landskapsplan-2040/utredningar.

I Österbottens landskapsplan 2040 anvisades med en områdesbeteckning de tätorter som innehöll ett centrum med närservice och de tätorter

som hade en befolkning som översteg 1000 invånare. Dessutom anvisades några tätorter med mindre än 1000 invånare men där det fanns planer att utöka tätortsfunktionerna.

Det regionala bynätverket identifierades som en del av utredningen. Landskapsstyrelsen beslutade dock att det inte är landskapsplanens uppgift att slå fast vilka byar som ska höra till det regionala bynätverket. Därför anvisades inga byar i Österbottens landskapsplan 2040.

Efter diskussioner med kommunerna kompletterades centrumnätverket i Österbottens landskapsplan 2050.

Stadsregionernas centrum, Vasa och Jakobstad, anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 med en områdesreserveringsbeteckning medan de övriga kommun- och stadscentrumen anvisas med en objektsbeteckning. Centrum med närservice anvisas med en objektsbeteckning.

Kommersiell service
Temat handel anvisas i stort sett enligt Österbottens landskapsplan 2040. Den enda förändringen gäller Tervajoki område för stora detaljhandelsenheter för utrymmeskrävande specialvaruhandel på kommungränsen mellan Vasa och Storkyro. I och med att Storkyro nu hör till landskapet Södra Österbotten, ligger handelsområdet på gränsen mellan två landskap. Planbeteckningen blir därvid gemensam för två landskapsplaner, Österbottens landskapsplan 2050 och Södra-Österbottens landskapsplan 2050. I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas fyra områden för stora detaljhandelsenheter (km) och sex områden för stora detaljhandelsenheter för utrymmeskrävande specialvaruhandel (kmt).

Stenhaga handelsområde är ett befintligt handelsområde ca 3 km nordost från Vasa centrum. Handelsområdet breder ut sig på bägge sidor om riksväg 8 och är idag helt utbyggt. Österbottens landskapsplan 2050 möjliggör ingen utvidgning av handeln i området.
Liselund handelsområde ligger ca 5 km sydost om Vasa centrum invid motorvägen. Området avgränsas av motorvägen i väster och Gamla Vasa kanal i norr. I området finns idag en stor hypermarket och utrymmeskrävande handel. Österbottens landskapsplan 2050 möjliggör en utvidgning av handeln motsvarande drygt 20 000 v-m^2. Liselund-Gamla Vasa har i Österbottens landskapsplan 2050 även beteckningen centrum med närservice (ca).

Risö handelsområde är ett nytt handelsområde som ligger 7 km sydost om Vasa centrum invid motorvägen. Området avgränsas av motorvägen i väster, Laihelavägen i öster och Farmarevägen i norr. I området finns idag endast en trafikbutik. Österbottens landskapsplan 2050 möjliggör en utvidgning av handeln i området motsvarande ca 120 000 v-m^2.

Högback handelsområde är ett befintligt handelsområde ca 2 km öster om Närpes centrum invid regionalväg 673 inom Närpes tätort och är idag helt utbyggt. Österbottens landskapsplan 2050 möjliggör ingen utvidgning av handeln i området.

Strandlandsvägens handelsområde sträcker sig längs med Strandlandsvägen ca 4 km sydost om Vasa centrum. Området avgränsas av järnvägen i norr, motorvägen i söder och Förbindelsevägen i öster. Området är i dag till cirka två tredjedelar förverkligat, främst med bilhandel vilket betyder att Österbottens landskapsplan 2050 möjliggör en utvidgning av bilhandeln i området motsvarande ca 10 000 v-m^2.

Lista över områden för stora detaljhandelsenheter (km) och stora detaljhandelsenheter för utrymmeskrävande handel (kmt).

Område	Beteckning	Kommun	Total våningsyta (v-m^2)	Dagligvaruhandel (v-m^2)	Utrymmeskrävande specialvaruhandel (v-m^2)	Övrig specialvaruhandel (v-m^2)
Stenhaga	km2	Vasa	115 000	10 000	75 000	30 000
Liselund	km3	Vasa	55 000	6 000	35 000	14 000
Risö	km4	Vasa	124 000	5 000	89 000	30 000
Högback	km5	Närpes	30 000			
Strandlandsvägen	kmt1	Vasa	30 000		30 000	
Tervajoki	kmt2	Vasa	50 000		50 000	
Kronoby	kmt3	Kronoby	6 000		6 000	
Vikby	kmt3	Korsholm	6 000		6 000	
Lålby	kmt3	Kristinestad	6 000		6 000	
Åsändan	kmt3	Kristinestad	6 000		6 000	

Tervajoki handelsområde är en befintlig handelsplats på gränsen mellan Lillkyro i Vasa och Storkyro. I området finns idag utrymmeskrävande specialvaruhandel (främst bilhandel) på ca 20 000 v-m^2 vilket betyder att Österbottens landskapsplan 2050 och Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050 möjliggör en utvidgning av den utrymmeskrävande handeln motsvarande 30 000 v-m^2. Tervajoki har i Österbottens landskapsplan 2050 även beteckningen centrum med närservice (ca).

Kronoby handelsområde ligger i korsningsområdet mellan Flygfältsvägen och Riksväg 8. Området avgränsas i väster av riksväg 8. Området är idag ett etablerat område med logistisk verksamhet och småskalig utrymmeskrävande handel i anslutning till produktion. Österbottens landskapsplan 2050 möjliggör utrymmeskrävande handel i området motsvarande 6 000 v-m^2.

Vikby handelsområde ligger ca 10 km från Vasa centrum intill korsningen av motorvägen och riksväg 8. Området avgränsas i norr av motorvägen, i väster av Strandvägen och i öster av riksväg 8. Österbottens landskapsplan 2050 möjliggör utrymmeskrävande handel i området motsvarande 6 000 v-m^2.

Lålby handelsområde ligger invid riksväg 8 ca 4 km sydost om Kristinestads centrum. Området avgränsas i öster av riksväg 8, i väster av Lålbyvägen och i söder av Lappfjärdsvägen. I området finns idag en trafikbutik samt småskalig utrymmeskrävande handel och logistisk verksamhet. Österbottens landskapsplan 2050 möjliggör utrymmeskrävande handel i området motsvarande 6 000 v-m^2.

Åsändans handelsområde ligger i Kristinestad ca 3 km från Lålby längs riksväg 8 söderut. Området avgränsas i väster av riksväg 8. På området finns idag utrymmeskrävande handel och transportföretag. Österbottens landskapsplan 2050 möjliggör utrymmeskrävande handel i området motsvarande 6 000 v-m^2.

I Österbottens landskapsplan 2050 finns en allmän bestämmelse för den undre gränsen för en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration av regional betydelse utanför områden för centrumfunktioner. Denna gräns är 4 000 v-m^2. Gällande specialvaruhandeln i Vasa och Jakobstad är gränsen 5 000 v-m^2.

I Österbottens landskapsplan 2050 finns även en allmän bestämmelse för handelsnätverket. I den fastslås bl.a. att vid placering av detaljhandel bör utvecklingen av servicenätet i sin helhet beaktas så att servicen i centrumområdena inte försämras.

Övrig service
I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas tre områden för privat eller offentlig service. Dessa områden är befintliga områden för service och finns alla utanför områden för centrumfunktioner men innanför områden för tätortsfunktioner.

Gågatan i Jakobstad. Foto: Christine Bonn.

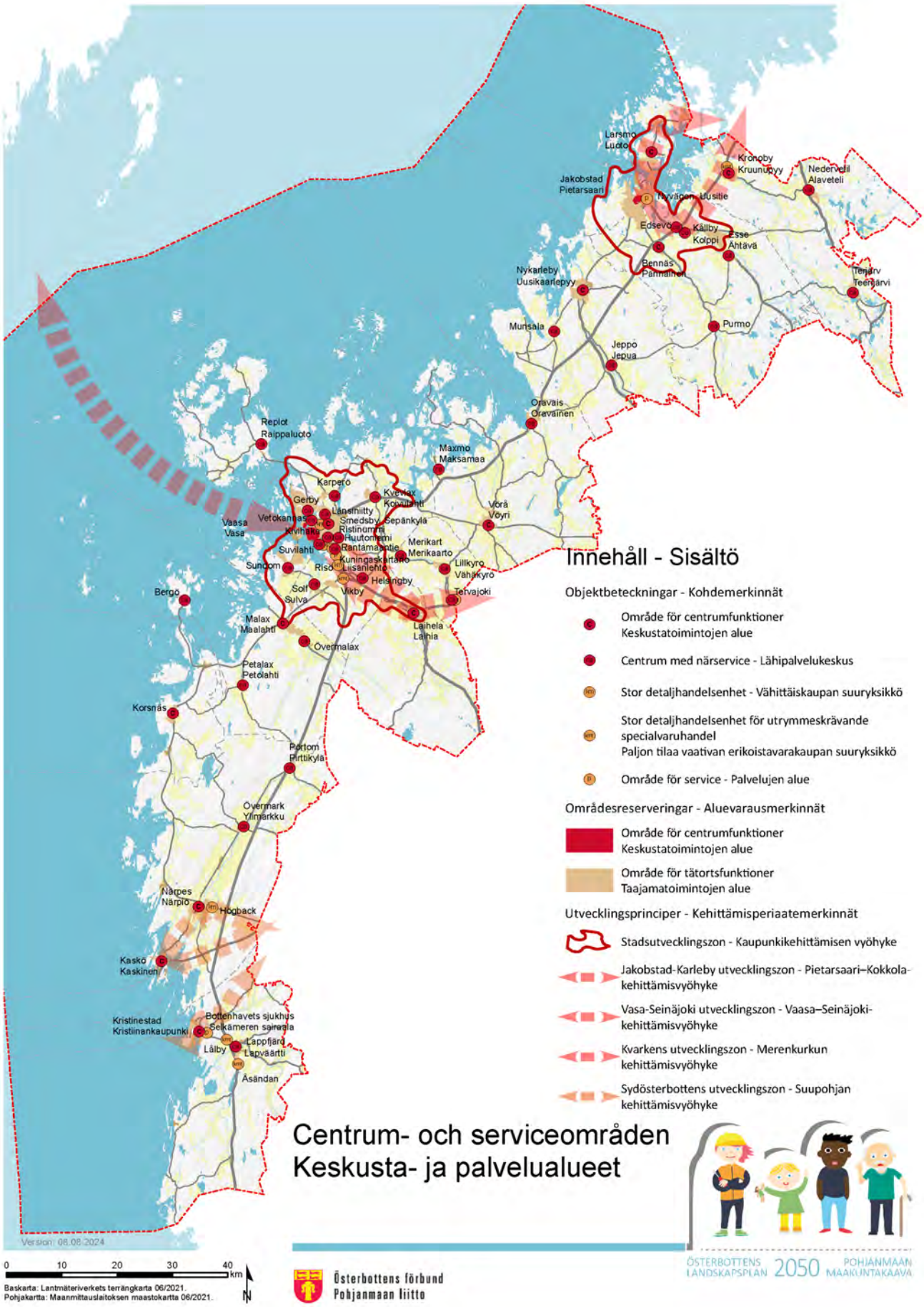

Innehåll - Sisältö

Objektbeteckningar - Kohdemerkinnät

- Område för centrumfunktioner
  Keskustatoimintojen alue
- Centrum med närservice - Lähipalvelukeskus
- Stor detaljhandelsenhet - Vähittäiskaupan suuryksikkö
- Stor detaljhandelsenhet för utrymmeskrävande specialvaruhandel
  Paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan suuryksikkö
- Område för service - Palvelujen alue

Områdesreserveringar - Aluevarausmerkinnät

- Område för centrumfunktioner
  Keskustatoimintojen alue
- Område för tätortsfunktioner
  Taajamatoimintojen alue

Utvecklingsprinciper - Kehittämisperiaatemerkinnät

- Stadsutvecklingszon - Kaupunkikehittämisen vyöhyke
- Jakobstad-Karleby utvecklingszon - Pietarsaari–Kokkola-kehittämisvyöhyke
- Vasa-Seinäjoki utvecklingszon - Vaasa–Seinäjoki-kehittämisvyöhyke
- Kvarkens utvecklingszon - Merenkurkun kehittämisvyöhyke
- Sydösterbottens utvecklingszon - Suupohjan kehittämisvyöhyke

Centrum- och serviceområden
Keskusta- ja palvelualueet

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

kk-1 Vasa stadsutvecklingszon (kk-1)

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas de centrala områdena av Vasa stadsregion där stadens påverkan är betydande. Området består av Vasa med närliggande tätorter och stadsnära landsbygdsområden. I avgränsningen ingår även Korsholms, Laihela och Malax centrum.

Planeringsbestämmelse: Vasa ska utvecklas som landskapets centrum och som en del av det nationella nätverket av stadsregioner. För området ska utvecklas en fungerande samhällsstruktur som tryggar de ekologiska funktionerna. Landskapsstrukturen och enhetliga planeringsprinciper för en högklassig stads- och landskapsbild ska ligga till grund för allt byggande. Ny bebyggelse ska placeras så att den inte förhindrar framtida utvidgning av den enhetliga samhällsstrukturen, som ska främja ekologisk hållbarhet och biologisk mångfald samt trygga tillgången och tillgängligheten till rekreationsområden. Nya bostads- och arbetsplatsområden ska placeras fördelaktigt med tanke på utveckling av kollektiv-, gång- och cykeltrafiken. Service av regional betydelse ska styras till områden i stadens centrum eller i dess närhet.

Området ska utvecklas som ett internationellt sett attraktivt område för forskning och utbildning samt innovations- och företagsverksamhet. Områdets tillgänglighet ska säkerställas och utvecklas. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid de internationella förbindelserna via väg, järnväg, hamn och flygplats.

Planeringsrekommendation: Planering av områdesanvändningen och utveckling av området ska ske i samarbete över kommungränserna.

kk-2 Jakobstads stadsutvecklingszon (kk-2)

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas de centrala områdena av Jakobstads stadsregion där stadens påverkan är betydande. Området består av Jakobstad med närliggande tätorter och stadsnära landsbygdsområden. I avgränsningen ingår även Pedersöre och Larsmo centrum.

Planeringsbestämmelse: Jakobstad ska utvecklas som regionens centrum och som en del av det nationella nätverket av stadsregioner. För området ska utvecklas en fungerande samhällsstruktur som tryggar den ekologiska funktionen. Landskapsstrukturen och enhetliga planeringsprinciper för en högklassig stads- och landskapsbild ska ligga till grund för allt byggande. Ny bebyggelse ska placeras så att den inte förhindrar framtida utvidgning av den enhetliga samhällsstrukturen, som ska främja ekologisk hållbarhet och biologisk mångfald samt trygga tillgången och tillgängligheten till rekreationsområden. Nya bostads- och arbetsplatsområden ska placeras fördelaktigt med tanke på utveckling av kollektiv-, gång- och cykeltrafiken. Service av regional betydelse ska styras till områden i stadens centrum eller i dess närhet.

Området bör utvecklas som ett internationellt sett attraktivt område för företagsverksamhet. Områdets tillgänglighet ska säkerställas och utvecklas. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid de internationella förbindelserna via väg, järnväg, hamn och flygplats.

Planeringsrekommendation: Planering av områdesanvändningen och utveckling av området ska ske i samarbete över kommungränserna.

Vasa-Seinäjoki utvecklingszon

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas en trafikzon som baserar sig på Vasa och Seinäjoki stadsregioners pendlingsområden.

Planeringsbestämmelse: Zonen ska utvecklas med sikte på hållbar pendling. Särskild vikt ska fästas vid utveckling av fungerande rese- och transportkedjor och deras knutpunkter samt kollektiv-, gång- och cykeltrafik. Färjetrafiken över Kvarken samt flyg- och tågförbindelserna ska säkerställas. För Vasa hamn, Vasa flygplats och Vasa resecentrum samt för Laihela anslutningsstation ska anslutningstrafiken och tillgängligheten utvecklas.

Jakobstad-Karleby utvecklingszon

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas en trafikzon som baserar sig på Jakobstads och Karleby stadsregioners gemensamma pendlingsområde.

Planeringsbestämmelse: Zonen ska utvecklas med sikte på hållbar pendling. Särskild vikt ska fästas vid utveckling av fungerande rese- och trafikkedjor och deras knutpunkter samt kollektiv-, gång- och cykeltrafik. Flyg- och tågförbindelserna ska säkerställas. För Karleby-Jakobstads flygplats samt Jakobstads och Jakobstad-Pedersöres anslutningsstationer ska anslutningstrafiken och tillgängligheten utvecklas.

Sydösterbottens utvecklingszon

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas en godstrafikzon mellan Sydösterbotten och Seinäjoki stadsregion.

Planeringsbestämmelse: Zonen ska utvecklas så att godstrafikens verksamhets- och utvecklings förutsättningar tryggas. Utvecklingen av fungerande trafikkedjor och deras knutpunkter ska styras så att landsvägs- och järnvägstrafiken kan komplettera varandra. Sydbottenbanan ska förbättras så att den lämpar sig för godstågstrafik. Tillgängligheten ska utvecklas till Kaskö och Kristinestads hamnar, samt till Närpes järnvägsanslutningsstation. Området ska förberedas för ökad pendlingstrafik till följd av eventuella investeringar.

Kvarkens utvecklingszon

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas en logistikkorridor över Kvarken mellan Vasa och Umeå.

Planeringsbestämmelse: Logistikkorridoren ska utvecklas så att förutsättningar skapas för ökat samarbete över Kvarken och god försörjningsberedskap i landskapet Österbotten. Utvecklingen ska styras så att färje-, flyg-, landsvägs- och järnvägstrafik kompletterar varandra.

C Område för centrumfunktioner (C)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas områden för centruminriktade service-, förvaltnings-, välfärds- och fritidsfunktioner samt boende, med tillhörande trafikområden och parker i Vasa och i Jakobstad.

Planeringsbestämmelse: I den mer detaljerade planeringen ska förutsättningar skapas för utveckling av ett livskraftigt och trivsamt stadscentrum med tydlig identitet och högkvalitativ arkitektur. I förtätnings- och omvandlingsområden ska en hög exploateringsgrad eftersträvas med hänsyn till platsens karaktär, stadsbild samt kulturmiljö- och naturvärden. Grönområden som har stort värde för rekreation och/eller stadsmiljön ska inte exploateras. Tillräcklig tillgång till närrekreationsområden ska säkerställas. Förutsättningar för ett välfungerande promenadcentrum ska skapas och tillräckligt med gång- och cykeltrafikleder in till centrum samt cykelleder inom centrum anvisas.

c Område för centrumfunktioner (c)

Beskrivningen av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas kommun- och stadscentrum (förutom Vasa och Jakobstad). Beteckningen anvisar områden för centruminriktade service-, förvaltnings-, välfärds- och fritidsfunktioner samt boende, med tillhörande trafikområden och parker.

Planeringsbestämmelse: I den mer detaljerade planeringen ska förutsättningar skapas för utveckling av ett livskraftigt och mångsidigt centrum. Uppmärksamhet ska fästas vid övergången mellan området för centrumfunktioner och den övriga tätorten. Byggande ska ske med hänsyn till platsens karaktär, tätortsbild samt kulturmiljö- och naturvärden. Grönområden som har stort värde för rekreation och/eller tätortsmiljön ska inte exploateras. Tillräcklig tillgång till närrekreationsområden ska säkerställas. Nätverket av gång- och cykeltrafikleder ska utvecklas för att förbättra tillgängligheten till offentlig och kommersiell service samt rekreationsområden. Avgränsningen av området för centrumfunktioner ska i den kommunala planläggningen utredas och anvisas.

ca Område för centrumfunktioner, centrum med närservice (ca)

Beskrivningen av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas centrum med närservice. Tillsammans bildar områdena för centrumfunktioner ett täckande centrumnätverk för Österbotten.

Planeringsbestämmelse: Kommunerna och städerna ska i sin strategiska planering skapa förutsättningar för närservice i området. Avgränsningen av centrum med närservice ska i den kommunala planläggningen utredas och anvisas.

A Område för tätortsfunktioner (A)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas områden för boende och andra tätortsfunktioner såsom service, arbetsplatser och industri, trafikområden, gång- och cykeltrafikleder, rekreations- och parkområden samt specialområden.

Planeringsbestämmelse: I den mer detaljerade planeringen ska området planeras i huvudsak för boende, service och arbetsplatser. En enhetlig samhällsstruktur ska främjas med hänsyn till tätortens karaktär. Bebyggelse ska inte placeras på enhetliga åkerområden ifall den inte gör tätortsstrukturen mer enhetlig. Kollektivtrafiken och nätverket av gång- och cykeltrafikleder ska utvecklas för att förbättra tillgängligheten till offentlig och kommersiell service samt rekreationsområden. Kompletterande byggande ska anpassas till den befintliga bebyggelsen samt till kulturmiljö-, landskaps- och naturvärdena. Avsikten är att området detaljplaneras.

km2 Stor detaljhandelsenhet (km2)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration i Stenhaga i Vasa.

Planeringsbestämmelse: I området är det möjligt att placera en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration med en total våningsyta på högst 115 000 v-m^2, varav 10 000 v-m^2 för dagligvaruhandel, 75 000 v-m^2 för utrymmeskrävande specialvaruhandel och 30 000 v-m^2 för övrig specialvaruhandel.

Stor detaljhandelsenhet (km3)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration i Liselund i Vasa.

Planeringsbestämmelse: I området är det möjligt att placera en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration med en total våningsyta på högst 55 000 v-m^2, varav 6 000 v-m^2 för dagligvaruhandel, 35 000 v-m2 för utrymmeskrävande specialvaruhandel och 14 000 v-m^2 för övrig specialvaruhandel. I den mer detaljerade planeringen ska uppmärksamhet fästas vid samordning av den kommersiella verksamheten och trafikarrangemangen samt vid kulturmiljön och stadsbilden.

Stor detaljhandelsenhet (km4)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration i Risö i Vasa.

Planeringsbestämmelse: I området är det möjligt att placera en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration med en total våningsyta på högst 124 000 v-m^2, varav 5 000 v-m^2 för dagligvaruhandel, 89 000 v-m^2 för utrymmeskrävande specialvaruhandel och 30 000 v-m^2 för övrig specialvaruhandel. I den mer detaljerade planeringen ska uppmärksamhet fästas vid samordning av den kommersiella verksamheten och trafikarrangemangen, kulturmiljön och stadsbilden samt vid översvämningsskyddsåtgärder.

Stor detaljhandelsenhet (km5)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration i Högback i Närpes.

Planeringsbestämmelse: I området är det möjligt att placera en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration med en total våningsyta på högst 29 700 v-m^2, varav 3 000 v-m^2 för dagligvaruhandel, 21 700 v-m^2 för utrymmeskrävande specialvaruhandel och 5 000 v-m^2 för övrig specialvaruhandel.

Stor detaljhandelsenhet för utrymmeskrävande specialvaruhandel (kmt1)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration för utrymmeskrävande specialvaruhandel vid Strandlandsvägen i Vasa.

Planeringsbestämmelse: I området är det möjligt att placera en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration med utrymmeskrävande specialvaruhandel, dvs. handel med motorfordon samt reservdelar och tillbehör till motorfordon. Detaljhandelsenhetens eller -koncentrationens totala våningsyta får vara högst 30 000 v-m^2. I den mer detaljerade planeringen ska uppmärksamhet fästas vid samordning av den kommersiella verksamheten och trafikarrangemangen samt vid stadsbilden.

Stor detaljhandelsenhet för utrymmeskrävande specialvaruhandel (kmt2)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration för utrymmeskrävande specialvaruhandel i Tervajoki i Storkyro och Vasa.

Planeringsbestämmelse: I området är det möjligt att placera en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration med utrymmeskrävande specialvaruhandel, dvs. handel med motorfordon, möbler, järnvaror, byggnadsmaterial, trädgårdsartiklar, hemteknik samt lantbrukshandel. Detaljhandelsenhetens eller -koncentrationens totala våningsyta får vara högst 50 000 v-m^2. I den mer detaljerade planeringen ska uppmärksamhet fästas vid samordning av den kommersiella verksamheten och trafikarrangemangen samt vid tätortsbilden i bägge kommuner.

Stor detaljhandelsenhet för utrymmeskrävande specialvaruhandel (kmt3)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration för utrymmeskrävande specialvaruhandel i Kronoby, Vikby i Korsholm samt i Lålby och Åsändan i Kristinestad.

Planeringsbestämmelse: I området är det möjligt att placera en stor detaljhandelsenhet eller -koncentration med utrymmeskrävande specialvaruhandel, dvs. handel med motorfordon, järnvaror, byggnadsmaterial, trädgårdsartiklar samt lantbrukshandel. Detaljhandelsenhetens eller -koncentrationens totala våningsyta får vara högst 6 000 v-m^2. I den mer detaljerade planeringen ska uppmärksamhet fästas vid samordning av den kommersiella verksamheten och trafikarrangemangen samt vid landskapsbilden.

Område för service (p)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas områden för offentlig eller privat service utanför områden för centrumfunktioner.

Planeringsbestämmelse: I den mer detaljerade planeringen ska uppmärksamhet fästas vid områdets tillgänglighet, särskilt med kollektivtrafik, med cykel och till fots, vid trafikarrangemang samt vid kultur-, landskaps- och naturmiljövärden.

Allmän planeringsbestämmelse för handel

Den undre gränsen för en stor detaljhandelsenhet eller detaljhandelskoncentration av regional betydelse utanför områden för centrumfunktioner är följande:

Dagligvaruhandel:	Dimensionering (v-m²)
Hela landskapet	4 000
Utrymmeskrävande specialvaruhandel:	**Dimensionering (v-m²)**
Hela landskapet	4 000
Övrig specialvaruhandel:	**Dimensionering (v-m²)**
Jakobstad och Vasa	5 000
Övriga landskapet	4 000

Detaljhandelsenheter eller detaljhandelskoncentrationer utanför områden för centrumfunktioner som överstiger dessa gränser kräver en km-beteckning i landskapsplanen eller en handelsutredning på landskapsnivå som visar att enheten eller koncentrationen inte har regional betydelse.

Vid placering av detaljhandel ska det befintliga servicenätet beaktas så att servicen i centrumområdena inte försämras. Detaljhandeln ska komplettera både det regionala serviceutbudet samt tillgången på service för olika befolkningsgrupper. Detaljhandeln ska stöda sig på befintlig infra- och samhällsstruktur.

6.3 ÖSTERBOTTENS TRAFIKSYSTEM

Inledning

Utvecklingen av trafiksystemet skiljer sig från planeringen av den övriga områdesanvändningen. Trafiksystemet kopplar samman olika områden för att möjliggöra en ändamålsenlig användning av områdena och säkra deras tillgänglighet.

Geografiskt sett är Österbotten ett långt och smalt landskap. Grannarna är landskapen Satakunta, Södra Österbotten och Mellersta Österbotten samt Region Västerbotten på andra sidan Kvarken. Förutom flygrutterna går alla trafikleder genom granlandskapens land- och havsområden. Därför kan man inte nog betona vikten av samarbete i trafiksystemplaneringen och dess genomförande.

Mer information om Österbottens trafiksystem finns i stycke 3.3.

Utgångspunkter

De viktigaste vägtrafikförbindelserna i Österbotten är riksväg 8 (E8), riksväg 3 (E12) och riksväg 18. Dessutom kompletterar riksvägarna 13 och 19 huvudförbindelserna och stamvägarna 67 och 68 är mycket betydelsefulla för regionernas konkurrenskraft. Ökad tung trafik i kombination med ökad fordonstrafik, samt en blandning av långväga trafik, pendlingstrafik samt jord- och skogsbrukstrafik har lett till ett större behov av att bygga omkörningsfiler och lägga om trafiken.

I spårtrafiken möjliggör Vasabanan och Finlands huvudbana pendling samt arbets- och studieresor med tåg mellan resecentren i Vasa och Seinäjoki samt förbindelser till huvudstadsregionen och de andra större städerna i vårt land. Sydbottenbanan och Jakobstadsbanan betjänar i huvudsak skogs- och kemiindustrins godstrafik. Järnvägarna i Österbotten är generellt sett i dåligt skick, vilket fördröjer trafikeringen av dem, utgör utmaningar för trafiksäkerheten och ökar driftkostnaderna. Finlands huvudbana och Jakobstad-Pedersöre järnvägsstation i Bennäs har sedan 2021 varit en del av den europeiska kärnkorridoren TEN-T North Sea- Baltic Core Corridor, som då utvidgades att gå runt Bottenviken.

I Österbotten finns två nationella flygplatser, en i Kronoby och en i Vasa. De viktigaste internationella flygförbindelserna går via de nationella knutpunkterna för flygtrafik. Flygförbindelserna till dessa knutpunkter säkrar näringslivets internationella förbindelser så att affärsverksamhet kan utövas i landskapet. Målsättningen är att

Trafikkedjor. Foto: Christine Bonn.

det från båda flygplatserna finns förbindelser till både Helsingfors och till Stockholm.

Farleden mellan Vasa och Umeå är en del av trafikkorridoren som överskrider riksgränsen och den har klassats som en fast del av europaväg E12. Färjetrafiken över Kvarken förkortar körsträckan med cirka 830 km jämfört med att köra via Torneå-Haparanda. Från Vasa hamn går det regelbunden person- och godstrafik till Umeå. En ny miljövänlig färja togs i bruk 2021. Enligt regeringsprogrammet (2023) för Orpos regering ska en fast förbindelse över Kvarken utredas. Övriga viktiga hamnar i landskapet som lämpar sig för kommersiell sjöfart finns i Kristinestad, Kaskö och Jakobstad. Hamnarna i Kaskö och Jakobstad är betydande hamnar för skogs- och kemiindustrin. Meningen är att utveckla Kristinestads hamn för bl.a. förvaring och behandling av bränslen. Dessutom har hamnarna i Österbotten påbörjat ett samarbete för att möjliggöra den gröna omställningen vad gäller utvecklandet av havsbaserad vindkraftsproduktion.

Österbotten är ett havsnära landskap med en över 200 km lång kustlinje. Båthamnarna står i en central position när en ökad tillgänglighet till kusten, skärgården och havet eftersträvas. I Österbotten finns fler än 100 hamnar. En del används för fiske och en del erbjuder tjänster för turismen. En del fungerar endast som bryggor, en del är skyddshamnar för nödsituationer och en del stöder havsnära rekreation eller havsnära boende och stugliv.

Enligt 17 § i **lagen om utveckling av regionerna och genomförande av Europeiska unionens regional- och strukturpolitik** ska landskapsförbundet svara för den strategiska regionutvecklingen som helhet och i den uppgiften främja tillgänglighet samt svara för ledningen av samarbetet i fråga om landskapets trafiksystemplanering och för samordningen av planen med landskapets övriga planer och med den riksomfattande trafiksystemplanen.

Enligt markanvändnings- och bygglagen ska områdesplaneringen främja ändamålsenliga trafikarrangemang samt i synnerhet betingelserna för kollektivtrafiken och gång-, cykel- och moped-trafiken. När planen utarbetas ska särskild vikt fästas vid att arrangemangen för trafik är hållbara med tanke på miljö och ekonomi.

I **kommunikationsministeriets förordning om landsvägs- och järnvägsnätets huvudleder och om deras servicenivå** fastställs vilka landsvägar och banor som utgör landsvägsnätets respektive järnvägsnätets huvudleder. För Österbottens del är dessa:

- Riksväg 3: Laihela–Vasa
- Riksväg 8: Åbo–Björneborg–Vasa–Ytterjeppo–Karleby–Uleåborg
- Riksväg 18: Seinäjoki–Laihela
- Riksväg 19: Jalasjärvi–Seinäjoki–Ytterjeppo
- Seinäjoki station–Vasa
- Seinäjoki station–Uleåborgs station

I förordningen fastställs även servicenivån på landsvägsnätets och järnvägsnätets huvudleder.

Riksomfattande mål för områdesanvändningen
Enligt de riksomfattande målen för områdesanvändningen bör

- en polycentrisk områdesstruktur som bildar nätverk och grundar sig på goda förbindelser främjas
- förutsättningar för en kolsnål och resurseffektiv samhällsutveckling, som i främsta hand stöder sig på den befintliga strukturen skapas
- tillgängligheten i fråga om tjänster, arbetsplatser och fritidsområden för de olika befolkningsgrupperna främjas
- möjlighet att gå, cykla och använda kollektivtrafik samt utvecklandet av kommunikations-, färd- och transporttjänster främjas
- betydande nya områden för boende-, arbetsplats- och tjänstefunktioner placeras så att de kan lätt nås med kollektivtrafik, till fots och med cykel
- det riksomfattande trafiksystemets funktionsduglighet och resurshållning främjas genom att i första hand utveckla befintliga trafikförbindelser och nätverk
- förutsättningarna för rese- och transportkedjor som grundar sig på samanvändning av olika trafikformer och trafiktjänster samt fungerande knutpunkter inom gods- och persontrafiken säkerställas
- kontinuiteten och utvecklingsmöjligheterna i fråga om internationellt och nationellt betydande trafik- och kommunikationsförbindelser samt utvecklingsmöjligheterna i fråga om internationellt och nationellt betydande hamnar och flygplatser tryggas

Finlands havsplan 2030
Finlands havsplan 2030 omfattar Finlands territorialvatten och ekonomiska zon. Planens målsättning är att samordna olika branschers behov och på så sätt skapa bättre förutsättningar för marina näringar och förbättra den marina miljöns tillstånd. En sektor som granskats i havsplanen är sjötransporter. I havsplanen anvisas sjöfartsområden, hamnarna i Jakobstad, Vasa, Kaskö och Kristinestad samt en funktionell förbindelse mellan Vasa och Umeå. En funktionell förbindelse stöder näringar och övrigt välstånd i områdena och omfattar förutom behov gällande infrastrukturförbindelser också behov i anslutning till turism och rekreation. I utvecklingen av

förbindelsen ska behovet av att samordna olika branscher beaktas och en mångsidig utveckling av förbindelsen främjas.

Riksomfattande trafiksystemplan 2021–2032
Finlands första riksomfattande trafiksystemplan godkändes år 2021. Genom den långsiktiga tolvårsplanen säkerställs att utvecklingen av trafiksystemet är förutsägbar. I planen behandlas utöver trafiknätet bl.a. person- och godstransporter samt funktioner som stöder trafiksystemet, såsom kommunikationsnät, trafikreglering och trafiktjänster samt utnyttjande av information. Planen innehåller ett 12-årigt åtgärdsprogram och ett statligt finansieringsprogram. Planen ger utgångspunkterna för planeringen av trafiknätet och transportservicen i hela Finland och påverkar på det sättet även innehållet i Österbottens landskapsplan 2050. Uppdaterandet av den riksomfattande trafiksystemplanen för åren 2025-2036 påbörjades i slutet av år 2023.

Västra Finlands gemensamma trafikstrategi och åtgärdsprogram
Sex landskap i Västra Finland (Birkaland, Egentliga Tavastland, Mellersta Finland, Satakunta, Södra Österbotten och Österbotten) utarbetade 2020 en gemensam trafikstrategi. Samarbetet intensifierades genom att 2023 uppgöra ett gemensamt åtgärdsprogram. Trafikstrategin och åtgärdsprogrammet befäster en samsyn på de viktigaste trafiksystemfrågorna och gemensamma spetsprojekt inom området med beaktande av alla trafikformer. Den gemensamma viljan för vidare budskap till den riksomfattande trafiksystemplaneringen samt till trafiknätets investerings- och planeringsprogram så att ärenden som är viktiga för Västra Finland beaktas. I strategin och åtgärdsprogrammet har identifierats teman och projekt kring vilka landskapen borde samarbeta av allmännyttiga och kostnadseffektiva skäl.

De viktigaste spetsåtgärderna som har en inverkan på landskapsplanläggningen är följande:
- Kommunikationsnätens funktionssäkerhet, kapacitet och hastighet bör säkras för att minska mobilitetsbehovet och skapa möjligheter för trafikautomation.
- Brister i väglaget inom hela vägnätet bör åtgärdas.
- Förbindelser som är viktiga för exporttransporter bör fås i sådant skick så att de motsvarar behovet.
- Omfattningen av huvudvägnätet som definieras i förordningen om huvudleder bör kontrolleras.
- Bannätet och järnvägstrafiken bör utvecklas så att man kan lita på tjänsterna och så att kapaciteten är tillräcklig för arbetspendlingens behov.

Österbottens trafiksystemplan 2050
För Österbottens trafiksystem har uppgjorts en plan som täcker hela landskapet. Planen godkändes av lanskapsfullmäktige 23.5.2022. Planen beskriver trafikmålen för Österbottens landskap och definierar landskapets spetsprojekt och närmare åtgärder för att nå dem. Målåret för genomförandet av trafiksystemplanen är 2050 vilket sammanfaller med målåret för Österbottens landskapsplan 2050.

Huvudmålen i Österbottens trafiksystem 2050 är att:
- säkerställa landskapets externa och interna tillgänglighet
- vara socialt och ekologiskt hållbart
- vara tryggt och effektivt

De mål som ställts upp för trafiksystemet är att:
- exportföretagens transportkedjor har en servicenivå som håller nationell toppnivå
- konkurrenskraftiga internationella och nationella förbindelser har säkerställts för persontrafiken
- förbindelserna mellan centra är snabba och smidiga
- innovativa trafiktjänster på landsbygden och i städerna underlättar mobiliteten för alla
- trafiksystemet reagerar effektivt på förändringar i mobilitets- och transportbehoven
- trafiksystemet möjliggör tillgängliga och sammanhängande resekedjor
- trafiksystemet betjänar olika brukar- och befolkningsgrupper jämlikt
- olika former av lätt trafik är de mest lockande färdsätten på korta sträckor
- trafiksystemet är koldioxidneutralt och en föregångare inom energi- och materialeffektivitet
- naturens mångfald beaktas vid planering och genomförande av trafikprojekt
- vid planering av omkörningsfiler borde värdefull jordbruksmark undvikas att exploateras
- ett täckande och effektivt trafikledsnät möjliggör smidiga och trygga förbindelser åt alla samt utveckling av företagsverksamheten i hela landskapet
- utvecklingen av områdesanvändning, boende, tjänster och näringsliv har samordnats effektivt med den övergripande trafiksystemplaneringen på alla nivåer
- samhällsekonomisk effektivitet förverkligas för företag, hushåll och den offentliga sektorn

Trafiksystemarbetets styrgrupp med representanter bl.a. från alla kommuner, Södra Österbottens NTM-central, Trafikledsverket och Traficom tog under trafiksystemplanprocessens gång fram de åtgärder som är av största vikt för landskapet. Dessa s.k. spetsåtgärder godkändes av land-

Kaskö hamn. Foto: Joonatan Knuutila.

skapsstyrelsens 29.3.2021:

- Utveckling av Kasikäytävä (E8 korridoren)
- Utveckling av hamnförbindelserna och -samarbetet
- Stärkandet av flygtrafikens konkurrenskraft
- Utveckling av förbindelserna till tillväxtcentra

Landskapsplanens mål

Målet är att Österbotten ska år 2050 vara en region med blomstrande näringsliv. Detta betyder ett landskap där tillgängligheten är god och där en polycentrisk regionstruktur och ett effektivt trafiksystem främjar näringslivet såväl i tätorterna som på landsbygden.

Österbottens trafiksystemplan 2050 definierar de mål för utvecklandet av trafiken som nås genom planbeteckningar i Österbottens landskapsplan 2050. Dessa mål är att säkerställa näringslivets verksamhetsförutsättningar och kontinuiteten hos fartygs-, flyg- och spårtrafiken samt att möjliggöra bättre tillgänglighet och smidigare trafik till och från arbetsplatserna.

I landskapsplanprocessen bör även beaktas de förändringar i det riksomfattande trafiksystemet som Coronapandemin och förändringar i det geopolitiska läget har lett till.

Planläggningsprocessen

De åtgärder som presenteras i Österbottens trafiksystemplan 2050 togs fram i de regionala trafikarbetsgrupperna, dvs. i trafikarbetsgrupperna för Sydösterbotten, Vasaregionen och Jakobstadsregionen. De projekt som överskrider landskapsgränserna diskuterades i den s.k. landskapsöverskridande trafiksystemarbetsgruppen som leds av närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten samt i uppföljningsgruppen för Västra Finlands trafikstrategi. Österbottens landskapsplan 2050 förverkligar Österbottens trafiksystemplan 2050. Planlösningen har diskuterats i de regionala trafikarbetsgrupperna, i styrgruppen för Österbottens trafikstrategiarbete och i den landskapsöverskridande trafiksystemarbetsgruppen.

Planlösning

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas sådana trafikmässiga lösningar som har en mer omfattande inverkan på övrig områdesanvändning och som dessutom förbättrar områdenas tillgänglighet och näringslivets förutsättningar samt gynnar landskapets konkurrenskraft. Många av de behov och projekt som identifierats i de regionala trafikarbetsgrupperna eller åtgärder för hållbar mobilitet anvisas därför inte i landskapsplanen utan genomförs via landskapets trafiksystemplan.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas fyra utvecklingszoner som sträcker sig över landskapsgränsen. Dessa är Vasa-Seinäjoki och Jakobstad-Karleby utvecklingszoner, Sydösterbottens utvecklingszon som sträcker sig från Sydösterbotten till Seinäjoki samt Kvarkens utvecklingszon som sträcker sig från Vasa till Umeå. De två förstnämnda betjänar arbetspendlingen och närings-

livet samt boendet och det är möjligt att skapa förutsättningar för utvecklingen av kollektivtrafiken i dem. Den tredje utvecklingszonen är en trafikutvecklingskorridor som i första hand betjänar godstrafiken och förbättrar industrins transportförutsättningar. Arbetspendlingen där baserar sig i huvudsak på användningen av egen bil. Kvarkens utvecklingszon är en logistikkorridor vars målsättning är att skapa förutsättningar för ökat internationellt samarbete över Kvarken och trygga god försörjningsberedskap i Finland.

I utvecklingszonerna är det möjligt att förtäta den befintliga samhällssrukturen bl.a. kring Jakobstad-Pedersöre och Laihela stationer samt kring centrala trafikknutpunkter och resecentrum i närheten av de större städernas och kommunernas centrum. Dessutom finns det förutsättningar för att sammanlänka olika trafikformer. Målet med utvecklingszonerna är också att möjliggöra industriinvesteringar där det finns förutsättningar för näringslivet och logistik samt arbetskraft.

I planlösningen för landsvägstrafiken och spårtrafiken är syftet att öka säkerheten och förbättra tillgängligheten mellan landskapscentrumen samt att öka restidens förutsägbarhet. En förbättring av servicenivån eftersträvas genom att öka antalet omkörningsfiler på landsvägarna, skapa mötesplatser längs spåren samt genom att ordna anslutnings- och plankorsningarna mer säkra så att även hastigheten på spåren kan höjas.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas Grönviks omfartsväg med en beteckning för riktgivande vägsträckning. Beteckningen anvisades i Österbottens landskapsplan 2030 men ströks från Österbottens landskapsplan 2040. Vägsträckningen har konstaterats vara en ändamålsenlig trafiklösning för den kommande områdesanvändningen. Gällande Vasa hamnväg har Södra Österbottens NTM-Central beslutat att av de undersökta alternativa vägsträckningarna lämpar sig det sk Vikby-alternativet bäst för vidare planering. Därför anvisas Vasa hamnväg i Österbottens landskapsplan 2050 med en beteckning för en riktgivande vägsträckning. Den riktgivande vägsträckningen för väg 63 mellan Ina och Kaustby har granskats utgående från NTM-centralens beslut och val av linjealternativ för vidare planering.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas planskilda anslutningar pga. deras inverkan på områdesanvändningen. De bl.a. minskar hindereffekten hos vägar och banor och gör det möjligt för likvärdig anslutning från korsande huvudväg till en annan huvudväg. Nya planskilda anslutningar som anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 är Laihelavägens planskilda anslutning och Granholmsbackens planskilda anslutning. De övriga nya planskilda anslutningarna ingår i planlösningarna för Riksväg 8 Vasa förbindelseled, Riksväg 8 Helsingby – Vassor och Riksväg 3 Helsingby – Laihela och är knutna till förverkligandet av batterifabriksområdet och möjliggör arbetspendlingstrafik. I övrigt är målsättningen att förbättra befintliga planskilda anslutningar.

De banavsnitt som anvisas som banavsnitt som bör förbättras är Sydbottenbanan och Vasabanan, varav den första betjänar godstrafiken och den andra långväga persontrafik samt pendling mellan landskapscentren. Dessutom anvisas ett behov av tågtrafikförbindelse som sammanbinder Vasa flygplats med det nya Gigafactory-batteriindustriområdet och Vasabanan. Med förbindelsebehovsbeteckningar anvisas också Kustbanan längs med den Österbottniska kusten och en tågtrafikförbindelse från Sydbottenbanan till Björnö hamn. Kustbanan är en naturlig förlängning till den befintliga Strandbanan från Helsingfors till Åbo och den planerade sk. URPO-banan från Nystad via Raumo till Björneborg.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas hamnarna i Kristinestad, Kaskö, Vasa och Jakobstad med områdesreserveringsbeteckningar samt med en objektbeteckning hamnen i Kasnäs i Nykarleby. Dessa hamnar är nationellt betydelsefulla och lämpade för handelssjöfart. Förutom dessa anvisas betydande båthamnar som har en tillräcklig servicenivå eller en god utvecklingspotential samt de för fisket mest betydande fiskehamnarna som har en god infrastruktur och utvecklingsmöjligheter. Planlösningen grundar sig på en utredning om fiske- och båthamnar som gjordes för Österbottens landskapsplan 2040.

För flygtrafikens del anvisas flygtrafikområdena i Vasa och Karleby-Jakobstad på samma sätt som i Österbottens landskapsplan 2040.

Gång- och cykeltrafikleder i landskapet utreddes 2018 genom kartanalyser där potentiella pendlingsområden och behov av gång- och cykeltrafikleder identifierades. Gång- och cykeltrafiklederna konstaterades i analyserna vara av lokal betydelse och de behandlas därmed i den kommunala planeringen. I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas inte heller snöskoterleder eftersom dessa inte bildar ett heltäckande nätverk.

Med en landskapsplan är det svårt att direkt påverka trafiktjänsterna eller uppkomsten av dem. Tjänsterna är ofta knutna till en viss operatör eller ett specifikt färdsätt och har ingen spatial dimension i sig, utan de är direkt relaterade till resan eller resandet. Trafiktjänsterna kan därför svårligen kopplas direkt till långsiktig planering av områdesanvändning och anvisas därför heller inte i landskapsplan.

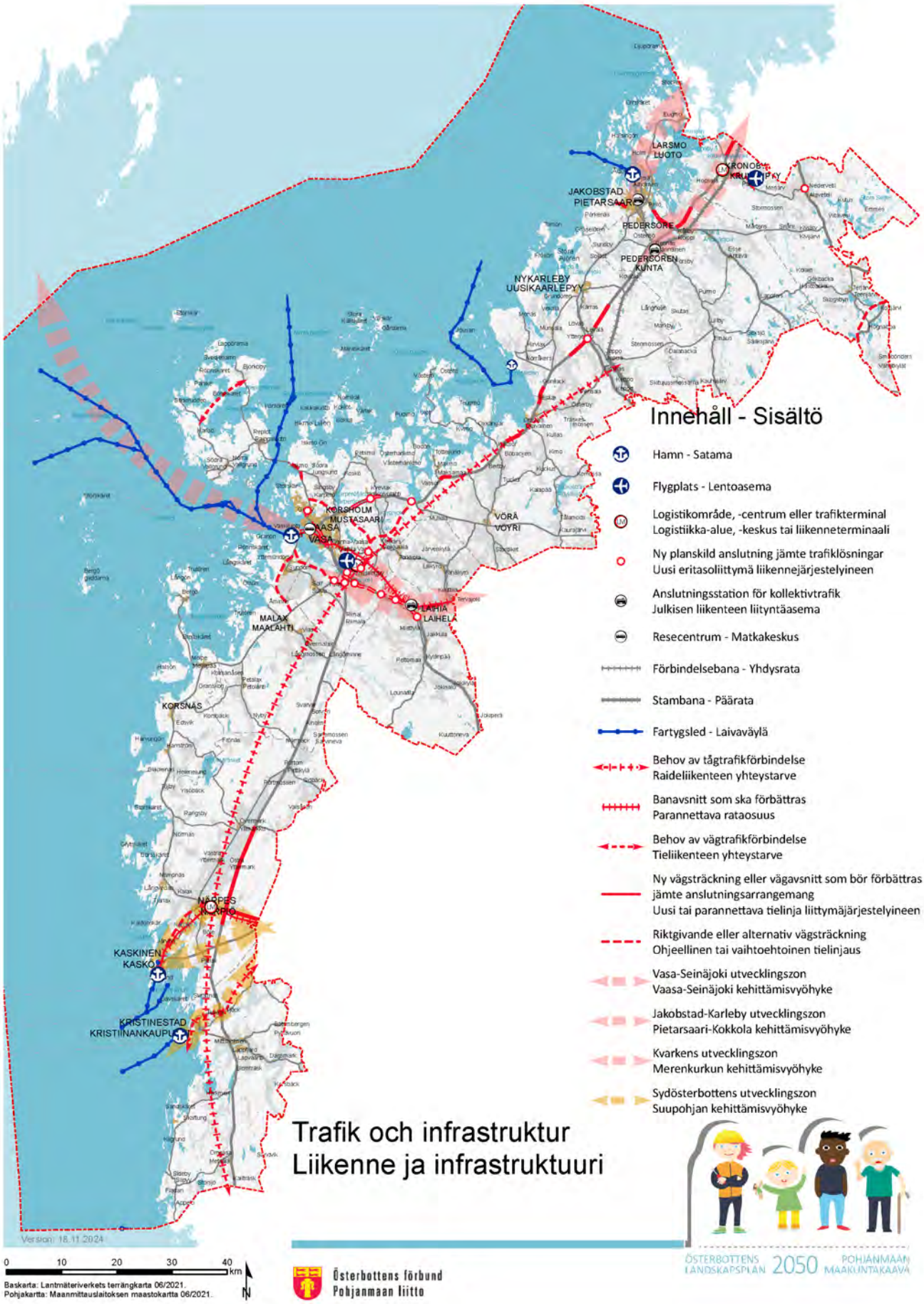
Innehåll - Sisältö
Hamn - Satama
Flygplats - Lentoasema
Logistikområde, -centrum eller trafikterminal
Logistiikka-alue, -keskus tai liikenneterminaali
Ny planskild anslutning jämte trafiklösningar
Uusi eritasoliittymä liikennejärjestelyineen
Anslutningsstation för kollektivtrafik
Julkisen liikenteen liityntäasema
Resecentrum - Matkakeskus
Förbindelsebana - Yhdysrata
Stambana - Päärata
Fartygsled - Laivaväylä
Behov av tågtrafikförbindelse
Raideliikenteen yhteystarve
Banavsnitt som ska förbättras
Parannettava rataosuus
Behov av vägtrafikförbindelse
Tieliikenteen yhteystarve
Ny vägsträckning eller vägavsnitt som bör förbättras jämte anslutningsarrangemang
Uusi tai parannettava tielinja liittymäjärjestelyineen
Riktgivande eller alternativ vägsträckning
Ohjeellinen tai vaihtoehtoinen tielinjaus
Vasa-Seinäjoki utvecklingszon
Vaasa-Seinäjoki kehittämisvyöhyke
Jakobstad-Karleby utvecklingszon
Pietarsaari-Kokkola kehittämisvyöhyke
Kvarkens utvecklingszon
Merenkurkun kehittämisvyöhyke
Sydösterbottens utvecklingszon
Suupohjan kehittämisvyöhyke
Trafik och infrastruktur
Liikenne ja infrastruktuuri
LARSMO
LUOTO
JAKOBSTAD
PIETARSAARI
PEDERSÖRE
PEDERSÖREN KUNTA
NYKARLEBY
UUSIKAARLEPYY
KORSHOLM
MUSTASAARI
VASA
VÖRÅ
VÖYRI
LAPPO
LAIHELA
MALAX
MAALAHTI
KORSNÄS
NÄRPES
NARPO
KASKINEN
KASKO
KRISTINESTAD
KRISTIINANKAUPUNKI
Version: 18.11.2024
0 10 20 30 40 km
Baskarta: Lantmäteriverkets terrängkarta 06/2021.
Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta 06/2021.
Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto
ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050 POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA

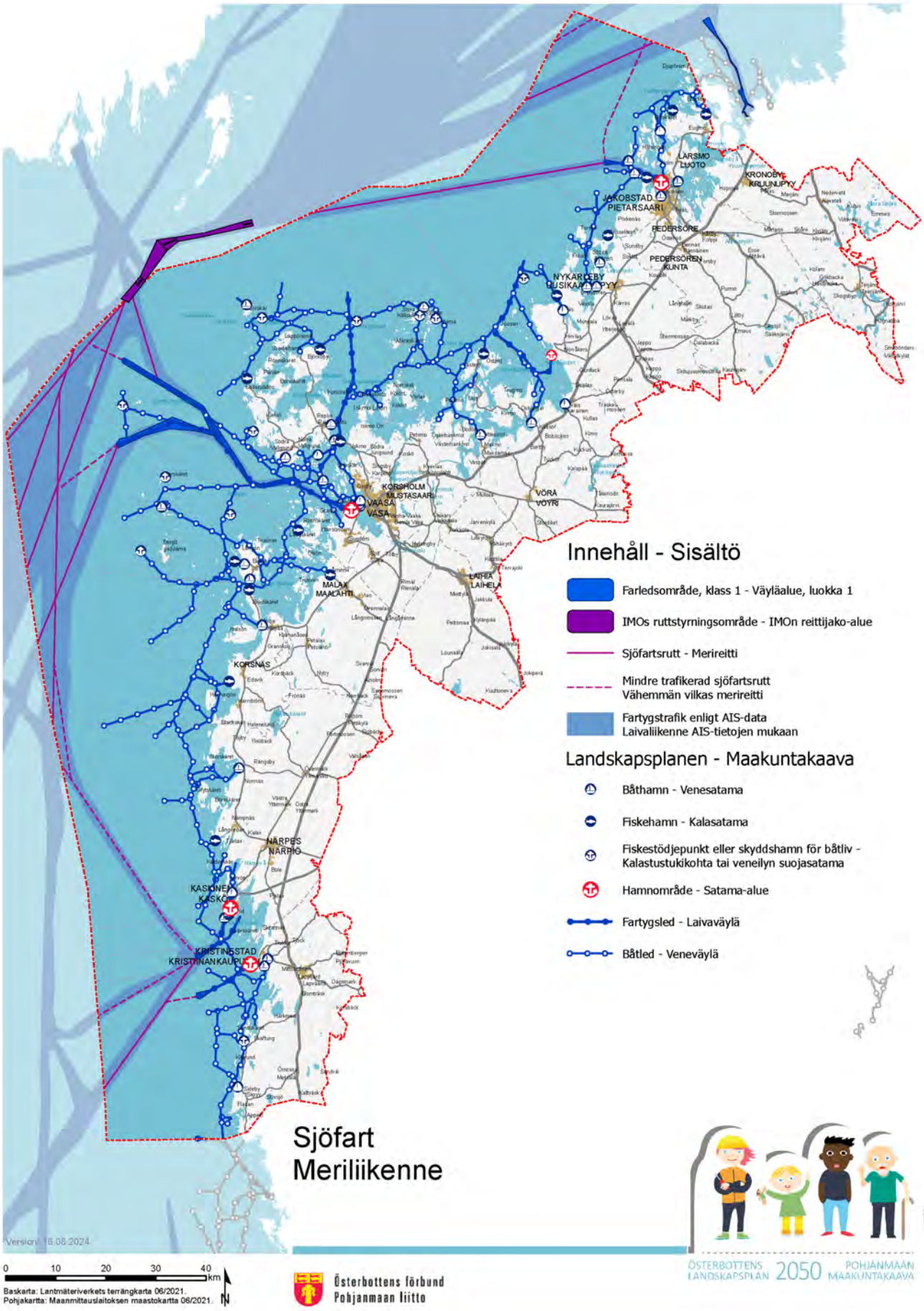
LARSMO
LUOTO
KRONOBY
KRUUNUPYY
JAKOBSTAD
PIETARSAARI
PEDERSÖRE
PEDERSÖREN KUNTA
NYKARLEBY
UUSIKAARLEPYY
KORSHOLM
MUSTASAARI
VAASA
VASA
VÖRA
VÖYRI
MALAX
MAALAHTI
LAIHIA
LAIHELA
KORSNÄS
NÄRPES
NÄRPIÖ
KASKINEN
KASKO
KRISTINESTAD
KRISTIINANKAUPUNKI
Innehåll - Sisältö
Farledsområde, klass 1 - Väyläalue, luokka 1
IMOs ruttstyrningsområde - IMOn reittijako-alue
Sjöfartsrutt - Merireitti
Mindre trafikerad sjöfartsrutt
Vähemmän vilkas merireitti
Fartygstrafik enligt AIS-data
Laivaliikenne AIS-tietojen mukaan
Landskapsplanen - Maakuntakaava
Båthamn - Venesatama
Fiskehamn - Kalasatama
Fiskestödjepunkt eller skyddshamn för båtliv - Kalastustukikohta tai veneilyn suojasatama
Hamnområde - Satama-alue
Fartygsled - Laivaväylä
Båtled - Veneväylä
Sjöfart
Meriliikenne
Version 16.08.2024
0 10 20 30 40 km
N
Baskarta: Lantmäteriverkets terrängkarta 06/2021.
Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta 06/2021.
Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto
ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050 POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

Vasa-Seinäjoki utvecklingszon

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas en trafikzon som baserar sig på Vasa och Seinäjoki stadsregioners pendlingsområden.

Planeringsbestämmelse: Zonen ska utvecklas med sikte på hållbar pendling. Särskild vikt ska fästas vid utveckling av fungerande rese- och transportkedjor och deras knutpunkter samt kollektiv-, gång- och cykeltrafik. Färjetrafiken över Kvarken samt flyg- och tågförbindelserna bör säkerställas. För Vasa hamn, Vasa flygplats och Vasa resecentrum samt för Laihela anslutningsstationer ska anslutningstrafiken och tillgängligheten utvecklas.

Jakobstad-Karleby utvecklingszon

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas en trafikzon som baserar sig på Jakobstads och Karleby stadsregioners gemensamma pendlingsområde.

Planeringsbestämmelse: Zonen ska utvecklas med sikte på hållbar pendling. Särskild vikt ska fästas vid utveckling av fungerande rese- och trafikkedjor och deras knutpunkter samt kollektiv-, gång- och cykeltrafik. Flyg- och tågförbindelserna ska säkerställas. För Karleby-Jakobstads flygplats samt för Jakobstads och Jakobstads-Pedersöre anslutningsstationer ska anslutningstrafiken och tillgängligheten utvecklas.

Sydösterbottens utvecklingszon

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas en godstrafikzon mellan Sydösterbotten och Seinäjoki stadsregion.

Planeringsbestämmelse: Zonen ska utvecklas så att godstrafikens verksamhets- och utvecklingsf förutsättningar tryggas. Utvecklingen av fungerande trafikkedjor och deras knutpunkter ska styras så att landsvägs- och järnvägstrafiken kan komplettera varandra. Sydbottenbanan ska förbättras så att den lämpar sig för godstågstrafik. Tillgängligheten ska utvecklas till Kaskö och Kristinestads hamnar samt till Närpes järnvägsanslutningsstation. Området ska förberedas för ökad pendlingstrafik till följd av eventuella investeringar.

Kvarkens utvecklingszon

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas en logistikkorridor över Kvarken mellan Vasa och Umeå.

Planeringsbestämmelse: Logistikkorridoren ska utvecklas så att förutsättningar skapas för ökat samarbete över Kvarken och god försörjningsberedskap i landskapet Österbotten. Utvecklingen ska styras så att färje-, flyg-, landsvägs- och järnvägstrafik kompletterar varandra.

●LM Logistikområde, -centrum eller trafikterminal (LM)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas Vasaregionens logistikområde och Kronoby logistikcentrum samt ett område för spårtrafikterminal i Närpes.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av logistik- och trafikterminalområdet ska olika trafik- och transportformer samordnas.

●MK Resecentrum (MK)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas Vasa resecentrum.

Planeringsbestämmelse: Resecentret ska utvecklas som en nationell knutpunkt i trafiksystemet och möjliggöra resor med olika transportsätt.

●AS Anslutningsstation för kollektivtrafik (AS)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas anslutningsstationerna för kollektivtrafik i Jakobstad, Jakobstad-Pedersöre och Laihela.

Planeringsbestämmelse: Anslutningsstationen för kollektivtrafik ska utvecklas som en regional knutpunkt i trafiksystemet.

Planeringsrekommendation: I den mer detaljerade planeringen ska uppmärksamhet fästas vid anslutningsparkering och samordning av trafikformer. I närheten av Jakobstad-Pedersöre och Laihela anslutningsstationer ska etablering av boende och service främjas.

Ifall verksamheten vid en anslutningsstation för spårtrafik upphör ska det säkras att stationsområdet senare kan tas igen i bruk som trafikplats. Alternativt ska en ersättande och mer ändamålsenlig plats anvisas för den anslutningsstation som läggs ned.

Behov av tågtrafikförbindelse

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas Kustbanan samt behov av tågtrafikförbindelser mellan Vasa förbindelsebana och Vasa flygplats samt från Sydbottenbanan till Björnö hamn. Järnvägssträckningarnas exakta lägen bestäms i den mer detaljerade planeringen.

Planeringsbestämmelse: I den fortsatta planeringen ska översvämningsskyddsåtgärder, kultur-

miljö-, landskaps- och naturvärden beaktas samt. förutsättningar för primärnäringarna tryggas.

Banavsnitt som ska förbättras

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas banavsnitt som ska förbättras. Dessa är Vasabanan från Vasa till Seinäjoki och Sydbottenbanan från Kaskö till Seinäjoki. På banområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: På banavsnittet mellan Vasa och Seinäjoki ska uppmärksamhet fästas vid utveckling av snabb och säker spårtrafik, vilket förutsätter avsnitt med dubbelspår eller mötesplats åtminstone i närheten av Vasa och Laihela trafikplatser samt ett minskat antal plankorsningar. Dubbelspår och mötesplatser möjliggör även en utveckling av närtågstrafik.

Godstrafiken på Sydbottenbanan mellan Kaskö och Seinäjoki ska säkerställas. I planeringen ska uppmärksamhet fästas vid trafiksäkerheten samt trafikeringshastigheten genom att avlägsna plankorsningar och förbättra banans bärighet. Dessutom ska elektrifiering av banan samt behövliga terminal- och lastningsområden möjliggöras.

Stambana

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas stambanan för järnvägstrafik. I banområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Förbindelsebana

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas förbindelsebanor för järnvägstrafik. I banområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

LL Område för flygtrafik (LL)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas de nationellt betydande flygplatserna i Vasa och Karleby-Jakobstad. I området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av områdesanvändning i flygplatsens närhet ska tillräckliga trafikförbindelser till flygplatsen samt nödvändig infrastruktur säkerställas. I området tillåts byggande i anslutning till flygverksamheten eller som stöder densamma. Flygplatsområdets kulturhistoriska värden ska beaktas.

Flygbullerområde

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas flygbullerområden med bullernivåer Lden som överstiger 55 dB vid Vasa och Karleby-Jakobstad flygplatser.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av områdesanvändningen får ny verksamhet som är känslig för negativ påverkan av buller inte placeras i området. Befintlig bebyggelse och annan bullerkänslig verksamhet kan finnas kvar i området.

sv Hinderfri zon för flygtrafik (sv)

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anges de hinderfria zoner vid Vasa och Karleby-Jakobstad flygplatser som krävs med tanke på flygsäkerheten.

Planeringsbestämmelse: Den största tillåtna höjden på byggnader, konstruktioner och anordningar samt växande trädbestånd och annan växtlighet inom zonen varierar beroende på läget. Vid placering av byggnader och konstruktioner ska kraven i 158 § i luftfartslagen beaktas.

se Utredningsområde (se)

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas Bockholmen i Kaskö och Södra Vallgrund i Korsholm där möjligheterna till hamnfunktioner ska utredas.

Planeringsbestämmelse: Då områdets lämplighet för hamnfunktioner utreds ska hamnens och de därtill hörande trafikarrangemangens samlade konsekvenser för kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden på land och till havs beaktas. Områdesanvändning och åtgärder som planeras i området eller i dess närhet får inte äventyra förverkligande av en eventuell hamn.

LS Hamnområde (LS)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas de nationellt betydelsefulla, för handelssjöfart lämpade hamnarna i Kaskö och Vasa (Vasklot). Kanäs hamn i Nykarleby anvisas med en objektsbeteckning. På området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av områdesanvändning i hamnområdet samt i dess närhet ska tillräckliga trafikförbindelser och nödvändig infrastruktur till havs och på land säkerställas. I området tillåts byggande i anslutning till hamnverksamheten eller som stöder densamma. Hamnområdets kulturhistoriska värden ska beaktas.

LS/kem Hamnområde / Område för kemisk industri och lagring (LS/kem)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas de nationellt betydelsefulla, för handelssjöfart lämpade hamnarna i Jakobstad och på Björnö i Kristinestad som använder eller hanterar farliga ämnen och omfattas av EU-direktivet 2012/18/EU (Seveso III-direktivet). Konsulteringszon är minst 1 km. På

området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av områdesanvändning i hamnområdet samt i dess närhet ska tillräckliga trafikförbindelser och nödvändig infrastruktur till havs och på land säkerställas. På området tillåts byggande i anslutning till hamnverksamheten eller som stöder densamma. Hamnområdets kulturhistoriska värden ska beaktas.

I den mer detaljerade planeringen ska beaktas anläggningens konsulteringszon samt de risker som transport och lagring av farliga ämnen medför. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid anläggningens utvidgnings- och evakueringsbehov samt vid räddningsverkets verksamhetsförutsättningar.

KS Fiskehamn (KS)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas för fiskerinäringen betydande hamnar , inklusive hamnarna för landning av fångst av strömming och vassbuk som överskrider tröskelvärdet, dvs. Kaskö, Bergö, Klobbskat, Vasklot, Stråkavikens och Brännskata fiskehamnar.

Planeringsbestämmelse: Vid planering och utveckling av hamnområdet ska tillräckliga trafikförbindelser och nödvändig infrastruktur säkerställas. I hamnområdet kan rekreation och turism samt övrig verksamhet placeras och utvecklas förutsatt att den inte hindrar fiskerinäringens verksamhetsförutsättningar. Gällande hamnarna för landning av fångst av strömming och vassbuk som överskrider tröskelvärdet ska storskaligt trålfiske beaktas.

KT Fiskestödjepunkt eller skyddshamn för båtliv (KT)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas hamnar i den yttre skärgården som fungerar som stödjepunkter för det kommersiella fisket samt som skyddshamnar för fritidsbåtar.

Planeringsbestämmelse: Vid utveckling av fiskestödjepunkten och skyddshamnen ska dess roll i det regionala hamn- och farledsnätverket beaktas. Med tanke på extrema väderförhållanden och nödsituationer ska trygg ilandtagning och möjligheterna att ta skydd i hamnen säkerställas. Hamnen ska trygga utövandet av fiskeri- och turistnäringar samt rekreation.

VS Båthamn (VS)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas båthamnar.

Planeringsbestämmelse: Vid planering och utveckling av hamnområdet ska tillräckliga trafikförbindelser och nödvändig infrastruktur samt mångsidig turism- och rekreationsservice säkerställas.

Fartygsled

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas fartygslederna för handelssjöfart (Trafikledsverkets klasser 1 och 2).

Båtled

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas de mest centrala båtlederna med tanke på rekreation, turism, nöjesbåtliv och fiske samt grunda farleder för nyttotrafik (Trafikledsverkets klasser 3–5).

Behov av vägtrafikförbindelse

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas behov av vägtrafikförbindelser. Dessa är Flygfältsvägen i Kronoby och Världsarvsvägen i Korsholm. Vägsträckningarnas exakta läge bestäms i den mer detaljerade planeringen.

Planeringsbestämmelse: I den fortsatta planeringen ska kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas samt förutsättningar för primärnäringarna tryggas. Vid förverkligandet av Världsarvsvägen ska även världsarvsvärdena beaktas.

vt/kt/st, vt/kt, st, yt Riktgivande eller alternativ vägsträckning

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas de riktgivande vägsträckningarna för Vasa hamnväg samt mellan Ena och Kaustby (stamväg 63), Grönvik och Alskat (Grönviks omfartsväg), Alskatvägen och Smedsby, Martois och Stormossen, Helsingby och Vassor (riksväg 8), Helsingby och Laihela (riksväg 3) Öjen och Malax (Sundom omfartsväg) samt mellan Närpes och Kaskö (regional väg 676). För dessa vägsträckningar har gjorts en utredning, utredningsplan eller preliminär vägplan. Vägsträckningarnas exakta lägen bestäms i den mer detaljerade planeringen.

Planeringsbestämmelse: Den områdesanvändning och de åtgärder som planeras längs med vägsträckningen får inte äventyra förverkligande av vägen. I den fortsatta planeringen ska kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas samt förutsättningar för primärnäringarna tryggas.

Ny vägsträckning eller vägavsnitt som bör förbättras jämte anslutningsarrangemang

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas nya vägsträckningar eller vägavsnitt som bör förbättras jämte anslutningsarrangemang. Som ny vägsträckning anvisas Skarpängsvägen i Närpes, och Fäbodavägen

i Jakobstad, medan de övriga anvisade vägavsnitten bör förbättras. Vägavsnitt med behov av omkörningsfiler anvisas på riksväg 8, norr om Vasa, samt på riksväg 18. På vägområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: Nya vägsträckningar eller vägavsnitt som bör förbättras och speciellt avsnitt med omkörningsfiler ska planeras och anläggas samtidigt med övrig planering av områdesanvändningen och förverkligande av den. I den mer detaljerade planeringen ska nödvändiga trafikförbindelser (ss. anslutnings- och parallellvägsarrangemang, under- och överfarter, ekologiska korridorer) beaktas och tillräckliga arealer reserveras för dem. Vid planering och förverkligande av en vägsträckning ska konsekvenserna för den omkringliggande områdesanvändningen samt kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas samt förutsättningarna för primärnäringarna tryggas.

mo Motorväg

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas motorvägar. I vägområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

vt/kt/st Väg med två körbanor

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas vägar med två körbanor. I vägområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

vt/kt Riksväg eller stamväg

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas riksvägar eller stamvägar. I vägområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

st Regional väg eller huvudgata

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas regionala vägar eller huvudgator. I vägområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

yt Förbindelseväg

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas de mest betydande förbindelsevägarna (i medeltal minst 350 fordon per dygn). I vägområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Färjeförbindelse

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas färjeförbindelserna till Bergö i Malax och Eskilsö i Närpes. I området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Ny planskild anslutning jämte trafiklösningar

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas nya planskilda anslutningar jämte trafiklösningar. I vägområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: En planskild anslutning ska planeras och anläggas samtidigt med övrig planering av områdesanvändningen och förverkligande av den. I den mer detaljerade planeringen ska nödvändiga trafikarrangemang beaktas och tillräckliga arealer reserveras för dem. Kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden ska beaktas. Förverkligande av ett planlagt bostads- eller serviceområde som i betydande grad stöder sig på en ny planskild anslutning får inte påbörjas innan den planskilda anslutningen har byggts eller innan det finns ett finansieringsbeslut.

Planskild anslutning eller anslutning som ska förbättras jämte trafiklösningar

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas befintliga planskilda anslutningar och anslutningar som ska förbättras jämte trafiklösningar. I vägområdet gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: Förbättringen av en planskild anslutning ska planeras och utföras samtidigt med övrig planering av områdesanvändningen och förverkligande av den. I den mer detaljerade planeringen ska nödvändiga trafikarrangemang beaktas och tillräckliga arealer reserveras för dem.

6.4 GRÖNOMRÅDESSTRUKTUREN I LANDSKAPET ÖSTERBOTTEN

Inledning

En grönområdesstruktur är grunden för en ekologiskt fungerande samhällsstruktur och ett sammanhängande rekreationsnätverk. En enhetlig grönområdesstruktur binder samman stad och landsbygd, tätort och byar samt möjliggör vidsträckta naturupplevelser och även vattendrags- och dagvattenhantering som helhet.

Att leva i naturnära miljöer ger förutsättningar för invånarnas såväl fysiska som psykiska välmående. Tillgängliga friluftsområden, rekreationsområden, skogar, stränder och parker utgör både ”lungor” i tättbebyggda områden och mötesplatser för alla invånare oberoende ålder, bakgrund och tillhörighet. Naturområden och grönområden är en viktig del av en attraktiv och god livsmiljö och är därmed också en konkurrensfaktor för inflyttning men också för företagsetableringar. Grönområdesstrukturen utgör ramen för ekosystemtjänster och därigenom är det av största vikt att upprätthålla och utveckla den på ett hållbart sätt. Ekosystemtjänster är de funktioner hos ekosystem som på något sätt är till nytta för människan.

En grönområdesstruktur byggs upp av naturskyddsområden, rekreationsområden, sammanhängande skogsområden, naturens kärnområden och förbindelser mellan dessa. Ekologiska förbindelser mellan naturområden är viktiga som spridningskorridorer för vilda djur och växter. I grönområdesstrukturen ingår även vattenområden som älvar, åar, kärr och andra mindre och större vattenelement i landskapet. Tillsammans med havsområdet bildar de landskapets blåstruktur. Rena vatten är det viktigaste för en hållbar blåstruktur.

Planering av områdesanvändningen bör alltid utgå från områdets landskapsstruktur. Landskapsstrukturen bildas av en dynamisk helhet bestående av landskapets terrängformer med dess naturprocesser samt de kulturmiljöer som formas av människan. Landskapsstrukturen delas in enligt terrängformerna i vattendelaområden, låglänta områden dit vattnen samlas och sluttningarna mellan dem. Grönområdesstrukturens uppgift är att stöda och upprätthålla landskapsstrukturens livskraft och tolerans.

Utgångspunkter

Europeiska kommissionen antog 2013 en **strategi för grön infrastruktur**. Grön infrastruktur kan definieras som ett ekologiskt fungerande nätverk av livsmiljöer, både naturområden och anlagda grönområden, som används och utvecklas så att den biologiska mångfalden bevaras och att viktiga ekosystemtjänster främjas.

Enligt strategin kan grön infrastruktur utvecklas dels genom att bevara befintliga ekosystem som är rika på biologisk mångfald och välbehållna, dels genom att återställa förstörda ekosystem. Detta kan ske både i och utanför Natura 2000-nätverket. Grön infrastruktur bör bli en gängse del av fysisk planering samt lokal och regional utveckling.

En grön infrastruktur behövs för att förhindra den pågående fragmenteringen av naturområden och förbindelser mellan dessa. Fysisk planering underlättar utvecklingen av grön infrastruktur och genom att mer integrera den med övrig områdesanvändning skapas det utrymme för naturen.

I 28 § i **markanvändnings- och bygglagen** står det att då landskapsplanen utarbetas skall särskild vikt fästas vid att det finns tillräckligt med områden som lämpar sig för rekreation.

Vargberget, Närpes. Foto: Christine Bonn.

Enligt de **riksomfattande målen för områdesanvändningen** ska områdesanvändningen

- främja tillgängligheten i fråga om fritidsområden för de olika befolkningsgrupperna
- främja bevarandet av områden och ekologiska förbindelser som är värdefulla med tanke på naturens mångfald
- sörja för att det finns tillräckligt med områden som lämpar sig för rekreation och för att nätverket av grönområden består
- sörja för att sammanhängande odlings- och skogsområden som är viktiga för jord- och skogsbruket bevaras.

Finlands havsplan 2030
Finlands havsplan 2030 omfattar Finlands territorialvatten och ekonomiska zon. Planens målsättning är att samordna olika branschers behov och på så sätt skapa bättre förutsättningar för marina näringar och förbättra den marina miljöns tillstånd. En sektor som granskats i havsplanen är turism och rekreation. I havsplanen anvisas befintliga turism- och rekreationsverksamheter samt natur- och kulturvärden. Nyckelområden är bl.a. Kvarkens världsarv, skärgårdsbyarna, Rönnskär, Valsörarna och Mickelsörarna. Enligt havsplanen är det viktigt att på ett hållbart sätt främja verksamhetsförutsättningar för maritim turism och tillgänglighet samt säkerställa rekreationsmöjligheter för lokalinvånarna och besökare då turism och rekreation utvecklas.

Österbottens landskapsstrategi
I Österbottens landskapsstrategi ingår i målbilden för Österbotten 2050 att grönstrukturen är enhetlig, att det finns tillräckligt med kolsänkor och att samhälls- och grönstrukturen samt trafiksystemet är ändamålsenliga för olika användar- och befolkningsgrupper. I målbilden ingår även att invånarna har goda möjligheter till meningsfull sysselsättning och en upplevelse av inkludering, styrkegivande naturupplevelser samt en mångsidig motions-, kultur- och annan hobbyverksamhet.

Landskapsplanens målsättningar

Målsättningen för Österbottens landskapsplan 2050 är ett landskap med bra livsmiljö som har en ekologiskt, socialt och kulturellt hållbar region- och samhällsstruktur där naturen är mångfaldig och vattnet rent. Samt att fritidsaktiviteterna och rekreationsmöjligheterna är mångsidiga och tillgängligheten god.

Målet är en enhetlig grönområdesstruktur som består av naturskyddsområden, rekreationsområden, sammanhängande skogsområden samt grönområdes- och ekologiska förbindelser mellan dessa. Grönområdesförbindelser avser cykel-och friluftsleder som förbinder olika typer av naturområden vilka erbjuder invånare och besökare rekreationsmöjligheter samt naturupplevelser. Ekologiska förbindelser avser nödvändiga förbindelser för flora och fauna för att främja och trygga den biologiska mångfalden. Rekreationsområdena stöder även den växande naturturismnäringen.

Planeringsprocess

Rekreationsområden och rekreationsobjekt/turismobjekt
Vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2040 gjordes 2016 en omfattande inventering och revidering av de på landskapsnivå viktiga rekreationsområden och rekreationsobjekt /turistattraktioner. För Österbottens landskapsplan 2050 har nätverket av rekreationsområden och rekreationsobjekt /turistattraktioner uppdaterats enligt resultat från uppföljningen av Österbottens landskapsplan 2040 och genom samarbete med kommunerna.

Rekreationsområden kan vara tillgängliga naturområden där servicen främst består av vandringsled, skidspår och t.ex. rastplats, utsiktstorn, grillplats och/eller båthamn. De kan också vara tillgängliga anlagda områden med större serviceutbud. Servicen kan bestå av idrottsanläggning, restaurang, övernattningsmöjlighet, båtplats, servicebyggnad, museum, danspaviljong, vandringsled, utsiktstorn, rastplats, badplats, bastu mm. Hästsportcenter, motorsportbanor och golfbanor ingår också.

Rekreationsobjekt/turistattraktioner kan vara antingen naturområden eller anlagda områden men de är oftast mindre till arealen än rekreationsområden. Viktigt för samtliga är att de är tillgängliga och kan nås till fots, med cykel, båt och/eller bil. En del är tillgängliga via vägförbindelse en del via väg- och båtförbindelse och en del endast via båtförbindelse.

Österbottens förbund uppdaterade också cykel- och friluftsledsnätverket år 2017. Nätverket har vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050 uppdaterats enligt resultat från uppföljningen av Österbottens landskapsplan 2040 och genom samarbete med kommunerna.

Över rekreationsområden och rekreationsobjekt/turistattraktioner som ingår i Österbottens landskapsplan 2040 gjordes en tillgänglighetsanalys. En motsvarande analys gjordes över rekreationsområden och rekreations-/turismobjekt till Österbottens landskapsplan 2050. Tillgängligheten analyserades utifrån antalet invånare och avstånd till rekreationsområde. Avståndet har betydelse för hur ofta ett rekreationsområde besöks. Men också hur lätt det är att ta sig till rekreationsområdet har betydelse. I Österbottens landskapsplan 2040 har ca 73 000 invånare ett rekreationsområde inom 0–1 km och ca 80 000

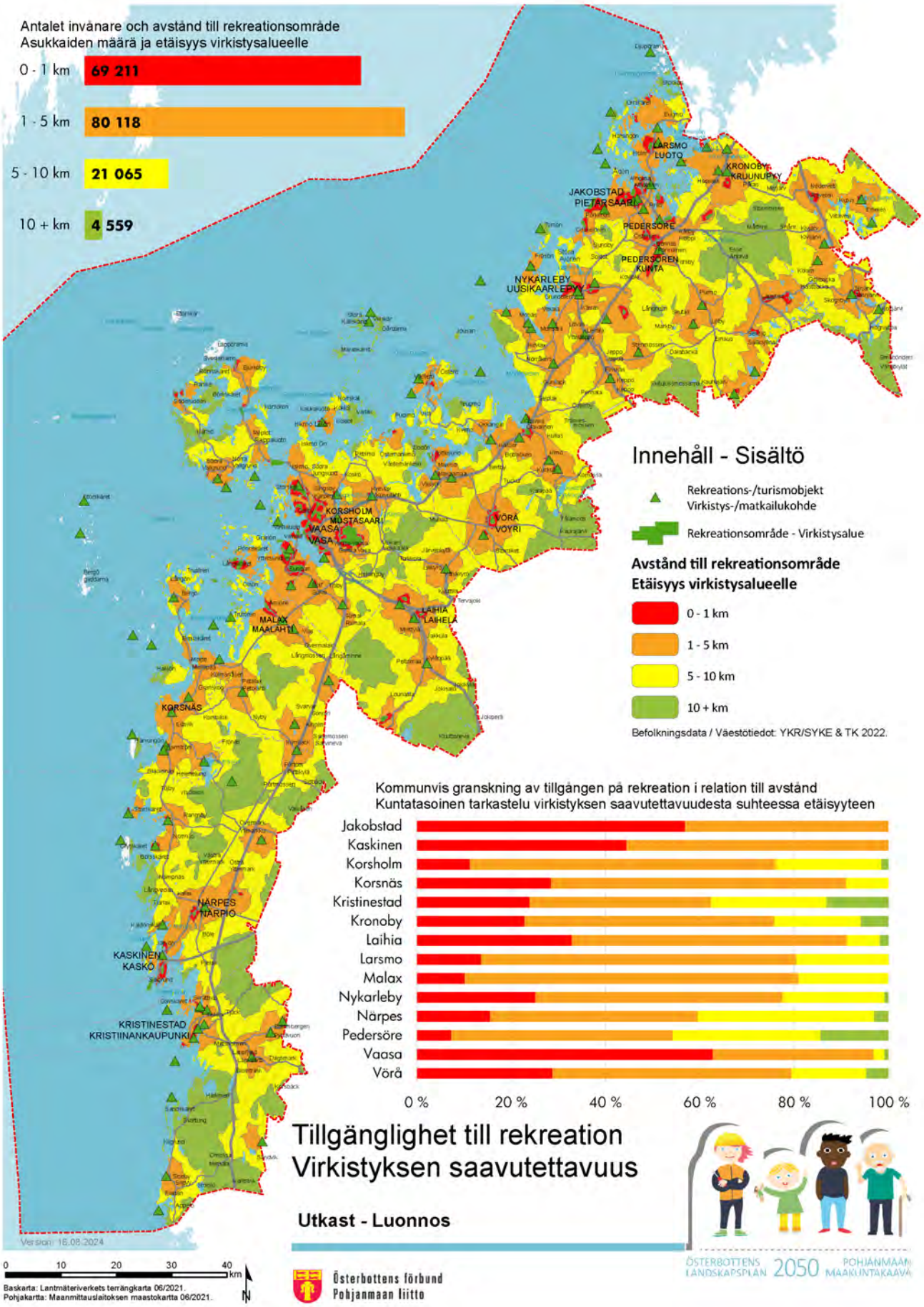
Antalet invånare och avstånd till rekreationsområde
Asukkaiden määrä ja etäisyys virkistysalueelle
0 - 1 km 69 211
1 - 5 km 80 118
5 - 10 km 21 065
10 + km 4 559
LARSMO
LUOTO
KRONOBY
KRUUNUPYY
JAKOBSTAD
PIETARSAARI
PEDERSÖRE
PEDERSÖREN KUNTA
NYKARLEBY
UUSIKAARLEPYY
KORSHOLM
MUSTASAARI
VASA
VAASA
VÖRÅ
VÖYRI
LAIHIA
LAIHELA
MALAX
MAALAHTI
KORSNÄS
NÄRPES
NARPIO
KASKINEN
KASKI
KRISTINESTAD
KRISTIINANKAUPUNKI
Innehåll - Sisältö
Rekreations-/turismobjekt
Virkistys-/matkailukohde
Rekreationsområde - Virkistysalue
Avstånd till rekreationsområde
Etäisyys virkistysalueelle
0 - 1 km
1 - 5 km
5 - 10 km
10 + km
Befolkningsdata / Väestötiedot: YKR/SYKE & TK 2022.
Kommunvis granskning av tillgången på rekreation i relation till avstånd
Kuntatasoinen tarkastelu virkistyksen saavutettavuudesta suhteessa etäisyyteen
Jakobstad
Kaskinen
Korsholm
Korsnäs
Kristinestad
Kronoby
Laihia
Larsmo
Malax
Nykarleby
Närpes
Pedersöre
Vaasa
Vörå
0 %
20 %
40 %
60 %
80 %
100 %
Tillgänglighet till rekreation
Virkistyksen saavutettavuus
Utkast - Luonnos
Version: 16.08.2024
0 10 20 30 40 km
N
Baskarta: Lantmäteriverkets terrängkarta 06/2021.
Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta 06/2021.
Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto
ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050 POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA

invånare ett rekreationsområde inom 1–5 km. I Österbottens landskapsplan 2050 har ca 69 000 invånare ett rekreationsområde inom 0–1 km och ca 80 000 invånare ett rekreationsområde inom 1–5 km. Minskningen beror på Storkyros övergång till Södra Österbottens landskap.

Sammanhängande skogsområden är viktiga för biologisk mångfald och speciellt för djurlivets utbrednings- och levnadsmöjligheter. Sammanhängande skogsområden är också viktiga med tanke på skogsvården och virkesproduktionen. Genom kartanalys togs sammanhängande skogsområden i Österbotten fram. Sammanhängande skogsområden som är större än 10 000 ha är 11 till antalet. I grönområdesstrukturen på landskapsnivå är det främst de här områdena som är av betydelse.

Sammanhängande skogsområden uppdaterades i juli 2022. Som källdata i utredningen användes datamaterialet CORINE Land Cover 2018 från Finlands miljöcentral. Områden som överskrider landskapsgränsen beaktades också. För att identifiera skogsområden användes i analysen olika klasser av vegetationsområden som t.ex. skogbevuxna åkrar och gärden, björkskog på stenig mark, barrskog på torvmark, blandskog, naturängar osv.

De sammanhängande skogsområdena klassificerades i tre klasser enligt areal:

Areal i hektar	Antal områden i landskapet
1 000 – 5 000	99
5 001 – 10 000	27
större än 10 000	11

12,9% av Österbottens landområden är täckta av sammanhängande skogsområden. De skogsområden i Österbotten som är större än 10 000 ha är:

Kommuner	Sträcker sig till landskapet	Område	Hektar
Kristinestad	Södra Österbotten, Satakunta	Stormossen mm.	15 906
Kronoby	Mellersta Österbotten	Seljesområdet mm.	37 219
Kronoby, Pedersöre	Södra Österbotten	Från Kiisk till Högnabba	10 668
Laihela	Södra Österbotten	Levaneva mm.	16 967
Laihela, Storkyro	Södra Österbotten	Från Kylänpää till Paloneva	12 206
Malax		Från Köpings till Petalax	11 226
Malax, Närpes	Södra Österbotten	Sanemossen mm.	12 473
Nykarleby, Vörå	Södra Österbotten	Från Oravais till Keppo	14 248
Närpes	Södra Österbotten	Vargberget mm.	15 453
Pedersöre	Södra Österbotten	Från Nars till Huvudsjön	11 632
Pedersöre, Nykarleby		Från Kovjoki till Lillby	11 409

Även mindre skogsområden analyserades vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2040 för att avgränsa deras kärnområden. Kärnområdet definierades så att det är ett område vars yttre gräns ligger 260 meter från skogsbrynets yttre kant. De områden som klassas som skogars kärnområden har en areal på över 100 ha. Resultatet användes då ekologiska förbindelsebehov utreddes. De har, tillsammans med alla andra faktorer som räknas upp nedan, använts för att hitta de viktigaste behoven av ekologiska förbindelser.

Ekologiska förbindelser

För att binda samman befintliga naturområden behövs ekologiska förbindelser. De möjliggör att vilda djur och växter kan nå sina utbredningsområden genom områden där områdesanvändningen är ogynnsam för dem. Bland annat åkerholmar, obrukade zoner längs åkerkanter och små vattendrag kan fungera som ekologiska förbindelser. I vissa fall finns det behov att skapa konstgjorda ekologiska förbindelser i form av ekologiska broar eller underfarter. Speciellt över vägar där älg- och hjortdjur har sina stråk behöver säkerheten tryggas både för trafikanter och djur genom tekniska lösningar. Ekologiska förbindelser är av betydelse även för en arts förmåga att anpassa sig till de utmaningar som följer av klimatförändringen.

Vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2040 utredde Österbottens förbund behovet av ekologiska förbindelser. I ett brett samarbete med expertorganisationer och myndigheter föreslogs ett nätverk av ekologiska förbindelsebehov, som även anvisas i Österbottens landskapsplan 2050.

Bakgrundsmaterial för arbetet var:

- Myndigheters geografiska information om älgstängsel, älgvarningar samt älg- och hjortdjursolyckor
- Finlands miljöcentral och Finlands skogscen-

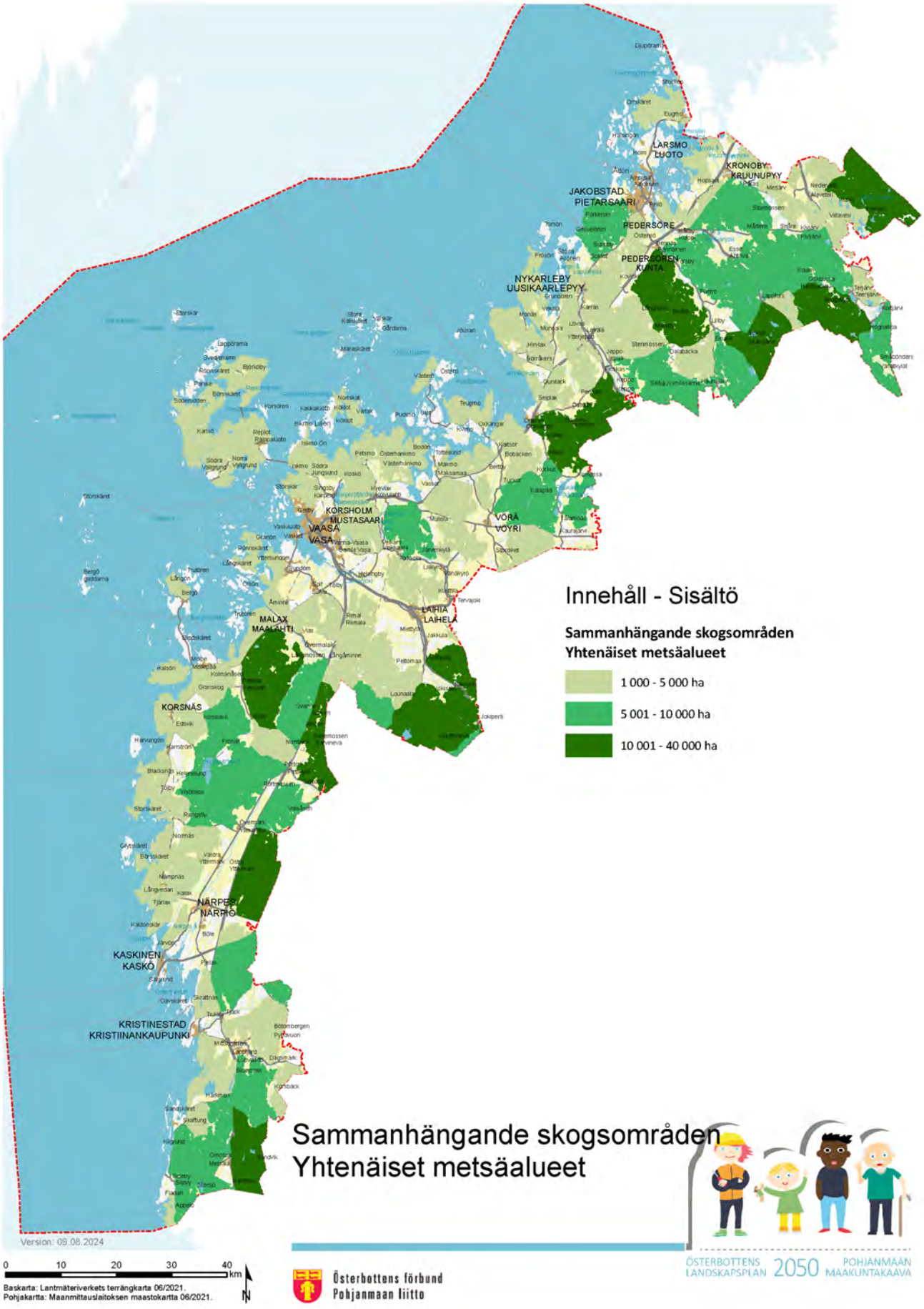

Sammanhängande skogsområden
Yhtenäiset metsäalueet

trals geografiska information om naturvärden i skogliga livsmiljöer (Zonation, version 7)
- Finlands viltcentral Kust-Österbottens och nejdernas jaktvårdsföreningars inventering av älg- och hjortdjurens samt rovdjurens behov av förbindelser
- Finlands viktiga fågelområden (FINIBA)
- Områden som är särskilt viktiga med tanke på naturens mångfald (Österbottens landskapsplan 2030)
- Naturskyddsområden
- Områden som hör till nätverket Natura 2000
- Landskapsstrukturen
- Sammanhängande skogsområden > 10 000 ha
- Skogsområden, alla i landskapet och specifikt skogars kärnområden
- Åkrar och trädgårdar
- Vattendrag

Planlösning
Med planlösningen eftersträvas ett för hela landskapet täckande nätverk av rekreationsområden, övriga naturområden och utvecklingsområden för turism samt förbindelser mellan dessa.

Rekreationsområden och rekreations-/turismobjekt anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 så att de på ett heltäckande sätt tillgodoser invånarnas rekreationsbehov och profilerar landskapet som ett område med stort och varierat naturupplevelse- och rekreationsutbud. I planlösningen anvisas även större idrottscentra, som olika idrottshallar och hästsportcenter, med objektsbeteckning. De här är anläggningar som dagligen har en stor besökarmängd med ännu större toppar vid evenemang. De ställer krav på infrastrukturen och de logistiska lösningarna.

Sammanlagt anvisas 60 rekreationsområden och 120 rekreations-/turismobjekt i Österbottens landskapsplan 2050. Rekreationsområden kan liksom rekreations-/turismobjekt redan idag vara viktiga turistattraktioner och vid utvecklandet av dem bör naturturism och besöksnäringen beaktas.

Cykel- och friluftslederna anvisas så att de sammanbinder landskapets rekreationsområden, rekreations- och turismobjekt, nationellt värdefulla kulturmiljöer, värdefulla kulturmiljöer på landskapsnivå och naturskyddsområden. På det sättet fås ett nätverk som sträcker sig över hela landskapet och som bildas av ett så enhetligt ledsystem som möjligt. Friluftslederna har indelats enligt förverkligade leder och riktgivande leder, vilket framgår av temakartan.

Paddlingsleder anvisas i de vattendrag som lämpar sig för paddling. Kvarken i sin helhet erbjuder goda paddlingsmöjligheter och därmed finns det inte behov av att anvisa reserveringar för det till havs. Paddlingsleder märks in för Perho å, Ullava å, Kronoby å, Esse å, Purmo å, Nykarleby älv, Kyro älv, Laihela-Toby å, Malax å, Närpes å, Lappfjärds å med bigrenar och Tjöck å.

För landskapet viktiga ekologiska förbindelsebehov anvisas mellan och genom områden där naturvärdena är höga och som är viltstråk. Vid general- och detaljplanläggning är det nödvändigt att precisera de ekologiska förbindelserna när detaljnivån ökar. Nödvändiga utredningar för respektive plannivå bör göras. På alla plannivåer är det viktigt att sörja för att de ekologiska förbindelserna förverkligas eller består.

Världsarvet Kvarkens skärgård, Söderfjärdens meteoritkraterområde och de kulturhistoriskt värdefulla trähusstäderna är unika och internationellt intressanta besöksmål i Österbotten. Dessa anvisas som utvecklingsområden för turism och rekreation. Ankomstområden till världsarvet Kvarkens skärgård, dvs. norra världsarvsporten Fjärdsändan i Oravais, Vörå, södra världsarvsporten Strömmen i Molpe, Korsnäs och mittersta världsarvsporten invid Replotbron, Korsholm anvisas som områden för fritids- och turisttjänster. Dessutom anvisas Åminne i världsarvs- och skärgårdskommunen Malax som område för fritids- och turismtjänster.

Småbåtsfarleder och småbåtshamnar är viktiga både med tanke på rekreation och turism. I Kvarkens skärgård finns en mängd småbåtshamnar, naturhamnar, gästhamnar och utfärdshamnar som erbjuder båtfarare varierade upplevelser och besöksmål. Andelslaget Solrutten upprätthåller en webbsida där småbåtsfarare får information och rekommendationer om farleder, hamnar och utfärdsmål (http://solrutten.fi). Hamnar och farleder behandlas under temat trafik.

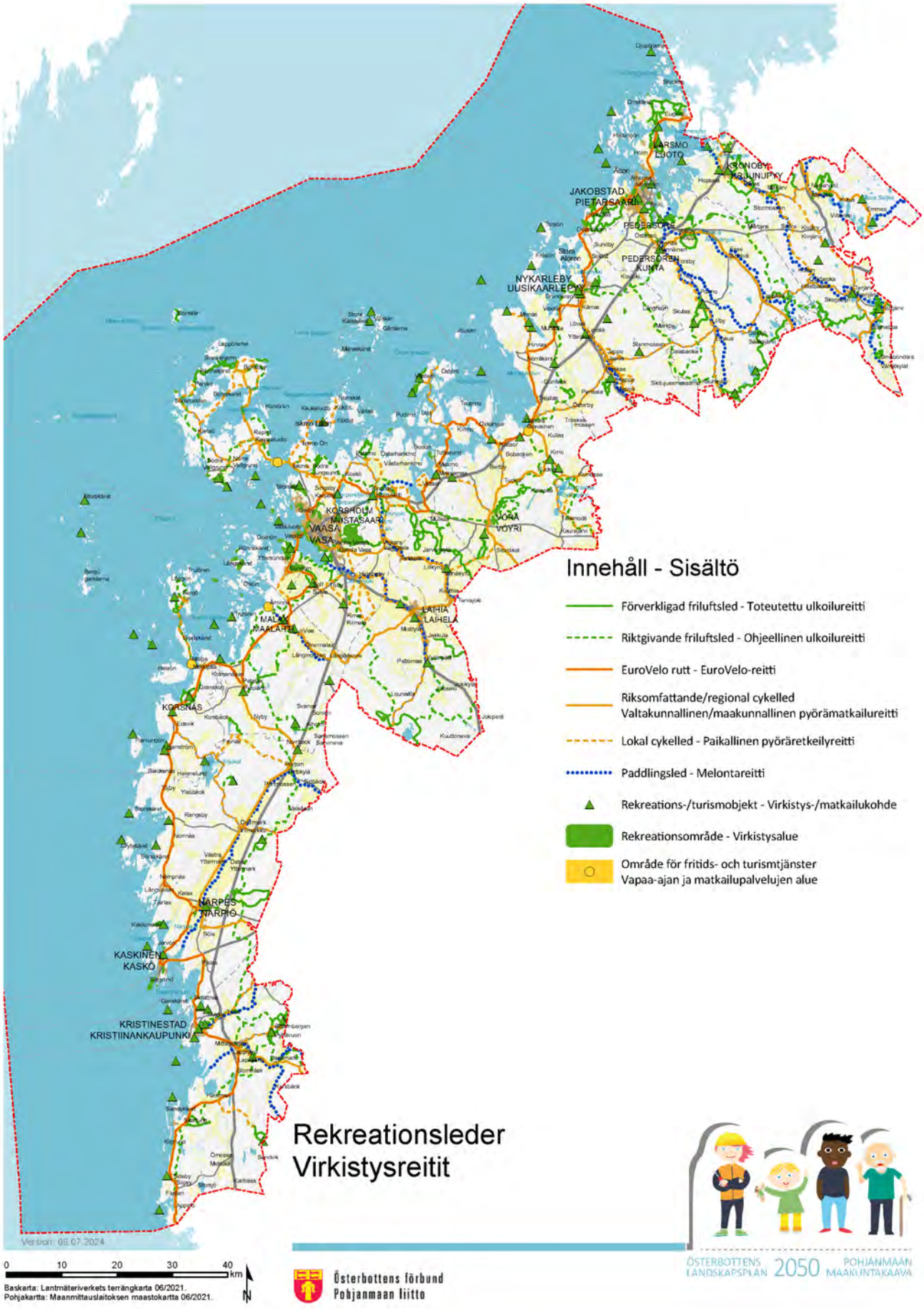
Innehåll - Sisältö
Förverkligad friluftsled - Toteutettu ulkoilureitti
Riktgivande friluftsled - Ohjeellinen ulkoilureitti
EuroVelo rutt - EuroVelo-reitti
Riksomfattande/regional cykelled
Valtakunnallinen/maakunnallinen pyörämatkailureitti
Lokal cykelled - Paikallinen pyöräretkeilyreitti
Paddlingsled - Melontareitti
Rekreations-/turismobjekt - Virkistys-/matkailukohde
Rekreationsområde - Virkistysalue
Område för fritids- och turismtjänster
Vapaa-ajan ja matkailupalvelujen alue
LARSMO
LUOTO
JAKOBSTAD
PIETARSAARI
PEDERSÖRE
PEDERSÖREN KUNTA
NYKARLEBY
UUSIKAARLEPYY
KORSHOLM
MUSTASAARI
VAASA
VASA
VÖRÅ
VÖYRI
LAHTI
LAIHELA
MALAX
MAALAHTI
KORSNÄS
NARPES
NARPIO
KASKINEN
KASKI
KRISTINESTAD
KRISTIINANKAUPUNKI
Version: 08.07.2024
0 10 20 30 40 km
Baskarta: Lantmäteriverkets terrängkarta 06/2021.
Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta 06/2021.
N
Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto
Rekreationsleder
Virkistysreitit
ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050 POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA

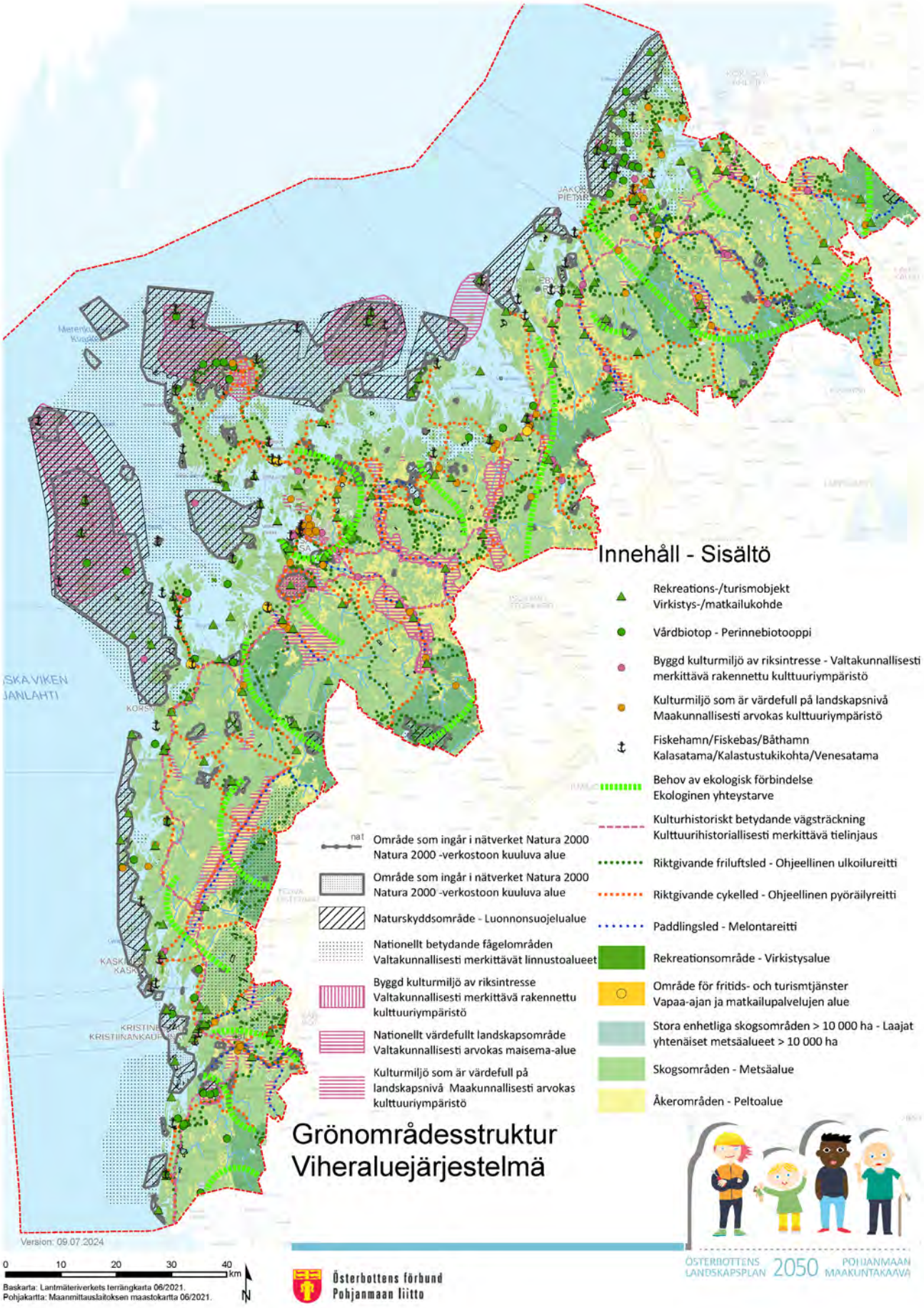
Innehåll - Sisältö
Rekreations-/turismobjekt
Virkistys-/matkailukohde
Vårdbiotop - Perinnebiotooppi
Byggd kulturmiljö av riksintresse - Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
Kulturmiljö som är värdefull på landskapsnivå
Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö
Fiskehamn/Fiskebas/Båthamn
Kalasatama/Kalastustukikohta/Venesatama
Behov av ekologisk förbindelse
Ekologinen yhteystarve
Kulturhistoriskt betydande vägsträckning
Kulttuurihistoriallisesti merkittävä tielinjaus
Riktgivande friluftsled - Ohjeellinen ulkoilureitti
Riktgivande cykelled - Ohjeellinen pyöräilyreitti
Paddlingsled - Melontareitti
Rekreationsområde - Virkistysalue
Område för fritids- och turismtjänster
Vapaa-ajan ja matkailupalvelujen alue
Stora enhetliga skogsområden > 10 000 ha - Laajat yhtenäiset metsäalueet > 10 000 ha
Skogsområden - Metsäalue
Åkerområden - Peltoalue
nat
Område som ingår i nätverket Natura 2000
Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue
Område som ingår i nätverket Natura 2000
Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue
Naturskyddsområde - Luonnonsuojelualue
Nationellt betydande fågelområden
Valtakunnallisesti merkittävät linnustoalueet
Byggd kulturmiljö av riksintresse
Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
Nationellt värdefullt landskapsområde
Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
Kulturmiljö som är värdefull på landskapsnivå Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö
Grönområdesstruktur
Viheraluejärjestelmä
Version: 09.07.2024
0 10 20 30 40 km
Baskarta: Lantmäteriverkets terrängkarta 06/2021.
Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta 06/2021.
Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto
ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050 POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

mv Utvecklingsområde för turism och rekreation (mv)

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas områden som är attraktiva med tanke på turism och rekreation. Beteckningen omfattar världsarvet Kvarkens skärgård och Söderfjärdens meteoritkraterområde samt Jakobstads, Nykarlebys, Kaskös och Kristinestads historiska trähusbebyggelse, som anvisas med objektsbeteckningar.

Planeringsbestämmelse: Området ska utvecklas som ett nationellt och internationellt intressant besöksmål. Vid planering och utveckling av turism- och rekreationsrelaterad verksamhet ska uppmärksamhet fästas vid områdets särdrag och dess upplevelsepotential nyttjas. Tillgängligheten ska utvecklas. Vid planering, byggande och övriga åtgärder ska kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas.

RM Område för fritids- och turismtjänster (RM)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas områden som ska utvecklas så att de är attraktiva med tanke på turism och rekreation. Beteckningen omfattar Fjärdsändan i Oravais, Strömmen i Molpe, Åminne i Malax och området vid Replotbron i Korsholm.

Planeringsbestämmelse: Området ska utvecklas som ett nationellt och internationellt intressant besöksmål. Vid planering och utveckling av turismrelaterad verksamhet ska uppmärksamhet fästas vid områdets särdrag och dess upplevelsepotential nyttjas. Tillgängligheten ska utvecklas. Vid planering, byggande och åtgärder ska kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas.

V Rekreationsområde (V)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas områden avsedda för allmän rekreation och friluftsliv. I områdena kan finnas befintliga bostäder och fritidshus. I området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: Områdesanvändning och åtgärder i området ska planeras och genomföras så att förutsättningarna för att använda området för allmän rekreation och friluftsliv tryggas och områdets tillgänglighet samt tillräcklig service- och utrustningsnivå säkerställs. Området ska planeras så att det stöder naturturismnäringen. I området tillåts utöver sådant byggande som behövs för rekreation och friluftsliv även reparations- och ändringsarbeten samt utvidgning av befintliga byggnader. Då rekreationsområden planeras ska uppmärksamhet fästas vid deras betydelse i grönområdesstrukturen och de bör om möjligt via cykel- och friluftsleder bilda samverkande nätverk på landskapsnivå. Vid planering och åtgärder ska kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas. För rekreationsområdet ska en utvecklings- och skötselplan uppgöras.

Byggbestämmelse: På området är det tillåtet att bygga byggnader som möjliggör förverkligandet av rekreations- och naturturismservice.

▲ Rekreations-/turismobjekt

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas områden avsedda för allmän rekreation, idrott och turism.

Planeringsbestämmelse: Områdesanvändning och åtgärder i området ska planeras och genomföras så att förutsättningarna för att använda området för allmän rekreation, idrott och turism tryggas och områdets tillgänglighet samt tillräcklig service- och utrustningsnivå säkerställs. Området ska planeras så att det stöder naturturismnäringen. Då rekreations-/turismobjekt planeras ska uppmärksamhet fästas vid deras betydelse i grönområdesstrukturen och de bör om möjligt via cykel- och friluftsleder bilda samverkande nätverk på landskapsnivå. Vid planering och åtgärder ska kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas.

••••••• Riktgivande friluftsled

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas friluftsleder. Dessa sammanbinder rekreationsområden, rekreations- och turismobjekt, värdefulla kulturmiljöer och naturskyddsområden till samverkande nätverk på landskapsnivå.

Planeringsbestämmelse: Mer detaljerad planering och utmärkning av friluftsleden ska ske i samarbete med markägare och myndigheter. Vid planering och åtgärder ska uppmärksamhet fästas vid friluftsledens betydelse i grönområdesstrukturen samt kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas.

••••••• Riktgivande cykelled

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas cykelleder. Dessa sammanbinder rekreationsområden, rekreations- och turismobjekt, värdefulla kulturmiljöer och naturskyddsområden till samverkande nätverk på landskapsnivå.

Planeringsbestämmelse: Mer detaljerad planering och utmärkning av cykelleden ska ske i samarbete med markägare och myndigheter. Vid planering av cykelleden ska man sträva efter att använda befintliga vägar samt gång- och cykeltrafikleder. Vid planering och åtgärder ska

Hummelholmen i Nykarleby. Foto: Christine Bonn.

uppmärksamhet fästas vid cykelledens betydelse i grönområdesstrukturen samt kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas.

Paddlingsled

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas paddlingslederna Perho å, Ullava å, Kronoby å, Esse å, Purmo å, Nykarleby älv, Kyro älv, Laihela-Toby å, Malax å, Närpes å, Tjöck å och Lappfjärds å med bigrenar.

Planeringsbestämmelse: Mer detaljerad planering och utmärkning av paddlingsleden samt sjösättnings- och rastplatser ska ske i samarbete med markägare och myndigheter. Vid planering och åtgärder ska kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas.

Behov av ekologisk förbindelse

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas ekologiska förbindelsebehov. De ekologiska förbindelserna säkerställer rörelse- och fortplantningsmöjligheterna för sådana arter som är viktiga för naturens mångfald. De ekologiska förbindelsernas exakta lägen bestäms i den mer detaljerade planeringen.

Planeringsbestämmelse: I den mer detaljerade planeringen ska det ekologiska förbindelsebehovet preciseras och nödvändiga utredningar för respektive plannivå göras. Områdesanvändning och åtgärder i området ska planeras och genomföras så att de ekologiska förbindelserna kan tryggas, utvecklas och förverkligas.

6.5 NATURSKYDDSOMRÅDEN I LANDSKAPET ÖSTERBOTTEN

Inledning

Med naturskydd strävar man efter att trygga bevarandet av ursprunglig natur för kommande generationer. Det är viktigt att i landskapsplanen reservera tillräckligt vidsträckta områden, inom vilka olika biotoper typiska för regionen är representerade. Enbart fredande av arter tryggar inte den biologiska mångfalden.

I Finlands grundlag 20 § heter det att "Var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna skall verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön". I Finland är det miljöministeriet som ansvarar för att styra, följa upp och utveckla naturvården.

Närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna) främjar skyddet och ett hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden, övervakar att bestämmelserna i naturvårdslagen följs och för talan för det allmänna naturvårdsintressets tillvaratagande.

Utgångspunkter

Den **internationella biodiversitetskonventionen** syftar till att bevara och hållbart nyttja biologisk mångfald samt rättvist fördela den nytta som uppstår vid utnyttjandet av genetiska resurser.

Miljöministeriet bereder en ny nationell strategi för biologisk mångfald och ett handlingsprogram fram till 2035. Målet med strategin är att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden och vända utvecklingen mot återhämtning före 2030.

I **markanvändnings- och bygglagens** 28§ anges att naturskyddsprogram som avses i naturvårdslagen ska tjäna som ledning när landskapsplanen utarbetas. Enligt de **riksomfattande målen för områdesanvändningen** ska det sörjas för att naturarvets värden tryggas.

Världsarvet Kvarkens skärgård

Kvarkens skärgård upptogs på Unescos världsarvslista år 2006 och bildar ett gemensamt naturarv med Höga Kusten i Sverige. Tillsammans erbjuder områdena de bästa möjligheterna i världen att se olika geologiska formationer som uppstod när inlandsisen smälte samt den rekordsnabba landhöjningens inverkan på den levande naturen och den mänskliga kulturen. Värdefulla geologiska formationer är bl.a. De Geer-moränerna, drumlinerna och fornstränderna. Värdefulla naturtyper som hör till landhöjningsfenomenet är olika undervattensnaturtyper, flador, glosjöar, strandängar, hedar samt landhöjningskustens myrar och primärskogar.

Levaneva i Laihela. Foto: Christine Bonn.

Nationella och internationella naturskyddsprogram
De av statsrådet godkända naturskyddsprogram och -beslut som ingår i landskapsplanen är:

- Basprogrammet för myrskydd 19.4.1979 och 26.3.1981
- Programmet för skydd av fågelrika insjöar och havsvikar 3.6.1982
- Lundskyddsprogrammet 13.4.1989
- Skyddsbeslutet för Mickelsörarna 24.8.1989
- Strandskyddsprogrammet 20.12.1990
- Skyddsprogrammet för gamla skogar 27.6.1996

I landskapsplanen anvisas också sälskyddsområdet i Kvarken, som med stöd av förordning (736/2001) inrättats som statligt naturskyddsområde. Sälskyddsområdet är Snipansgrund - Medelkalla, till vilket hör cirka 3260 hektar statsägda områden i Korsholms kommun.

Det riksomfattande skyddet av åsar är inget sådant naturskyddsprogram som nämns i 77 § i naturvårdslagen utan ses som en på områdets naturvärden baserad inventering på riksnivå (kommittébetänkande 1980: 41), vilken statsrådet godkände 3.5.1984. I detta program ingår två åsområden i Österbotten, Storsand i Nykarleby och Stenringarna i Kristinestad. Storsands åsområde ingår i landskapsplanens Natura 2000-nätverk och strandskyddsprogrammet.

Enligt forsskyddslagen 1 § får inte för byggande av nytt kraftverk beviljas i vattenlagen (264/61) nämnda tillstånd i följande vattendrag och delar av vattendrag i landskapet Österbotten: vattendraget Lappfjärds å-Isojoki i Kristinestad, vattendraget i Esse ås nedre lopp ända till nedanför Evijärvi i Evijärvi och Pedersöre kommuner samt vattendraget i Perho å från Murickforsen till järnvägsbron i Kronoby kommun och Karleby stad.

Dessutom har det för Kyro älv instiftats en lag om specialskydd där det stadgas att utöver vad som stadgas i forsskyddslagen (35/87) får något tillstånd enligt vattenlagen (264/61) inte beviljas för byggande av ett nytt kraftverk för Kyro älvs mellersta och nedre lopp.

I en rapport över nationellt värdefulla vind- och strandavlagringar, Miljön i Finland 32/2011, klassas 14 geologiska formationer i landskapet Österbotten som nationellt värdefulla. Dessa finns i Kristinestad, Jakobstad, Nykarleby och i Vasa. Utredningen utgör inget skyddsprogram och har inga direkta lagstadgade verkningar.

I en rapport över nationellt värdefull stenbunden mark, Miljön i Finland 2/2018, ingår fem geologiska formationer i landskapet Österbotten. Nationellt tämligen värdefulla, klass 4, är Tjädermossen i Vasa, Stormossen i Korsholm, Landsbacken i Pedersöre och Ruokosharju i Kronoby. Lostenen i Pedersöre hör till klass 3 dvs. nationellt värdefull. Utredningen utgör inte ett skyddsprogram och den har inga rättsliga verkningar som direkt grundar sig på lag.

I myrskyddsarbetsgruppens slutrapport (YM 26/2015) föreslås 32 myrar i landskapet Österbotten som nationellt värdefulla myrar. Sammanlagt är det 3132 ha, varav 225 ha är statsägda och 2907 ha är privatägda myrmarker. Skydd av privat mark bygger på frivillighet, och det att områden ingår i förslaget om komplettering av myrskyddet har inga nya rättsverkningar som inkräktar på markägarnas användning av områdena.

Natura 2000-nätverkets områdesavgränsningar baserar sig på statsrådets beslut 20.8.1998 samt en senare komplettering enligt statsrådets beslut 8.5.2002 och 2.6.2005. Översiktsplanerna för nätverket Natura 2000 uppdaterades i mars 2017 av NTM-centralerna tillsammans med Forststyrelsens naturtjänster. Syftet med Natura 2000 -nätverket är att skydda den biologiska mångfalden. Områden som ingår i nätverket är också viktiga för rekreation och friluftsliv. I Österbotten finns 53 områden som ingår i Natura 2000-nätverket. Deras sammanlagda areal är ca 182 000 ha.

Internationella och nationella program
Staterna kring Östersjön har en överenskommelse (Helsingfors konventionen) gällande skydd av havsnaturen, tryggande av arternas mångfald och minskande av belastning från samtliga utsläppskällor. För genomförandet av överenskommelsen har Helsingfors kommissionen (HELCOM) inrättat ett nätverk av områden för skydd av havs- och kustnaturen; Helcom Marine Protected Areas (MPA). I Finland ligger HELCOM MPA områdena inom Natura 2000-områden. I Österbotten är alla Natura 2000-områden på havsområdet även HELCOM MPA-områden.

Områden som representerar internationellt viktiga fågelområden (Important Bird and Biodiversity Areas, IBA) och Finlands viktiga fågelområden (Finnish Important Bird Areas, FINIBA) grundar sig på ett register sammanställt av föreningen Bird Life Finland och Finlands miljöcentral. IBA- och FINIBA-områdena är internationellt och nationellt viktiga häcknings- och samlingsområden för hotade arter. Registret är inget officiellt program, men kan ligga som grund vid planering av områdesanvändning och vid förverkligandet av naturskyddet. Registret användes då förslaget till Natura 2000-programmet uppgjordes.

Den internationella Ramsarkonventionen omfattar skydd av våtmarker och Finland har förbun-

Kvarkens skärgård, Korsholm. Foto: Joonatan Knuutila

dit sig till den år 1975. Konventionen förpliktar parterna att inrätta naturskyddsområden på våtmarker och att främja skyddet av internationellt betydelsefulla våtmarker och vattenfåglar. I Österbotten finns fyra Ramsar-områden: Kvarkens skärgård, Levaneva, Lappfjärds fågelvatten och Vassorfjärden. Samtliga områden ingår i Natura 2000 -nätverket.

Project Aqua -programmet för vattendrag uppgjordes på uppdrag av det internationella biologiska programmet (IBP) år 1969 och objekten som upptogs fastställdes av UNESCO. I programmet ingår sådana vattendrag som är oersättliga för den internationella vattendragsforskningen. I Österbotten finns ett internationellt Project Aqua -objekt och det är Lappfjärds ås - Storås avrinningsområde. Programmet är till sin natur informellt och besitter inga direkta rättsverkningar.

FN-konventionen om biologisk mångfald utsåg i november 2018 Kvarkens skärgård till ett område som fyller CBD:s (Convention on Biological Diversity) vetenskapliga kriterier för ekologiska eller biologiskt signifikanta marina områden (EBSA). Därigenom inkluderas Kvarkens skärgård i den globala databasen för områden med denna status, som inte medför något krav på skydd eller förvaltning. Informationen om områden som finns i databasen kan användas som kunskapsunderlag vid t.ex. planläggning och havsplanering.

Ekologiskt betydelsefulla marina undervattensmiljöer i Finland (EMMA) är värdeområden i naturen under vatten, vilka bildar potentiella produktionsområden för ekosystemtjänster. De baserar sig främst på VELMU:s data om vattenväxter, makroalger, ryggradslösa djur, Östersjöns naturtyper, geologi och fortplantningsområden för fisk. I Österbottens havsområde är bland annat fiskars fortplantningsområden, naturtyper och växtlighet under vatten samt geologiska formationer identifierade som EMMA-områden. Naturvärdena koncentreras till grunda kustvatten och miljöer kring öar. Landhöjningen gör att dessa livsmiljöer är i ständig förändring.

Skogens biologiska mångfald kan sedan 2008 skyddas genom METSO-handlingsprogrammet. Målet med programmet är att hejda minskningen av naturtyper med skog och skogsarter samt att ge möjlighet till den biologiska mångfaldens utveckling i skogarna. METSO-programmet baserar sig på skogsägarnas frivillighet att skydda den biologiska mångfalden i sin skog och skyddet kan vara tidsbegränsat eller permanent. Staten betalar ersättning för skydd och naturvård som är i linje med programmet.

I den nya naturvårdslagen som trädde i kraft 1.6.2023, finns bestämmelser om frivillig ekologisk kompensation jämte kriterier. Det finns även bestämmelser om skyddskompensation och om hur markägaren genom kompensationsåtgärder kan producera naturvärden för användning som ekologisk kompensation. I lagen definieras ekologisk kompensation enligt följande: ”försäm-

ringar som orsakas arter och naturtyper kompenseras, genom förbättring av tillståndet för arterna och naturtyperna utanför det område som försämrats, när försämringar i första hand har undvikits, i andra hand minimerats och, om möjligt, tillståndet för de arter och naturtyper som orsakats försämringar har återställts i det område som försämrats". Av den totala arealen i landskapet Österbotten är 21 % naturskyddsområden, Natura-områden eller luo-områden.

Österbottens landskapsstrategi
I Österbottens landskapsstrategi ingår i målbilden för Österbotten 2050 att landskapet ska ha en livskraftig natur och sund livsmiljö. Detta innebär att utarmningen av naturen har stoppats och naturens mångfald tryggats samt att ytvatten, havsvatten, grundvatten och luftkvalitet har en god status. Detta innebär också att naturresurser används på ett ansvarsfullt sätt och att det finns en beredskap för de risker som klimatförändringen medför, som översvämningar och extremväder.

Landskapsplanens målsättningar
En målsättning för Österbottens landskapsplan 2050 är ett landskap med bra livsmiljö. Planlösningen ska skapa förutsättningar för en region- och samhällsstruktur som är ekologiskt hållbar. Landskapsplanen strävar efter att ge förutsättningar för en mångfaldig natur och rena vatten. Landskapsplanen strävar till att i områdesanvändningen ge förutsättningar för att bevara värdefulla naturområden och öka deras biologiska mångfald.

Planeringsprocess
Vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2040 inventerades och reviderades åren 2016–2017 skyddsområden på landskapsnivå. Revideringen utifrån inventeringsresultatet gjordes i samarbete med berörda kommuner samt med sakkunniga för myndigheter och organisationer.

Planlösning
Naturskyddsområdena är en viktig del av landskapets grönområdesstruktur och utgör basen för tryggandet av stora enhetliga naturområden samt naturens mångfald. I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas områden som är skyddade eller avses bli skyddade enligt naturvårdslagen, områden som är med i nationella skyddsprogram och skyddsområden på landskapsnivå samt statliga områden som skyddats genom Metso-programmet och naturområden som donerades med anledning av Finlands 100-årsjubileum. I Österbotten finns naturskyddsområden som hör till strandskyddsprogrammet, myrskyddsprogrammet, skyddsprogrammet för fågelvatten, skyddsprogrammet för gamla skogar och lundskyddsprogrammet, samt Mickelsörarna, som är skyddat genom stadsrådets beslut, och ett sälskyddsområde.

I Österbottens landskapsplan 2050 finns sammanlagt 53 områden som ingår i Natura 2000 -nätverket. Skyddet av områdena förverkligas i huvudsak genom förfaranden enligt naturvårdslagen. I nätverket Natura 2000 ingår helt eller delvis de av statsrådet godkända naturskyddsprogrammen samt redan existerande naturskyddsområden. SAC anger sådana områden som med EU-kommissionens beslut tagits med i nätverket som särskilda bevarandeområden. På dessa områden vidtas skyddsåtgärder som är viktiga med tanke på naturtyperna och arterna. Det är medlemsländerna som ska verkställa detta. SPA anger sådana skyddsområden som avses i fågeldirektivet för skydd av vilda fåglar. Dessa väljs ut av medlemsländerna själva och anmäls till EU-kommissionen.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas för hotade fågelarter internationellt (IBA) och nationellt viktiga häcknings- och samlingsområden (FINIBA) som är utanför skyddsområden. Likaså anvisas ekologiskt betydelsefulla marina undervattensmiljöer (EMMA) som är utanför skyddsområden. De myrar som myrskyddsarbetsgruppen föreslog som nationellt värdefulla beaktas genom att ingen områdesanvändning som hotar deras värden anvisas till dem.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas med områdesreserveringsbeteckningen de sandstrands- och dynnaturtyper som skyddats enligt 29 § i den upphävda naturvårdslagen (1096/1996). Förbud att äventyra dessa naturtypers karakteristiska drag har utfärdats genom beslut av NTM-centralen. På de sandstränder i naturtillstånd som avses i 29 § 1 mom. i den upphävda lagen tillämpas 64, 66 och 67 § i naturvårdslagen 9/2023, och på de trädlösa eller av naturen trädfattiga sanddyner som avses i 29 § 1 mom. i den upphävda lagen tillämpas 65–67 § i naturvårdslagen 9/2023. De geologiska formationer som klassats som nationellt värdefulla vind- och strandavlagringar, bergsområden, moränformationer och stenbunden mark men som inte omfattas av något skyddsprogram anvisas i Österbottens landskapsplan 2050.

Skyddsområden på landskapsnivå som anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 är tio till antalet. Ett område som tidigare klassats som skyddsområde för kärrlandskap (Pittjärv, Vörå) bör restaureras för att behålla sin status. En restaurering av våtmarker skulle gynna viltsjöfågelbeståndet.

Innehåll - Sisältö
S1 Enligt forsskyddslagen skyddat vattendrag mot bygge av nya kraftverk - Koskiensuojelulain mukainen uusilta voimalaitoksilta suojeltu vesistö
S2 Skyddsområde på landskapsnivå Maakunnallinen suojelualue
S3 Område som ingår i det riksomfattande skyddet av åsar - Valtakunnalliseen harjujensuojeluohjelmaan kuuluva alue
SL Område som är skyddat eller avses bli skyddat enligt naturvårdslagen - Luonnonsuojelulain nojalla suojeltu tai suojeltavaksi tarkoitettu alue
sl Område som är skyddat eller avses bli skyddat enligt naturvårdslagen - Luonnonsuojelulain nojalla suojeltu tai suojeltavaksi tarkoitettu alue
s4 Skyddad naturtyp - Suojeltu luontotyyppi
Naturskyddsprogram - Luonnonsuojeluohjelmat
Skydd av stränder - Rantojensuojelu
Skydd av fågelrika insjöar och havsvikar Lintuvesiensuojelu
Skydd av gamla skogar - Vanhojen metsien suojelu
Lundskydd - Lehtojensuojelu
Statsrådets principbeslut om skydd av Mickelsörarna Valtioneuvoston periaatepäätös Mikkelisaarten suojelusta
Myrskydd - Soidensuojelu
Myrskyddsarbetsgruppens förslag till komplettering av myrskyddet - Soidensuojelutyöryhmän ehdotus soidensuojelun täydentämiseksi
nat Område som ingår i nätverket Natura 2000 Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue
Område som ingår i nätverket Natura 2000 Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue
Nationellt betydande fågelområden Valtakunnallisesti merkittävät linnustoalueet
Område som ingår i det riksomfattande skyddsprogrammet för åsar Valtakunnalliseen harjujensuojeluohjelmaan kuuluva alue
Värdefull geologisk formation Arvokas geologinen muodostuma
Värdefull geologisk formation Arvokas geologinen muodostuma
Behov av ekologisk förbindelse Ekologinen yhteystarve
Naturskydd
Luonnonsuojelu
Version 09.07.2024
0 10 20 30 40 km
N
Baskarta: Lantmäteriverkets terrängkarta 06/2021.
Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta 06/2021.
Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto
ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050 POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA
JAKOBSTAD PIETARSAARI
PEDERSÖRE
PEDERSÖREN KUNTA
KARLEBY UUSIKAARLEPYY
KRONOBY KRUUNUPYY
KORSHOLM MUSTASAARI
VASA VAASA
VÖRA VÖYRI
MALAX MAALAHTI
LAPPI LAIHIA
KORSNÄS
NARPES NARPIO
KASKINEN KASKÖ
KRISTINESTAD KRISTIINANKAUPUNKI

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

un Objekt som ingår i Unescos världsarvslista (un)

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas det området som ingår i FN:s organ för kultur- och vetenskap Unescos förteckning över världsarvsobjekt. Höga Kusten/Kvarkens skärgård har utnämnts till världsarv på geologiska grunder.

Planeringsbestämmelse: Områdesanvändning och åtgärder i området bör planeras och genomföras så att landhöjningen och de geologiska formationerna beaktas.

S1 Enligt forsskyddslagen skyddat vattendrag mot bygge av nya kraftverk (S1)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas vattendrag skyddade med stöd av forsskyddslagen. I området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Skyddsbestämmelse: För byggande av nytt kraftverk får inte beviljas i vattenlagen (264/61) nämnda tillstånd.

Planeringsbestämmelse: Speciell uppmärksamhet ska fästas vid att bevara och trygga de värden på grund av vilka området är skyddat med stöd av forsskyddslagen.

S2 Skyddsområde på landskapsnivå (S2)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas värdefulla skyddsområden på landskapsnivå som kan bildas med stöd av flera lagar eller med stöd av markanvändnings- och bygglagen och bestämmelser enligt den. I området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: Speciell uppmärksamhet ska fästas vid att bevara och trygga områdets naturvärden.

S4 Skyddad naturtyp (S4)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas de sandstrands- och dynnaturtyper som skyddats enligt 29 § i den upphävda naturvårdslagen (1096/1996). Förbud att äventyra dessa naturtypers karakteristiska drag har utfärdats genom beslut av NTM-centralen. På de sandstränder i naturtillstånd som avses i 29 § 1 mom. i den upphävda lagen tillämpas 64, 66 och 67 § i naturvårdslagen 9/2023, och på de trädlösa eller av naturen trädfattiga sanddyner som avses i 29 § 1 mom. i den upphävda lagen tillämpas 65–67 § i naturvårdslagen 9/2023.

Skyddsbestämmelse: Området får inte ändras så att detta äventyrar naturtypens karakteristiska drag.

SL Område som är skyddat eller avses bli skyddat enligt naturvårdslagen (SL)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas områden som är skyddade eller avses bli skyddade enligt naturvårdslagen. Till arealen mindre skyddsområden anvisas med en objektsbeteckning. I området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Skyddsbestämmelse: Speciell uppmärksamhet ska fästas vid att bevara och trygga områdets naturvärden samt vid att undvika sådana åtgärder som äventyrar de värden för vilka området bildats eller är avsett att bildas till ett naturskyddsområde.

nat Område som ingår i nätverket Natura 2000 (nat)

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas områden som ingår i nätverket Natura 2000.

Planeringsbestämmelse: Områdesanvändning och åtgärder bör planeras och genomföras så att sådana naturvärden för vilkas skydd området har tagits med i nätverket Natura 2000 inte försämras i betydande grad.

luo Område som är särskilt viktigt med tanke på naturens mångfald (luo)

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas de viktigaste internationellt (IBA) och nationellt betydande fågelområdena (FINIBA) samt ekologiskt betydelsefulla marina undervattensmiljöer i Finland (EMMA).

Planeringsbestämmelse: Områdesanvändning och åtgärder bör planeras och genomföras så att bevarandet av områdets biologiska mångfald och naturvärden främjas. Inom området kan finnas flera olika områdesanvändningsformer. Beteckningen begränsar inte områdets användning för primärnäringarna.

ge Värdefull geologisk formation (ge)

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas de geologiska formationer som klassats som nationellt värdefulla vind- och strandavlagringar, bergsområden, moränformationer eller stenbunden mark, men som inte omfattas av något skyddsprogram. Till arealen mindre geologiska formationer anvisas med en objektsbeteckning.

Planeringsbestämmelse: Områdesanvändning och åtgärder bör planeras och genomföras så att de geologiska särdragen tryggas.

Område som ingår i det riksomfattande skyddsprogrammet för åsar (ge1)

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas Storsand i Nykarleby och Stenringarna i Kristinestad, vilka ingår i det riksomfattande åsskyddsprogrammet.

Planeringsbestämmelse: Åtgärder som på ett skadligt sätt förändrar områdets särdrag bör undvikas. Särskilt avseende bör fästas vid att skydda och vårda geologiskt värdefulla formationer i området.

Project aqua -vattendrag

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas ett vattendragsområde i Lappfjärds-Isojoki å som kräver särskilt skydd och klassificerats som ett internationellt värdefullt Project aqua -objekt.

Planeringsbestämmelse: Områdets status som ett internationellt värdefullt skyddsobjekt bör beaktas. Vid åtgärder i området bör särskild uppmärksamhet fästas vid vattenkvaliteten i vattendraget.

Ekologiskt eller biologiskt signifikant marint område

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas Kvarkens skärgård, som klassificerats som ett ekologiskt eller biologiskt signifikant marint område (EBSA, Ecologically or Biologically Significant Marine Areas).

Planeringsbestämmelse: Områdets status som internationellt värdefullt område bör beaktas.

Allmän planeringsbestämmelse för myrar

Myrar som i myrskyddsgruppens slutrapport (YM 26/2015) föreslås som nationellt värdefulla ska beaktas i den noggrannare planeringen så att deras naturvärden inte hotas. Skyddet av myrar på privatägd mark bör förverkligas på frivillig basis.

Allmän planeringsbestämmelse för frivillig ekologisk kompensation

Vid planering och förverkligande av områdesanvändning och åtgärder kan frivillig ekologisk kompensation genomföras, antingen genom skyddskompensation eller genom produktion av naturvärden, i de fall där förverkligande av områdesanvändning och åtgärder försämrar naturvärden. Kompensationen ska genomföras av aktören som genom sin verksamhet försämrar en arts livsmiljö eller en naturtyp. Ekologisk kompensation är alltid det sista alternativet då skador inte kan förhindras eller lindras. En kompensation ska genomföras före de åtgärder som försämrar naturvärden kan verkställas.

Tisskärssund, Nykarleby. Foto: Christine Bonn.

6.6 TYSTA OCH MÖRKA OMRÅDEN I LANDSKAPET ÖSTERBOTTEN

Utgångspunkter

Med tysta områden avses områden dit bullret människan orsakar inte når eller där det är ringa och där naturens ljud dominerar ljudlandskapet. Bullret har identifierats som ett betydande miljö- och hälsoproblem. Den största källan till bullret är vägtrafiken. Tysta områden är en betydande del av en livskraftig naturmiljö samt av en hälsosam och trivsam miljö. Tysta områden är också viktiga för rekreation och har en allt större betydelse vid utvecklandet av nya former av naturturism- och välfärdstjänster samt även av övrig näringsverksamhet.

Med mörka områden avses områden dit ljuset som människan orsakar inte når, det vill säga områden utan ljusföroreningar. Ljusföroreningarna har identifierats som ett miljö- och hälsoproblem för människan. Mörkret är en viktig faktor för djurens livsmiljöer och även vegetationen påverkas av ljusföroreningar. Den största källan till ljusföroreningar är trafiken och upplysta byggnader. Mörkret som ekosystemtjänst skapar nya former av naturturism- och välfärdstjänster.

Enligt de riksomfattande målen för områdesanvändningen ska ett tillräckligt stort avstånd lämnas mellan verksamheter som orsakar skadliga hälsoeffekter och verksamheter som är känsliga för effekterna eller också ska riskerna hanteras på annat sätt. Områdesanvändningen ska också förebygga olägenheter för miljön och hälsan som orsakas av buller och vibrationer.

Både tystnaden och mörkret är försvinnande naturresurser och således försvinnande ekosystemtjänster. Planeringen av områdesanvändningen och förverkligandet av den står i nyckelposition för bevarandet av tysta områden och områden med lite ljusföroreningar. I planeringen av områdesanvändningen på landskapsnivå ska tysta och mörka områden uppmärksammas till den grad det är ändamålsenligt och möjligt. På landskapsplannivå är det viktigt att beakta naturens ro på naturskyddsområden och identifierade vidsträckta tysta områden som lämpar sig för rekreation och turism.

Tysta och mörka områden i Österbotten

Vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2040 utreddes tysta områden. En uppdatering av analysen gjordes för Österbottens landskapsplan 2050. Analysen visar potentiella tysta naturområden i landskapet. De landområden som enligt bullermodellen inte påverkas av buller över 35 dB presenteras på en temakarta. I Österbottens finns tysta områden i sammanhängande skogsområden, på myrar, i skärgården samt i närheten av landskapsplanens rekreationsområden och rekreations-/turismobjekt. Områdesplaneringen bör sträva efter att de sammanhängande skogsområdena inte splittras på grund av byggande eller infrastruktur samt att tystnad i rekreationsområden beaktas.

Vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2040 kartlades mörka områden i landskapet genom en GIS-analys. En uppdatering av analysen gjordes för Österbottens landskapsplanens utkast 2050 och resultatet presenteras på en temakarta. På temakartan presenteras ljusföroreningarna med hjälp av Bortle-skalan som beskriver mängden ljusföroreningar på en natthimmel. Skalan har nio grader. Under en extremt mörk himmel kan hela stjärnhimlen skönjas medan upplevelsen av de naturliga ljuselementen under en typisk mörk himmel blir mer diffusa. I Österbotten finns ingen extremt mörk himmel men en typisk mörk himmel finns i den yttre skärgården och i havsområdet. Områden med landsbygdshimmel finns i kust- och skärgårdsområden. Inom dessa områden finns landskapsplanens rekreationsområden och rekreations-/turismobjekt.

Allmän planeringsrekommendation för tysta områden

Vid planering och förverkligande av områdesanvändning och åtgärder ska tysta områden samt deras närområden beaktas så att det är möjligt att njuta av naturens ljud och tystnaden. Upplevelsen av tystnaden i rekreationsområden som ligger i tätorter eller i deras närhet ska sättas i relation till de omkringliggande verksamheternas art. I tysta områden kan skogsbruksåtgärder utföras samt verksamheter som stöder rekreationsanvändning.

Allmän planeringsrekommendation om mörka områden

Vid planering och utveckling av områden som finns inom zonerna med typisk mörk himmel eller landsbygdshimmel ska uppmärksamhet fästas vid den upplevelsepotential som mörkret erbjuder.

6.7 KULTURMILJÖER I LANDSKAPET ÖSTERBOTTEN

Inledning

Det österbottniska landskapet präglas av de odlade älvdalarna, de enhetliga skogsområdena längs gränsen mot landskapet Södra Österbotten, det bebodda kustområdet, havet och den vidsträckta skärgården. Det unika österbottniska landhöjningslandskapet, som bebotts och brukats både till lands och havs, har inte fått sina kulturmiljöskiktningar enbart på grund av olika samhälleliga förändringar i områdesanvändning utan präglas starkt av de nya landområden och förändrade naturförhållanden som landhöjningen medfört och medför. På så sätt är kulturmiljöerna på landhöjningsområden en unik identitetsskapande faktor.

Förutsättningen för att kulturmiljöerna ska bevaras och utvecklas är att de är i aktiv användning. Det gäller såväl den byggda kulturmiljön som det kultiverade landskapet. De kräver användare samt vård och bruk.

Kulturmiljön har en viktig roll vid stävjandet av klimatförändringen och i klimatanpassningsarbetet. I Österbotten visar den traditionella kulturmiljövården och det traditionella byggandet i trä på hållbara lösningar. Den österbottniska gården kan och har flyttats från ställe till ställe under århundraden och används av generation efter generation. Skötsel av kulturlandskapet och vårdbiotoper bibehåller de österbottniska landskapsrummen öppna, mångfaldiga och artrika. Att bevara och använda nuvarande kulturmiljöer och byggnader är ett bra sätt att stävja klimatförändringen.

Utgångspunkter

I 28 § i **markanvändnings- och bygglagen** anges att när en landskapsplan utarbetas ska särskild vikt fästas vid att landskapet, naturvärdena och kulturarvet värnas. Enligt **de riksomfattande målen för områdesanvändningen** ska de nationellt värdefulla kulturmiljöerna tryggas.

Kulturarvsstrategin för 2022–2030

En av utgångspunkterna för strategin är att värna om, utveckla och utnyttja kulturmiljöerna som en resurs för hela samhället. Strategin stöder förverkligandet av Europarådets Farokonvention och främjar att målet för hållbar utveckling i FN:s Agenda 2030 kan uppnås. Finlands riksdag har år 2017 godkänt ikraftsättandet av Farokonventionen. Med konventionen visas hurudana ekonomiska, sociala och kulturella möjligheter samt resurser kulturarvet erbjuder.

Kulturmiljön är en miljö som uppstått till följd av människans verksamhet eller i växelverkan mellan människan och naturen. Den omfattar kulturlandskap, både områdeshelheter och enskilda objekt. Kulturmiljön indelas i tre kategorier; kulturlandskap, den byggda kulturmiljön och det arkeologiska kulturarvet.

Österbottens landskapsstrategi

I Österbottens landskapsstrategi ingår i målbilden för Österbotten 2050 att man i Österbotten är medveten om kulturmiljöernas, kulturarvets och kulturlivets betydelse som viktiga attraktionsfaktorer och att kulturturismen blomstrar.

Vörå. Foto: Christine Bonn.

Åminne, Malax. Foto: Christine Bonn.

Nationella kulturmiljöer
Enligt statsrådets beslut om nationellt värdefulla landskapsområden (VAMA 2021), som trädde i kraft 1.3.2022 anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 tio nationellt värdefulla landskapsområden. Byggda kulturmiljöer av riksintresse (RKY) uppdaterades år 2009 och i Österbotten finns 89 områden och objekt med denna status.

Vårdbiotoper
Vårdbiotoper är områden som uppstått genom traditionell jordbruksdrift. De är kulturpåverkade naturmiljöer där slåtter bedrivits eller som använts som betesmarker. Av vårdbiotoptyperna finns i Österbotten främst strandängar och strandbeten men även hagmarker, ängar, torrängar och hedar finns representerade. De traditionella jordbruksformerna, som bedrivits under lång tid, har gett vårdbiotoper med en unik och mångformig artsammansättning.

Vårdbiotoperna har uppdaterats genom en nationellt omfattande inventering gjord av de regionala NTM-centralerna under åren 2019–2022. I samband med inventeringen klassades vårdbiotoperna som nationellt värdefulla, värdefulla på landskapsnivå och värdefulla på lokal nivå. För Österbottens del resulterade inventeringen i att det i landskapet finns 11 nationellt värdefulla vårdbiotoper och 56 som är värdefulla på landskapsnivå. Dessa ingår i Österbottens landskapsplan 2050. Till klassen vårdbiotoper som anses vara värdefulla på lokal nivå klassades i inventeringen 198 vårdbiotoper i Österbotten.

Fornlämningar
Museiverket upprätthåller ett landsomfattande register över fasta fornlämningar och svarar för skyddet av fornlämningarna på land och under vatten. I fornlämningsregistret, som uppdateras kontinuerligt, finns information om fornlämningarnas läge, typ och datering.

Lagen om fornminnen skyddar såväl fornlämningar på land som fornlämningar under vatten. Museiverket ansvarar tillsammans med landskapsmuseerna för vården av det arkeologiska kulturarvet i Finland. Museet med regionalt ansvar i landskapet Österbotten är Pohjanmaan museo/Österbottens museum.

Arkeologiska objekt av riksintresse
Museiverket har genomförde en inventering av arkeologiska objekt av riksintresse (VARK). Inventeringarna gjordes i samarbete med museerna som har regionalt ansvar och Forststyrelsen åren 2018–2022.

Utgångspunkten för inventeringen är de riksomfattande målen för områdesanvändningen. Statsrådet godkände inventeringen 7.11.2024.

Syftet med inventeringen var att säkerställa att de värden som presenteras i urvalskriterierna för arkeologiska objekt av riksintresse och områden som de bildar beaktas inom planläggning och annan markanvändningsplanering så att egenarten och särdragen hos områdena lyfts fram och bevaras. I inventeringen bedömdes de fasta fornlämningar och andra arkeologiska kultur-

arvsobjekt som redan är fredade genom lagen om fornminnen (295/1963). Målet var att med nuvarande uppgifter identifiera de arkeologiska objekt som på ett heltäckande sätt beskriver Finlands historia regionalt, tidsmässigt och tematiskt.

I Österbotten finns 43 VARK-områden vilka består av 55 objekt från fornlämningsregistret. De utgör enbart 2,6 % av samtliga objekt i fornlämningsregistret som för närvarande finns i Österbotten. VARK-områdena i Österbotten fördelas enligt följande på landskapets kommuner: ett i Korsnäs, sex i Kristinestad, tre i Kronoby, sju i Laihela, ett i Larsmo, fem i Malax, fyra i Närpes, tre i Pedersöre, åtta i Vasa och fem i Vörå.

Kulturhistoriskt betydande vägsträckningar
Genom Österbotten gick redan på medeltiden vägarna Österbottens Strandväg och Kyrönkangas väg. Vägarna gick till Korsholms slott. Österbottens Strandvägs hela sträckning Åbo–Torneå längs Bottniska viken var en av de två huvudvägsträckningarna i Finland under svenska tiden, den andra var sträckningen Åbo–Viborg.

Kyrönkangas (sommar)väg från Övre Satakunta gick via Torkkola i Ylistaro och längs Kyro älvs södra strand till stenkyrkan i Storkyro och därifrån vidare till Lillkyro och Korsholm.

Delar av dessa gamla vägsträckningar är av Trafikledsverket kulturmärkta som museivägar eller -broar. De är Minnesstodsvägen från 1600-talet i Oravais, Toby stenbro från 1781 i Korsholm, Nybro från 1842 i Närpes och Harrström bro från 1898 i Korsnäs. Från Kållby till Esse, genom Esse kyrkby, går en väg som byggdes redan på 1600-talet.

Längs de gamla vägsträckningarna, eller i deras närhet, är mycket kulturhistoria samlad, både immateriell och materiell. De utgör viktiga leder för besöksnäringen och utvecklingen av den.

Skydd av byggnadsarvet
I Österbotten finns även ett flertal byggnader som är skyddade enligt lagen om skyddande av byggnadsarvet (498/2010), enligt kyrkolagen (652/2023), enligt lagen om ortodoxa kyrkan (985/2006) och enligt Järnvägsavtalet (1998) finns det sju järnvägsstationer, vars miljöer ska uppfylla kriterierna i avtalet. En kyrklig byggnad som är uppförd före 1917 är skyddad enligt kyrkolagen, men dessutom kan kyrkostyrelsen besluta om skydd av nyare kyrkliga byggnader. I Österbotten finns 36 kyrkliga byggnader som är skyddade enligt kyrkolagen och en byggnad som är skyddad enligt lagen om ortodoxa kyrkan. Enligt lagen om skyddande av byggnadsarvet är 25 objekt i landskapet skyddade.

Landskapsplanens målsättningar
Målsättningen för Österbottens landskapsplan 2050 är att skapa förutsättningar för en ledande region inom hållbar utveckling med bra livsmiljö, invånarna i centrum och ett blomstrande näringsliv. En region med en trygg och trivsam livsmiljö ger förutsättningar för att befolkningen mår väl och en region som är kulturellt och socialt hållbar erbjuder goda livsmiljöer. För att uppnå de här målen bör landskapets kulturmiljöer tryggas som identitetsskapande platser.

Landskapsplanen strävar efter att ge förutsättningar för att bevara och utveckla kulturmiljöerna som dynamiska och livskraftiga livsmiljöer.

Planeringsprocess

Kulturmiljöer på landskapsnivå
Vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2040 gjordes under åren 2014–2015 en omfattande inventering och revidering av de på landskapsnivå värdefulla landskapsområdena och byggda kulturmiljöerna. Även modern kulturmiljö utreddes med fokus på efterkrigstidens uppbyggnadsperiod på 1940–50-talet och fram till idag.

Planlösning
I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas de nationellt värdefulla landskapsområdena samt de nationellt värdefulla byggda kulturmiljöernas objekt och områden.

Nationellt värdefulla landskapsområden (VAMA 2021) anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 enligt den uppdaterade inventering miljöministeriet gjort och som med statsrådets beslut trädde i kraft den 1.3.2022.

Byggda kulturmiljöer av riksintresse (RKY 2009) anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 enligt den uppdaterade inventering Museiverket gjort och som med statsrådets beslut trätt i kraft den 1.1.2010.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas sammanlagt 135 kulturmiljöer värdefulla på landskapsnivå. Av dessa har 93 klassats som byggda kulturmiljöer och 42 som kulturlandskap.

Vid general- och detaljplanläggning blir det ofta nödvändigt att precisera avgränsningarna av områdena när detaljnivån ökar. Väsentliga ändringar ska motiveras och tas upp vid myndigheternas samråd. På alla plannivåer är det viktigt att sörja för att planlösningarna inte står i konflikt med kulturmiljöernas särdrag och värden.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas vårdbiotoperna med en objektsbeteckning. Under planprocessen har vårdbiotoper som ligger intill eller nära varandra sammanslagits till ett objekt. Således anvisas i landskapsplanen sex nationellt värdefulla vårdbiotoper och 50 vårdbiotoper som är värdefulla på landskapsnivå.

I Österbottens landskapsplan 2050 visas alla de fornlämningar som för tillfället finns i Museiverkets fornlämningsregister. Vid planering av områdesanvändning och åtgärder ska de fasta fornlämningarna enligt fornminneslagen uppmärksammas. Information om dessa fås från det fornlämningsregister som Museiverket upprätthåller och uppdaterar. För att det nationella arkeologiska kulturarvet ska bevaras är främsta målsättningen att skydda fornlämningarna. De kan också vara intressanta besöksmål och identitetsskapande element för regionen.

De arkeologiska objekten av riksintresse (VARK) anvisas med en objektsbetekning i Österbottens landskapsplan 2050. VARK-områdena utgörs av fasta fornlämningar som fredats enligt fornminneslagen. I Österbottens landskapsplan 2050 visas de gamla vägsträckningarna Strandvägen och

Kyrönkangas väg samt Kållby-Överesse gamla vägavsnitt som kulturhistoriskt betydande vägsträckningar.

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

Nationellt värdefullt landskapsområde

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas nationellt värdefulla landskapsområden och landskapssevärdheter på landsbygden (VAMA 2021).

Planeringsbestämmelse: Om en områdesreserveringsbeteckning anvisas för ett område anger den beteckningen den primära områdesanvändningsformen i området. Vid användning av området måste det säkerställas att kulturmiljön och naturarvet bevarar sina värden.

I den mer detaljerade planeringen samt vid byggande ska landskapsområdet eller landskapssevärdheten som helhet samt dess särdrag och tidsmässiga skiktning beaktas så att de värden som hänförs till det tryggas och området kan utvecklas.

Målsättningen ska vara att åkrarna i området hålls öppna och används inom jordbruket samt att skogarna sköts. Med undantag av jord- och skogsbrukets behov ska byggplatser inte planeras på enhetliga åkerområden.

Gränlandet, Pedersöre. Foto: Christine Bonn

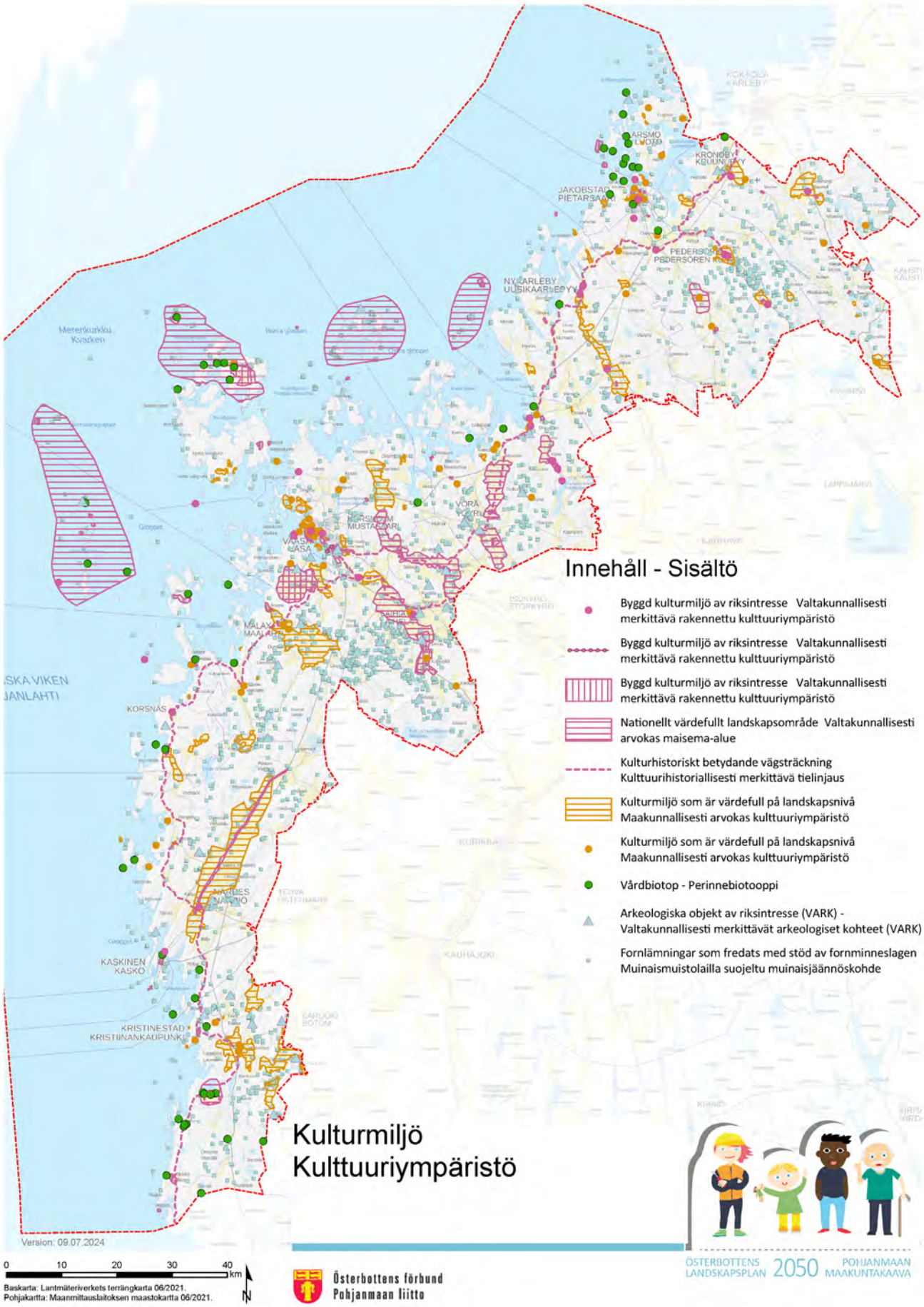
Innehåll - Sisältö
Byggd kulturmiljö av riksintresse Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
Byggd kulturmiljö av riksintresse Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
Byggd kulturmiljö av riksintresse Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
Nationellt värdefullt landskapsområde Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
Kulturhistoriskt betydande vägsträckning Kulttuurihistoriallisesti merkittävä tielinjaus
Kulturmiljö som är värdefull på landskapsnivå Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö
Kulturmiljö som är värdefull på landskapsnivå Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö
Vårdbiotop - Perinnebiotooppi
Arkeologiska objekt av riksintresse (VARK) - Valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet (VARK)
Fornlämningar som fredats med stöd av fornminneslagen Muinaismuistolailla suojeltu muinaisjäännöskohde
Kulturmiljö
Kulttuuriympäristö
Version: 09.07.2024
0 10 20 30 40 km
N
Baskarta: Lantmäteriverkets terrängkarta 06/2021.
Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta 06/2021.
Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto
ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050 POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA

Byggd kulturmiljö av riksintresse

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas områden, vägar och objekt som är byggda kulturmiljöer av riksintresse (RKY 2009). Till arealen mindre områden anvisas med en objektsbeteckning.

Planeringsbestämmelse: Om en områdesreserveringsbeteckning anvisas för ett område anger den beteckningen den primära områdesanvändningsformen i området. Vid användning av området måste det säkerställas att kulturmiljön och naturarvet bevarar sina värden.

I den mer detaljerade planeringen samt vid byggande ska den byggda kulturmiljön som helhet samt dess särdrag och tidsmässiga skiktning beaktas så att de värden som hänförs till den tryggas och området kan utvecklas.

Kulturmiljö som är värdefull på landskapsnivå

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas kulturlandskap och byggda kulturmiljöer som är värdefulla på landskapsnivå. Till arealen mindre områden anvisas med en objektsbeteckning.

Planeringsbestämmelse: Om en områdesreserveringsbeteckning anvisas för ett område anger den beteckningen den primära områdesanvändningsformen i området. Vid användning av området måste det säkerställas att kulturmiljön och naturarvet bevarar sina värden.

I den mer detaljerade planeringen samt vid byggande ska kulturmiljön som helhet samt dess särdrag och tidsmässiga skiktning beaktas så att de värden som hänförs till den tryggas och området kan utvecklas.

Målsättningen ska vara att åkrarna i området hålls öppna och används inom jordbruket samt att skogarna sköts. Med undantag av jord- och skogsbrukets behov ska byggplatser inte planeras på enhetliga åkerområden.

Vårdbiotop

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas de vårdbiotoper som klassats som nationellt värdefulla eller värdefulla på landskapsnivå.

Planeringsbestämmelse: Områdesanvändning och åtgärder ska planeras och genomföras så att områdets kulturpåverkade naturvärden och biologiska mångfald främjas. Vid användning av området måste det säkerställas att kultur- och naturarvet bevarar sina värden.

Planeringsrekommendation: För området ska uppgöras en skötselplan.

Fornlämningar som fredats med stöd av fornminneslagen

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas fasta fornlämningar som fredats enligt fornminneslagen (295/1963).

Skyddsbestämmelse: Vid planering av områdesanvändning och åtgärder som kan inverka på fornlämningar ska det rådgöras med museimyndigheten. Bestämmelsen gäller alla fasta fornlämningar, även de som inte ännu är införda i Museiverkets fornminnesregister.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av områdesanvändningen och åtgärder i ett område med fornlämningar ska kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas.

Arkeologiska objekt av riksintresse

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas arkeologiska objekt av riksintresse (VARK). VARK-områdena utgörs av fasta fornlämningar som fredats enligt fornminneslagen.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av områdesanvändning och åtgärder som kan inverka på de arkeologiska objekten av riksintresse ska det rådgöras med museimyndigheten.

Kulturhistoriskt betydande vägsträckning

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas av Trafikledsverket kulturmärkta museivägar samt andra kulturhistoriskt och landskapsmässigt värdefulla vägsträckningar. Dessa är Strandvägen och Kyrönkangas väg samt Kållby–Esse gamla vägsträckning.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av områdesanvändning och åtgärder ska vägsträckningens landskapsmässiga och kulturhistoriska värden beaktas. Möjligheterna att använda den historiska rutten för att främja turism och rekreation ska uppmärksammas.

6.8 ARBETSPLATSER OCH INDUSTRI I LANDSKAPET ÖSTERBOTTEN

Inledning

Näringslivet i Österbotten är samtidigt både diversifierat och mycket specialiserat. Jämfört med näringsstrukturen i hela landet är produktionen fokuserad på i synnerhet industri och primärproduktion. Idag jobbar nästan en fjärdedel av österbottningarna inom industrin medan nästan en tredjedel arbetar inom den privata tjänstesektorn. Arbetsplatsstrukturen inom industrin domineras av energiteknologins viktigaste näringsgrenar dvs. maskiner, elapparatur och metallprodukter, inom vilka nästan hälften av landskapets industrianställda arbetar. Andra stora industriarbetsgivarbranscher är livsmedelsindustrin, tillverkning av fordon, skogsindustrin, samt plastindustrin. Näringslivet beskrivs mer ingående i kapitel 3.6.

Utgångspunkter

Markanvändnings- och bygglagen samt de riksomfattande målen för områdesanvändningen

I markanvändnings- och bygglagens 28 § anges att när en landskapsplan utarbetas ska särskild vikt fästas vid att verksamhetsbetingelser för näringslivet i landskapet ordnas. Enligt de riksomfattande målen för områdesanvändningen bör förutsättningar skapas för att utveckla närings- och företagsverksamheten. Förutsättningar ska också skapas för en kolsnål och resurseffektiv samhällsutveckling, som i främsta hand stöder sig på den befintliga strukturen. Tillgängligheten till arbetsplatser för olika befolkningsgrupper bör främjas och betydande nya områden för arbetsplatsfunktioner placeras så att de lätt kan nås med kollektivtrafik, till fots och med cykel. Anläggningar som orsakar fara för storolyckor bör anvisas på betryggande avstånd från bostadsområden, områden avsedda för allmänheten och områden med en känslig natur.

Österbottens landskapsstrategi

I landskapsöversikten 2050, som är en del av landskapsstrategin, är målbilden för en blomstrande regionekonomi följande: ”Det mångsidiga näringslivet blomstrar i alla delar av landskapet. Framgången garanteras av forskning och utbildning som motsvarar näringslivets behov, en stark samarbets- och företagarkultur samt en utmärkt tillgänglighet”. Målet är att det år 2040 i Österbotten finns 89 500 arbetsplatser vilket betyder ca 9 500 nya arbetsplatser jämfört med år 2022.

Österbottens landskapsplan 2040

Österbottens landskapsplan 2040 innehåller planbeteckningar och planeringsbestämmelser för arbetsplats-, industri- och lagerområden samt för områden med kemisk industri och lagring. Dessa användes som utgångspunkter vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050.

Seveso III -direktivet

EU-direktivet 2012/18/EU eller det s.k. Seveso III -direktivet behandlar bekämpningen av storolyckor p.g.a. farliga ämnen och dess artikel 13 behandlar områdesanvändningsplanering. Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes) har uppgjort en lista över möjliga objekt som kan orsaka storolyckor.

Landskapsplanens målsättningar

Målsättningen är att Österbottens landskapsplan 2050 skapar förutsättningar för att det finns tillräckliga områden reserverade för industri och arbetsplatser. En polycentrisk regionstruktur, god tillgänglighet och effektivt trafiksystem är viktigt vid etablering av nya industri- och arbetsplatsområden såväl i tätorterna som på landsbygden.

Planeringsprocess

Planlösningen för Österbottens landskapsplan 2040 gällande arbetsplatser och industri grundar sig på en GIS-analys där befintliga industriområden med minst 100 arbetsplatser identifierades och en lokaliseringsanalys där till arealen omfattande industriområden togs fram. I analysen togs fram stora enhetliga områden som lämpar sig för industri och som inte påverkas av annan närliggande områdesanvändning samt som ligger fördelaktigt i relation till befintlig infrastruktur såsom hamn, järnväg, flygplats, huvudvägar och kraftledningar.

Under planeringsprocessen för Österbottens landskapsplan 2050 hölls möten med kommunerna. I dessa möten granskades arbetsplats- och industriområden anvisade i Österbottens landskapsplan 2040 och diskuterades nya planerade arbetsplats- och industriområden. Resultatet var att en del avgränsningar revideras och at tre nya arbetsplats- eller industriobjekt anvisas i Österbottens landskapsplan 2050. Dessa är Larven Work Park i Korholm, Sundströms i Pedersöre och Näverlöpan i Kronoby. I förslagsskedet anvisades dessutom nya industri- och lagerområden med objektsbeteckningar invid Riksväg 8 på gränsen mellan Vörå och Korsholm, vid Kanäs hamn samt i Kristinestad, norr om stadens centrum. I stormossens EKO-område tillsattes en T/kem -objektsbeteckning.

Planlösning

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas regionalt betydande områden för arbetsplatser utanför områden för centrumfunktioner samt industri- och lagerområden som områdesreserveringar. Nya områden, vars avgränsning ännu inte är bestämd och de områden som på grund av landskapsplanens skala inte kan anvisas som områden anvisas med en objektsbeteckning. De industri- och lagerområden där det finns an-

läggningar som omfattas av Seveso III -direktivet och har en konsultationszon på minst 1 km har tilläggsbeteckningen /kem. I planlösningen har särskild vikt fästs vid att tillgängligheten till arbetsplats- och industriområden är god och att de ligger i närheten av större trafikleder. I varje pendlingsområde anvisas nya områden för industrins utvidgningsbehov. I planlösningen har också vikt fästs vid att det ska finnas industriområden i närheten av varje tätort.

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

TP (tp) **Område för arbetsplatser (TP, tp)**

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas arbetsplatsområden utanför områden för centrumfunktioner. Nya eller till arealen mindre områden för arbetsplatser anvisas med en objektsbeteckning.

Planeringsbestämmelse: I den mer detaljerade planeringen ska uppmärksamhet fästas vid områdets tillgänglighet särskilt med kollektivtrafik, med cykel och till fots, vid trafikarrangemang samt vid kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden. I området ska ingen betydande bosättning anvisas och verksamheten får inte vara störande för närliggande bostäder.

T (t) **Industri och lagerområde (T, t)**

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas industri- och lagerområden. Nya eller till arealen mindre industri- och lagerområden anvisas med en objektsbeteckning.

Planeringsbestämmelse: I den mer detaljerade planeringen ska fästas uppmärksamhet vid områdets tillgänglighet och trafikarrangemang samt kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden. Vid planering av ett område som ligger inom eller intill tätort ska stads- och tätortsbilden beaktas och tillräcklig skyddszon till bostads- och rekreationsområden anvisas. I området kan på grundval av noggrannare utredningar anvisas industrianläggningar med betydande miljökonsekvenser och anläggningar som hanterar farliga kemikalier. Betydande miljöolägenheter ska förhindras genom att tillräckliga skyddszoner anvisas eller med tekniska lösningar. Om det i området lagras eller tillverkas bränsle eller andra farliga ämnen, ska de miljörisker som lagringen eller tillverkningen orsakar beaktas vid planeringen av området och dess närmiljö. I området får inget nytt boende anvisas.

T/kem (t/kem) **Område för kemisk industri och lagring (T/kem)**

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas industri- och lagerområden som använder eller hanterar farliga ämnen och omfattas av EU-direktivet 2012/18/EU (Seveso III -direktivet). Objektens konsulteringszon är minst 1 km.

Planeringsbestämmelse: I den mer detaljerade planeringen ska beaktas anläggningens konsulteringszon samt de risker som transport och lagring av farliga ämnen medför. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid anläggningens utvidgnings- och evakueringsbehov samt vid räddningsverkets verksamhetsförutsättningar.

LS/kem **Hamnområde / Område för kemisk industri och lagring (LS/kem)**

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas de nationellt betydelsefulla, för handelssjöfart lämpade hamnarna i Jakobstad och på Björnö i Kristinestad som använder eller hanterar farliga ämnen och omfattas av EU-direktivet 2012/18/EU (Seveso III-direktivet). Konsulteringszonen är minst 1 km. På området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av områdesanvändning i hamnområdet samt i dess närhet ska tillräckliga trafikförbindelser och nödvändig infrastruktur till havs och på land säkerställas. Hamnområdets kulturhistoriska värden ska beaktas.

I den mer detaljerade planeringen ska beaktas anläggningens konsulteringszon samt de risker som transport och lagring av farliga ämnen medför. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid anläggningens utvidgnings- och evakueringsbehov samt vid räddningsverkets verksamhetsförutsättningar.

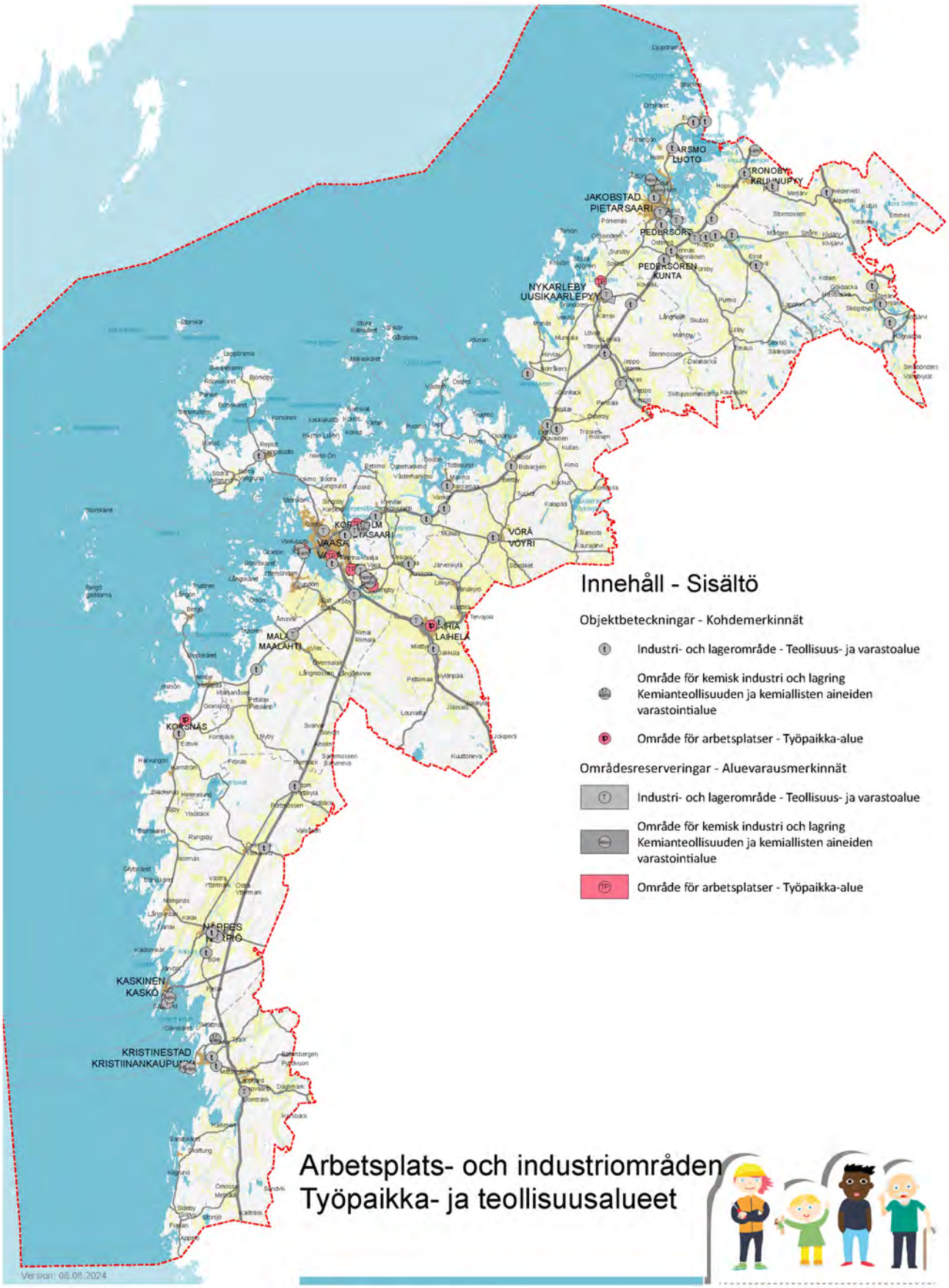

Arbetsplats- och industriområden
Työpaikka- ja teollisuusalueet

6.9 ENERGIFÖRSÖRJNING I LANDSKAPET ÖSTERBOTTEN

Inledning

Energiförbrukning och -produktion
Enligt Statistikcentralen var totalförbrukningen av energi i Finland omkring 360 terawattimmar (TWh) år 2022. Av detta var andelen energi som producerades med förnybara energikällor 42 %. De viktigaste energikällorna för totalförbrukningen av energi var trädbränslen, olja och kärnenergi. Andelen energi som produceras med kol och olja har minskat under de senaste åren till förmån för energi som produceras med vindkraft och andra förnybara energikällor. I Österbotten täcks behovet av fjärr- och regionvärme till största delen av kraftvärme, där bränslena är biobränsle, torv och avfall.

År 2022 uppgick den totala elförbrukningen i Finland till 82 TWh, varav industrin stod för 44 %. Elförbrukningen i Österbotten uppgick samma år till 2,9 TWh. Också i Österbotten är elförbrukningen stor inom industrin, vars andel av elförbrukningen var 41 % år.

De största elförbrukningssektorerna inom industrin i Österbotten är skogsindustrin, livsmedelsindustrin och maskin- och metallindustrin. Till de största industriella elförbrukarna räknas UPM i Jakobstad, Metsä Group i Kaskö, Stora Enso i Kristinestad, Snellmans Köttförädling Ab i Jakobstad samt Wärtsilä Finland Oy och ABB Oy i Vasa.

År 2022 uppgick elproduktionen i Finland till omkring 69 terawattimmar (TWh), varav över hälften producerades med förnybara energikällor. Av den totala elen i Finland producerades 17 procent, dvs. cirka 12 TWh, med vindkraft. Elproduktionen i Österbotten låg på 3,4 TWh och av den producerades 48 procent, ca 1,6 TWh, med vindkraft.

Energisystemets utvecklingstrender märks som en ökning av förnybar, väderberoende elproduktion, såsom vindkraft och solkraft. Biobaserade bränslen dvs. biomassa och biogas ersätter fossila bränslen och torv i energiproduktionen och som drivmedel i trafiken. Med elektrifieringen av industri, transporter och fjärr-/regionvärme ökar efterfrågan på el och mer elproduktion kommer att behövas. Kondensvärme utnyttjas i värmenäten och värme- och ellager byggs.

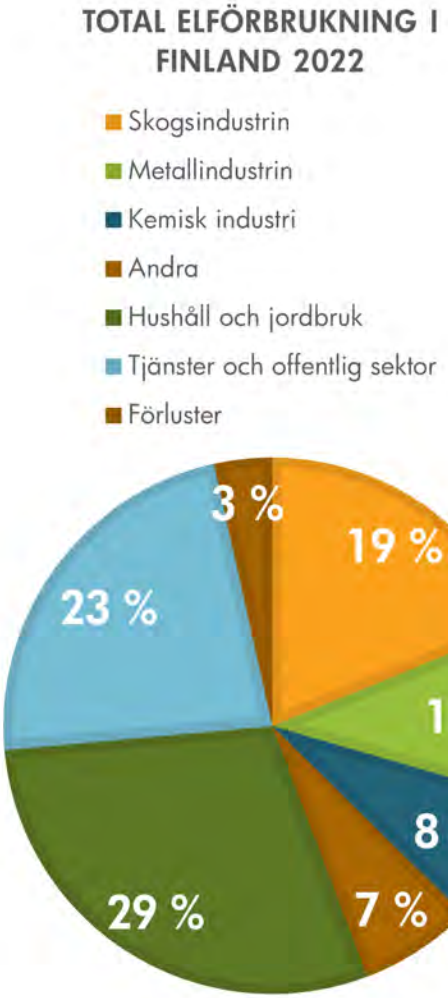

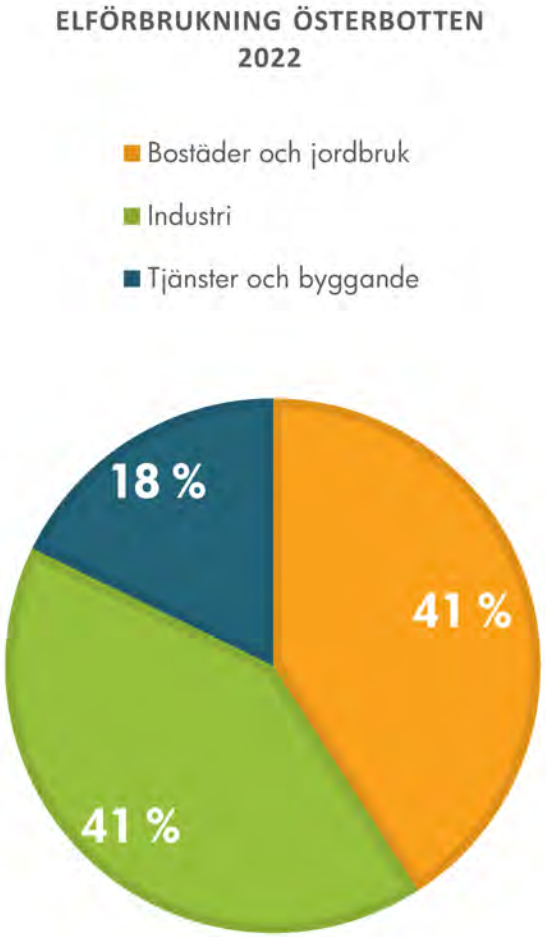

Den totala elförbrukningen i Finland år 2022 var 82 TWh. Den största elförbrukaren både i Österbotten och i hela Finland är industrin. Källa: Statistikcentralen och Finsk Energiindustri 01/2024.

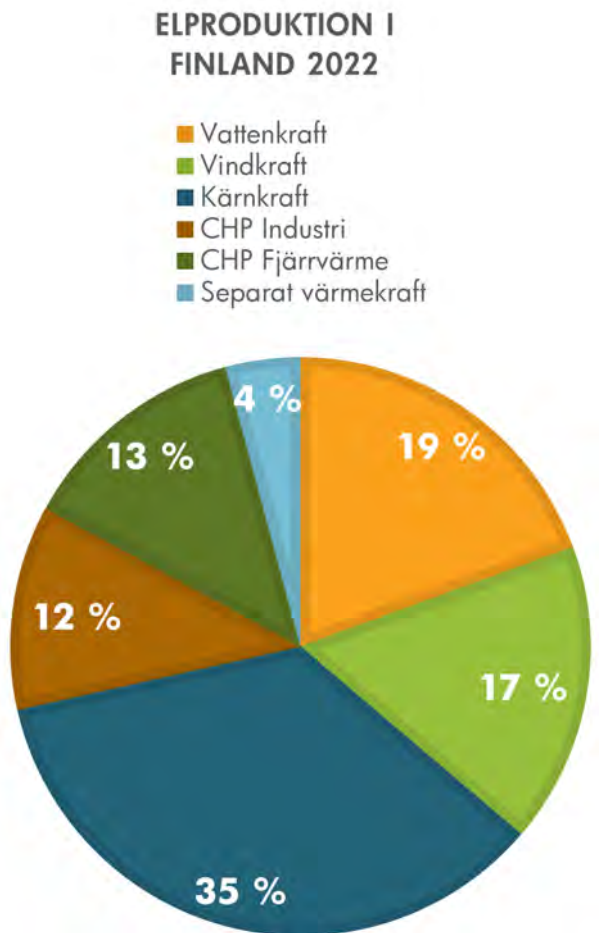

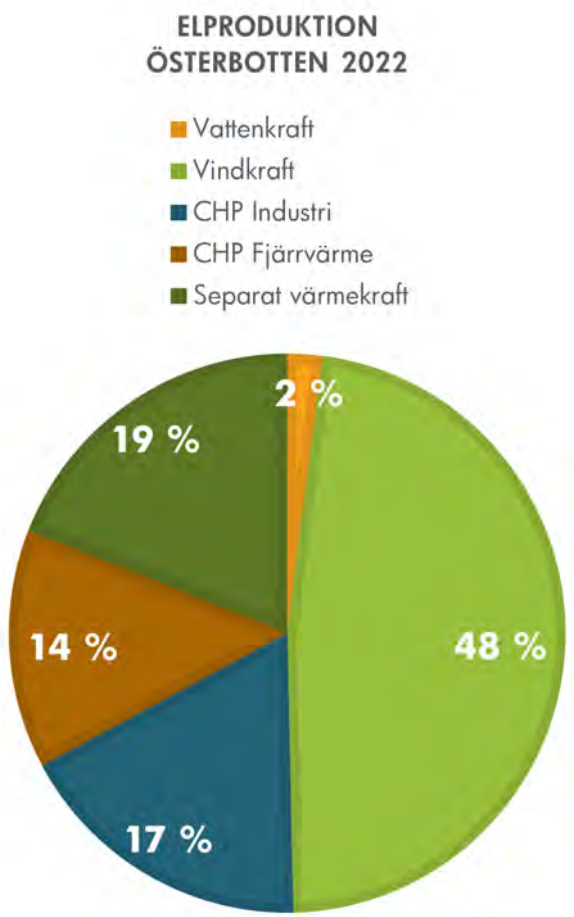

Elproduktion efter produktionsform i hela Finland och Österbotten år 2022. Källa: Finsk Energiindustri.

Vindkraft
I landskapet Österbotten finns idag ett stort antal vindkraftsparker av varierande storlek och utbyggnaden av vindkraft fortgår kontinuerligt. År 2023 stod Österbotten för 18 procent av Finlands vindkraftskapacitet och var därmed landets näst största vindkraftsproducent.

Solenergiproduktion
Solens strålningsenergi utnyttjas för både värme och elektricitet. I Finland är den genomsnittliga energin från solstrålning cirka 900 kWh/m^2 och år. Enligt Finsk Energiindustris statistik producerades det 392 GWh solel i Finland år 2022. Solkraftverken i Finland har varit rätt små i internationell jämförelse. Främst har det varit fråga om system som byggts för fastighets- eller företagsspecifika behov. I och med att tekniken och elnätet utvecklats har intresset för solenergiproduktion i industriell skala ökat snabbt också i Österbotten.

Bioenergiproduktion
Bioenergipotentialen består av biogas, träbaserade bränslen, åkerbiomassa och kommunalt avfall. Bioenergins andel av energiproduktionen i landskapet Österbotten har ökat under de senaste åren i och med att det har skett en övergång från användning av kol till användning av trä och biomassa. I landskapet Österbotten uppskattas den totala årliga tillväxten av skogar till 3,5 miljoner m^3. I Österbotten utgörs den största bioenergipotentialen av energived, som består av grenrester, stubbar och rester från gallring.

Som energikälla bidrar torven till att trygga Finlands energiförsörjning. I Österbotten har torvproduktionen ingen betydelsefull roll eftersom torvproduktionen omfattar endast cirka 800 hektar. I Österbotten används förutom energitorv i kraftverk också växt- och strötorv i växt- och djurproduktion.

I landskapet finns några stora anläggningar som använder biomassa eller biobränslen i sin energiproduktion. Dessa är Oy Alholmens Kraft Ab och UPM Kymmene Abp i Jakobstad samt Vaasan Voima Oy i Vasa. Utöver dessa finns Oy Stormossen Ab i Korsholm, biogaskraftverket i Laihela och Jeppo Biogas Ab i Nykarleby vilka använder bioavfall och/eller slam till att producera biogas, trafikbiobränsle för fordon och fjärrvärme.

Elnätet
Elnätet i Finland består av det nationella 110 –

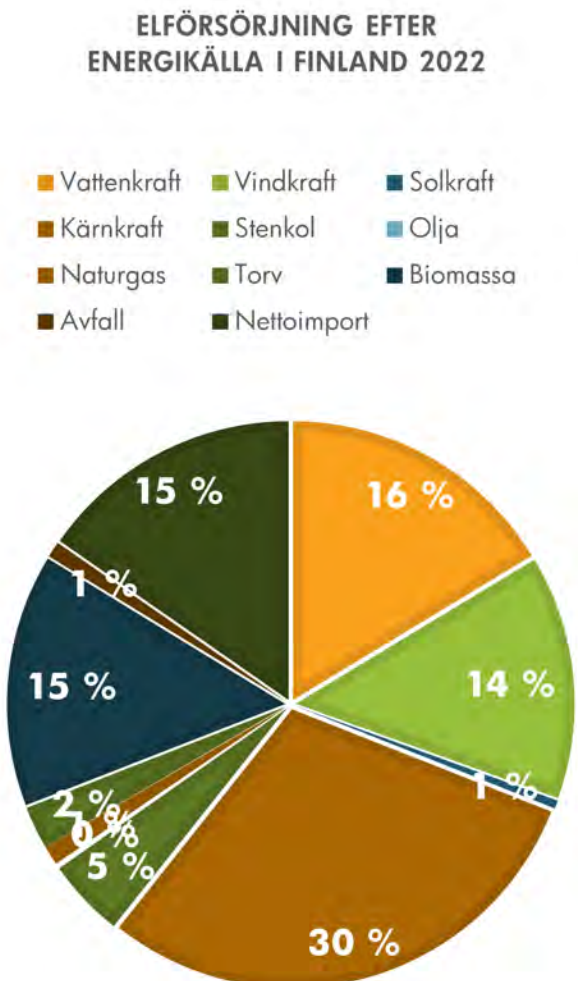

Elanskaffningens fördelning efter energikälla i Finland år 2022. Källa: Finsk Energiindustri.

400 kV stamnätet, ett flertal 110 kV regionnät samt distributionsnät som styrs av lokala elbolag. Kraftledningsnätet i Österbotten är relativt välutbyggt med tanke på dagens elförsörjning och -produktion. Det befintliga elnätet täcker landskapet väl och säkerställs med ledningar för ringmatning. De viktigaste högspänningslinjerna sträcker sig från Kristinestads elstation via Toby elstation och vidare till Hirvisuo elstation i Mellersta Österbotten. På detta avsnitt finns förutom en kraftledning som är dimensionerad för en spänning på 400 kV också kraftledningar med en spänning på 110 kV. Det ökande intresset för decentraliserad och förnybar energiproduktion ställer dock nya krav på infrastrukturen i landskapet Österbotten. De många nya planerade vindkraftsparkerna i landskapet, i synnerhet de ute till havs, innebär ett ökat behov av överföringskapacitet i de befintliga kraftledningarna.

Fingrid utarbetade år 2023 en vision för elsystemet samt uppdaterade sin utvecklingsplan för stamnätet för åren 2024–2033 i enlighet med systemvisionen. Fingrid och Gasgrid Finland drev åren 2021–2023 ett forskningsprojekt, som undersökte vilka roller och möjligheter system för energiöverföring kan ha i vätgasekonomin. Enligt undersökningen kan stora behov av energiöverföring hanteras genom samplanering av el- och vätgasinfrastruktur.

Intresset för havsbaserad vindkraft har ökat explosionsartat i Finland. Planeringen av anslutning av havsbaserade vindkraftsparker till stamnätet förutsätter nya decentraliserade lösningar för nätanslutning samt omfattande systemtekniska utredningar. Fingrid startade hösten 2023 en utredning för att fastställa havsbaserade vindkraftsparkers eventuella anslutningspunkter till stamnätet. Dessutom utreder Fingrid möjligheterna att vidareutveckla processen för att reservera kapacitet i en anslutning med målet att anslutningar av havsbaserad vindkraft ska kunna få bekräftelse i ett tidigare skede av processen än idag.

Gasöverföring
Gasgrid Finland Oy planerar bygga ett vätgasrör längs Bottniska vikens kust fram till år 2050. Gasgrid Finland har inlett projekt för utveckling av vätgasinfrastrukturen, av vilka Nordic Hydro-gen Route - Bothnian Bay samt Nordic-Baltic Hydrogen Corridor finns inom området för Österbottens landskapsplan. Projekten syftar till att utveckla vätgasinfrastrukturen i Finland och Östersjöregionen och möjliggöra en öppen vätgasmarknad före år 2030. Målet är också att bidra till uppnåendet av målen om klimatneutralitet, stöda regional grön industrialisering, ekonomisk utveckling och europeisk självförsörjning av energi, påskynda uppbyggnaden av vätgasekonomin och nya investeringar samt öka tillgången till grön och konkurrenskraftig energi.

Utgångspunkter

De riksomfattande målen för områdesanvändningen
Ett av huvudmålen i de riksomfattande målen för områdesanvändningen är en energiförsörjning med förmåga att vara förnybar. I områdesanvändningen är det nödvändigt att bereda sig på en betydande ökning av produktionen av förnybar energi, särskilt produktion och användning av bioenergi samt på ett storskaligt utnyttjande av vindkraftspotentialen och de logistiska lösningar detta förutsätter. Vindkraftverken bör i första hand placeras i enheter som består av flera kraftverk. Möjligheterna att realisera de linjedragningar som behövs för kraftledningar som har betydelse för den nationella energiförsörjningen ska säkerställas. För kraftledningar bör i första hand utnyttjas redan befintliga ledningsgator.

Den nationella klimat- och energistrategin för ett klimatneutralt Finland 2035
Det centrala i Finlands nationella klimat- och energistrategi är den gröna omställningen, frigörel-

sen från rysk fossilenergi och säkerställandet av en trygg energiförsörjning. Målet med strategin är att uppnå målen i klimatlagen om att minska växthusgaserna med 60 % fram till 2030 jämfört med 1990 års nivå och att uppnå ett koldioxidneutralt samhälle senast 2035. I strategin fastställs inga kvantitativa mål för användningen av olika energikällor, förutsatt att utvecklingen är marknadsbaserad.

Tryggheten i Finlands energiförsörjning bygger på en decentraliserad energiproduktion, mångsidiga energikällor och ett tillförlitligt överförings- och distributionssystem. Den nationella klimat- och energistrategin stöder främjandet av förnybar energi, energieffektivitet och självförsörjning av energiproduktionen, decentralisering av energi- och värmeproduktionen samt elektrifiering av energisystemet. Syftet med strategin är att främja vindkraftsbyggande och bioenergiproduktion samt att påskynda investeringar i den gröna omställningen. Också LNG-infrastrukturen utvecklas för att diversifiera importalternativen för naturgas.

Ett av målen för den nationella klimat- och energistrategin är att främja produktionen av ren vätgas, dvs. vätgas som produceras genom elektrolys, och att utveckla vätgasnät och tillhörande infrastruktur. Strategin syftar till minst 200 MW för elektrolysanläggningar som används i vätgasproduktion senast 2025 och minst 1000 MW senast 2030.

Finlands havsplan 2030
Målsättningen med Finlands havsplan 2030 är att samordna olika branschers behov och på så sätt skapa bättre förutsättningar för marina näringar och förbättra den marina miljöns tillstånd. Ett användningsområde som granskades är energisektorn. I planen anvisas schematiskt nuvarande och potentiella områden för utveckling av havsbaserad vindkraft. Vindkraftsområdena i havsplanen ligger på ett avstånd på minst 10 km från kusten och på ett djup på 10–50 m. Vid avgränsningen beaktades bland annat Natura 2000-områden och andra naturvärden, landskapsvärden samt sjöfartens och försvarets behov. Områden som lämpar sig för havsbaserad vindkraft kan även finnas utanför dessa områden. Förverkligandet av områdena förutsätter mer detaljerad planering.

Österbottens landskapsstrategi 2022–2025
Ett av målen i Österbottens landskapsstrategi 2022–2025 är en god livsmiljö, där Österbotten som samhälle är koldioxidnegativt och energi produceras utsläppsfritt. Energisystemet i Österbotten bygger på förnybar energi samt distribuerade och smarta energilösningar. Andelen förnybar energi i energiproduktionen täcker åtminstone landskapets eget energibehov. Försörjningsberedskapsriskerna i samband med energiomställningen har förberetts med olika energikällor och bränslen, tillförlitlig och decentraliserad energiproduktion samt tillförlitliga överförings- och distributionssystem. Produktion och samhällen är energieffektiva, och transportsystemet är inte bara koldioxidneutralt utan också avancerat inom energi- och materialeffektivitet.

Österbottens landskapsplan 2040
Österbottens landskapsplan 2040 har som mål att Österbotten år 2040 är ett konkurrenskraftigt landskap, där andelen förnybar energi i energiproduktionen täcker landskapets energibehov. Hälften, eller cirka 5 TWh, produceras med vindkraft och en tredjedel med bioenergi.

I Österbottens landskapsplan 2040 anvisas sammanlagt 29 regionalt betydande vindkraftsområden. Den nedre gränsen för en regionalt betydande vindkraftspark är 10 vindkraftverk. Dessa vindkraftsparker anvisas med en beteckning som beskriver områdets särdrag och som inte medför bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Mål för Österbottens landskapsplan 2050
Österbottens landskapsplan 2050 har som mål att möjliggöra ett energisystem som består av mångsidig produktion, tillräcklig lagring och säker distribution.

Planeringsprocess

Utredning av energiförsörjningen i Österbotten och Södra Österbotten 2050
Österbottens förbund gjorde i samarbete med Södra Österbottens förbund en utredning om utsläppsfria energiformer och deras potential i landskapen Österbotten och Södra Österbotten. Utredningen beställdes av Ramboll Finland Oy och färdigställdes i juni 2021. Utredningen har fungerat som ett centralt bakgrundsdokument för landskapens strategiska planering, dvs. vid uppgörandet av landskapsstrategi och landskapsplan. Syftet med utredningen var att visa väg för landskapen mot ett klimatneutralt energiproduktionssystem samt konkretisera målen för energiförsörjning i landskapsplanläggningen.

I utredningen presenteras uppskattningar om energibehovet år 2050, undersökningar av potentiella utsläppsfria energiproduktionssystem och landskapens möjliga utvecklingsvägar mot ett utsläppsfritt energisystem senast 2050. Enligt utredningen är de viktigaste drivkrafterna för förändring som påverkar energiproduktionen och energisystemet bl.a. politiska riktlinjer, utveckling av stöd, lagstiftningen, regionala särdrag och

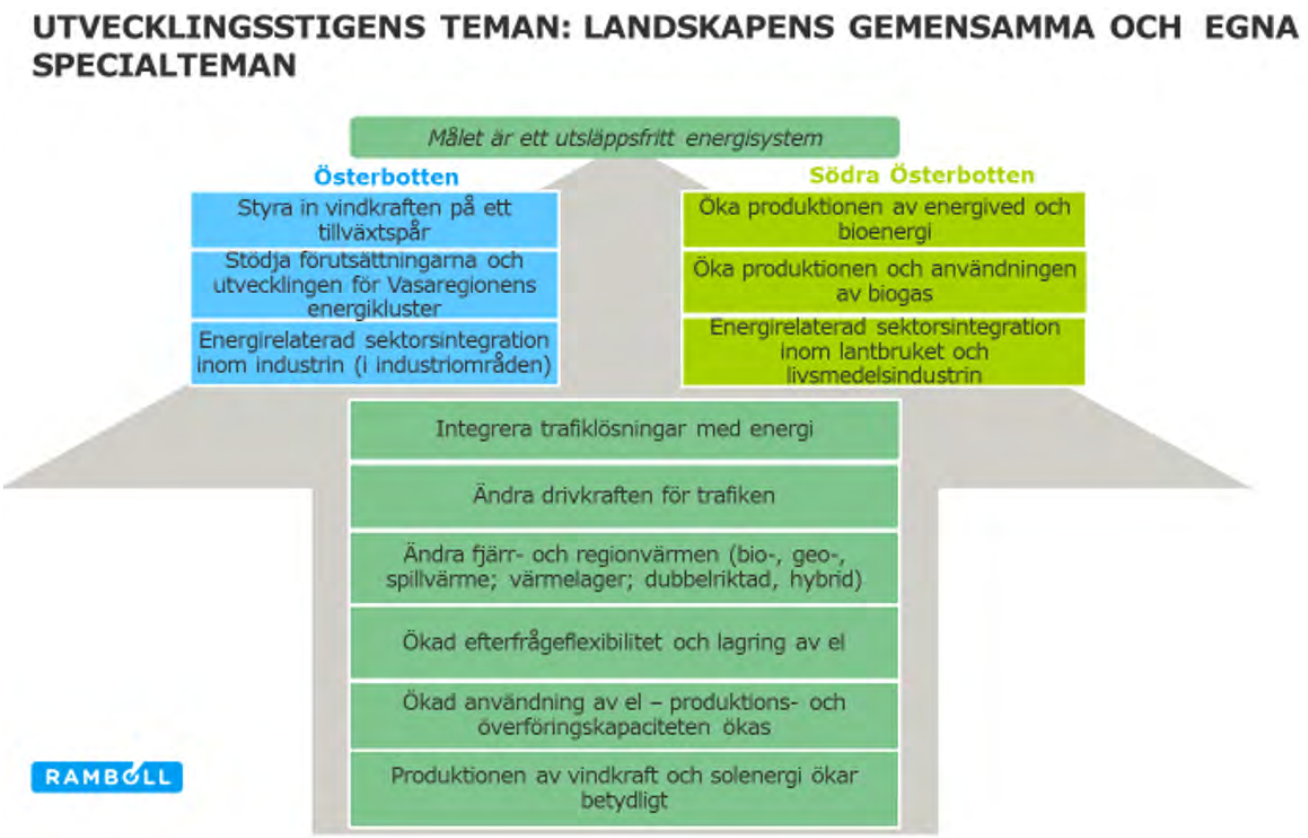

Landskapens utvecklingsväg mot ett utsläppsfritt energisystem år 2050. Utöver de teman som är gemensamma för landskapen framträder i Österbotten utvecklingen av havsbaserad vindkraft, industri och energikluster. Källa: Ramboll, 2021.

klimatåtaganden. Som ett resultat av den gröna omställningen kommer efterfrågan på el att öka avsevärt i och med elektrifieringen av industri, uppvärmning och trafik. I Österbotten kommer den väderberoende förnybara elproduktionen, i första hand landbaserad vindkraft och senare även havsbaserad vindkraft och solkraft att öka betydligt.

I och med omställningen av energisystemet och övergången till ett utsläppsfritt energisystem måste potentiella placeringar av konstruktioner som kräver större områden beaktas i landskapsplanen, såsom land- och havsbaserade vindkraftverk, stora områden för solenergiproduktion och regionala el- och värmelagringsanläggningar. Elektrifieringen kräver ett allt kraftigare elnät och mer omfattande utrymmesreserveringar för kraftledningsnätet. När det gäller energiproduktion baserad på biomassa är det viktigt att nya biokraftverk placeras med beaktande av vägnät och områden för lagring av biobränslen. Det ska också finnas beredskap för de förbindelsebehov som ett eventuellt vätgasnätverk medför.

Som en del av energiomställningen måste också den fortsatta användningen av nedlagda förbränningsanläggningar och torvproduktionsområden beaktas samt deras eventuella nya roll som en del av energisystemet, till exempel som områden för energilagring, för vind- eller solenergiproduktion eller för odling av energigrödor.

Vindkraft

De vindkraftsområden som anvisas i Österbottens landkapsplan 2040 är till största delen byggda, planerade eller under planering och det finns ett stort intresse att etablera vindkraft i nya områden i landskapet Österbotten. Vindkraftsteknologin har utvecklats i snabb takt de senaste åren, vilket medför att antalet områden med potential för vindkraftsproduktion har ökat jämfört med de utredningar som gjordes i tidigare landskapsplaner. För att svara mot behovet har nya potentiella vindkraftsområden på land och till havs utretts. Vindkraftsutredningen gjordes i samarbete med Södra Österbottens och Mellersta Österbottens förbund. Utredningen utarbetades av FCG Finnish Consulting Group Oy och för arbetet erhölls stöd från miljöministeriet.

De centrala skedena i vindkraftsutredningen var en uteslutande buffertanalys, en teknisk-ekonomisk bedömning och en konsekvensbedömning. Som en del av utredningen gjordes även en kartläggning av elöverföringsnätet samt en kartering av tysta områden. Arbetet utfördes i ett brett samarbete med olika intresseorganisationer och myndigheter. För arbetet tillsattes en samarbetsgrupp med sakkunniga, vars roll var att bidra med sin expertis vid utarbetandet av utredningen.

I vindkraftsutredningens första skede genomfördes en så kallad uteslutande buffertanalys. Analysen fungerar som ett verktyg för att utesluta sådana områden som inte är lämpliga för vind-

Utgångsuppgifter för den uteslutande buffertanalysen och dess två alternativ.

Material som används vid analysen	Buffertzon ALT 1 (m)	Buffertzon ALT 2 (m)
Naturobjekt (Finlands miljöcentral 2021, Helcom 2021, Lantmäteriverket 2021, BirdLife Finland 2021)		
NATURA 2000 SPA: skyddsgrund fåglar	500	1 000
NATURA 2000 SAC och SCI: skyddsgrund naturtyper	100	100
Naturskyddsområden	100	500
Sammanhållna skogsområden (ödemarksområden)	0	500
Skyddsprogram	100	1 000
IBA	500	1 000
Grundvattenområden	0	500
Värdefulla bergsområden, blockfält, moränformationer, vind- och strandavlagringar	0	200
Nationalparker och naturreservat	500	5 000
Sälskyddsområden, MPA (marina skyddsområden), EMMA, Ramsar-områden	0	500
Vattenområden	0	100
Landskap och kulturhistoria (Museiverket 2021, gällande landskapsplaner: Södra Österbottens förbund, Österbottens förbund, Mellersta Österbottens förbund)		
Nationellt värdefulla landskapsområden, Byggda kulturmiljöer av riksintresse (RKY), Unescos världsarv, Landskapsplanernas skyddsområden & landskaps- och kulturarvsområden	0	2 000
Fornlämningsområden och -objekt samt kulturmiljöobjekt	0	Kraftverkets totala höjd
Bostadsbebyggelse och rekreation (Lantmäteriverket 2021, gällande landskapsplaner: Södra Österbottens förbund, Österbottens förbund, Mellersta Österbottens förbund)		
Landskapsplanernas rekreations- och turistområden (MU, VL, VR, leder och objekt)	100	500
Bostads- och fritidsbyggnader	1 500	2 000
Stora lantbruksenheter och pälsfarmer (djur)	Kraftverkets totala höjd	1 500
Kyrkor eller kyrkliga byggnader samt affärs- eller offentliga byggnader	300	300
Trafik och samhällstekniska nät (Digiroad 2020, Lantmäteriverket 2021, Finavia 2021, Meteorologiska institutet 2021)		
Järnvägar	Kraftverkets totala höjd + 50	Kraftverkets totala höjd + 50
Vägar >100 km/h	Kraftverkets totala höjd + 50	Kraftverkets totala höjd + 50
Vägar <100 km/h	Kraftverkets totala höjd + 30	Kraftverkets totala höjd + 30
Skyddsområden	0	0
Högspänningsledningar och elstationer	Kraftverkets totala höjd x 1,5	Kraftverkets totala höjd x 1,5
Flygplatser	10 000	12 000
Höjdbegränsningar för flygtrafiken	0	0
Reservlandningsplats	12 000	12 000
Små flygplatser	3 000	3 000
Försvarsmaktens områden	Kraftverkets totala höjd	2 000
Väderradar	5 000	5 000
Havsfarleder	Kraftverkets totala höjd + 50	Kraftverkets totala höjd + 50

kraftsproduktion eller som har något annat värde ur till exempel natur- eller kulturmiljöns synvinkel. De buffertzoner som användes i analysen baserar sig på riktvärden som getts av myndigheterna och på rekommendationer från andra instanser. Buffertzonerna diskuterades även i utredningens samarbetsgrupp.

I den uteslutande buffertanalysen granskades två olika alternativ, som skilde sig från varandra beträffande buffertzonernas bredd. Analysen utgick från 300 meter höga vindkraftverk.

Skillnaden mellan de båda granskade alternativen var märkbar. I alternativ 1 (ALT 1) bildades cirka 2 200 km² potentiella områden för vindkraft på land, vars storlek varierade mellan 1–80 km². I alternativ 2 bildades cirka 450 km² potentiella områden vars storlek varierade mellan 1–30 km². För havsområdet var tillgången till utgångsuppgifter mer begränsad, vilket innebar att stora delar av havsområdet blev potentiellt vindkraftsområde enligt analysen.

Av de granskade alternativen valdes alternativ 1 som utgångspunkt för fortsatta utredningar. För de valda områdena gjordes en teknisk-ekonomisk bedömning baserad på vindförhållanden, elnätet, vägnätets täthet samt byggbarheten. Utgående från bedömningen konstaterades att vindförhållandena på 300 meters höjd är goda och att vägnätets täthet ofta ligger på en god nivå. De största skillnaderna finns i avståndet till elnätet och markens byggbarhet. Som en del av vindkraftsutredningen gjordes även en övergripande kartläggning av elöverföringsnätets utvecklingsbehov samt en analys av tysta områden. Den teknisk-ekonomiska bedömningen, kartläggning av elöverföringsnätet samt analysen av tysta områden inverkade ändå inte på valet av potentiella områden för vindkraft.

Totalt identifierades 83 områden för vidare utredningar. Av dessa ligger 35 helt eller delvis

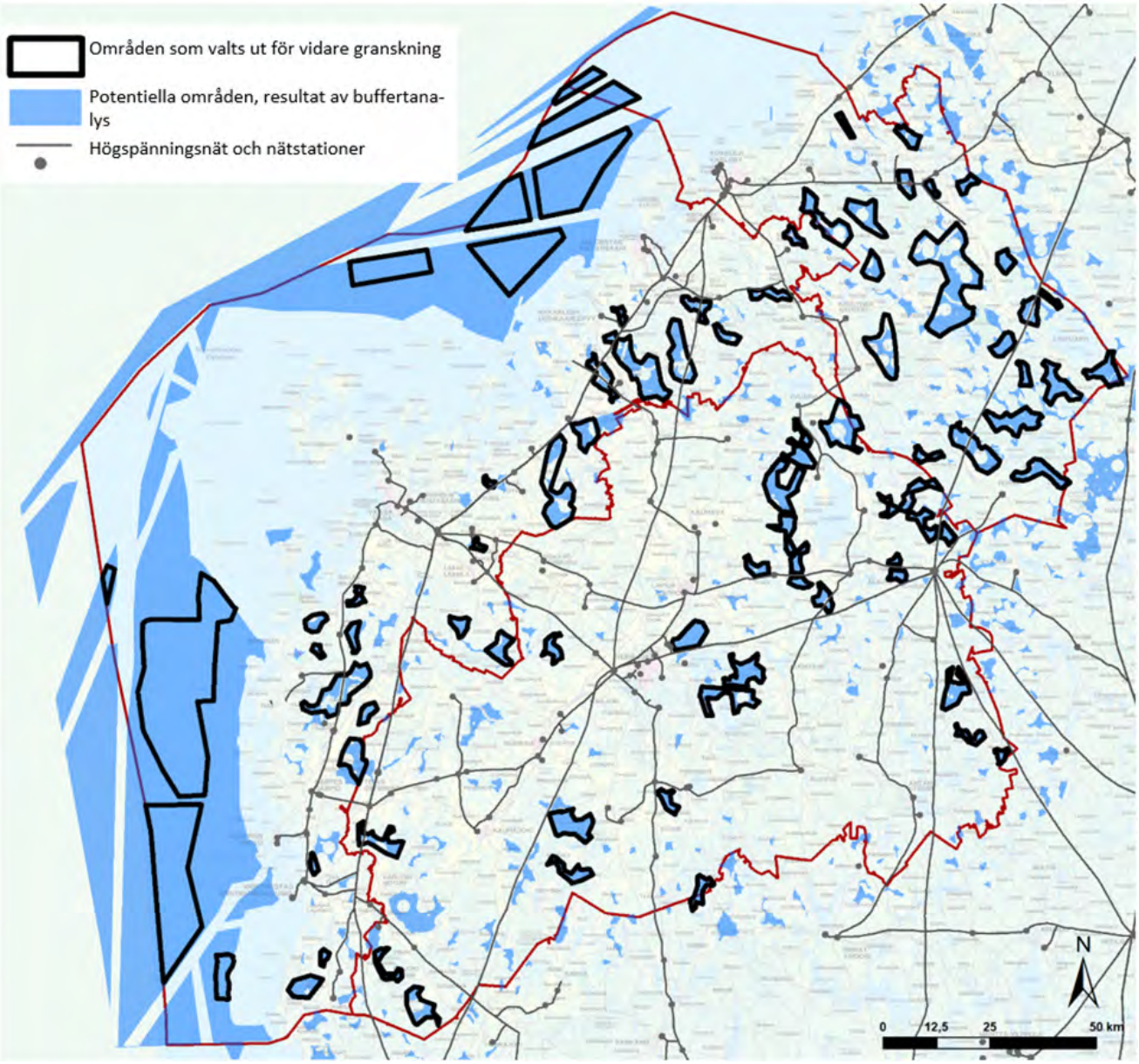

Resultatet av buffertanalysen och områden som valdes för vidare granskning.

i landskapet Österbotten, varav 10 finns i havsområdet. Valet av områden på land grundade sig på den uteslutande buffertanalysen. Vid valet och avgränsningen av vindkraftsområden ute till havs beaktades Finlands Havsplan 2030 och en forskningsrapport publicerad av Finlands miljöcentral (SYKE) vintern 2022. I rapporten identifierades havsområden där vindkraft kan byggas lönsamt och utan betydande konsekvenser för andra näringsgrenar, människor eller den marina naturens mångfald.

Vid valet av områden beaktades att utgångsmaterialet som ligger till grund för buffertanalysen innehåller osäkerhetsfaktorer. En av de största osäkerhetsfaktorerna är att det kan finnas oklarheter i klassificeringen av byggnadernas användningsändamål. Byggnader som registrerats för bostads- och fritidsbyggnader kan i praktiken vara byggnader som används för andra ändamål eller bestå av byggnader och konstruktioner som är obebodda och i rivningsskick. Detta är faktorer som kan beaktas vid den mer detaljerade planeringen.

För de valda områdena gjordes modellering av synlighet och därefter konsekvensbedömning och Natura-behovsprövning. I konsekvensbedömningen beaktades följande teman:

- samhällsstruktur
- boendetrivsel och rekreationsanvändning
- landskap
- fåglar, skogsren, varg och andra värdefulla naturobjekt
- klimat
- ekonomi

Konsekvenserna bedömdes områdesvis och för varje område uppgjordes objektskort som beskriver områdets särdrag och ger rekommendationer om områdenas avgränsning. Det gjordes även en bedömning av de sammanlagda konsekvenserna för hela utredningsområdet, dvs. landskapen Österbotten, Södra Österbotten och Mellersta Österbotten.

Som en del av vindkraftsutredningens konsekvensbedömning gjordes kompletterande utredningar där skogsrenens och vargens kärnområden kartlades utgående från Naturresursinstitutets tillgängliga uppgifter.

Det gjordes även en utredning över vindkraftens konsekvenser för kungsörn, havsörn och fiskgjuse. Syftet var att bedöma den sammanlagda påverkan på arterna med utgångspunkten att både befintliga (byggda och planerade) samt nya potentiella vindkraftsområden förverkligas. Konsekvenserna för respektive art bedömdes utgående från modelleringar av populationerna och kollisionsriskerna. Utredningen baserades på tillgängligt material om respektive art.

En Natura 2000 -bedömning i enlighet med 65 § (35 § fr.o.m. 1.6.2023) i naturvårdslagen gjordes för 16 fastlandsområden och nio havsområden i landskapet Österbotten. Dessa områden valdes ut på basen av en behovsprövning och i samarbete med Södra Österbottens NTM-central. Behovsprövningen gjordes för alla enligt fågeldirektivet skyddade Natura-områden (SPA) som finns inom tio kilometers avstånd och för alla enligt habitatdirektivet skyddade Natura-områden (SCI/SAC) som befinner sig på under en kilometers avstånd från potentiella vindkraftsområden. Konsekvenserna bedömdes utgående från Natura-områdenas skyddsgrund, med beaktande av försiktighetsprincipen och baserat på den bästa tillgängliga informationen. Till grund för Natura-bedömningen gjordes en kollisions- och populationsmodellering av fågelbeståndens huvudmigrationsrutter. Bedömningen gjordes av Sitowise Oy i samarbete med experter från Södra Österbottens NTM-central och Forststyrelsen.

Enligt Natura-bedömningen kan förverkligandet av de föreslagna vinskraftsområdena ha små eller märkbara konsekvenser för alla enligt fågeldirektivet skyddade Natura 2000 -områdens skyddsgrunder pga. kollisionsrisker för fåglar. Av arterna som utgör grund för skyddet rör de märkbara konsekvenserna sädgås, trana och en sensitiv art. För de övriga arternas del är konsekvenserna små. Dessutom rekommenderas mildrande åtgärder på grund av konsekvenser för fågelfaunan för vindkraftsområdena 76 (gränsdragning) och 72 (planeringsbestämmelse).

Enligt inkomna utlåtanden förblir vindkraftsområdenas 71, 72, 74, 75 och 76 inverkan på Natura-områden skyddade enligt fågeldirektivet osä-

I Österbottens landskapsplan 2040 anvisade vindkraftsområden som stryks från landskapsplanen.

Kommun	Område	Beteckning
Kristinestad	Kullen	tv1
Malax	Landbaserat vindkraftsområde på Bergö	tv
Nykarleby	Björkbacken 1	tv1
	Långmossen	tv1
Pedersöre	Stormossen	tv1
	Långskogen	tv1

kert. Vindkraftsområdena 74, 75 och 76 bör inte anvisas i förslaget till Österbottens landskapsplan 2050 och vindkraftsområdena 71 och 72 samt 79 bör avgränsas på nytt. Dessutom bör det genom planeringsbestämmelser säkras att förverkligandet av havsvinkraftsområdena inte leder till märkbar skada för flyttfåglar. Dessa områden får inte placeras i närheten av för fåglar viktiga bo-, vilo- och födoplatser. Områdesspecifika mildrande åtgärder borde nämnas i planeringsbestämmelserna.

7.12.2023 hölls ett möte om Natura-bedömningen och utlåtandena som myndigheterna gett om den. I mötet deltog förutom Södra-Österbottens och Österbottens förbund även Södra Österbottens NTM-central och Forststyrelsen.

Behovet att justera gränsen för vindkraftsområden av regional betydelse har utretts. I Österbottens landskapsplan 2040 ligger gränsen vid 10 kraftverk. I utredningarna som ligger till grund för planen utgick man från kraftverk på 3 MW som är 180 meter höga. Teknologiutvecklingen har lett till högre effekt och höjd på kraftverken, vilket medför större konsekvenser för den omkringliggande områdesanvändningen. Gränsen för ett regionalt betydande vindkraftsområde behandlades vid landskapsstyrelsens sammanträde 12.12.2022. Enligt beslutet är gränsen för ett regionalt betydande vindkraftsområde 7 kraftverk.

Under planprocessen har de 29 vindkraftsområden som anvisas i Österbottens landskapsplan 2040 granskats. Områden har delvis justerats och sådana områden som inte har ansetts ha förutsättningar att förverkligas som regionalt betydande vindkraftsområden har strukits.

Utformningen och namnen på de områden som anvisades i utkastet till Österbottens landskapsplan 2050 har utarbetats i samråd med kommunerna och andra intressenter.

Vindkraftsområdenas synlighet och visuella påverkan på värdefulla kulturmiljöer

Synlighetsanalys
Synlighetsanalysen som gjorts i samband med utkastet till Österbottens landskapsplan 2050 visar de områden som påverkas visuellt och till vilka vindkraftsområdena syns. På basen av analysen kan de i landskapsplanutkastet anvisade vindkraftsområdenas synlighet samt deras visuella påverkan på värdefulla kulturmiljöer bedömas.

Synlighetsanalysen är gjord med verktyget ArcGIS Viewshed. Lantmäteriverkets höjdmodell ligger som grund för analysen, till vilken dessutom lagts terrängformernas, byggda miljöns och trädbeståndets täckande verkan. I analysen granskas tre avståndszoner; zonen för närpåverkan 0–5 km, zonen för yttre påverkan 5–12 km och zonen för fjärrpåverkan 12–25 km. Dessa baserar sig på riktlinjer givna i miljöministeriets publikation "Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa" (2016). Synligheten är störst i zonen för närpåverkan.

I synlighetsanalysen ingår byggda och planerade vindkraftverk samt vindkraftsområden som anvisats i Österbottens landskapsplanutkast 2050. I analysen har beaktats allt som allt 1546 vindkraftverk, för vilka höjden angivits baserat på uppgifter i antingen bygglov, generalplan eller projekt.

Vindkraft i kulturlandskapet, Korsholm. Foto: Christine Bonn.

För de nya vindkraftsområden som anvisas i landskapsplanutkastet har skapats en modell, i vilken vindkraftsverkens höjd på land är 300 m och till havs 350 m. Det verkliga antalet och placering av dessa vindkraftverk preciseras i den mer detaljerade planeringen.

I analysen har viktats både enskilda kraftverk och vindkraftsområden vilka tillsammans skapar sammanlagd påverkan på kulturmiljön. Också Ifall det finns vindkraftsområden på flera olika sidor om kulturmiljön uppstår sammanlagd påverkan. Färgskalan från gult till blått på analyskartan visar hur stor visuell påverkan sammanlagt vindkraftsområdena har på kulturmiljöerna. Ju mörkare färg desto större visuell påverkan sammanlagt. Länk till synlighetsanalysen.

Vindkraftsområdenas synlighet och bedömning av påverkan på landskapet
Vindkraftverkens mest betydande miljöpåverkan är på det visuella landskapet. Vindkraftverk av industriell storlek kan synas långt i landskapet och den visuella förändringen de medför i landskapet kan vara betydande. Påverkan av vindkraftsbyggande på landskapet har behandlats i miljöministeriets publikation "Tuulivoimarakentamisen suunnittelu" (Miljöministeriet 2016a) och "Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa" (Miljöministeriet 2016b). Enligt de här handböckerna kan förändringen, som vindkraftverken medför i landskapet beroende av olika miljöfaktorer, vara liten, måttlig eller betydande. En betydande förändring i landskapet betyder inte per automatik betydande skadlig landskapspåverkan. Enbart att vindkraftverken syns i landskapet är inte i sig själv en skadlig påverkan och förändringen i landskapet har inte nödvändigtvis påverkan på kulturmiljöns karaktär, struktur eller funktionalitet.

Förändringen av landskapsbilden och den visuella påverkan beror i tillägg till miljöns egenskaper även på vindkraftsområdenas läge och skala. På grund av vindkraftverkens stora storlek betyder det här att redan ett (1) dåligt placerat kraftverk kan ändra landskapsrummets karaktär på ett stort område. Hur betydande påverkan vindkraften har är i sin tur knutet inte bara till vindkraftverkens synlighet utan också till landskapets egenskaper och hur mycket förändring landskapet klarar av. I IMPERIA-projektet (2015), som Finlands miljöcentral koordinerade, utvecklades ARVI-metoden dvs. ett verktyg för att bedöma miljöpåverkan. Enligt metoden görs bedömningen av betydelsen av påverkan på landskapet som en helhetsbedömning i vilken områdets känslighet mot de visuella förändringarna vindkraftsbyggandet orsakar beaktas liksom storleken på förändringen det planerade vindkraftsbyggandet orsakar och de olika vindkraftsområdenas sammanlagda påverkan.

Faktorer som inverkar på **påverkans storlek** är hur många vindkraftverk som syns och avståndet till dem, hur kraftverken dominerar landskapet samt hur förändringarna syns till speciellt värdefulla landskapsvyer. Identifierade faktorer som inverkar på **områdets känslighet** är målområdets identifierade värden, samhälleliga värde och kulturella särdrag såsom bebyggelse samt områdets benägenhet till förändring. Vindkraftsområdenas sammanlagda påverkan kan dessutom bedömas genom att granska från hur många olika håll kraftverk syns och hur nära varandra vindkraftsområdena är.

Resultat av synlighetsanalysen
Kulturmiljöer, som anvisas i Österbottens landskapsplan 2050, är värdefulla åtminstone på landskapsnivå och är därmed i utgångspunkten mer känsliga för förändringar i landskapet. I Österbotten riktar sig den största visuella påverkan på områden från vilka långa öppna vyer öppnas mot vindkraftområdet. Sådana områden är vattenområden, åkrar eller andra öppna områden, till vilka terrängformer, trädbestånd, byggnader eller byggnadsverk inte bryter siktlinjen.

Enligt synlighetsanalysen är den största visuella påverkan på följande kulturmiljöer: Kulturlandskapet i Korsbäck, Storå kulturlandskap i Lappfjärd, Kulturlandskapet kring Närpes å, Kulturlandskapet vid Lappo ås nedre lopp, Purmo ådals odlingslandskap samt Österby. Den visuella påverkan på dessa områden är ställvis måttlig eller till och med stor, vilket beror på den sammanlagda påverkan från vindkraftsområden som finns på flera olika sidor om dem. Den visuella påverkan på övriga kulturmiljöer, som anvisas i Österbottens landskapsplan 2050, är huvudsakligen liten eller obefintlig.

Vid noggrannare planering av vindkraft bör betydelsen av påverkan på kulturmiljön bedömas med beaktande av målområdets känslighet, förändringens storlek samt den sammanlagda påverkan från vindkraftsområdena.

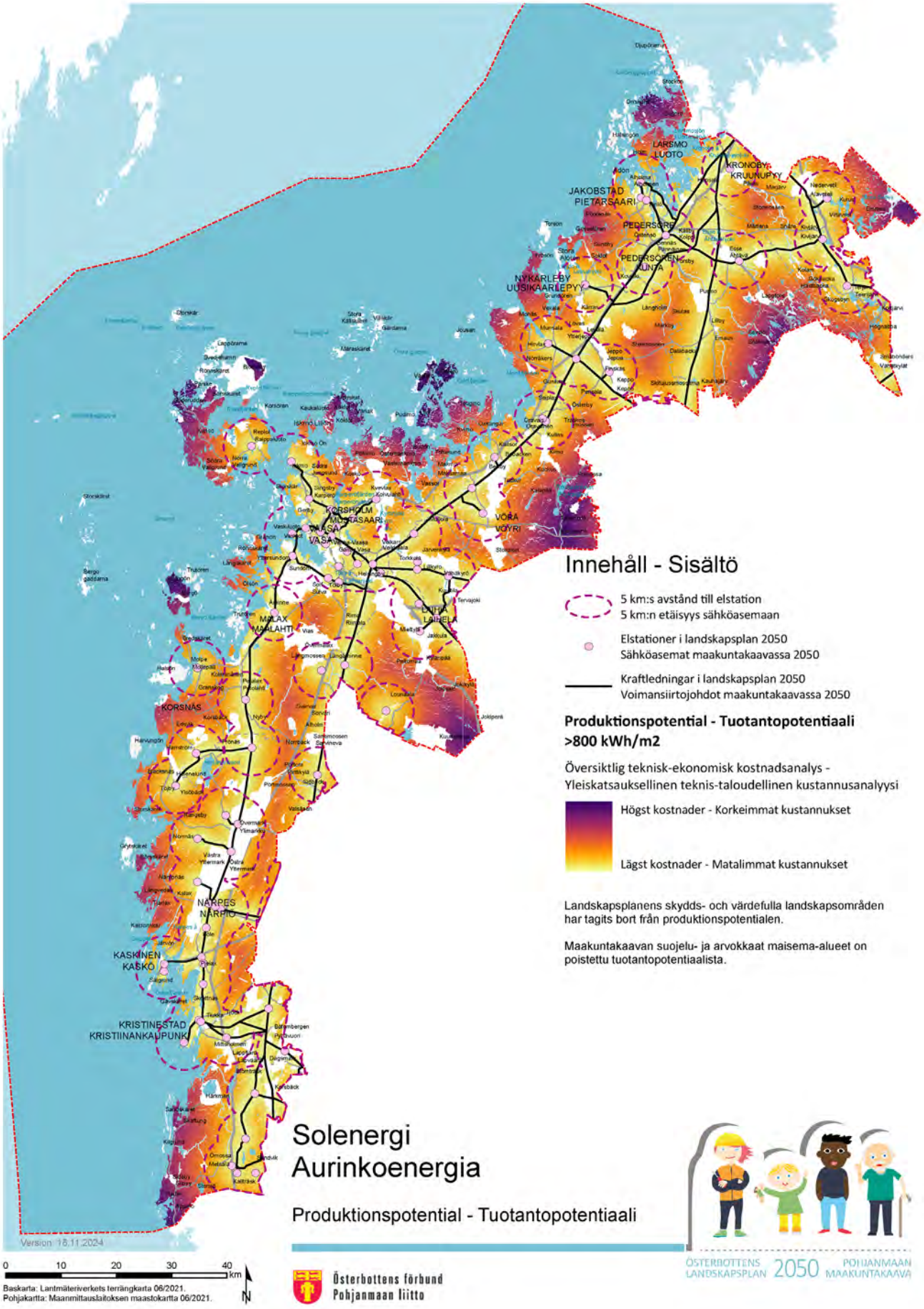

Kartanalys över potentiella områden för produktion av solenergi när teknisk-ekonomiska faktorer såsom befintligt kraftledningsnät och elstationer betonas vid placeringen av produktionsområden.

Solenergi
År 2017 gjorde Vasa universitet på uppdrag av Österbottens förbund en utredning över möjligheter för solenergiparker i Österbotten. Utredningen kartlade solenergins möjligheter, utveckling och behov både i Österbotten och på ett nationellt plan. Dessutom uppgjorde Österbottens förbund en kartanalys över potentiella områden för produktion av solenergi i Österbotten. Solenergiutredningen och expertsamtalen visade dock då att några regionalt betydande områden för solenergi inte behövde anvisas i Österbottens landskapsplan 2040.

Under beredningen av Österbottens landskapsplan 2050 granskades utvecklingen av solenergiproduktion på nytt av Österbottens förbund. Uppgifterna från den föregående utredningen användes som grund och uppdateringen fokuserade på frågor kring områdesvändning och -planering vid placering av stora områden för solenergiproduktion. I utredningen granskades utvecklingen av solenergiproduktion med tanke på regionalt betydande verksamhet i industriell skala och försöktes ge en lägesbild av sådana förändringar inom solenergisektorn som eventuellt skulle ha betydelse för landskapsplanlösningen.

I utredningen samlades information om det aktuella läget inom solenergiproduktionen, solenergiproduktionens miljökonsekvenser och samordningen av solenergiproduktion med annan områdesanvändning anvisad i landskapsplanen. Utredningen kompletterades med ett diskussionstillfälle för sakkunniga som hölls 4.11.2022 för att få deras syn på utveckling av solenergiproduktion i industriell skala. Dessutom har Österbottens förbund preciserat sin tidigare kartanalys av potentiella områden för solenergiproduktion i Österbotten.

Baserat på utredningen och workshopen borde stora områden för solenergiproduktion i första hand placeras på områden som varit i intensiv användning och bearbetats av människan, s.k. brownfieldområden. Exempel på sådana är industri-, pälsdjursuppfödnings- och torvproduktionsområden.

Vid en närmare bestämning av lämpliga områden lyftes speciellt teknisk-ekonomiska faktorer som närheten till elnät, elstationer och vägar. Byggandet av ett område för solenergi i samband med annan verksamhet, som industri eller en vindkraftspark, medför potentiella synergieffekter såväl med tanke på områdesanvändning som på den operativa verksamheten och ekonomin.

Bioenergi
Enligt utredningen ”Förnybara energiformer och deras placering i Österbotten” som ligger till grund för Österbottens landskapsplan 2030, etapp 2, skulle 35 % av all producerad energi kunna utgöras av bioenergi år 2030. I samband med uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2030 etapp 2 gjordes också en utredning över bioenergi och logistik. Samtidigt utreddes även bioenergins utvecklingsmöjligheter i landskapet. Utredningen visade att det inte fanns behov av att anvisa områden för bioenergianläggningar i landskapsplanen. I landskapsplanen anvisas endast bioenergianläggningar som har regional betydelse.

En viktig del i utvecklingen av bioenergianvändningen är att utveckla logistiken för energived. I Rambolls utredning av energiförsörjningen (2021) konstateras att det i landskapsplanen borde ses över behoven för bioenergianläggningar och trävaruterminaler. I trävaruterminalerna ska det vara möjligt att lagra biomassa i stor skala och transportera den med olika trafikslag. En mångsidigare användning av bioenergi förutsätter att biomassa används också i form av till exempel biogas.

Hösten 2021 ordnade Försörjningsberedskapscentralen, Finsk Energiindustri rf och Tapio Oy en workshop vars syfte var att utbyta landskapsförbundens syn på försörjningsberedskapen för värmeförsörjning och beaktandet av biomassaterminaler i planläggningen. Resultatet av workshopen blev att landskapsplanen kan ha en långsiktig inverkan på energiförsörjningen och -försörjningsberedskapen om det i den anvisas tillräckligt stora områden för virkes- och biomassaterminaler. Det rekommenderades att det i och med att torvanvändningen minskar borde göras en landskapsöverskridande utredning i samarbete med aktörer inom skogssektorn om terminaler för trädbränslen. Under beredningen av Österbottens landskapsplan 2050 sattes ett nationellt mål om att Finland ska frigöra sig från importerad energi från Ryssland, vilket ytterligare lyfte fram betydelsen av självförsörjning i fråga om bioenergi. Ett eventuellt behov av en landskapsöverskridande bioenergiutredning torde bli aktuell i samband med följande planuppdatering.

Elöverföring
I en utredning som genomfördes av Österbottens förbund och FCG Finland Abp 2015–2016 granskades möjligheterna att förbinda vindkraftsparker som anvisats i Österbottens landskapsplan 2030 etapplan 2 med det regionala eller riksomfattande elnätet. I utredningen studerades vindkraftsparker med en planerad förbindelse eller en utredd förbindelsepunkt. Dessutom utreddes det vilka regionala elnät som behöver nya kraftledningar eller större kapacitet. Utredningen kom fram till att kraftledningarnas förbindelsebehov bör anvisas i Österbottens landskapsplan 2040.

I utredningen om energiförsörjningen i Österbotten och Södra Österbotten 2050 konstateras angående elnätet att det i uppdateringen av landskapsplanerna bör finnas en beredskap för stamnätets tillväxtbehov och dess behov av nya kraftledningar. Vid placeringen av nya elstationer i stamnätet bör särskilt de potentiella vindkraftsområdenas läge beaktas så att man behöver bygga så lite förbindelsekraftledningar som möjligt.

I FCG Finland Abp:s vindkraftsutredning från 2021 undersöktes de olika nätbolagens möjligheter till elnätsförbindelser och deras utvecklingsplaner men elöverföringsmöjligheterna betonades inte i valet av potentiella vindkraftsområden. I samband med diskussioner som fördes med kommuner och andra intressenter under planprocessen lyftes dock elöverföringsmöjligheterna fram som en betydande faktor för att vindkraftsprojekt ska kunna förverkligas och det beslöts att möjligheterna ska undersökas ytterligare.

Österbottens förbund och Södra Österbottens förbund uppgjorde tillsammans en utredning i syfte att utröna möjligheterna till elöverföring från regionalt betydande vindkraftsområden i Österbotten och Södra Österbotten till regionnätet och vidare till stamnätet. Syftet var att skapa en helhetsbild av elnätet ifall de nya vindkraftsområdena som finns i utkasten till landskapsplanerna skulle förverkligas utöver dem som redan byggts eller planerats. För utredningsprojektet utnämndes en uppföljningsgrupp med företrädare också från landskapsförbunden i angränsande landskap. Utredningen gjordes av Rejlers Finland Oy och för arbetet erhölls pengar stöd från miljöministeriet.

I utredningen uppdaterades lägesbilden för vindkraftsprojekt och elnät utifrån intervjuer med region- och stamnätsbolag samt vindkraftsaktörer. I analysfasen undersöktes förhållandet mellan elförbrukningskoncentrationer, elnät och vindkraftsområden av regional betydelse och utifrån det bildades fokusområden, där en ökning av vindkraften skulle kräva betydande investeringar i elnätet. Resultatet av analysen blev att det största trycket på nya förbindelser och utveckling av nätet i Österbotten orsakas av havsbaserade vindkraftsområden. När det gäller landbaserad vindkraft riktas förbindelsebehovet speciellt till området kring Toby elstation. Den snabba tillväxten av vindkraftsproduktionen har inneburit en avsevärd utmaning för utvecklingen av stamnätet då tyngdpunkten för elproduktionen ligger i västra och norra Finland medan tyngdpunkten för förbrukningen ligger i södra Finland. En eventuell ökning av vätgasproduktionen skulle öka elförbrukningen i Österbotten, vilket skulle kunna frigöra kapacitet i elnätet. Enligt stamnätsbolaget Fingrid förutsätter utnyttjandet av elproduktionspotentialen i området att energiöverföringen ökar, att stamnätet stärks avsevärt samt att det finns en nationell vätgasstrategi och en vätgasledning vid sidan av elnätet. I Österbotten är det för närvarande inte möjligt att ansluta nya energiprojekt till stamnätet. Fingrid planerar att inom tio år fördubbla överföringskapaciteten i nord-sydlig riktning.

Planlösning

I Österbottens landskapsplan 2050 finns en allmän planeringsbestämmelse och planeringsrekommendation för produktion, överföring och lagring av energi.

Vindkraft
I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas 41 områden lämpliga för vindkraftsproduktion av regional betydelse. Av dessa finns 36 på land (530 km²) och 5 till havs (731 km²). Områden för vindkraftverk anvisas med en beteckning för områdets särdrag och medför ingen bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Gränsen för ett vindkraftsområde av regional betydelse är 7 kraftverk. Vindkraftsområden med 6 eller färre kraftverk anses vara av lokal betydelse och styrs med kommunala planer.

Vindkraftsområden som anvisas på land i Österbottens landskapsplan 2050.

Kommun	Område	Areal (km²)	ÖLP 2040 / Objektnr. i vind-kraftsutredningen
Kronoby	Lanjärv	19,9	59
	Jolkka	7,1	60
Pedersöre	Stormyran	14,4	61
	Mastbacka	7,9	62
	Purmo	41,0	63
Nykarleby	Trullbacken	28,5	65
	Brädbacken	12,6	65
	Björkbacken	10,3	Björkbacken 2 /66
	Kröpuln	3,8	Monäs
Nykarleby/Vörå	Sandbacka	6,0	Gunilack
	Storbötet	17,8	Björkbacken 3
Vörå	Kimo österskog	7,3	67
	Lasor	10,6	68
	Kivine	22,2	68
	Söderskogen	10,5	Söderskogen
Korsholm/Vasa	Märkenkall	11,4	Bobacken
Vasa	Torkkola	9,9	Torkkola /70
Laihela	Taaborinvuori	9,1	71
	Jokiperä	5,4	72
	Kattiharju	13,9	Kattiharju
	Rajavuori	11,0	Rajavuori
Malax	Juthskogen	12,2	Jutskogen
	Långmossa	12,4	Flatbergen
Korsnäs	Poikel	5,9	Poikel
Närpes	Brändskogen	9,0	77
	Pörtom	10,1	Pilkbacken
	Hedet	12,1	Norrskogen-Hedet 1
	Norrskogen - Björkliden	19,7	Norrskogen-Hedet 2
	Kalax	10,3	Norrskogen-Hedet 3
	Bredåsen	30,1	Bredåsen
Närpes/Kristinestad	Pjelax - Böle - Kristinestad Norr	39,1	Långmarken
Kristinestad	Åback	16,0	Peninkylä
	Lakiakangas	3,6	Lakiakangas
	Lappfjärd	21,9	Metsälä-Norrviken 1
	Metsälä	27,5	Metsälä-Norrviken 2
	Västervik	19,6	82

Vindkraftsområden som anvisas till havs i Österbottens landskapsplan 2050.

Kommun	Område	Areal (km²)	ÖLP 2040 / Objektnr. i vindkraftsutredningen *
Larsmo/Jakobstad	Kvarken norra 2	66,5	83
Jakobstad/Nykarleby	Kvarken norra 3	88,6	55
Korsnäs/Närpes	Kvarken södra 1	268,8	56
Korsnäs/Närpes	Kvarken södra 2	226,2	56
Kristinestad	Kvarken södra 4	80,6	58

* Vintern 2022 publicerade Finlands miljöcentral (SYKE) en forskningsrapport om områden som är lämpliga för havsbaserad vindkraft. Utredningen har beaktats vid avgränsningen av vindkraftsområden ute till havs och medfört ändringar av vindkraftsutredningens rekommenderade områdesavgränsningar.

Landskapsplanens lösning baseras på utredningar i enlighet med planens övergripande karaktär. Avgränsningen av ett vindkraftsområde som anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 preciseras således i den noggrannare planeringen.

Solenergi
Solenergins andel av den energi som produceras i Österbotten förväntas öka. Solenergins roll anses inte bara vara att balansera vindkraftsproduktionen, utan också vara betydelsefull med tanke på energiförsörjningsberedskapen. En decentraliserad och småskalig produktion har en stor potential för till exempel hushåll, jordbruk och industritomter. Mindre lokalt betydande produktionsenheter bidrar till att stärka elsystemet och tillsammans kan de vara en regionalt eller till och med nationellt betydande energiproducent.

Den teknisk-ekonomiska analysen av potentiella solenergiområden visade att det i Österbotten finns en stor potential för produktion av solenergi, i synnerhet då den tekniska utvecklingen av solceller och batterier går snabbt framåt. I solenergiutredningen och i diskussionerna med experter framfördes en syn på att stora områden för solenergiproduktion påverkar annan områdesanvändning och för att undvika negativa konsekvenser borde de främst placeras i intensivt utnyttjade områden som bearbetats av människan, s.k. brownfieldområden. Storskaliga solenergiproduktionsprojekt kan ha betydande lokala konsekvenser på vattenförekomster och mångfalden i naturmiljön samt på allemansrätten, varför projekten vanligtvis kräver en mer detaljerad granskning på general- eller detaljplannivå.

Solenergiutredningen och diskussionen med experter gav vid handen att det inte finns behov av att separat anvisa områden för regionalt betydande solenergiproduktion i Österbottens landskapsplan 2050. De vindkraftsområden som anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 kan användas också som solenergiproduktionsområden eller områden för samproduktion.

Österbottens landskapsplan 2050 innehåller en allmän planeringsbestämmelse för solenergi som gäller hela planområdet.

Bioenergi
Bioenergins andel av produktionen av förnybar energi i Österbotten ska enligt målsättningarna öka. Österbottens förbund har i samband med tidigare landskapsplaner uppgjort ett flertal utredningar över bioenergin och dess förutsättningar. Enligt resultaten av utredningarna förväntas mindre enheter, som inte har regional betydelse, öka andelen bioenergi. Befintliga stora kraftverksenheter kan också uppgraderas till att förbränna en större mängd biobränsle. I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas därför inga nya stora produktionsenheter för bioenergi.

Elöverföring
I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas de nationellt eller regionalt betydande kraftledningar i 110–400 kV:s elnätet och kända förbättringsbehov av dessa. Det befintliga kompletteras med nya kraftledningar och förbindelsebehov. Behov av förbindelse mellan två knutpunkter anvisas för att förbättra överföringskapaciteten eller för att möjliggöra en ny överföring från en punkt till en annan. Ett förbindelsebehov för kraftledning anvisas i landskapsplanen endast då anslutningspunkten för överföring av producerad el från en vindkraftspark under planering till det nationella eller regionala nätet är fastslagen.

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas totalt 20 förbindelsebehov för kraftledning. Nya kraftledningar påverkar bland annat områdesanvändningen och därför bör de i första hand placeras i en befintlig ledningsgata. För att minska de negativa konsekvenserna bör i möjligaste mån också gemensamma stolpar eller jordkablar användas t.ex. i kulturlandskap och nära bosättning. Dessutom anvisas i Österbottens landskapsplan 2050 befintliga och planerade elstationer samt stora transformatorstationer. Dessa

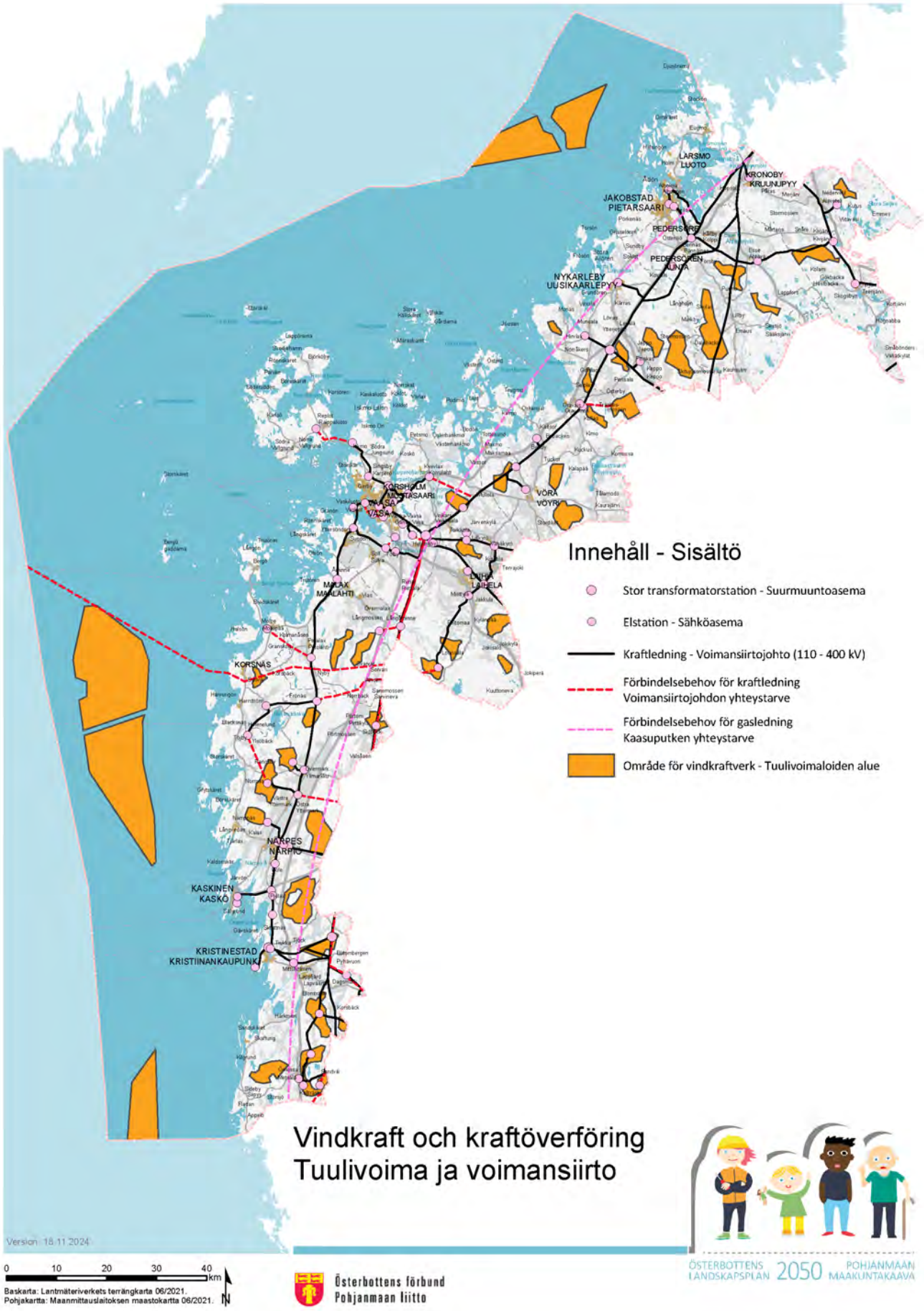
LARSMO
LUOTO
KRONOBY
KRUUNUPYY
JAKOBSTAD
PIETARSAARI
PEDERSÖRE
PEDERSÖREN
KUNTA
NYKARLEBY
UUSIKAARLEPYY
KORSHOLM
MALAX
MALAHTI
KORSNÄS
NARPES
NARPIO
KASKINEN
KASKÖ
KRISTINESTAD
KRISTIINANKAUPUNKI
VÖRA
VÖYRI
Innehåll - Sisältö
Stor transformatorstation - Suurmuuntoasema
Elstation - Sähköasema
Kraftledning - Voimansiirtojohto (110 - 400 kV)
Förbindelsebehov för kraftledning
Voimansiirtojohdon yhteystarve
Förbindelsebehov för gasledning
Kaasuputken yhteystarve
Område för vindkraftverk - Tuulivoimaloiden alue
Vindkraft och kraftöverföring
Tuulivoima ja voimansiirto
Version 18.11.2024
0 10 20 30 40 km
Baskarta: Lantmäteriverkets terrängkarta 06/2021.
Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta 06/2021.
N
Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto
ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSPLAN 2050 POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA

fungerar som knutpunkter och kopplingspunkter i elnätet.

Gasöverföring
I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas förbindelsebehov för en stamledning för vätgas på basen av Gasgrid Finlands utvecklingsprojekt, Nordic Hydrogen Route - Bothnian Bay samt Nordic-Baltic Hydrogen Corridor.

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

tv1 Område för vindkraftverk (tv1)
Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas havsområden som lämpar sig för vindkraftsparker av regional betydelse.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av området ska beaktas konsekvenserna för fast boende, fritidsboende, rekreation och fiske samt för landskaps-, kulturmiljö- och naturvärden. Speciell uppmärksamhet ska fästas vid de sammantagna konsekvenserna för fåglar och vid verksamhetsförutsättningarna för trålfisket. De begränsningar som sjö- och flygtrafikens samt Försvarsmaktens verksamhet medför ska också beaktas.

tv2 Område för vindkraftverk (tv2)
Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas landområden som lämpar sig för vindkraftsparker av regional betydelse.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av området ska beaktas konsekvenserna för fast boende, fritidsboende, rekreation och skogsbruk samt för landskaps-, kulturmiljö- och naturvärden. Speciell uppmärksamhet ska fästas vid de sammantagna konsekvenserna för fåglar. De begränsningar som flygtrafiken och Försvarsmaktens verksamhet medför ska också beaktas.

z Kraftledning
Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas kraftledningar med en spänning på 110 eller 400 kV. I ledningsområden gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

z Förbindelsebehov för kraftledning
Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas förbindelsebehov för kraftledningar på minst 110 kV. Ledningarnas exakta lägen bestäms i den mer detaljerade planeringen.

Planeringsbestämmelse: Nuvarande kraftledningsgator ska i första hand användas vid förstärkning och byggande av kraftledningar. I den fortsatta planeringen ska det mest ändamålsenliga alternativet för kraftledningen utredas så att annan områdesanvändning, landskaps-, kulturmiljö- och naturvärden beaktas och förutsättningarna för primärnäringar tryggas.

k Förbindelsebehov för gasledning
Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas en stamledning för gas. Ledningens exakta läge bestäms i den mer detaljerade planeringen.

Planeringsbestämmelse: I den fortsatta planeringen ska det mest ändamålsenliga alternativet för linjedragningen utredas så att annan områdesanvändning, landskaps-, kulturmiljö- och naturvärden beaktas och förutsättningar för primärnäringar tryggas.

en Område för energiförsörjning (en)
Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas transformator- och elstationer som hör till elnätet med en spänning på 110 kV. På området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: Vid byggandet av en transformator- eller elstation ska landskaps-, kulturmiljö- och naturvärden beaktas.

en-s Stor transformatorstation (en-s)
Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas de stora transformatorstationerna i Toby, Kristinestad, Åback och Sandås-Jussila som hör till elnätet med en spänning på 400 kV. I området gäller bygginskränkning enligt 33 § i markanvändnings- och bygglagen.

Planeringsbestämmelse: Vid byggandet av en stor transformatorstation ska landskaps-, kulturmiljö- och naturvärden beaktas.

Allmän planeringsbestämmelse för produktion, överföring och lagring av energi
Vid planering av områden för energiproduktion på fastlandet och i havsområdet ska särskild uppmärksamhet fästas vid att samordna energiproduktion, -överföring och lagring med övrig områdesanvändning.

Vid planeringen av området för energiproduktion ska konsekvenserna för den övriga områdesanvändningen, miljön och klimatet samt kumulativa konsekvenser med övriga energiförsörjningsprojekt beaktas. Vid planeringen av energiöverföring ska det mest ändamålsenliga alternativet för överföringssträckningen utredas. Området för produktion eller lagring av energi samt energiöverföring ska förverkligas med så liten miljöpåverkan som möjligt, med särskild hänsyn till konsekvenserna för boende, rekreation, primärproduktion samt för landskaps-, kulturmiljö- och naturvärden. Splittring av enhetliga skogsområden ska undvikas. Vid planeringen ska möjligheterna att främja den biologiska mångfalden beaktas och de ekologiska förbindelserna tryggas.

Allmän planeringsrekommendation för produktion, överföring och lagring av energi
Vid planering av energiöverföring ska energiproduktionsområden som ligger nära varandra beaktas. Kraftledningar ska i första hand koncentreras till en gemensam ledningskorridor och gemensamma stolpar. Användning av jordkablar rekommenderas där det är möjligt.

Allmän planeringsbestämmelse för solenergi
Vid planering av områden för produktion av solenergi ska det i första hand undvikas att de placeras på enhetlig jordbruksmark eller skogsområden som är i produktion.

Vid planering av området för produktion av solenergi ska konsekvenserna för den övriga områdesvändningen, miljön och klimatet beaktas. Området ska förverkligas med så liten miljöpåverkan som möjligt, med särskild hänsyn till konsekvenserna för boende, rekreation, primärproduktion samt för landskaps-, kulturmiljö- och naturvärden. Splittring av enhetliga skogsområden ska undvikas. Vid planeringen av området ska möjligheterna att främja den biologiska mångfalden beaktas och de ekologiska förbindelserna tryggas. Dessutom ska de begränsningar som Försvarsmaktens verksamhet medför beaktas.

Lappfjärd, Kristinestad. Foto: Christine Bonn

6.10 VATTENFÖRSÖRJNING I LANDSKAPET ÖSTERBOTTEN

Inledning

I Österbotten har vattendistributionsnätet en heltäckande uppbyggnad men tillförlitligheten i vattenförsörjningen kan ännu förbättras. I Österbotten finns 52 vattenförsörjningsanläggningar, som har ett av kommunen definierat verksamhetsområde. 98 % av bebyggelsen har anslutits till sådana vattenledningsnät som står under regelbunden tillsyn. Hushållsvattenförsörjningen i Österbotten är huvudsakligen baserad på grundvatten. Vasa vattenverk använder vattnet i Kyro älv som sitt råvatten och Jakobstad vattenverk använder vatten från Esse å. Att gå över till grundvatten är målet både i Vasa och i Jakobstad. Grundvattentillgångarna är ojämnt fördelade. Grundvattenområden som lämpar sig för vattentäkt finns mest i Nykarleby, Kronoby och i Kristinestad. I Österbotten har tätorterna avloppsnät men det finns ännu behov av att utvidga avloppsnätet. 70 % av invånarna i landskapet Österbotten är anslutna till avloppsnätet. Inom landskapet ligger totalt 17 avloppsvattenreningsverk, varav fyra behandlar avloppsvatten från flera kommuner.
I Österbotten har säkerheten inom vattenförsörjningen ökats genom vattenledningar mellan vattenledningsnäten, ett utbyggt överföringsavloppsnät samt genom att leda avloppsvatten till centraliserade avloppsreningsverk.

Utgångspunkter

Lagstiftning
Genomförandet av vattenförsörjningen regleras av ett stort antal lagar, varav de viktigaste är lagen om vattentjänster, lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltning, vattenlagen, avfallslagen, hälsoskyddslagen, miljöskyddslagen samt markanvändnings- och bygglagen. Målet med dessa lagar är god status i vattendragen, hållbar användning av vattenresurser och vattenmiljön, god kvalitet på hushållsvattnet, ändamålsenlig behandling av avloppsvattnet samt att säkerställa det tekniska genomförandet av vattenförsörjningen.

EU:s dricksvattendirektiv (EU) 2020/2184
EU:s dricksvattendirektiv trädde i kraft 2021 och dess främsta mål är att säkra hälsokvaliteten på hushållsvatten (dricksvatten) med hjälp av riskhantering och kvalitetskrav. Vid riskbedömningen ska hela vattenproduktions- och distributionssystemet beaktas. Vattenproduktionskedjan omfattar kvaliteten på råvattnet som produceras till hushållsvatten och de faktorer som påverkar det; vattentag, behandling och lagring samt vattendistributionen i vattenledningsnätet. De nationella lag- och förordningsändringarna för implementering av EU:s dricksvattendirektiv i Finland trädde i kraft från och med början av 2023.

Västra Finlands vattenförsörjningsstrategi 2050
Västra Finlands vattenförsörjningsstrategi 2050 som färdigställdes 2022 är en gemensam strategi för sju landskap och förverkligar målen för den nationella vattenförsörjningsreformen i regionen. Målet med vattenförsörjningsstrategin är att för regionens invånare säkerställa en högkvalitativ, funktionell, energieffektiv och prisvärd vattenförsörjning med beredskap för olika risker. I strategin har identifierats sex prioriterade områden inom vattenförsörjningen som bör utvecklas för att nå detta mål. Dessa områden är vattenförsörjningens resurser, tillgångar som hänför sig vattentjänster, driftsäkerheten, kunnande, hälso- och miljöskydd samt en energisnål och resurseffektiv vattenförsörjning.

Regionala översiktsplaner för vattenförsörjning
Regionala översiktsplaner för vattenförsörjning är utvecklingsplanen för vattenförsörjningen i Sydösterbotten från år 2004, översiktsplanen för vattenförsörjningen i Jakobstadsregionen från 2009 och den regionala översiktsplanen för Vasaregionen från år 2010. De regionala översiktsplanerna har tagits i beaktande vid uppgörandet av Österbottens landskapsplan 2050. I den nationella reformen av vattentjänster (2023) betonas det regionala samarbetet mellan vattenförsörjningsanläggningar, vilket förbättrar vattenförsörjningens tillförlitlighet och ökar dialogen mellan NTM-centralen och kommunerna. Det är möjligt att ansöka om bidrag från NTM-centralen för att uppgöra och uppdatera de regionala planerna för vattenförsörjning.

Österbottens landskapsstrategi 2022–2025
Ett av målen i Österbottens landskapsstrategi 2022–2025 är en hälsosam livsmiljö, där tillståndet för ytvatten, havsvatten och grundvatten är bra.

Mål för Österbottens landskapsplan 2050

Målen för Österbottens landskapsplan 2050 följer målen i Västra Finlands vattenförsörjningsstrategi. Landskapsplanens mål är ett funktionssäkert, regionalt täckande och resurssnålt vattenförsörjningsnätverk som skapar förutsättningar för utveckling av regionen. Målet är att även i Vasa och Jakobstad har det övergåtts till att använda grundvatten.

Planprocess och planlösning

Den riksomfattande revideringen av grundvattenområdenas gränser och klassificeringar har slutförts. De nya gränserna och klassificeringarna har beaktats i Österbottens landskapsplan 2050. Vid Österbottens landskapsplan 2050 granskades de beteckningar för vattenförsörjningen som finns i Österbottens landskapsplan 2040. Temakartan över vattenförsörjningen i Österbottens landskapsplan 2040 skickades till kommuner och vattenverk för kommentarer. Te-

makartan kompletterades och specificerades utgående från kommentarerna. Vattentäkter anvisas inte i Österbottens landskapsplan 2050.

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

Förbindelsebehov för stomvattenledning

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas de vattenledningsförbindelser mellan olika vattenledningsnät som behövs för att säkerställa hushållsvattnets tillräcklighet och distribution också i undantags- och krislägen. Ledningarnas exakta lägen bestäms i den mer detaljerade planeringen.

Planeringsbestämmelse: I den fortsatta planeringen ska det mest ändamålsenliga alternativet för ledningen utredas med beaktande av övrig områdesanvändning samt landskaps-, kulturmiljö- och naturvärden.

Förbindelsebehov för överföringsavlopp

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas förbindelsebehov för överföringsavlopp. Ledningarnas exakta lägen bestäms i den mer detaljerade planeringen.

Planeringsbestämmelse: I den fortsatta planeringen ska det mest ändamålsenliga alternativet för ledningen utredas med beaktande av övrig områdesanvändning samt landskaps-, kulturmiljö- och naturvärden.

Viktigt grundvattenområde eller övrigt grundvattenområde som lämpar sig för vattentäkt (pv)

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas grundvattenområden som är viktiga för vattentäkt (1-klass) och övriga grundvattenområden som lämpar sig för vattentäkt (2-klass) samt grundvattenområden, av vars grundvatten ytvattenekosystem eller terrestra ekosystem är direkt beroende av (E-klass).

Planeringsbestämmelse: Områdesanvändning och åtgärder i området och i dess närhet ska planeras så att de inte riskerar grundvattenområdets användning samt vattnets kvalitet och mängd.

Planeringsrekommendation: För grundvattenområdet ska uppgöras en skyddsplan.

Viktigt ytvattenområde för vattentäkt (av)

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas de ytvattenområden som är viktiga med tanke på vattentäkt. Dessa är Kyro älv, Molnträsket och Esse å.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av områdesanvändning och åtgärder längs Kyro älv och Esse å samt kring Molnträsket ska speciellt vattenvårdsaspekter beaktas. Åtgärder i avrinningsområdet ska främja förbättring av vattenkvaliteten.

Avloppsreningsverk (etj)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas avloppsreningsverk.

Planeringsbestämmelse: Vid planering av åtgärder ska konsekvenserna för miljön uppmärksammas.

Stomvattenledning

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas stomvattenledningar.

Överföringsavlopp

Beskrivning av beteckningen: Med linjebeteckningen anvisas överföringsavlopp.

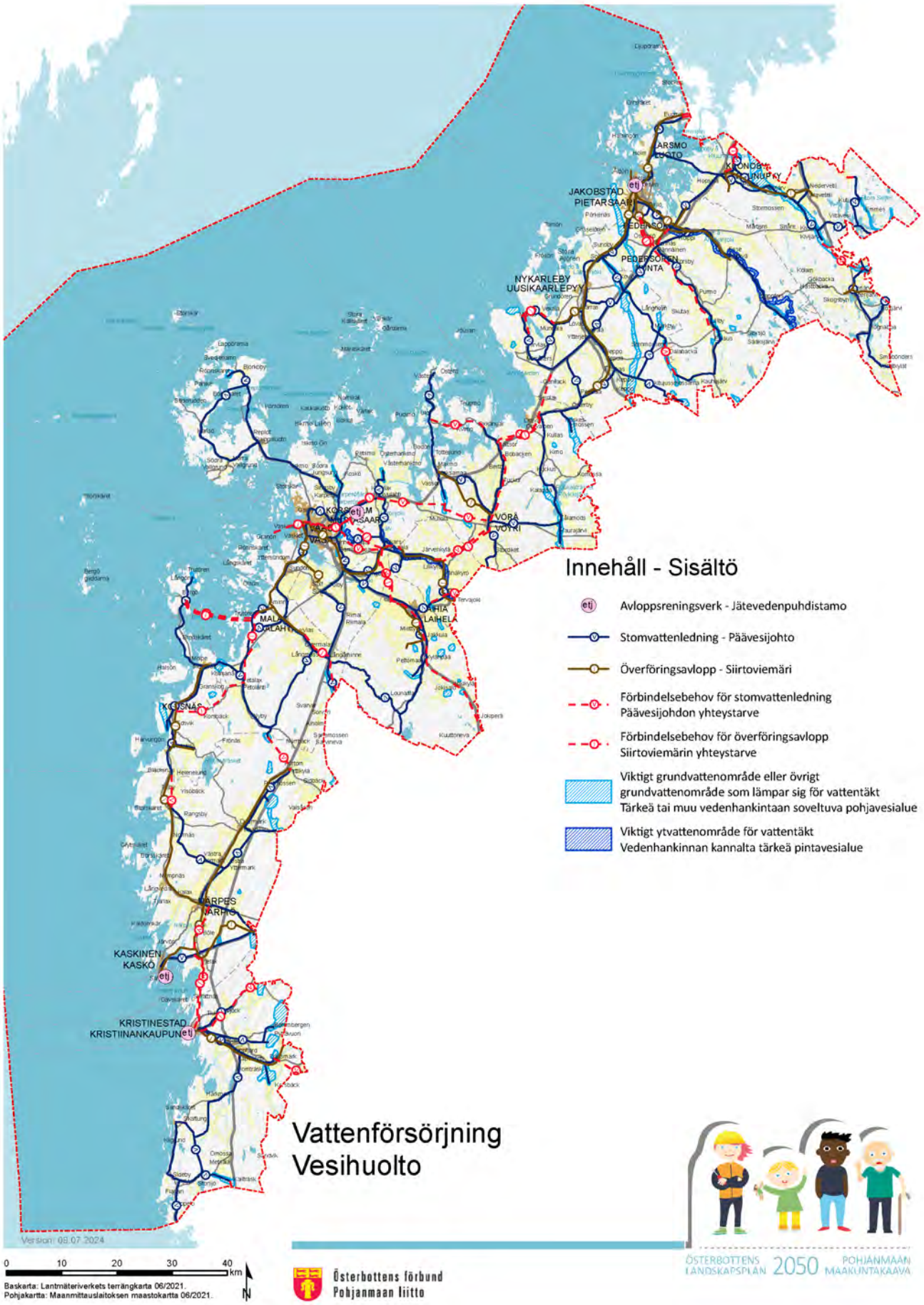

Vattenförsörjning
Vesihuolto

6.11 AVFALLSHANTERING I LANDSKAPET ÖSTERBOTTEN

Inledning

Österbottens landskap har ett heltäckande avfallshanteringssystem. I landskapet finns tre regionala avfallshanteringsbolag som samarbetar inom avfallshanteringen: Stormossen, Botniarosk och Ekorosk. Alla kommuner i landskapet Österbotten med undantag av Laihela, som har en egen biogasanläggning, hör till de regionala avfallshanteringsbolagen. Avfallshanteringsområdena har dessutom ett omfattande nätverk av ekopunkter och återvinningsstationer.

Utgångspunkter

Markanvändnings- och bygglagen samt de riksomfattande målen för områdesanvändning

Enligt markanvändnings- och bygglagen ska när landskapsplanen utarbetas fästas särskild vikt vid att arrangemangen för trafik och teknisk service är hållbara med tanke på miljö och ekonomi. Enligt de riksomfattande målen för områdesanvändning ska områdesanvändningsplaneringen skapa förutsättningar för en kolsnål och resurseffektiv samhällsutveckling samt för bioekonomin och den cirkulära ekonomin.

EU:s mål för cirkulär ekonomi

Lagstiftningspaketet från 2018 om kretsloppssamhället, eller den cirkulära ekonomin, fastställer ambitiösa återvinnings- och avfallshanteringsmål för EU. Målsättningen är att minst 65 % av avfall från hushåll och företag ska återvinnas år 2035. År 2035 borde deponering av det kommunala avfallet vara högst 10 %. En del av EU-länderna, däribland Finland har redan uppnått detta mål.

Strategiskt program för främjande av cirkulär ekonomi

Statsrådet fattade ett principbeslut om ett strategiskt program för cirkulär ekonomi våren 2021. Strategins målsättning är att förbrukningen av icke-förnybara naturresurser minskar och att en hållbar användning av förnybara naturresurser ökas så att den inhemska totalförbrukningen av primära råvaror 2035 inte överstiger nivån för 2015. Resursernas produktivitet fördubblas jämfört med situationen 2015 fram till 2035 och materialens grad av cirkulär ekonomi fördubblas fram till 2035.

Finlands bioekonomistrategi

Strategiskt program för främjande av cirkulär ekonomi och Finlands bioekonomistrategi, som färdigställdes 2022, kompletterar varandra. Målsättningen med Finlands bioekonomistrategi är att öka den resurssmarta användningen och återvinningen av material och utnyttja sidoströmmar samt att minska beroendet av icke-förnybara råvaror.

Från återvinning till cirkulär ekonomi -Riksomfattande avfallsplan fram till år 2027

Målsättningen med den nationella avfallsplanen fram till år 2027 är att öka en hållbar och säker användning av resurser samt främja miljöskyddet. Målet med avfallsplanen är att 57 % av det kommunala avfallet ska återvinnas, att 65 % av bioavfallet i det kommunala avfallet ska återvinnas och att matsvinnet halveras till år 2030. Andra mål i avfallsplanen är en minskning av engångsplastprodukter samt av bygg- och rivningsavfall samt återanvändning eller återvinning av förpackningsavfall samt elektriskt och elektroniskt avfall. Syftet är att öka användningen av produkter gjorda av återvunnet material.

Stormossens biogastankningsstation. Foto: Gustav Nygård.

För utarbetande, genomförande och uppföljning av den nationella avfallsplanen har inrättats en regional, västlig samarbetsgrupp för avfallshantering i samarbete mellan NTM-centralerna i Södra Österbotten, Mellersta Finland och Birkaland.

Österbottens landskapsstrategi 2022–2025
Ett av målen i Österbottens landskapsstrategi 2022–2025 är ett landskap där den cirkulära ekonomin utgör grunden för verksamheten. Alla sektorer i landskapet verkar enligt principerna för den cirkulära ekonomin och användningen av naturresurser har minskat med hjälp av den cirkulära ekonomin. Lösningar för återvinning, delning och förlängning av produkters livscykel som utvecklats av företag och vid universitet används allmänt.

Landskapsplanens mål

Målet med Österbottens landskapsplan 2050 är att skapa förutsättningar för att Finlands bioekonomistrategi, den riksomfattande avfallsplanen och Österbottens landskapsstrategi 2022–2025 förverkligas.

Planläggningsprocess och planlösning

Avfallshanteringen uppdaterades på basen av arbetsmöten med kommunerna. Eftersom målet är att det inte ska finnas något avfall i framtiden anvisas fem områden för cirkulär ekonomi i Österbottens landskapsplan 2050. Dessa är Stormossen i Korsholm och Pirilö i Jakobstad samt Pöpelikkö i Laihela, Jeppo biogasanläggning i Nykarleby och Björnö i Kristinestad.

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

EKO eko **Område för cirkulär ekonomi (EKO, eko)**

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas områden för cirkulär ekonomi. Dessa är Stormossen i Korsholm och Pirilö i Jakobstad. Nya eller till arealen mindre områden för cirkulär ekonomi anvisas med en objektsbeteckning. Dessa är Pöpelikkö i Laihela, Jeppo biogasanläggning i Nykarleby och Björnö i Kristinestad.

Planeringsbestämmelse: I den mer detaljerade planeringen ska utvecklandet av funktioner för den cirkulära ekonomin möjliggöras och nödvändig infrastruktur säkerställas samt kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden beaktas. I den mer detaljerade planeringen ska en dagvattenhanteringsplan uppgöras för området och uppmärksamhet fästas vid behovet att ordna hanteringen av släckvatten.

6.12 STENMATERIALFÖRSÖRJNING I LANDSKAPET ÖSTERBOTTEN

Inledning

Stenmaterialtillgångarna hör till de icke förnybara naturresurserna. En hållbar användning av marksubstanstillgångarna förutsätter således att stenmaterial används sparsamt. Till en hållbar användning av marksubstanstillgångarna hör också att täktverksamheten samordnas med områdenas natur- och landskapsvärden samt vattenskyddsmålen. Med avseende på en hållbar användning är det också viktigt att beakta transportsträckorna, utsläppsminskningen, vägnätet och det regionala behovet.

Utgångspunkter

Landskapets jordmån

Utmärkande för landskapets struktur i Österbotten är dess relativa flackhet, vilket syns till exempel som att åsformationernas drag är anspråkslösa jämfört med övriga Finland. De mest betydande åsavsnitten i Österbotten finns mellan Nykarleby och Kronoby. Betydande grus- och sandformationer finns dessutom i Kristinestad och Malax. I Sydösterbotten ligger grus- och sandformationerna dock på många ställen under tjocka moräntäcken och de är också mycket sanddominerade. Användningen av de relativt ringa grus- och sandformationerna i landskapen begränsas dessutom av att de innehåller grundvattenreserver som är av betydelse för samhällenas vattenförsörjning.

Landskapets berggrund

Landskapet Österbotten karakteriseras av rikligt med bergsområden i de norra och södra delarna. Områdets berggrund hör i sin helhet till de paleoproterozoiska bergarterna, som är 2500–1600 miljoner år gamla. I Österbotten dominerar suprakrustiska skifferstenar, som omges av Mellersta Finlands vidsträckta granitoidområde, som hör till de intrusiva bergarterna.

Utnyttjande av naturstenmaterial

Grus- och sandreserverna i landskapet Österbotten användes i stor utsträckning för täktverksamhet ända till 2010-talet, varefter det i allt större utsträckning har övergåtts till att utnyttja bergmaterial i täktverksamheten. År 2020 var bergmaterialets andel av råmaterialet för stenmaterialförsörjningen i Österbotten 80 %.

I Österbotten tas varje år cirka 3,5–4 miljoner ton stenmaterial. Beräknad per invånare uppgick stenmaterialtäkten 2015 till 21–22 t/invånare och 2020 till 20–23 t/invånare. Utvecklingstrenden är beroende av vilken befolkningsprognos som används. Med en befolkningsprognos som baserar sig på Statistikcentralens trend minskar behovet av stenmaterial 2020–2050 från cirka

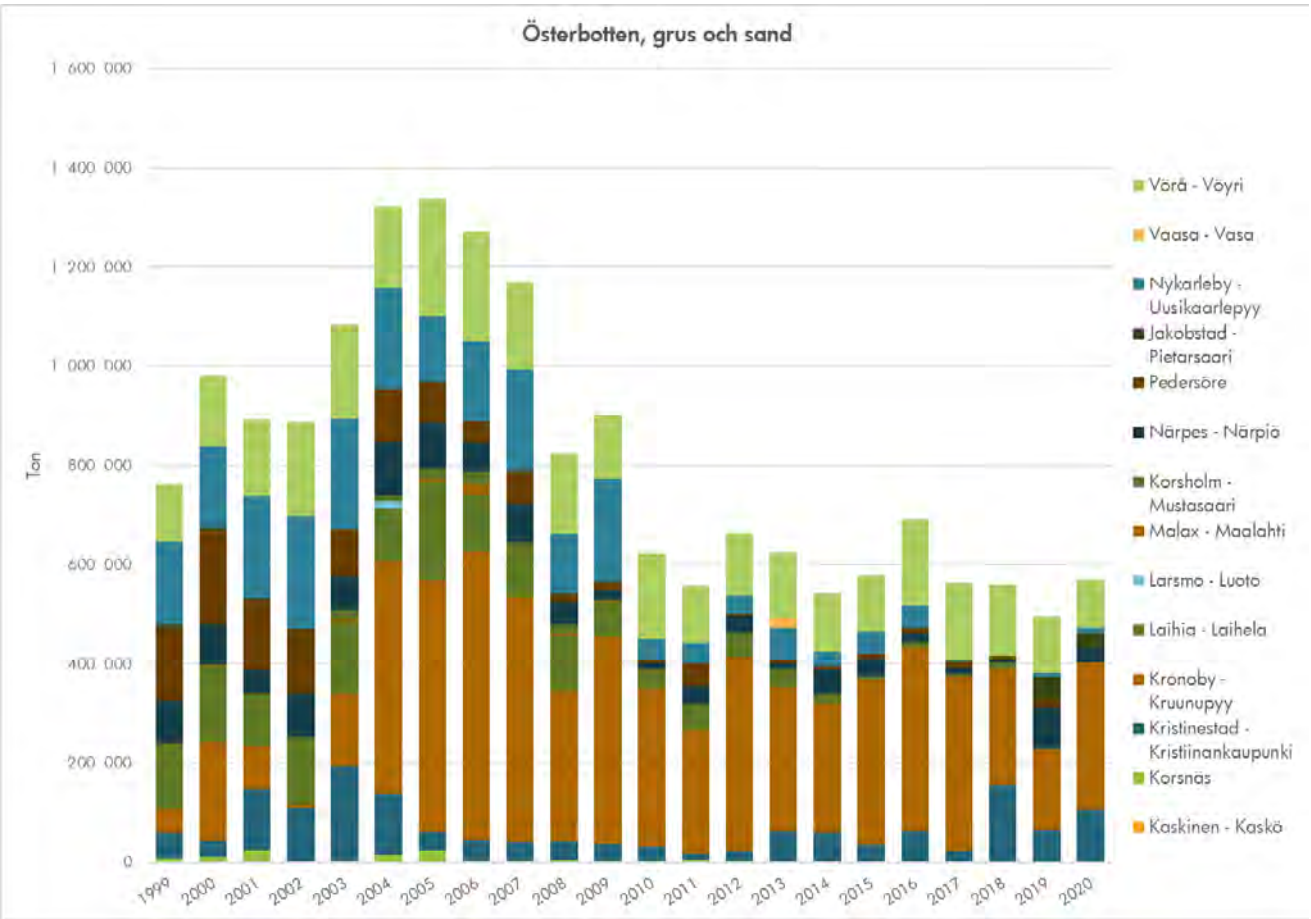

Grus- och sandtäkt enligt kommun 1999–2020.

3,7 miljoner ton till cirka 3,5 miljoner ton. Om näringslivets mål beaktas skulle behovet 2040 vara cirka 3,9 miljoner ton, och ökningen antas fortsätta fram till 2050. Det växande behovet av stenmaterial skulle koncentreras särskilt till Vasaregionen.

Användning av återvunnet material
Största delen av det material som klassificeras som återvunnet material är sidoberg från gruvindustrin. Resten är överskottsmassor från anläggningsverksamhet, mineraliskt byggavfall eller sidoflöden från industrin. Det uppskattas att cirka 10 procent av detta utnyttjades i Finland 2012.

Den totala mängd återvunnet material som industrin i Österbotten producerar uppgår till cirka 178 000 ton per år. Största delen av det återvunna material som industrin producerar utgörs av aska och slagg från energiindustrin. Förutom sidoflödena från industrin är betydande potentiella materialflöden som skulle kunna utnyttjas mineraliska avfallsflöden från rivning (betong- och tegelavfall) och återvunnet material som de kan förädlas till (betong- och tegelkross) samt överskottsmassor från anläggningsverksamhet. Från och med 2018 har 134 000–378 000 ton olika avfallsfraktioner per år utnyttjats i Södra Österbotten och Österbotten genom ett anmälningsförfarande.

I framtiden kommer mängden kraftverksaska att minska medan mängden rivningsavfall förblir på samma nivå eller ökar jämfört med tidigare år. Utnyttjandet av återvunnet material särskilt i stora farledsprojekt kommer sannolikt att öka eller åtminstone kommer det att bli vanligare att utreda möjligheterna till det. Städer och kommuner strävar efter att öka användningen av återvunnet material som ett led i utvecklingen av deras cirkulära ekonomi. Det finns hundratusentals ton återvunnet material och överskottsmassor som kan utnyttjas.

Markanvändnings- och bygglagen
Enligt markanvändnings- och bygglagen är målet för områdesanvändningen bland annat att främja en sparsam användning av naturresurserna. I lagen sägs också att när en plan utarbetas ska särskild vikt fästas vid att vatten- och marksubstanstillgångarna används på ett hållbart sätt.

De riksomfattande målen för områdesanvändningen
I de riksomfattande målen för områdesanvändningen konstateras i fråga om en livskraftig natur- och kulturmiljö samt naturtillgångar att med områdesanvändningen påverkas också ett hållbart utnyttjande av naturtillgångarna. Därför är ett riksomfattande mål att främja ett hållbart utnyttjande av naturtillgångarna.

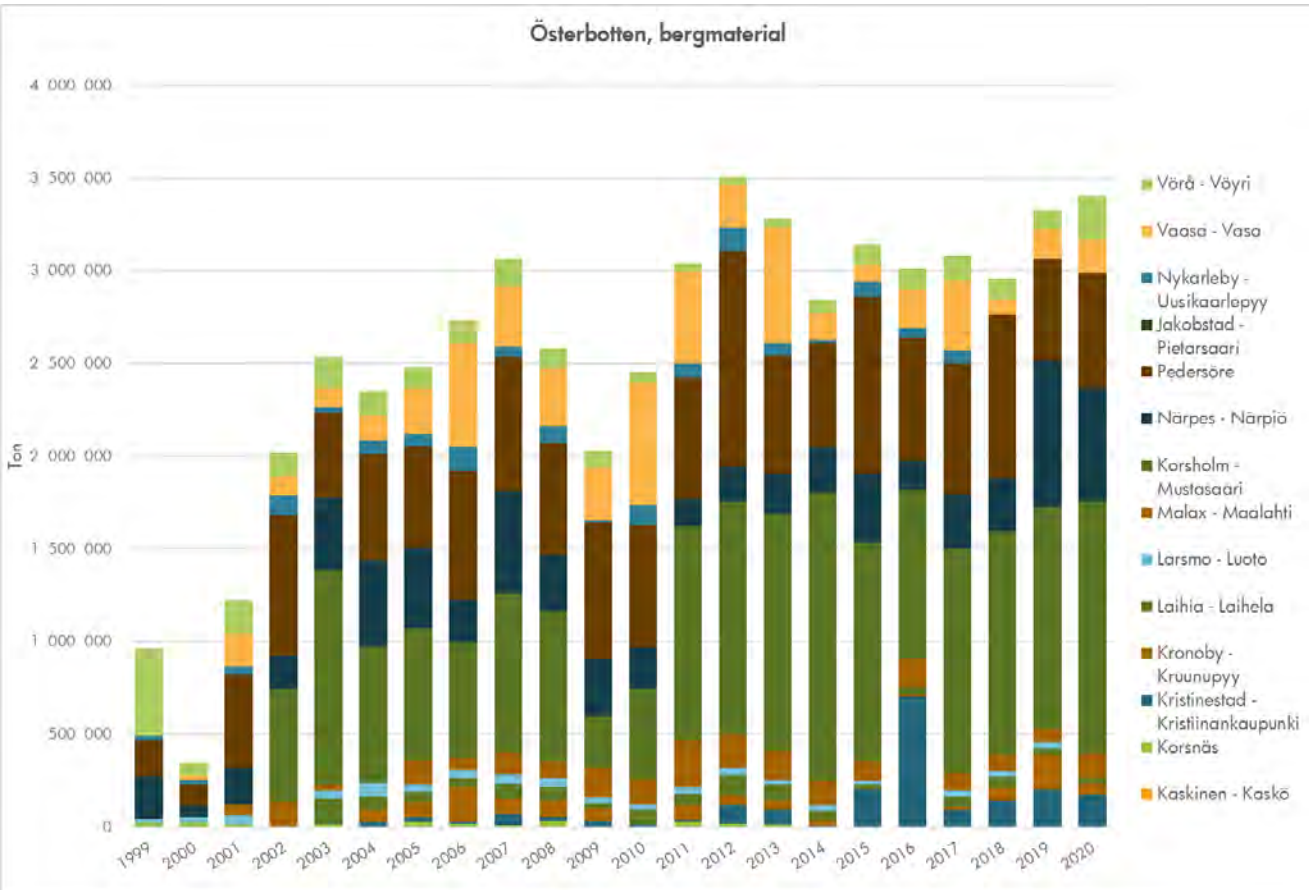

Bergmaterialtäkt enligt kommun 1999–2020.

Marktäkt. Foto: Christine Bonn.

Marktäktslagen
Tagande av stenmaterial styrs i första hand av marktäktslagen, som är utgångspunkt vid tagande av inte bara sten, grus och sand utan också lera och mull. I enlighet med lagen får täktverksamhet inte medföra att en vacker landskapsbild fördärvas eller att betydande skönhetsvärden hos naturen eller speciella naturförekomster förstörs. I lagen avsedda substanser får inte tas så att kvaliteten på vattnet eller vattenavgivningskapaciteten i ett viktigt eller annat för vattenförsörjning lämpligt grundvattenområde äventyras, om ett tillstånd enligt vattenlagen inte föreligger. Enligt lagen ska dessutom planen för hantering av utvinningsavfall utarbetas så att uppkomsten av utvinningsavfall förebyggs och dess skadlighet minskas samt återvinning och säker behandling av avfallet främjas. Vid landskapsplanläggningen ska hänsyn tas till marktäktslagen och dess tillståndsvillkor.

Österbottens landskapsstrategi
I Österbottens landskapsstrategi ingår i målbilden för Österbotten 2050 att materialåtervinning och cirkulär ekonomi ska var grund för all verksamhet. Härmed avses att i framtiden har användningen av naturresurser minskat med hjälp av cirkulär ekonomi. I målen ingår också beskrivningar av Österbottens livskraftiga natur och användning av naturresurserna på ett ansvarsfullt sätt.

Landskapsplanens mål
Målet för Österbottens landskapsplan 2050 är ett landskap som går i spetsen för hållbar utveckling och med bra livsmiljö. Genom landskapsplanen försöker man skapa förutsättningar för en ansvarsfull användning av naturresurser och för en välutvecklad cirkulär ekonomi.

Planeringsprocessen
En viktig del av planeringsprocessen var en uppdatering av projektet för samordning av grundvattenskyddet och stenmaterialförsörjningen, dvs. POSKI-projektet, som genomfördes på 1990-talet, så att det börjar motsvara dagens utmaningar. Projektet genomfördes under ledning av NTM-centralen i Södra Österbotten i samarbete med landskapen Södra Österbotten och Österbotten 2021–2023.

Projektet för samordning av grundvattenskyddet och stenmaterialförsörjningen, POSKI-projektet 2021–2023
Det första POSKI-projektet genomfördes i landskapen Österbotten och Södra Österbotten 1994–1997 och slutrapporten om arbetet färdigställdes 1999 (Britschgi m.fl. 1999). Därefter har det inträffat förändringar i bland annat områdesanvändningsplanerna och förbrukningen av stenmaterial, samtidigt som återvinningens roll har ökat som en del av hållbar användning av stenmaterial.

I POSKI-uppdateringsprojektet 2021–2023 koncentrerades det på att särskilt noga gå igenom nuläget i gamla POSKI-bergsområden samt att kartlägga nya potentiella bergmaterialområden.

POSKI-projektet har producerat en övergripande bild av stenmaterialbehoven i Österbotten samt en långsiktig plan för inriktning av verksamheten med hänsyn till hållbar användning av naturresurserna. Med hjälp av projektet har strävats efter att trygga tillgången på stenmaterial för samhällsbyggande, skydda tillgången på grund-

vattenreserver som är viktig för vattenförsörjningen samt skydda mark- och bergsformationer som är värdefull med tanke på den biologiska, geologiska och landskapliga helheten.

Följande separata konsultutredningar har producerats inom ramen för POSKI-projektet:

- Naturstensmaterial och ersättande återvunnet material – användande och prognos av behovet, AFRY 2022.
- Österbottens och Södra Österbottens stenmaterialutredning tillhörande POSKI-projektet, GTK 2022.
- Natur- och landskapsinventering av potentiella stenmaterialområden, EcoChange Oy 2021–2022, Maveplan Oy 2023.

Det centrala målet för POSKI-projektet har varit att granska nuläget i områden som i den föregående utredningen anvisades för tagande av marksubstanser och bergmaterial men som ännu inte öppnats upp för omfattande marktäkt samt att vid behov uppdatera klassificeringen. Områden som lämpar sig för marksubstans- och bergmaterialtäkt har också bedömts enligt var man har kunnat se särskilda behov av till exempel marksubstanser för byggande. Med beaktande av framtidens stenmaterialbehov och de relativt små grus- och sandreserverna som lämpar sig för täkt i områdena beslöts det att i POSKI-projektet koncentrera sig särskilt noggrant på att behandla bergmaterialområden.

Antalet uppdaterade POSKI-bergstensmaterialområden i Österbotten är 71. De utvärderade områdenas mängd av bergstensmaterial är sammanlagt ca 97 milj. m^3. Av dessa är 34 st. lämpliga områden för bergtäkt (naturinventerade M-områden). Deras sammanlagda yta är 323 ha och mängden material 42,3 milj. m^3. På dessa för bergtäkt lämpade områden är 4,1 milj. m^3 stenmaterial av klass A (TVH 1988), 7,1 milj. m^3 stenmaterial av klass I, 18,7 milj. m^3 stenmaterial av klass II och 12,4 milj. m^3 stenmaterial av klass III eller >III.

Antalet nya potentiella POSKI-bergstenmaterialområden i Österbotten är 17, varav 5 är lämpliga områden för bergtäkt (naturinventerade M-områden). Deras sammanlagda yta är 313 ha och den uppskattade mängden stenmaterial är 59 milj. m^3.

I stenmaterialtillgångarna i de nya områden som lämpar sig för bergtäkt i Österbotten finns enligt användningsklasserna (5–1) material för bärande konstruktioner (användningsklass 3) och material som lämpar sig för betong (användningsklass 2). Material för användningsklass 1, som är lämpligt för mindre krävande konstruktioner såsom infrastruktur och husbyggnad, fås i praktiken från alla områden av högre klass men även från områden med endast material av klass 1.

Principerna för POSKI-klassificeringen av marksubstans- och bergmaterialområden i Österbotten och Södra Österbotten.

Område som lämpar sig för marksubstans- eller bergmaterialtäkt, M

- Området ligger inte på ett klassificerat grundvattenområde
- I området finns för täktverksamhet inga kända hinder enligt marktäkts- eller naturvårdslagen
- I området har inte observerats några betydande natur- eller landskapsvärden utifrån närmare natur- och landskapsinventeringar
- Täktmöjligheterna prövas i varje enskilt fall i samband med tillståndsbehandlingen
- De undersökningar som gjorts i samband med POSKI-projektet kan utnyttjas i tillståndsprocessen
- Områdets marksubstans- och stenmaterialtillgångar är regionalt eller lokalt betydande på grund av kvaliteten, mängden och/eller läget
- I området har gjorts en natur- och landskapsinventering i samband med POSKI-projektet

Område som delvis lämpar sig för marksubstans- eller bergmaterialtäkt, O

- I området kan finnas små ytor med hänsynskrävande natur- eller landskapsvärden, t.ex. viktiga livsmiljöer enligt skogslagen, andra naturvärden, fornminnesobjekt eller grundvattenområden (dessa undantag anges i materialets attributdata)
- Områdena kan delvis ligga i närheten av bosättning/infrastruktur (täktverksamhet anvisas inte på områden som ligger närmare bosättning än de allmänt tillämpade skyddsavstånden)
- Täktmöjligheterna prövas fallspecifikt i samband med tillståndsbehandlingen
- Undersökningar som gjorts i samband med POSKI-projektet kan utnyttjas i tillståndsprocessen

Område som är olämpligt för marksubstans- eller bergmaterialtäkt, E

- I området finns kända värden/faktorer som står i strid med omfattande marksubstans- och bergmaterialtäkt. Till dessa hör till exempel klassificerade grundvattenområden, skydds- och Natura 2000-områden, värdefulla landskapsområden som anvisats i landskapsplanen, nationellt värdefulla landskapsområden och värdefulla åsområden.
- Områden som ligger helt och hållet inom influensområdet för bosättning och/eller infrastruktur

*De viktigaste geografiska datamängderna och kunskapskällorna för den uteslutande analysen samt tillämpade skyddszoner. *Allmänt tillämpade skyddszoner i POSKI-utredningar, **Promemoria om förfarandet i anslutning till stora rovfåglar 31.5.2022.*

Geografisk datamängd som använts i analysen	Källa	Skyddszonens bredd, om en sådan används
Landskaps-, tätortsfunktions-, skydds- och kulturarvsområden i landskapsplanerna	Landskapsförbunden	
Rekreationsområden i landskapsplanerna	Landskapsförbunden	
Bostads- och fritidsbyggnader	LMV	100 m / 500 m*
Byggda kulturmiljöer av riksintresse (RKY)	Museiverket	
Nationellt värdefulla landskapsområden (VAMA)	Finlands miljöcentral SYKE	
Fornlämningsområden och -objekt	Museiverket	
Vattenområden (nätverket av fåror samt större vattendrag)	Finlands miljöcentral SYKE	100 m
Värdefulla bergsområden	Finlands miljöcentral SYKE	
Nationellt värdefulla moränformationer	Finlands miljöcentral SYKE	
Nationellt värdefulla vind- och strandavlagringar	Finlands miljöcentral SYKE	
Nationellt värdefulla stenfält	Finlands miljöcentral SYKE	
NATURA 2000-områden	Finlands miljöcentral SYKE	
Naturskydds- och ödemarksområden	Finlands miljöcentral SYKE	
Områden som ingår i naturskyddsprogram (inkl. skyddsprogrammet för åsar 198	Finlands miljöcentral SYKE	
Kända boträd för kungsörn, havsörn och fiskgjuse	NTM-centralen, SYKE	1000 m / 500 m / 500 m**
Värdefulla livsmiljöer enligt skogslagen	Skogscentralen	
Grundvattenområden	SYKE, NTM-centralerna	

Processen för klassificering av potentiella stenmaterialområden gjordes så att det ursprungliga POSKI-materialet som grundar sig på stenmaterialreserverna samt de nya bergmaterialområdena bedömdes med hjälp av miljökriterierna i marktäktslagen, miljöskyddslagen, vattenlagen, naturvårdslagen, lagen om fornminnen, markanvändnings- och bygglagen samt skogslagen. Dessa stenmaterialområden klassificerades i tre olika grupper; område som lämpar sig för marksubstans- eller bergmaterialtäkt (M), område som delvis lämpar sig för marksubstans- eller bergmaterialtäkt (O) och område som är olämpligt för marksubstans- eller bergmaterialtäkt (E).

Värdefulla objekt och livsmiljöer ställdes utanför de potentiella områdena med hjälp av en uteslutande analys. Analysen gällde objekt som i POSKI-projektet 1994–1997 angetts som lämpliga (M) och delvis lämpliga (O) för marktäkt. Dessutom granskades områden som tidigare betraktats som olämpliga (E) med hjälp av samma material med tanke på eventuella förändringar. Den geografiska datamängd som användes i analysen fungerade som avgränsande faktor även i letandet efter nya bergmaterialområden.

Planlösning

Anvisandet av stenmaterialtillgångar i Österbottens landskapsplan 2050 baserar sig på de undersökningar om bergmaterialområden samt sand- och grusområden som gjorts i projekten för samordning av grundvattenskyddet och stenmaterialförsörjningen (POSKI) 1994–1997 och nu 2020–2023.

Områden som klassificerats som lämpliga för marktäkt (M) i utredningen anvisas i Österbottens landskapsplan 2050.

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

eo Viktigt område för stenmaterialförsörjning (eo)

Beskrivning av beteckningen: Med egenskapsbeteckningen anvisas områden, på vilka det finns jordarts- eller berggrundsstenmaterialresurser som kvantitativt eller kvalitativt är betydande för stenmaterialförsörjning. Områdena anvisas med en objektsbeteckning. Avgränsningen av områdena preciseras då täktförutsättningarna utvärderas enligt marktäktslagens krav.

Planeringsbestämmelse: Områdesanvändning och åtgärder ska planeras och genomföras så att förutsättningarna för stenmaterialtäkt bevaras, nödvändig infrastruktur tryggas samt kulturmiljö-, landskaps- och naturvärden samt vattenskyddsmål beaktas. Vid planering och drift av stenmaterialtäkt ska områdets användning efter avslutad täkt beaktas. Då täktverksamheten upphör ska användningen av området anpassas till omgivande områdesanvändning och naturförhållanden. Vid bergtäkt ska koncentration eftersträvas och miljökonsekvenserna ska avgränsas till att bli så små som möjligt.

6.13 ÖVRIGA PLANBETECKNINGAR OCH PLANERINGSBESTÄMMELSER

Regionalt nätverk av skjutbanor

Enligt **de riksomfattande målen för områdesanvändningen** ska i områdesanvändningsplaneringen lämnas ett tillräckligt stort avstånd mellan verksamheter som orsakar olycksrisker och verksamheter som är känsliga för effekterna. De behov som gäller samhällets övergripande säkerhet, i synnerhet försvarets behov ska beaktas.

Syftet med **lagen om skjutbanor (763/2015)** är att främja ett tryggt hobbyskytte, säkerheten på skjutbanor och i omedelbar närhet av dem samt en planmässig utveckling av ett nätverk av skjutbanor i varje landskap. Som ett resultat av lagändringen uppgjorde Österbottens förbund 2015 en utredning över skjutbanor tillsammans med Södra Österbottens och Mellersta Österbottens förbund.

Målsättningen är att utveckla ett täckande nätverk av skjutbanor i Österbotten. I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas åtta regionalt betydande skjutbanor, dvs. banor där antalet skott är över 10 000 per år. Dessa är: Larsmo skjutbana, Spituholmens skjutbana i Jakobstad, Skärgårdens skjutbana i Korsholm, Stenträskets sportskyttecentrum i Vasa, Tallmossens skjutbana i Malax, Waterloo skjutbana i Korsnäs samt Eidets skjutbana och Sparbankens Biathlon Arena i Närpes.

Planbeteckningar och planeringsbestämmelser

ea Skjutbana (ea)

Beskrivning av beteckningen: Med objektsbeteckningen anvisas utomhusskjutbanor.

Byggbestämmelse: Vid förverkligandet och utvecklandet av skjutbanan ska tillräckliga skyddsområden reserveras eller tekniska lösningar användas för att förhindra betydande miljöstörningar och eliminera säkerhetsrisker.

EP Försvarsmaktens område (EP)

Beskrivning av beteckningen: Med områdesreserveringsbeteckningen anvisas ett område i Malax kommun som är i Försvarsmaktens användning och till vilket allmänheten inte har tillträde.

Planeringsbestämmelse: I den mer detaljerade planeringen ska förutsättningarna för Försvarsmaktens verksamhet tryggas och den allmänna säkerheten samt miljövärden beaktas.

Datakommunikation

I Österbottens landskapsplan 2050 anvisas en tillförlitlig robust infrastruktur för bredband med mycket hög kapacitet.

Datakommunikationsförbindelse

Beskrivning av beteckningen: Med utvecklingsprincipsbeteckningen anvisas ett datakommunikationsnät med mycket hög kapacitet som sammanbinder kommuner och orter inom landskapet och som ansluts till nationella och internationella knutpunkter.

Planeringsrekommendation: Handlingsplaner på både regional och lokal nivå för att nå de strategiska målen ska uppgöras.

Waterloo, Korsnäs. Foto: Christine Bonn.

Fiske

Fisket i Österbotten är betydande nationellt sett. Nästan 30 % av de yrkesfiskare som fiskar till havs i Finland är österbottningar. Av den totala fiskfångsten i havet på ca 86 700 ton år 2022 fångades 16 500 ton i Österbotten. Fångsterna domineras av strömming, vassbuk, nors, braxen, abborre, sik och gädda. Den näst största fiskehamnen i landet, Ådskär, finns i Kaskö.

Fritidsfisket har en stor roll inom fiskerihushållningen i Österbotten. De österbottniska fritidsfiskarnas årliga fångst uppgår till ca 4 000 ton. För många i Österbotten är fiske en viktig fritidssysselsättning, rekreationsform och källa till självhushållning.

Enligt **markanvändnings- och bygglagens** 5 § är målet för områdesanvändningen bl.a. att främja näringslivets verksamhetsbetingelser och i 28 § anges att när en landskapsplan utarbetas ska särskild vikt fästas vid att region- och samhällsstrukturen blir ändamålsenlig och att verksamhetsbetingelser för näringslivet i landskapet ordnas. Enligt **de riksomfattande målen för områdesanvändningen** bör förutsättningar för att utveckla näringsverksamhet skapas. Även ett hållbart nyttjande av naturtillgångar bör främjas.

Finlands havsplan 2030 omfattar Finlands territorialvatten och ekonomiska zon. Planens målsättning är att samordna olika branschers behov och på så sätt skapa bättre förutsättningar för marina näringar och förbättra den marina miljöns tillstånd. I havsplanen anvisas både viktiga områden för fisket och områden får vattenbruk.

Enligt **Österbottens landskapsstrategi** ska Österbotten år 2050 vara en ledande region för hållbar utveckling med blomstrande näringsliv, vilket bl.a. betyder en region där försörjningsberedskapen gällande primärproduktionen är god.

Den österbottniska kusten med sina å- och älvmynningar, havsvikar, glosjöar och andra grunda vattenområden erbjuder områden med goda förhållanden för många fiskarters lek- och yngelproduktion. Detta ger goda förutsättningar för ett stabilt yrkesfiske. Hela den Österbottniska kustremsan utgör ett sammanhängande och viktigt område för det kustnära fisket.

Eftersom hela havsområdet utgör ett viktigt område för fisket anvisas inga viktiga områden för fisket i Östertbottens landskapsplan 2050. Planen skapar ändå goda förutsättningar för fiskerinäringen genom en allmän planeringsbestämmelse för fisket. I planen anvisas ett tillräckligt antal fiskehamnar med behövlig infrastruktur, fiskestödjepunkter samt fartygs- och båtleder. Dessutom omnämns i planeringsbestämmelserna för t.ex. områden för vindkraftverk att konsekvenserna för fisket ska beaktas.

Allmän planeringsbestämmelse för fisket

Vid planering och förverkligande av områdesanvändning och åtgärder i havsområdet ska förutsättningarna för fisket tryggas samt fiskeriområdenas nyttjande- och vårdplaner beaktas.

6.14 MILJÖUTMANINGAR I ÖSTERBOTTEN

Klimatförändring och översvämning

Enligt FN:s klimatpanel IPCC kommer klimatförändringen att för Finlands del öka medeltemperaturen, öka nederbörden speciellt vintertid men samtidigt förkorta snösäsongen, förändra den termiska tillväxtperiodens längd samt i allmänhet ändra väderfenomenens styrka och/eller frekvens. Översvämningar kommer sommartid att orsakas av lokala skyfall, och vintertid av förändringar i smältningstidpunkter och vinterregn.

Meteorologiska institutet, Finlands miljöcentral och LUKE upprätthåller tillsammans webbplatsen www.klimatguiden.fi där forskningsinformation om klimatförändringen presenteras.

Planering av hanteringen av översvämningsrisker och Österbottens översvämningsområden

På basis av lagen (620/2010) och förordningen (659/2010) om hanteringen av översvämningsrisker genomfördes en preliminär bedömning av översvämningsriskerna i Finland för första gången år 2011. Under den andra planeringsomgången år 2018 gjordes en ny granskning av den preliminära bedömningen och uppgifterna uppdaterades. När det gäller översvämningar från vattendrag och havet är det närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna) som har planeringsansvaret och när det gäller dagvattenöversvämningar ligger ansvaret på kommunerna. Som ett resultat av den preliminära bedömningen angav jord- och skogsbruksministeriet på NTM-centralen i Södra Österbottens område fem områden med betydande översvämningsrisk:

- Lappo å: Lappo
- Kyro älv: Ylistaro-Kvevlax
- Kyro älv: Ilmajoki-Seinäjoki
- Toby-Laihela å: Laihela-Toby-Runsor
- Lappfjärds å: Lappfjärd

För områden med betydande översvämningsrisk grundades översvämningsgrupper som uppdaterar målen och planerna för hanteringen av översvämningsrisker. En ny preliminär bedömning av översvämningsrisker har gjorts och ett förslag över områden med betydande översvämningsrisk ska godkännas av jord-och skogsbruksministeriet under 2024 .I förslaget har fyra områden på NTM-centralen i Södra Österbottens område bedömts ha betydande översvämningsrisk:

- Kyro älv: Ylistaro-Kvevlax
- Kyro älv: Ilmajoki-Seinäjoki
- Toby-Laihela å: Laihela-Toby-Runsor
- Lappfjärds å: Lappfjärd

I den nya preliminära bedömningen har man också strävat efter att identifiera andra områden med översvämningsrisk. Dessa områden uppfyller inte lagens kriterier för områden med betydande översvämningsrisk, men är regionalt viktiga. Även dessa områden bedömdes på nytt under år 2024. Med hjälp av avgränsningarna strävar man efter att påvisa de tätortsområden där det eventuellt finns ett behov av att göra noggrannare översvämningskarteringar för att identifiera riskerna. Dessa områden har dock inte avgränsats på enhetliga grunder på nationell nivå. I Österbotten är dessa områden:

- Kronoby å: Kronoby tätort
- Esse å: nedre loppet av Esse å
- Lappo å: Nykarleby tätort
- Kimo å: Kimo-Oravais (Vörå)
- Vörå å: Vörå tätort

Utöver områdena med betydande översvämningsrisk har översvämningskartor utarbetats och utarbetas även i fortsättningen för andra översvämningsområden med beaktande av bland annat kommunernas behov.

I de riksomfattande målen för områdesanvändningen sägs följande om översvämningar: ”Man bereder sig på extrema väderförhållanden och översvämningar samt på verkningarna från klimatförändringen. Nytt byggande placeras utanför områden med översvämningsrisk eller också säkerställs hanteringen av översvämningsriskerna på annat sätt.” Ett område med översvämningsrisk kan anses omfatta alla översvämningskänsliga områden, även sådana, där det inte finns egentliga riskobjekt t.ex. byggnader. Ett översvämningshotat område kan dock ändras till ett område med översvämningsrisk, om översvämningarna inte beaktas i planeringen av områdesanvändningen. Materialet med vatten- och havöversvämningskartor finns på webbtjänsten www.vesi.fi/tulvakarttapalvelu och kan laddas ner på Finlands miljöcentrals webbtjänst för nedladdningsbar geografisk information (LAPIO) samt en öppen gränssnittstjänst som kan tas i bruk. För att underlätta bedömning av översvämningsrisker har Finlands miljöcentral (SYKE) utvecklat en s.k. preliminär dagvattenöversvämningskarta över Finlands tätorter och detaljplanerade områden. Kommunerna får lösen till tjänsten genom att registrera sig.

Allmän planeringsbestämmelse för beaktande av översvämningsrisken

Vid planering av områdesanvändning och åtgärder ska minimering av risker på grund av extrema väderförhållanden och översvämningar eftersträvas. Ny bebyggelse ska inte placeras i områden med översvämningsrisk. Från detta kan avvikas ifall översvämningsriskerna bevisligen kan kontrolleras. Vid planering av områdesanvändning och åtgärder rekommenderas att Översvämningscentrets tjänst över översvämningskartor och Finlands miljöcentrals dagvat-

tenöversvämningskarttjänst används. Planer för dagvattenhantering ska utarbetas i samband med den mer detaljerade planeringen.

Ytvattnens tillstånd

Åarna och älvarna är till största delen närings- och humusrika i Österbotten. Förutom eutrofieringen förekommer försurningsproblem och metallbelastning i åarnas och älvarnas nedre lopp, främst på grund av dränering av sura sulfatjordar. Åar och åmynningar har även genomgått fysiska förändringar med rensningar och invallningar för att bland annat skydda intilliggande områden mot översvämningar. Enligt den senaste ekologiska klassificeringen som utfördes 2019 är det ekologiska tillståndet på ytvattnet i åarna och älvarna huvudsakligen otillfredsställande.

Merparten av belastningen på kustvattnen kommer med å- och älvvattnen och härstammar från jordbruket. Dessutom belastas havet av renat avloppsvatten från bosättning och industri men även lokalt av glesbebyggelse och pälsdjurshushållning. Industrins och samhällenas punktutsläpp i vattendragen har med tiden klart minskat och också en minskning av diffusa utsläpp är skönjbar. Nya utmaningar ger däremot klimatförändringen vars inverkan på transporten av näringsämnen, partiklar och humus via älvarna till kustvattnet hotar öka. Enligt den senaste ekologiska klassificeringen som utfördes 2019 är kvaliteten på kustvattnet vid å- och älvmynningarna otillfredsställande, i inre skärgården måttlig och i yttre skärgården och i öppna havet god. Kvarkens och Bottniska vikens tillstånd har försämrats men uthavet hör ännu till de renaste i Östersjön.

I Finland är områdena med sura sulfatjordar de största i Europa. Områdena ligger huvudsakligen längs väst- och sydvästkusten. Jordarna ger upphov till skadliga följder i och med att försurningsprocessen startar när de sulfidhaltiga markskikten lyfts upp ovanför grundvattenytan och syresätts. Problemen i vattenmiljön förvärras när skadliga ämnen som lösts upp av regnen transporteras ut i vattnet.

Markdränering inom jord- och skogsbruket och för andra syften är en central faktor när det gäller uppkomst av försurning. Därför är det viktigt att man tar hänsyn till de sura sulfatjordarna när typ av dräneringssystem väljs och då dräneringssystemen används och upprätthålls liksom även i annan områdesanvändning.

År 2011 drog jord- och skogsbruksministeriet tillsammans med miljöministeriet upp riktlinjer för minskning av olägenheterna från sura sulfatjordar fram till 2020. Riktlinjerna fokuserar särskilt på att förebygga uppkomsten av och bekämpa olägenheterna från de sura sulfatjordarna, samt att kartlägga och klassificera sura sulfatjordar. Strategin uppdateras och beräknas vara färdig under 2024. De områden som Geologiska forskningscentralen kartlagt finns tillgängliga i följande karttjänst: http://gtkdata.gtk.fi/hasu/index.html.

Allmän planeringsbestämmelse för sura sulfatjordar

Planering av områdesanvändning ska basera sig på tillräcklig information om sura sulfatjordar, var de finns, deras kvalitet och de risker som de ger upphov till. Ny verksamhet ska placeras så att dräneringsbehovet inte ökar.

Buller och bullerolägenheter

Buller är en av de mest kända miljöolägenheterna och har även identifierats som ett betydande hälsoproblem. Buller som förekommer i människans levnadsmiljö kallas miljöbuller. Miljöbullret påverkar kvaliteten på livsmiljön och trivseln, människans hälsa och övrigt välmående och det är även känt att buller inverkar på djur och natur.

Bullerkällor

De vanligaste miljöbullerkällorna är trafiken, industrin, byggarbete, utomhusevenemang samt bullriga fritidsverksamheter såsom skjutbanor och motorsportbanor. Trafikbuller omfattar buller som orsakas av väg-, flyg-, järnvägs- och vattentrafik. De vägar som orsakar det mest betydande trafikbullret i Österbotten är riksväg 3, riksväg 8 och Strandlandsvägen.

Att placera verksamhet som t.ex. vindkraftverk i miljöer som tidigare varit bullerfria ökar upplevelsen av deras buller som störande redan vid låga ljudnivåer.

Enligt de riksomfattande målen för områdesanvändningen ska ett tillräckligt stort avstånd lämnas mellan verksamheter som orsakar skadliga hälsoeffekter och verksamheter som är känsliga för effekterna eller också ska riskerna hanteras på annat sätt. Buller kan räknas till verksamheter som kan orsaka skadliga hälsoeffekter. Buller påverkar även djur negativt såväl på land som i havet. Buller kan leda till att djurens reproduktionsförmåga försämras och att de tvingas lämna sina livsmiljöer. I haven påverkas djurens hörsel negativt av buller.

Allmän planeringsrekommendation för tysta områden

Vid planering och förverkligande av områdesanvändning och åtgärder ska de tysta områden samt deras närområden beaktas så att det är möjligt att njuta av naturens ljud och tystnaden. Upplevelsen av tystnaden i rekreationsområden som ligger i tätorter eller i deras närhet ska sättas i relation till de omkringliggande verksamheternas art. I tysta områden kan skogsbruksåtgärder utföras samt verksamhet som stöder rekreations-

Statsrådets beslut från år 1992 om riktvärden för bullernivåer samt förordningen om riktvärden för utomhusbuller från vindkraftverk från år 2015.

Allmänna riktvärden för bullernivåer	**LAeq dagtid kl. 7–22**	**LAeq nattetid kl. 22–7**
Områden som används för boende, rekreationsområden i tätorter eller i tätorternas omedelbara närhet samt områden som betjänar vård- och läroanstalter	55 dB	45 – 50 dB
Områden som används för fritidsboende, campingområden, rekreationsområden utanför tätorterna och naturskyddsområden	45 dB	40 dB
Riktvärden för vindkraftverkens utomhusbuller		
Bestående bosättning, fritidsbosättning, vårdanstalter, läroanstalter (inget nattligt värde), rekreationsområden (inget nattligt värde), campingområden	45 dB	40 dB
Nationalparker	40 dB	40 dB

användning.

Ljusföroreningar

Ljusföroreningar uppstår då platser upplyses mer än det är nödvändigt eller då ljuskällor riktas så att de tidvis eller konstant bländar. Någon vedertagen definition finns inte för ljusföroreningar men då ljuset från konstgjord belysning blir för starkt, störande eller skadligt benämns det som ljusförorening.

Ljuskällor

Det är främst den nattliga belysningen som orsakar ljusföroreningar vilket medför att natthimlen blir diffus så att stjärnhimlen och skymningsljuset inte går att uppleva.

Trafiken längs upplysta landsvägar och gator är en av de största ljusföroreningskällorna. Trafiken till havs förorenar havsområden med ljus även på grund av fyrarna, som sänder ut sitt bländande strålkastarljus.

Städernas och tätorternas upplysta byggnader är en annan av de största ljusföroreningskällorna. Detta på grund av att upplysning av byggnader, gårdar och vägar ökat. Regionala ljusföroreningskällor i Österbotten är växthus, som är starkt upplysta, och vindkraftverk, som med sina blinkande lampor verkar störande för boende.

Enligt de riksomfattande målen för områdesanvändningen ska ett tillräckligt stort avstånd lämnas mellan verksamheter som orsakar skadliga hälsoeffekter och verksamheter som är känsliga för effekterna eller också ska riskerna hanteras på annat sätt.

Ljusföroreningarna kan räknas till verksamheter som kan orsaka skadliga hälsoeffekter eftersom störande ljus nattetid kan orsaka sömnproblem, vilket i sin tur ger ökad benägenhet för andra sjukdomar. Ljusföroreningar påverkar även djur- och växtriket. Speciellt djurens orienteringsförmåga påverkas av ljusföroreningar.

Allmän planeringsrekommendation för mörka områden

Vid planering och utveckling av områden som finns inom zonerna med typisk mörk himmel eller landsbygdshimmel ska uppmärksamhet fästas vid den upplevelsepotential som mörkret erbjuder.

7. Konsekvensbedömning

Enligt markanvändnings- och bygglagens 9 § ska en plan grunda sig på planering som omfattar bedömning av de betydande konsekvenserna av planen och på sådana undersökningar och utredningar som planeringen kräver. När en plan utarbetas ska miljökonsekvenserna, inklusive de samhällsekonomiska, sociala, kulturella och övriga konsekvenserna av planen utredas i nödvändig omfattning. Utredningarna ska omfatta hela det område där planen kan tänkas ha väsentliga konsekvenser.

Enligt markanvändnings- och byggförordningens (MBF) 1 § ska tidigare gjorda utredningar samt andra omständigheter som inverkar på behovet av utredningar beaktas. Utredningarna ska innehålla tillräckliga uppgifter för att det ska vara möjligt att bedöma vilka betydande direkta och indirekta konsekvenser som genomförandet av planen har för:

- människors levnadsförhållanden och livsmiljö
- marken och berggrunden, vattnet, luften och klimatet
- växt- och djurarter, naturens mångfald och naturresurserna
- region- och samhällsstrukturen, samhälls- och energiekonomin och trafiken
- stadsbilden, landskapet, kulturarvet och den byggda miljön
- utvecklingen av en fungerande konkurrens inom näringslivet

7.1 SAMMANDRAG ÖVER BEDÖMNINGEN

Målsättningen

Syftet med konsekvensbedömningen av Österbottens landskapsplan 2050 var att granska hur målen för Österbottens landskapsstrategi och Österbottens landskapsplan 2050 samt markanvändnings- och bygglagens krav på landskapsplanens innehåll och de riksomfattande målen för områdesanvändningen uppnås i landskapsplanen.

Metoder

I konsekvensbedömningen användes som metod en sakkunnigutvärdering, där de utredningar som gjorts till grund för landskapsplanen och deras konsekvenser för markanvändningslösningen granskades. I konsekvensbedömningen bedömdes konsekvenserna temavis, med beaktande av landskapsplanbeteckningarna och tillhörande planeringsbestämmelserna. Helhetskonsekvenserna bedömdes utifrån den tematiska konsekvensbedömningen med beaktande av de sammantagna konsekvenserna och konsekvenserna över landskapsgränserna. Konsekvenserna bedömdes i planprocessens samtliga faser och på den nivå och den noggrannhet som landskapsplanen förutsätter i egenskap av översiktlig plan. Konsekvensbedömningen gjordes av Sweco Finland Oy i samarbete med landskapsplanens samarbetsgrupp, konsekvensbedömningsgrupp och enheten för områdesplanering vid Österbottens förbund.

Resultat

Styrkorna i Österbottens landskapsplan 2050 framträder mångsidigt i landskapsplanens samtliga teman. Regionstrukturen stödjer i hög grad landskapsplanens mål om en livskraftig och konkurrenskraftig regionstruktur som bildar nätverk både inom landskapet och mellan grannlandskapen. Landskapsplanens trafiksystemlösningar är fungerande och de olika trafikformerna kompletterar varandra. De ekologiska förbindelserna förbinder skyddsområden och enhetliga naturområden med varandra. De nya infrastrukturprojekten förbättrar avsevärt näringslivets verksamhetsbetingelser och förbättrar landskapets självförsörjning i fråga om arbetsplatser. Den övergripande förskjutningen av tyngdpunkten i energiförsörjningen till förnybara energiproduktionsformer ses som en särskild styrka hos landskapet.

I landskapsplanen har identifierats naturligt livskraftiga centrum, fördelaktiga områden för företagsverksamhet och logistiska knutpunkter. Nya bostads-, service- och arbetsplatsområden är fördelaktigt placerade med avseende på en enhetlig samhällsstruktur och hållbar kollektivtrafik. Från hamnområdena utgår handelssjöfart till hela världen och mellan Vasa och Umeå finns person- och godstrafik på Europaväg E12, vilket stödjer en effektiv trafiksystemhelhet. De riktgivande frilufts-, cykel- och paddlingslederna bildar ett heltäckande nätverk av rekreationsområden i landskapet tillsammans med utvecklingsområdena för turism och rekreation. Bestämmelserna och beteckningarna med anknytning till kulturmiljöer och landskap har en betydande positiv inverkan på dessas bevarande och utveckling i enlighet med landskapsplanens mål.

Samhällsstrukturens förtätning påverkar tillgängligheten till service och arbetsplatser samt utbudet av kollektivtrafik. Utvecklandet av infra-

Kraftöverföring. Foto: Christine Bonn.

struktur för biogas och vätgasnätverk ses som en möjlighet ur konsekvensbedömningens synvinkel. Landskapsplanen främjar användningen av grundvatten som hushållsvatten. Vind- och solenergi har positiva effekter genom att den förbättrar luftkvaliteten samt minskar utsläppen av växthusgaser, som påskyndar klimatförändringen. De lösningar som stödjer infrastrukturen är fungerande och konsekvenserna ses som positiva även ur försörjningsberedskapens och den totala säkerhetens synvinkel. Den goda tillgänglighet, den flerkärniga regionstruktur och det effektiva trafiksystem som landskapsplanen möjliggör stöder positiva konsekvenser för näringslivet. Företags- och arbetsplatsområden är anvisade på platser som är fördelaktiga med avseende på logistik och tillgänglighet och där det finns tillväxt- och utvidgningsmöjligheter.

Som potentiella hot sågs i konsekvensbedömningen ett eventuellt ökat bilberoende särskilt i områden där utbudet av kollektivtrafik är svagt. Avbrott i de ekologiska korridorerna och splittring av grönmiljön när trafikprojekt genomförs kan inverka negativt. Det nuvarande stamnätets tillräcklighet ses som ett hot i Österbotten, på samma sätt som i övriga Finland. Konstruktioner i anslutning till projekt för förnybar energi, såsom kraftledningar och elstationer samt gasledningar och områden för solkraftverk, kan ha lokala negativa konsekvenser för landsbygdslandskapet. Bergmaterialtäkt kan ha både negativa och positiva konsekvenser: å ena sidan tryggas marksubstansförsörjningen, men å andra sidan kan det uppstå negativa konsekvenser för yt- och grundvattnet.

Slutsatser

Som slutsats av konsekvensbedömningen konstateras att Österbottens landskapsplan 2050 förverkligar landskapsstrategins målbild och vision. Österbottens landskapsplan 2050 främjar också genomförandet av de krav på innehåll som ställs i markanvändnings- och bygglagen för en landskapsplan samt förverkligandet av de riksomfattande målen för områdesanvändningen.

8. Landskapsplanens rättsverkningar

8.1 ALLMÄNNA PRINCIPER FÖR LANDSKAPSPLANERS RÄTTSVERKNINGAR

Landskapsplanens rättsverkningar berör:

- utarbetande och ändring av general- och detaljplaner samt andra åtgärder enligt markanvändnings- och bygglagen för att reglera områdesanvändningen
- myndigheternas verksamhet då åtgärder som rör områdesanvändningen planeras och beslut om deras genomförande fattas
- genom skyddsbestämmelser, andra åtgärder som gäller byggande eller områdesanvändning

Landskapsplanen är en översiktlig plan över områdesanvändningen i landskapet eller ett delområde i landskapet (MBL 4§). Landskapsplanens karaktär framgår även av 25 § i MBL som definierar uppgifterna för planeringen på landskapsnivå och av 28 § som behandlar kraven på landskapsplanens innehåll.

Tolkningen av planen utgår ifrån att planen är översiktlig. Landskapsplanen tillåter i allmänhet en viss rörelsefrihet i mer detaljerad planläggning eller i andra åtgärder.

Grundläggande krav på innehållet i en landskapsplan kan anses vara att de riksomfattande målen för områdesanvändningen ska beaktas och konkretiseras samt att mål som beror på förhållandena och utvecklingsbehoven i landskapet eller regionen ska beaktas och lösningar för områdesanvändningen beträffande dem ska anges. Vid tolkningen av landskapsplanen betonas speciellt tryggandet av dessa mål.

8.2 LANDSKAPSPLANENS UTFORMNING, PLANBETECKNINGAR OCH PLANBESTÄMMELSER

Landskapsplanen presenteras på en karta. Till planen hör också planbeteckningar och planbestämmelser. Planbeskrivningen och konsekvensbedömningen som hör till landskapsplanen fastställs inte och har därmed inte direkta rättsverkningar.

Landskapsplanens innehåll och utformning påverkar planens styreffekt. Med landskapsplanbeteckningar uttrycker man landskapsplanens innehåll. Beteckningarna preciseras genom planbestämmelser som med beaktande av planens syfte och de krav som ställs på dess innehåll behövs när landskapsplanområdet planeras eller bebyggs. Planbestämmelser ska med hänsyn till landskapsplanens översiktliga karaktär tolkas allmänt.

I 10 § i MBF anges innehållet i planbeskrivningen. Planbeskrivningen förtydligar och preciserar plankartan och de beteckningar och bestämmelser som hör samman med den. Även om planbeskrivningen saknar direkta rättsliga verkningar, är den av stor betydelse vid tolkningen av planens innehåll och otta även av dess rättsverkningar.

Enligt 9 § i MBL ska en plan grunda sig på planering som omfattar bedömning av de betydande konsekvenserna av planen. I 1 § i MBF anges vilka konsekvenser som bör utredas.

8.3 LANDSKAPSPLANENS STYRANDE VERKAN FÖR OMRÅDESPLANERINGEN

Landskapsplanen ska tjäna till ledning när generalplaner och detaljplaner utarbetas och änd-ras samt när åtgärder annars vidtas för att reglera områdesanvändningen (MBL 32.1§). På området för en generalplan med rättsverkningar eller för en detaljplan gäller en landskapsplan inte, utom i fråga om verkan enligt 1 mom. när en plan ändras (MBL 32.3§).

Allmänna principer för planstyrningen

De centrala principerna i landskapsplanen och de planlösningar för landskapet som anges i landskapsplanen är utgångspunkten för den kommunala planläggningen. De principer för områdesanvändningen och områdesreserveringar som anges i landskapsplanen preciseras i den kommunala planläggningen genom general- och detaljplanläggningen.

Eftersom landskapsplanen bara tar upp sådana områdesanvändningsfrågor som är av betydelse åtminstone över kommungränserna har landskapsplanområdet ”vita områden”. Ett ”vitt område” i landskapsplanen styr då kommunplanläggningen och den övriga områdesanvändningen genom att visa att det på området inte finns några intressen på riksnivå, landskapsnivå eller regionnivå.

Godtagbar avvikelse från landskapsplanen

Omfattningen och placeringen av områdesre-

serveringar som angivits i landskapsplanen kan ändras eller frångås i en mer detaljerad plan förutsatt att de centrala lösningarna och målen tryggas i samma plan där man gör en avvikelse från lösningen i landskapsplanen. Grunderna för lösningen bör anges i planbeskrivningen. En godtagbar avvikelse kan dock inte avse en avvikelse från de centrala principerna i landskapsplanen och inte heller en avvikelse från ett läge som särskilt undersökts i landskapsplanen. Till de viktigaste principerna i landskapsplanen hör bl.a. i planen visade konkretiseringar av de riksomfattande målen för områdesanvändningen.

Lösningar som kräver ändringar i landskapsplanen

En planlösning som strider mot en lösning som angivits i landskapsplanen är inte genomförbar utan att landskapsplanen ändras. Undantag är en gemensam generalplan. Planlösningen kan anses strida mot landskapsplanen, om det inte är fråga om en precisering av landskapsplanen eller en godtagbar avvikelse.

8.4 LANDSKAPSPLANENS STYRANDE VERKAN FÖR ANNAN OMRÅDESPLANERING OCH MYNDIGHETSVERKSAMHET

Enligt 32 § i MBL tjänar landskapsplanen till ledning när åtgärder vidtas för att reglera områdesanvändningen. Bestämmelsen gäller beslutsfattande med stöd av markanvändnings- och bygglagen. Markanvändnings- och bygglagen förutsätter att myndigheterna beaktar landskapsplanen då de planerar åtgärder som gäller områdesanvändningen och beslutar om att vidta dessa åtgärder och försöka främja genomförandet av planen. Dessutom ska myndigheterna se till att åtgärderna inte försvårar genomförandet av planen. Landskapsplanens verkan för myndigheterna betonas i synnerhet då ändamålsenlighetsprövning ingår i myndighetens behörighet.

Landskapsplanens verkan för myndigheterna är i enlighet med 32.3 § i MBL inte i kraft på området för en generalplan med rättsverkningar eller för en detaljplan. En ny områdesanvändningslösning som anges i landskapsplanen kan vara en central grund då kommunplanernas aktualitet bedöms. I synnerhet det att något i kommunplanen står i konflikt med de i landskapsplanen tolkade riksomfattande målen för områdesanvändningen visar att kommunplanen inte längre är aktuell.

8.5 LANDSKAPSPLANENS FÖRHÅLLANDE TILL BESLUTSFATTANDE ENLIGT ANNAN LAGSTIFTNING

Mål och planer enligt markanvändnings- och bygglagen ska beaktas då man med stöd av annan lagstiftning planerar och fattar beslut om regleringen av områdesanvändningen enligt vad som föreskrivs i markanvändnings- och bygglagen och i speciallagar. Möjligheten att beakta landskapsplanen i myndigheternas beslutsfattande enligt speciallagstiftning varierar beroende på lagstiftningsområde. Ju större prövningsrätt den berörda lagen ger myndigheten, desto större möjlighet har den att beakta landskapsplanen och främja dess genomförande i beslutsfattande enligt annan lagstiftning.

Myndigheterna ska anpassa lösningar för områdesanvändningen på landskapsnivå till landskapsplanen. Landskapsplanen kan också vara en grund då ändring söks i ett beslut som fattats med stöd av en speciallag. Landskapsplanen kan inte innehålla planbestämmelser som strider mot annan lagstiftning.

8.6 INLÖSNINGSRÄTT

Bestämmelser om inlösning för genomförande av en landskapsplan ingår i 99 § i MBL.

Lagen gör det möjligt att använda inlösning för att anskaffa ett område när det är nödvändigt för att genomföra landskapsplanen för statens, regionens, samkommunens eller kommun-befolkningens gemensamma behov. Enligt 99.1 § i MBL kan dessutom miljöministeriet bevilja kommunen inlösningstillstånd när det allmänna behovet så kräver, bl.a. för kommunens planmässiga utveckling redan innan området planläggs.

Markanvändnings- och bygglagen förpliktar inte till inlösning. De i landskapsplanen anvisade områdena kan bli föremål för inlösning även på grundval av speciallagstiftning, t.ex. naturvårdslagen.

8.7 GODKÄNNANDE AV LANDSKAPSPLANEN

Landskapsplanen godkänns av det högsta beslutande organet för landskapsförbundet, dvs. landskapsfullmäktige.

Landskapsstyrelsen kan efter besvärstidens utgång på grundval av 201 § i MBL bestämma att en landskapsplan ska träda i kraft innan den vunnit laga kraft. Landskapsplanen träder sålunda i kraft för det område som berörs av bestämmelsen omedelbart efter landskapsfullmäktiges godkännandebeslut. I fråga om ett område som ikraftträdesbestämmelsen inte gäller vinner landskapsplanen laga kraft efter att besvärstiden hos förvaltningsdomstolen har gått ut eller om beslutet om godkännande dom överklagas, efter att förvaltningsdomstolen har fattat sitt beslut. Förvaltningsdomstolen kan också förbjuda att beslutet verkställs antingen på överklagandens begäran eller på domstolens eget initiativ.

9. Förverkligandet och uppföljning av landskapsplanen

Landskapets lagstadgade planeringssystem innehåller flera dokument. Österbottens landskapsstrategi omfattar två lagstadgade dokument, landskapsöversikten och landskapsprogrammet. Landskapsöversikten sträcker sig till år 2050 och i den beskrivs den önskade utvecklingen på lång sikt. Landskapsprogrammet omfattar åren 2022–2025 och i den specificeras de långsiktiga målen och beskrivs genomförandet av dem. Landskapsstrategin har en nära koppling till de flesta regionala utvecklingsdokument. De långsiktiga målen som fastställs i landskapsstrategin styr uppgörandet av landskapsplanen samt andra strategier och program.

Enligt markanvändnings- och bygglagen förverkligas landskapsplanen i första hand genom general- och detaljplanläggning samt genom myndigheters planer och åtgärder. Enligt lagen ska landskapsplanen tjäna till ledning när generalplaner och detaljplaner utarbetas, och myndigheterna ska i sina planer och åtgärder försöka främja genomförandet av landskapsplanen.

Österbottens förbund har ansvaret för att utarbeta Österbottens landskapsplan och är skyldig att följa upp genomförandet av planen och ge anvisningar för tolkningen av planen. I praktiken sker uppföljningen och ges anvisningarna genom samarbets- och utlåtandeförfarande. Ett aktivt samarbete med kommunerna och de regionala myndigheterna vid uppgörandet av planer ger den bästa garantin för planens styrande verkan och genomförande.

I 2 § i markanvändnings- och byggförordningen fastställs att de aktörer som står för uppföljningen av områdesanvändningen är Miljöministeriet, Närings-, trafik- och miljöcentralerna, landskapsförbunden samt kommunerna. I förordningen konstateras: ”Miljöministeriet ska svara för uppföljningen av områdesanvändningen och den byggda miljöns tillstånd och utveckling och se till att det finns behövliga datasystem för detta. Närings-, trafik- och miljöcentralen främjar och styr ordnandet av uppföljandet av områdesanvändningens och den byggda miljöns tillstånd och utveckling inom sitt verksamhetsområde samt svarar för sin del för ordnandet av nödvändig uppföljning. Förbundet på landskapsnivå ska inom sitt område svara för den uppföljning av områdesanvändningens, region- och samhällsstrukturens, den byggda miljöns samt kultur- och naturmiljöns tillstånd och utveckling som planering på landskapsnivå förutsätter. Kommunen ska inom sitt område svara för den uppföljning av områdesanvändningens, byggandets och den byggda miljöns samt kultur- och naturmiljöns tillstånd och utveckling som skötseln av planläggnings- och byggnadsväsendet förutsätter.”

Miljöförvaltningen har tagit fram och upprätthåller ett system för uppföljning av samhällsstrukturen (YKR). Systemet baserar sig på geografiskt lägesbunden data och det främjar uppfyllandet av markanvändnings- och bygglagens bestämmelser om uppföljning av den byggda miljön. YKR är avsett för uppföljning och analys av de förändringar som sker i samhällsstrukturen på lång sikt och det är därför mycket användbart inom landskapsplanläggningen och regionutvecklingen.

10. Källförteckning

- Arbets- och näringsministeriet (2017): Stadsrådets redogörelse om nationell energi- och klimatstrategi fram till 2030.
- Arbets- och näringsministeriet (2022): Klimatneutralt Finland 2035 – den nationella klimat- och energistrategin. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-827-1
- Falchi, Fabio; Cinzano, Pierantonio; Duriscoe, Dan; Kyba, Christopher C. M.; Elvidge, Christopher D.; Baugh, Kimberly; Portnov, Boris; Rybnikova, Nataliya A.; Furgoni, Riccardo (2016): Supplement to: The New World Atlas of Artificial Night Sky Brightness. GFZ Data Services. http://doi.org/10.5880/GFZ.1.4.2016.001
- Birdlife Finland, https://www.birdlife.fi/suojelu/alueet/iba/
- Europeiska kommissionen (2019): Översyn av genomförandet av EU:s strategi för grön infrastruktur.
- European Environment Agency (2023): Bullerföroreningar är fortfarande utbrett i Europa, men det finns metoder för att sänka volymen. https://www.eea.europa.eu/sv/miljosignaler/miljosignaler-2020/articles/bullerfororeningar-ar-fortfarande-utbrett-i
- FIFUR, https://fifur.fi/
- Fingrid Oyj, http://www.fingrid.fi/
- Fingrid Oyj (2023): Fingridin sähköjärjestelmävisio 2023.
- Fingrid Oyj (2023): Kantaverkon kehittämissuunnitelma 2024–2033.
- Fingrid Oyj ja Gasgrid Finland Oy (2023): Energian siirtoverkot vetytalouden ja puhtaan energiajärjestelmän mahdollistajina. Fingridin ja Gasgrid Finlandin yhteishankkeen loppuraportti.
- HELCOM Map and data service, https://maps.helcom.fi/website/mapservice/?datasetID=d27df8c0-de86-4d13-a06d-35a8f50b16fa
- Finlands havsplan 2030, Betydande naturvärden under vatten https://meriskenaariot.info/merialuesuunnitelma/sv/vm8-sve/
- Finlands havsplan 2030, Bevara, skydda och förbättra miljön och naturen https://meriskenaariot.info/merialuesuunnitelma/sv/bevara-skydda-och-forbattra-miljon-och-naturen/
- Finlands lag: Lag om skjutbanor 763/2015
- Finlands lag: Lag om utveckling av regionerna och genomförande av Europeiska unionens regional-och strukturpolitik (756/2021)
- Finlands lag: Markanvändnings- och bygglagen 132/1999
- Finlands lag: Naturvårdslagen 1096/1996
- Finsk Energiindustri. https://energia.fi/
- Finlands miljöcentral, http://www.ymparisto.fi/velmu
- Finlands miljöcentral, https://www.vesi.fi/
- Finlands miljöcentral (2020): Suomen ekologisesti merkittävät vedenalaiset meriluontoalueet (EMMA). https://ckan.ymparisto.fi/dataset/suomen-ekologisesti-merkittavat-vedenalaiset-meriluon-

toalueet-emma

- Jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet (2011): Riktlinjer för minskning av olägenheterna från sura sulfatjordar fram till år 2020.
- Jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet (2014): Kansallinen vesiviljelyn sijainninohjaussuunnitelma, Helsingfors.
- Jord- och skogsbruksministeriet (2018): Happamien sulfaattimaiden aiheuttamat haittojen vähentämisen suuntaviivat vuoteen 2020: Väliraportti.
- Jord- och skogsbruksministeriet 2022: Nationella skogsstrategin 2035.
- Jord- och skogsbruksministeriet, http://mmm.fi/sv/eu-och-internationella-fragor/gjp
- Jord- och skogsbruksministeriet, (2021): Program för en nationell reform av vattentjänster.
- Kekäläinen, Hannele ja Molander Lise-Lotte, Västra Finlands miljöcentral (2003): Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan perinnemaisemat – Ängar, hagmarker och skogsbeten i Södra Österbotten och Österbotten. Regionala miljöpublikationer 250.
- Helminen, Nurmio, Rehunen, Ristimäki, Oinonen, Tiitu, Kotavaara, Antikainen och Rusanen (2014): ”Kaupunki-maaseutu-alueluokitus: Paikkatietoihin perustuvan alueluokituksen muodostamisperiaatteet”, Suomen ympäristökeskuksen raportteja 25/2014.
- Marttunen, M., Grönlund, S., Hokkanen, J., Jantunen, J., Karjalainen, T. P., Luodemäki, S., ... & Vienonen, S. (2015). Hyviä käytäntöjä ympäristövaikutusten arvioinnissa. IMPERIA-hankkeen yhteenveto. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39/2015.
- Miljöministeriet (2002): Markanvändnings- och bygglagen 2000-publikationsserie: handledning 6, Landskapsplanens innehåll och utformning.
- Miljöministeriet (2002): Markanvändnings- och bygglagen 2000-publikationsserie: handledning 7, Landskapsplanens rättsverkningar.
- Miljöministeriet (2002): Markanvändnings- och bygglagen 2000-publikationsserie: handledning 8, Deltagande och bedömning av konsekvenser i landskapsplanläggningen, Miljöministeriet, Helsingfors 2002.
- Miljöministeriet (2003): Markanvändnings- och bygglagen 2000-publikationsserie: handledning 9, Tillämpning av de riksomfattande målen för områdesanvändningen i samband med planläggningen.
- Miljöministeriet (2003): Markanvändnings- och bygglagen 2000-publikationsserie: handledning 10, Beteckningar och bestämmelser i landskapsplaner.
- Miljöministeriet (2014): Kulturmiljöstrategi 2014–2020.
- Miljöministeriet (2015): Ett möjliggörande Finland som har en förmåga att förnya sig. En utvecklingsbild av regionstrukturen och trafiksystemet 2050.
- Miljöministeriet (2016). Tuulivoimarakentamisen suunnittelu. Päivitys 2016.
- Miljöministeriet (2016): Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa.
- Miljöministeriet (2017): Stadsrådets beslut om de riksomfattande målen för områdesanvändningen.
- Miljöministeriet (2020): Beaktande av kulturmiljöer av riksintresse vid planläggning och tillståndsförfarande.
- Miljöministeriet (2021): Finlands havsplan 2030.
- Miljöministeriet (2022): Från återvinning till cirkulär ekonomi: Riksomfattande avfallsplan fram till

2027. Miljöministeriets publikationer 2022:14. https://urn.f/URN:ISBN:978-952-361-266-2

- Miljöministeriet (2023): Ilmastonmuutos ja kulttuuriympäristö: Tunnistetut vaikutukset sekä hillinnän ja sopeutumisen edistäminen, Ympäristöministeriön julkaisuja 2023:3
- Miljöministeriet, https://ym.fi/sv/kulturmiljo
- Miljöministeriet, https://ym.fi/sv/landskapsvardsomraden
- Miljöministeriet, https://ym.fi/sv/naturens-mangfald
- Miljöministeriet, https://ym.fi/sv/sv/nationell-politik-for-biologisk-mangfald
- Museiverket, https://www.museovirasto.fi/sv/
- Museiverket, http://www.kulturmiljo.fi/
- Mattila Mirva, Undervisnings- och kulturministeriet (2022): Kulturarvet som en resurs för en hållbar framtid och ett gott liv Förslag till kulturarvsstrategi 2022–2030.
- Naturresursinstitutet, https://www.luke.fi/sv, http://stat.luke.fi/
- Nylands förbund (2011): ”Maatalouden kannalta hyvät ja yhtenäiset peltoalueet Uudellamaalla”, Uudenmaan liiton julkaisuja E 115–2001, Helsingfors.
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Tavastland, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland och Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten (2021): Vattentjänsternas utveckling och nuläge i Västra Finland. https://www.doria.fi/handle/10024/181618
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Tavastland, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland och Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten (2021): Västra Finlands vattentjänststrategi 2050. https://www.ely-keskus.fi/web/lantisen-suomen-vesihuoltostrategia-2050/
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten, Vasa stad, Storkyro, Korsnäs, Laihela, Malax, Korsholm, Oravais, Lillkyro och Vörå-Maxmo kommuner (2010): Översiktsplan för vattentjänsterna i Vasaregionen.
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten (2017): Vaasan satamatien ympäristövaikutusten arviointi.
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten (2017): Vaasan satamatie, Alustava yleissuunnitelma. Raportteja 7/2017
- Satakuntaförbundet (2016): Esiselvitys aurinkoenergian tuotantoalueista. Pöyry Finland Oy.
- Skogscentralen (2016): Österbottens skogsprogram 2016–2020.
- Skogscentralen. https://www.metsakeskus.fi/sv
- Social- och hälsovårdsministeriet (2022): Dricksvattendirektiv förbättrar befolkningens tillgång till uppgifterna om hushålls-vattnets kvalitet – Utkastet till regeringspropositionen på remiss. Pressmeddelande 1.3.2022. https://stm.fi/sv/-/dricksvattendirektiv-forbattrar-befolkningens-tillgang-till-uppgifterna-om-hushalls-vattnets-kvalitet-utkastet-till-regeringspropositionen-pa-remiss
- Statistikcentralen, https://www.stat.fi/
- Statsrådet (2022): Finlands bioekonomiska strategi. Högre mervärde på ett hållbart sätt. Statsrådets publikationer 2022:3. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-563-4
- Suomen Tuulivoimayhdistys ry - Finnish Wind Power Association, https://tuulivoimayhdistys.fi/

- Säkerhets- och kemikalieverket, https://tukes.fi/sv/industri/planering-av-markanvandning
- Trafikledsverket, https://vayla.fi/sv/miljo/landskap-och-kulturmiljo/landsvagarnas-vardefulla-objekt-musei-vagar-och-broar
- Undervisnings- och kulturministeriet, https://okm.fi/sv/-/faron-sopimus-voimaan-suomessa
- Vasa stad, https://www.vaasa.fi/sv/bo-och-lev/fritid/naturvasa/natur/landhojning/
- Vilen, Kohtala (2015): Ampumarataselvitys Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla. Vamk.
- Virtanen E.A., Lappalainen J., Nurmi M., Viitasalo M., Tikanmäki M., Heinonen J., Atlaskin E., Kallasvuo M., Tikkanen H., Moilanen A. (2022): Balancing profitability of energy production, societal impacts and biodiversity in offshore wind farm design. Renewable and Sustainable Energy Reviews, ISSN 1364–0321, Finlands miljöcentral
- Västra Finlands Miljöcentral, Jakobstad, Karleby, Nykarleby, Kronoby, Pedersöre och Larsmo (2009): Regional generalplan för vattentjänster, Ramboll Finland Oy.
- Österbottens fiskarförbund (2014): Nulägesanalys och utvecklingsmål 2014–2020 för fiskerinäringen i Österbotten, Vasa.
- Österbottens förbund (2010): Österbottens landskapsplan 2030, Planbeskrivning.
- Österbottens förbund (2012): ”Etapplandskapsplan 1: Lokalisering av kommersiell service i landskapet Österbotten”
- Österbottens förbund (2012): Förnybara energikällor och deras placering i Österbotten, Ramboll Finland Oy.
- Österbottens förbund (2012): Österbottens landskapsplan 2030, etapp 1: Lokalisering av kommersiell service i landskapet Österbotten.
- Österbottens förbund (2014): Bioenergian ja logistiikan selvitys Pohjanmaalla, Ramboll Finland Oy.
- Österbottens förbund (2015): Österbottens landskapsplan 2030, etapp 2. Förnybara energiformer och deras placering i Österbotten
- Österbottens förbund (2017): ”Centrumnätverket i Österbotten”
- Österbottens förbund (2017): Vindkraftsprojekten i Österbotten och deras anslutning till stamnätet.
- Österbottens förbund (2019): Arviointi tuulivoimaloiden koon muutoksista, Ramboll Finland Oy.
- Österbottens förbund (2019): Österbottens landskapsplan 2040. Konsekvensbedömning, Ramboll Finland Oy.
- Österbottens förbund (2020): Österbottens landskapsplan 2040. Bedömning av klimatkonsekvenser. Ramboll Finland Oy.
- Österbottens förbund (2021): Energiförsöjning i Österbotten och Södra Österbotten 2050. Ramboll Finland Oy.
- Österbottens förbund (2021): Kulturprogram Österbotten 2021–2025.
- Österbottens förbund (2021): Vindkraftsutredning för Södra Österbotten, Mellersta Österbotten och Österbotten, FCG Finnish Consulting Group Oy.
- Österbottens förbund (2022): Elöverföring från vindkraftsområden till stamnätet. Rejlers Finland Oy.
- Österbottens förbund (2022): Produktion av solenergi som en markanvändnings- och områdesplaneringsfråga i Österbotten.

- Österbottens förbund (2022): Strategi för innovation och tillväxt i Österbotten 2022–2025, smart specialisering.
- Österbottens förbund (2022): Tuulivoiman vaikutukset maa- ja merikotkaan sekä sääkseen Pohjanmaalla, Etelä- ja KeskiPohjanmaalla, H. Tikkanen, C. Ekblad ja H. Tuohimaa
- Österbottens förbund (2022): Österbottens landskapsplan 2040. Planbeskrivning.
- Österbottens förbund (2022): Österbottens landskapsplan 2040. Planbeteckningar och planeringsbestämmelser.
- Österbottens förbund (2022): Österbottens landskapsstrategi 2022–2025.
- Österbottens förbund (2022): Österbottens trafiksystemplan 2050.
- Översiktsplan för vattentjänster i Sydösterbotten (2004).

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

Sandögatan 6 B- Hietasaarenkatu 6 B
PB - PL 174, 65101 Vasa - Vaasa

www.obotnia.fi
www.facebook.com/obotnia
info@obotnia.fi